

**”הקשר בין יציבות וסיפוק בקשרים קרובים
לבין סגנון קירבה, זהות הומוסקסואלית ותמיכה חברתית
אצל גברים הומוסקסואלים בישראל”**

חיבור לשם קבלת תואר דוקטור לפילוסופיה

מאת ארלט מינצר

הוגש לסינט האוניברסיטה העברית בשנת 1998

"נסתרות"

מכל אשר עשיתי ומכל אשר אמרתי
אל ינסה איש להסיק מי הייתי.
היה מכשול שבעטיו שובשו
מעשי ואורחות חיי כולם.
היה מכשול שלעתים קרובות
ציווה עלי לידום כשהחילותי לדבר.
רק מן הנסתרים שבין מעשי
ומכתבי היותר גנוזים
יוכל אדם להבינני מה.
אך ייתכן שאין כל טעם לטרוח
במאמץ לדעת מה הייתי באמת.
בעוד שנים - בחברה נאורה יותר
יופיע מישהו העשוי בצלמי
שיוכל לפעול ולהופיע בגלוי.

קוואפיס

(תירגם: יורם ברונובסקי)

* לדר' יואל אליצור - מורה מסור, מדריך מיומן ואדם שנעים לעבוד איתו -

תודה מקרב לב.

* תודה לבני משפחתי שליוו אותי בדרך הארוכה ועזרו לממש חלום ואתגר.

* תודות לאגודה הישראלית לקרנות מחקר וחינוך ולמכון אשכול, שנתנו סיוע כספי למחקר.

תוכן העניינים

עמוד

תקציר

1.....	מבוא : פרק א:
1.....	1.א נושא המחקר ומטרותיו.....
4.....	2.א בחירת קבוצת המחקר - גברים הומוסקסואלים בישראל.....
7.....	3.א תיאוריות וממצאים על יחסים בין גברים הומוסקסואלים.....
8.....	1.3.א קשיים ביצירת קשרים יציבים ומספקים.....
12.....	2.3.א קיום קשרים יציבים ומספקים.....
16.....	3.3.א טיפוסי גברים הומוסקסואלים.....
18.....	4.א גישות, מודלים וממצאים מחקריים בתחום קשרי קירבה.....
22.....	1.4.א גישת המחקר הנוכחי - מודל אינטגרטיבי.....
26.....	5.א משתנים מנבאים והקשר שלהם לדפוס הקשרים.....
26.....	1.5.א סגנון קירבה.....
26.....	1.1.5.א תיאוריית ההתקשרות.....
32.....	2.1.5.א תיאוריית ההתחברות.....
35.....	2.5.א זהות הומוסקסואלית.....
38.....	1.2.5.א זיהוי עצמי כהומוסקסואל.....
39.....	2.2.5.א קבלה עצמית כהומוסקסואל.....
41.....	3.2.5.א חשיפה כהומוסקסואל.....
44.....	3.5.א תמיכה חברתית.....
47.....	1.3.5.א עמדה חברתית.....
48.....	2.3.5.א תפיסת תמיכה חברתית.....
49.....	3.3.5.א זמינות התמיכה.....
51.....	4.5.א משתנים נוספים.....
51.....	1.4.5.א משפחת המוצא.....
51.....	2.4.5.א משתנים דמוגרפיים.....
53.....	6.א ריכוז השערות ושאלות המחקר.....
55.....	שיטת המחקר : פרק ב:
55.....	1.ב נבדקים.....
55.....	1.1.ב גיוס הנבדקים.....
58.....	2.1.ב נתונים דמוגרפיים.....
61.....	3.ב כלי המחקר.....
61.....	1.2.ב בדיקת מדדי דפוס הקשרים.....
64.....	2.2.ב בדיקת סגנון הקירבה.....
67.....	3.2.ב בדיקת הזהות ההומוסקסואלית.....
70.....	4.2.ב בדיקת התמיכה החברתית.....
73.....	5.2.ב בדיקת משתני רקע דמוגרפיים.....
73.....	3.ב הצגה גרפית של מערך המחקר.....
75.....	4.ב הליך.....
78.....	ממצאים : פרק ג:
78.....	1.ג תאור המשתנים.....
78.....	1.1.ג תאור מדדי דפוס הקשרים.....
80.....	2.1.ג תאור המשתנים המנבאים.....
80.....	1.2.1.ג סגנון התקשרות.....
83.....	2.2.1.ג זהות הומוסקסואלית.....

85.....	3.2.1.ג תמיכה חברתית.....
86.....	4.2.1.ג קשרים בין מנבאים.....
86.....	2.ג בדיקות השערות ושאלות המחקר.....
86.....	1.2.ג השערה 1: קשר בין סגנון התקשרות לבין דפוס הקשרים.....
88.....	2.2.ג השערה 2: קשר בין זהות הומוסקסואלית לבין דפוס הקשרים.....
88.....	3.2.ג השערה 3: קשר בין תמיכה חברתית לבין דפוס הקשרים.....
89.....	4.2.ג השערה 4: כושר הניבוי של מערך המשתנים את דפוס הקשרים.....
93.....	5.2.ג בקרת משתנים דמוגרפיים.....
96.....	6.2.ג ממצאים על משפחת המוצא.....
102.....	3.ג ממצאים מן הראיונות: ניתוח כמותי.....
106.....	4.ג סיכום הממצאים.....

109..... **פרק ד: תיאורי מקרה.....**

130..... **פרק ה: דיון.....**

130.....	1.ה איפיון הנבדקים.....
130.....	1.1.ה דפוס הקשרים.....
133.....	2.1.ה המשתנים המנבאים.....
138.....	3.1.ה משתנים דמוגרפיים.....
141.....	2.ה קשרים בין המשתנים המנבאים לבין דפוס הקשרים.....
141.....	1.2.ה סגנון קירבה.....
141.....	1.1.2.ה סגנון ההתקשרות.....
143.....	2.1.2.ה מרחב ההתחברות.....
147.....	3.1.2.ה קשר בין שתי הגישות.....
148.....	2.2.ה זהות הומוסקסואלית.....
150.....	3.2.ה תמיכה חברתית.....
152.....	4.2.ה מערך המנבאים.....
154.....	5.2.ה קשר משפחתי.....
158.....	3.ה סיכום: גברים הומוסקסואלים בישראל.....
161.....	4.ה הערכה והמלצות.....
161.....	1.4.ה תרומת המחקר.....
164.....	2.4.ה מגבלות המחקר.....
166.....	3.4.ה המלצות למחקרים בעתיד.....
167.....	4.4.ה המלצות טיפוליות.....

171..... **ביבליוגרפיה.....**

נספח 1 - השאלון המקובץ
 נספח 2 - כלים הקשורים לראיונות

זהו מחקר תיאורי ובעל מרכיב אקספלורטיבי, שמתמקד בהבדלים אינדיבידואליים בקרב גברים הומוסקסואלים בישראל. מטרת המחקר המרכזית היתה לבדוק את הקשר בין מדדי יציבות וסיפוק בקשרי קירבה הומוסקסואליים, לבין משתנים פסיכולוגיים וחברתיים - סגנון קירבה מנקודת מבט של תיאוריית ההתקשרות (Attachment) ושל תיאוריית ההתחברות (Relatedness), מרכיבים של זהות הומוסקסואלית והיבטים של תמיכה חברתית.

במחקר השתתפו 121 נבדקים, אזרחי ישראל, כולם גברים הומוסקסואלים ב-3 הדרגות העליונות של הרצף ההומוסקסואלי-הטרנסקסואלי (לפי Kinsey et al, 1948). הנבדקים גוייסו ממגוון מקורות וממקומות שונים בארץ, על מנת להבטיח הטרוגניות מירבית. גיל הנבדקים נע בטווח 23-72, ומס' שנות הלימוד בטווח 8-25. הנבדקים מילאו שאלונים, ו-30 מביניהם עברו גם ראיונות עומק על הקשרים עם דמויות שונות לאורך החיים, מגיל 5 ועד היום, במרווחי זמן של 5 שנים.

כלי המחקר: (1) מדדי דפוס הקשרים - שאלונים לבדיקת 3 מדדי יציבות בקשרים הומוסקסואליים (קביעות הקשרים, מגורים עם בני-זוג ומשך הקשרים) ולבדיקת הסיפוק מקשרים. נבנה מדד משולב של יציבות וסיפוק המורכב מ-4 המדדים (להלן, מדד דפוס הקשרים). (2) סגנון קירבה - שאלונים לסיווג סגנון התקשרות ולבדיקת היסטוריית התקשרות בילדות, וראיונות עומק לבדיקת טיב ההתחברות על פי 8 מימדי ההתחברות ב-4 סוגי קשרים: הקשר עם האם, הקשר עם האב, קשרים הומוסקסואליים וקשרים עם 'אחרים'. (3) זהות הומוסקסואלית - שאלונים לבדיקת קבלה עצמית כהומוסקסואל, חשיפה כהומוסקסואל וזיהוי עצמי כהומוסקסואל. מ-3 מדדי הזהות נבנה מדד משולב של זהות הומוסקסואלית. (4) תמיכה חברתית - שאלונים לבדיקת תפיסת עמדה חברתית, תמיכה חברתית נתפסת מחברים וממשפחה, מס' התומכים הזמין וסיפוק מהתמיכה הזמינה. ממדדי התמיכה נבנה מדד משולב של תמיכה חברתית. (5) שאלון לבדיקת משתנים דמוגרפיים.

מן הממצאים: בהתאם להשערות המחקר המרכזיות, שהתייחסו למשתנים המשולבים, נמצא כי בעלי סגנון התקשרות בטוח קיבלו ציונים גבוהים יותר במדד דפוס הקשרים מאשר בעלי סגנון התקשרות לא-טוח - אמביוולנטי/חרד ונמנע ($T(112) = -5.45, P < 0.001$); נמצא מיתאם חיובי בין המדד המשולב של הזהות הומוסקסואלית לבין מדד דפוס הקשרים ($R=0.46, P < 0.001$); נמצא מיתאם חיובי בין המדד המשולב של תמיכה חברתית לבין מדד הסיפוק מקשרים ($R=0.31, P < 0.01$); ונמצא שמערך המשתנים המנבאים המרכזיים יכול לנבא את דפוס הקשרים של הנבדקים, עם שונות מוסברת של 28% ($R=0.54, P < 0.001$). תוספת הניבוי של סגנון ההתקשרות ושל הזהות ההומוסקסואלית נמצאה מובהקת ($P < 0.001$), ושל התמיכה החברתית - לא מובהקת. בוצעה בקרה של המשתנים הדמוגרפיים - גיל, השכלה והכנסה, ונמצא שהם מסבירים 8.5% מהשונות של דפוס הקשרים ($P < 0.01$). רק תוספת הניבוי של ההכנסה נמצאה מובהקת ($P < 0.01$). בניכוי תרומת המשתנים הדמוגרפיים לניבוי, נמצא שמערך המשתנים המנבאים המרכזיים מסביר 24.6% מהשונות של דפוס הקשרים ($P < 0.001$). מבין תת-המשתנים המנבאים רוכזו 4 גורמים השייכים למשפחת המוצא, ונבחנו הקשרים שלהם עם מדדי דפוס הקשרים. ניתוח אשכולות עם גורמים אלה הראה, שישנן קבוצות נבדקים, שפרופיל הציונים שלהם במדדי המשפחה הוא בעל מגמה אחידה - כלומר, שבכל אחת מקבוצות אלה ממוצעי הציונים הינם או נמוכים, או בינוניים, או גבוהים בכל מדדי המשפחה. נמצאו גם קבוצות נבדקים, שממוצע ציוניהם במדד של לספר להורים על הנטייה המינית הינו חריג ברמתו בהשוואה לממוצעי ציוניהם בשאר מדדי המשפחה. בחינת הפרופילים של מימדי ההתחברות הראתה, שפרופיל ההתחברות עם האם הוא הגבוה ביותר, ועם האב - הנמוך ביותר. בעיבוד לפי 3 תקופות גיל, נראו הציונים הנמוכים ביותר עם 'אחרים' בגיל הילדות, ועם שאר סוגי הדמויות - בגיל ההתבגרות. בגיל הבגרות נראה צמצום הפער בין ממוצע פרופיל ההתחברות עם האם לבין ממוצע פרופיל ההתחברות עם האב. ההיבטים האיכותיים שנמצאו בראיונות תואמים לממצאים הסטטיסטיים ומוצגים

לצידם. בעיבוד משולב של נתוני הראיונות והשאלונים של 30 הנבדקים שנבחנו בשני סוגי הכלים, נמצא מיתאם חיובי מובהק בין טיב ההתחברות לבין תפיסת היסטוריית ההתקשרות בילדות ($R=0.47, P<0.01$). נמצא מיתאם חיובי, אך לא מובהק, בין טיב ההתחברות בקשרים הומוסקסואליים לבין מדד דפוס הקשרים ($R=0.33$), ומיתאם חיובי מובהק בין טיב ההתחברות בקשרים הומוסקסואליים לבין הסיווג לסגנון ההתקשרות - בטוח לעומת לא-בטוח ($R=0.39, P<0.05$).

בדיון הועלו המאפיינים וההבדלים האינדיבידואליים בקבוצת המחקר - גברים הומוסקסואלים בישראל, ונדונו הקשרים שנמצאו בין המשתנים. הוצגה תרומת המחקר מבחינה מדעית, חברתית ויישומית, ופורטו מגבלותיו. כמו כן, ניתנו המלצות למחקרים בעתיד והמלצות טיפוליות הנובעות ממסקנות המחקר.

פרק א: מבוא

1.א נושא המחקר ומטרותיו

בראשיתו, המחקר בנושאים הקשורים להומוסקסואליות* התייחס לתופעה כסטייה והתרכז בהיבטים הקליניים של הנושא. התיאוריה הפסיכולוגית והסוציולוגית והמחקר יצאו מנקודת מבט של המודל הרפואי או של המודל "המוסרי" והפגינו "הטיה הטרוסקסואלית". הטיה זו מוגדרת כמערכת אמונות שמעריכה הטרוסקסואליות כעליונה או/כטבעית יותר מהומוסקסואליות הנחשבת כחטא או כאינדיקציה לפסיכופתולוגיה. השאלות המחקריות עסקו ברובן בנושאים של הערכה ודיאגנוזה, סיבות להומוסקסואליות כהפרעה, טיפול בהפרעה, מדדי הסתגלות בהשוואה להטרוסקסואלים, עמדות לגבי הומוסקסואליות ונושאים ספציפיים. כמעט שלא היו שאלות מחקריות שעסקו בנושא יחסים, או שהיו רלבנטיות ליעד של שיפור איכות החיים של הומוסקסואלים. התפתחות השקפה הרואה בהומוסקסואליות אופציה תקפה לסגנון חיים אלטרנטיבי של קבוצת מיעוט, מחוללת שינויים במחקרים על לסביות והומוסקסואלים מבחינת השאלות המועלות, איסוף הנתונים והפרשנויות לתוצאות ובאה לידי ביטוי גם בספרי לימוד בפסיכולוגיה ובסוציולוגיה (Morris, 1977,1978) (Weitz & Bryant, 1997).

במהדורה הראשונה של ספר סיווג האבחנות של APA, האיגוד הפסיכיאטרי האמריקני,

DSM - Diagnostic & Statistical Manual of Mental Disorders, משנת 1952, מוגדרת ההומוסקסואליות כהתנהגות מינית פתולוגית ואפילו כסוציופטיה - הפרעה בעלת גוון אנטי-חברתי. במהדורת 1968 היא מוגדרת כסטייה מינית - התנהגות מינית לא נורמלית. בשנת 1973, בהשפעת לחץ של תנועות מחאה הומוסקסואליות ובעקבות וויכוחים נוקבים בתוך הקהילה הפסיכיאטרית, הוחלט להוציא את ההומוסקסואליות מתחום האבחנות הפתולוגיות, פרט למצב של הומוסקסואלים המתקשים לקבל את זהותם ההומוסקסואלית ומעוניינים לשנות את האוריינטציה המינית שלהם,

* המושגים הכלליים, הומוסקסואליות והומוסקסואלים, מתייחסים לגברים ולנשים.

שהוגדר תחת כותרת של Ego Dystonic Homosexuality (APA, 1980, DSM-III, עמ' 282).
הקריטריונים לאיבחון הומוסקסואליות אגו-דיסטונית היו מחמירים וכללו תלונה על עוררות
הומוסקסואלית שהינה בבירור בלתי רצויה ומהווה מקור קבוע למצוקה, אך לא מצוקה הנובעת
מקונפליקט שבין ההומוסקסואל לחברה (רובינשטיין, 1994). המפנה הזה חולל שינוי בעמדות
החוקרים, ורוב המחקר החל לעבור מראיית ההומוסקסואליות כסטייה לראייתה כ"סגנון חיים
אלטרנטיבי". עליית מחקרים על תפקידי מין ומחקרים שהתייחסו להומוסקסואלים בקונטקסט
חברתי, איפשרה כיווני מחקר חדשים, והמחקר החל לעסוק גם בנושאים של מערכות יחסים וזוגיות
הומוסקסואלית. גם התפתחות אירגונים של הומוסקסואלים ועליית התנועה הפמיניסטית, שדגלו
בבחינת כל מרכיבי החיים של ההומוסקסואלים, נתנו דחיפה לעיסוק בנושאים של אינטימיות ויחסים.
המחקר על הומוסקסואלים קיבל כיוונים חדשים ועבר בהדרגה מהדגש הקודם על אטיולוגיה, תכניות
טיפול והסתגלות פסיכולוגית להתמקדות במצב ההומוסקסואלי, כפי שנחווה ונתפס ע"י
ההומוסקסואלים עצמם. שינוי זה בדגש עודד מחקר בתחומים שעד כה התעלמו מהם בספרות
המדעית (Ben-Ari, 1995a ; Cass, 1984 ; Harry, 1986 ; Peplau, 1982; Strickland, 1995 ;
זיו, 1996).

השינויים החברתיים והפוליטיים ביחס להומוסקסואלים בארה"ב ולחץ שהופעל ע"י אגודת
התרפיסטים ההומוסקסואלים והלסביות, הובילו לשינוי נוסף בעמדת האיגוד הפסיכיאטרי
האמריקני, וב- DSM-III-R (1987) הושמטה גם האבחנה של ה-Ego Dystonic Homosexuality.
ב- DSM-IV (1994) אין התייחסות ישירה להומוסקסואליות, וקיים רק מצב (שאינו תחת כותרת של
הפרעה נפשית) של Identity Problem, שאחת מצורותיה האפשריות היא חוסר וודאות של הפרט
בקשר לאוריינטציה והתנהגות מינית. גם קובץ האבחנות המקביל, ICD, שמוציא אירגון הבריאות
העולמי, ושעל פיו פועלת מערכת הרפואה בישראל, ביטל במהדורתו העשירית (1996) את האבחנה של
הומוסקסואליות. למרות השינויים הללו, ישנם חוקרים הטוענים שעדיין קיימת הטיה לכיוון פתולוגיה
בהתייחסות של DSM-IV להתנהגות הומוסקסואלית (Kupers et al, 1997).

המחקרים בעשור האחרון מתמקדים בבעיות כמו: רכישת זהות מינית והומוסקסואלית, יציאה מהארון, התנהגויות מיניות הקשורות בתפוצת מחלת האיידס וכו'. מיעוט של מחקרים עסק בהבדלים בין הומוסקסואלים בתחום של דפוסי קשרים אינטימיים. מחקר חלוצי נרחב שבוצע באזור המפרץ של סן-פרנסיסקו (Bell & Weinberg, 1978) התייחס, בין השאר, לנושא זה. החוקרים ציינו שמהמדגמים שלהם בוקעת תמונה כוללת של טיפוסי הומוסקסואלים, שנבדלים ביניהם באופי הקשרים ובמימדים של התנסות מינית והסתגלות פסיכולוגית וחברתית. אולם מחקר זה בוצע בתקופה שונה, תחת תנאים חברתיים שונים ובטרם פרוץ "עידן האיידס". במחקר אורך פרוספקטיבי בקרב זוגות הומוסקסואלים, נחקר הנושא של יציבות יחסים וסיפוק מהם. החוקר התייחס למכלול משתנים, אישיותיים ובין-אישיים, אך כלל במחקרו רק הומוסקסואלים שחיו בזוגות (Kurdek, 1991a, 1992, 1994, 1995a). בישראל נחקר בקרב גברים הומוסקסואלים הקשר בין חשיפה של אוריינטציה מינית הומוסקסואלית לבין יחסים אינטימיים ומגורים יחד עם בן-זוג הומוסקסואל. החוקר התייחס רק להיבט מבני של היחסים ולא כלל משתנה שמתייחס לאיכות היחסים (רביץ, 1981).

המחקר הנוכחי הוא מחקר תיאורי ובעל מרכיב אקספלורטיבי שמתמקד בהבדלים אינדיבידואליים בקרב גברים הומוסקסואלים בישראל. האקספלורציה נחוצה בגלל מיעוט המחקר בנושאים אלה בעולם בכלל ובישראל בפרט, וגם בגלל מיעוט תיאוריות שהן ספציפיות לנושא דפוס הקשרים של גברים הומוסקסואלים. נעשה ניסיון לבדוק בפעם הראשונה בקרב גברים הומוסקסואלים תיאוריות בנושא סגנון קירבה, שיושמו עד כה רק במחקרים על הטרוסקסואלים. מטרת המחקר היא לבדוק את הקשר בין דפוס קשרי הקירבה של גברים הומוסקסואלים - כפי שבא לביטוי במדדים מבניים של קביעות הקשרים, מגורים עם בן-זוג ומשך הקשרים, ובמידת איכות-חויית של סיפוק מהקשרים - לבין משתנים פסיכולוגיים וחברתיים. מצד אחד נעשה שימוש במודלים התיאורטיים של Bowlby (1958, 1969, 1973, 1979, 1988) וממשיכיו (Ainsworth, et al, 1978); Hazan & Shaver, 1987) על נושא ההתקשרות (Attachment) ושל Josselson (1992) על מרחב ההתחברות (Relatedness), ומצד שני, נבחרו משתנים שהם יותר ייחודיים להומוסקסואלים: מרכיבים של זהות הומוסקסואלית והיבטים של תמיכה חברתית ומשפחתית. המטרה הכוללת של

המחקר נחלקת למס' מטרות מוגדרות:

- * איפיון הנבדקים על פי מדדי דפוס הקשרים: קביעות הקשרים, מגורים עם בני-זוג, משך הקשרים וסיפוק מהקשרים.
- * איפיון הנבדקים על פי המשתנים המנבאים של סגנון קירבה, זהות הומוסקסואלית ותמיכה חברתית, ועל פי משתני רקע דמוגרפיים.
- * בחינת הקשר בין המשתנים המנבאים לבין דפוס הקשרים.
- * בחינת הקשר בין המשתנים המנבאים.
- * עריכת ראיונות עומק לפי השיטה של Josselson (1992) על קשרי הקירבה של המרואיינים במהלך החיים, לשם מיפוי מרחב ההתחברות ובחינת פרופיל ההתחברות עם דמויות שונות. יוצג גם היבט חווייתי-פנמנולוגי של קשרי קירבה באמצעות תיאורי מקרה.

2.א. בחירת קבוצת המחקר - גברים הומוסקסואלים בישראל

בעבר, רוב המחקר התייחס להומוסקסואלים כקבוצה הומוגנית (עם חלוקה לגברים ולנשים), ונערכו השוואות רבות בין הומוסקסואלים להטרוסקסואלים. הממצאים לא היו עקביים, או שלא נמצאו הבדלים משמעותיים שאפשר לייחסם להבדל באוריינטציה המינית. למעשה, ההנחה שכל ההומוסקסואלים דומים היא סטראוטיפ שנולד מדעות קדומות תרבותיות, והאבסורד שלה מתבהר כשמניחים אנלוגית שכל ההטרוסקסואלים דומים (Marmor, 1980).

במחקר שבדק נשים וגברים הומוסקסואלים והטרוסקסואלים והתייחס להיבטים רבים בחיי הומוסקסואלים, נמצא, שזוהי קבוצה מגוונת במידה בולטת, שאפשר לחלקה לתת-קבוצות השונות זו מזו, מבחינת אורח החיים והתיפקוד המיני, הפסיכולוגי והחברתי. בהשוואות שנערכו בין הומוסקסואלים והטרוסקסואלים ביחס לתחומים אלה, רמת השונות המוסברת היתה גבוהה יותר כאשר טיפוסים מובחנים של הומוסקסואלים הושוו לקבוצות מובחנות של הטרוסקסואלים, לעומת השוואות לא מובחנות בין הומוסקסואלים לבין הטרוסקסואלים. יתר על כן, נמצא שקבוצות מסוימות של הומוסקסואלים אינן שונות כלל מקבוצות של הטרוסקסואלים. למשל, הומוסקסואלים שחיו בזוגות "סגורים" שהתאפיינו בבלעדיות מינית, היו דומים בהסתגלותם להטרוסקסואלים

נשואים, ולעתים אף גילו הסתגלות טובה יותר. החוקרים המליצו בסיום מחקרם, שמחקר עתידי יטפל בהבדלים אינדיבידואליים בתוך קבוצת ההומוסקסואלים (Bell & Weinberg, 1978, עמ' 218).

חוקרים נוספים בתחום מדגישים את הרבגוניות הרבה שבין הגברים ההומוסקסואלים ואומרים, שאי-אפשר לעשות עליהם הכללות כקבוצה, בגלל בעייתיות בהגדרת האוריינטציה המינית, בעיות בבחירת המדגם וכדומה (Morrin, 1977, 1978; Dank, 1971; Peplau, 1981). נטען שלגבי הומוסקסואלים החיים בזוגות, עדיף לבצע מחקרים נפרדים ולא להשוותם להטרוסקסואלים נשואים. לזוגות ההומוסקסואלים אין מוסדות תמיכה רשמיים, אין נורמות חברתיות בקשר לתפקידי פרטנר ביחסי קירבה, ובהיעדר ילדים בקשר, לא מתפתחות אצלם נורמות תפקיד הקשורות להורות ביולוגיות ומשפיעות על היחסים (Kurdek, 1989).

לגבי השוואות בין גברים הומוסקסואלים לבין לסביות, ניתן להסיק ע"ס ממצאי מחקרים, שקיימים הבדלים בתחום קשרי הקירבה, אך הם נובעים ברובם מהבדלים כלליים בין גברים לנשים, הבדלים הקשורים לגינדר ואינם ספציפיים לאוכלוסיית ההומוסקסואלים (Bell & Weinberg, 1978; Kurdek, 1988; Wells & Kline, 1987; Peplau, 1981; Blumstein & Schwartz, 1983; Bailey, Gaulin, Agyei & Gladue, 1994). במחקר של Peplau (1981) נמצא, שלסביות החיות בזוגות נוטות לאקסקלוסיביות מינית יותר מגברים הומוסקסואלים החיים בזוגות, וזה מוסבר כנובע מעצם היותן נשים. קיימים גם הבדלים בעמדות החברה כלפי הומוסקסואליות גברית לעומת נשית, עמדות שיכולות להשפיע על הקבלה העצמית וחשיפת ההומוסקסואליות ברבים, ועל ההתנהגות המינית וטיב קשרי הקירבה; שתי נשים שחיות יחד וחולקות מגורים משותפים לאורך זמן, מעוררות פחות תהיות מאשר שני גברים העושים זאת, ולמרות שגם ההתנהגות חד-מינית של נשים מעוררת רגשות שליליים, היא נסבלת יותר ע"י החברה מהתנהגות חד-מינית של גברים (Bell & Weinberg, 1978; McDonald & Steinhorn, 1990).

בישראל - שאלת מעמדם של ההומוסקסואלים והיחס אליהם עלה בשנים האחרונות על סדר היום הציבורי. הדבר נובע מן ההעזה של יחידים להיחשף ברבים, ומיוזמותיהם של ההומוסקסואלים כקבוצה לעצב מחדש את דעת הקהל ולפעול לקידום זכויותיהם האזרחיות והחוקיות כדי להשלים

תהליך של התקבלות מלאה בחברה. מגמות אלה חודרות לתחומים רבים של ההווה הישראלית, ובשנים האחרונות ניתן למצוא את ביטויין בחיים הפוליטיים, עם הופעת הומוסקסואלים בכנסת, וגם בתחום התרבות ובמערכת המשפטית, במאבקים שונים להכרת החוק בזוגיות הומוסקסואלית ובשאלות עקרוניות כמו כשירותם של הומוסקסואלים לשרת בצה"ל. כל אלה תרמו לכך, שהבעיות הכרוכות בנושא זוכות לתהודה רבה באמצעי התקשורת ובדעת הקהל (לוביץ, 1996).

במחקר על עמדות לגבי הומוסקסואליות אצל סטודנטים ישראלים ואמריקאים (Leiblich

& Friedman, 1985) נאמר, שישראל כחברה משפחתית מאד עלולה להיות פחות סובלנית לגבי הומוסקסואליות, ואכן נמצא, שסטודנטים ישראלים היו יותר "הומופובים" מסטודנטים אמריקאים שלמדו בישראל (המונח "הומופוביה" מוגדר כעמדות שליליות כלפי הומוסקסואלים). ההבדל בין הקבוצות היה גדול יותר במידה משמעותית ביחס להומוסקסואליות גברית מאשר ביחס להומוסקסואליות נשית. הממצא מוסבר בכך, שהדת היהודית לפי החוק התני"כי, מגנה בתוקף את ההומוסקסואליות הגברית, וכן, שהתדמית של הגבר הגיבור המחוזקת ע"י מלחמות תכופות באזור, לכאורה אינה עולה בקנה אחד עם הומוסקסואליות. הסבר נוסף הועלה במחקר גישוש אתנוגרפי שנערך בישראל ושבו נבדקו זוגות חד-מיניים, תוך שימת דגש על הסטיגמה וההוקעה לה הם חשופים. נטען, שהתפיסה החברתית היא שלילית יותר לגבי גברים הומוסקסואלים מאשר לגבי לסביות, כשאותן הסיבות לכך הינה קישור ההומוסקסואליות הגברית עם מין, בעוד הלסביות נתפסות יותר באור של יחסים קרובים (מזרחי, 1990).

כללית - מודלים של הומוסקסואליות אינם מבודדים מן התרבות שבה הם מתקיימים. Mendes-Leite (1993), אומר, במאמר תיאורטי שדן במיניות והומוסקסואליות בתרבות הברזילאית, שהתנהגות מינית משקפת את מערכת הערכים והמבנה החברתי, ושהנושא של האוריינטציה המינית צריך להיבחן בקונטקסט תרבותי שמדגיש את ההקשר הספציפי בחברה מסוימת.

מכל הנאמר לעיל, נראה, שמוצדק להתמקד במחקר הנוכחי בשונות הפנימית שבין גברים הומוסקסואלים, ושקיים גם הקשר מקומי/תרבותי לביצועו בישראל. להלן, ייסקרו בקצרה תיאוריות,

מודלים וממצאים לגבי דפוס-קשרים בין גברים הומוסקסואלים, ואחר כך יוצג מודל המחקר הנוכחי, תוך פרוט תיאוריות, ממצאים וניבויים לגבי המשתנים המרכיבים אותו והקשרים שביניהם.

3.א. תיאוריות וממצאים על יחסים בין גברים הומוסקסואלים

הידע וההבנה שישנם היום בתחום ההתנהגות המינית מושפעים במידה רבה ממחקריהם המקיפים של Kinsey, Pomeroy & Martin (1948) ושל Kinsey, Pomeroy, Martin & Gebhard (1953), ששינו אמונות לגבי התופעה. החוקרים אספו אינפורמציה על הניסיון המיני של בוגרים אמריקאים בשנות השלושים ועד שנות החמישים, ופירסומם ידוע בשם דו"ח קינסי. Kinsey ועמיתיו (1948, עמ' 650-651) דיווחו, שאחוז גבוה של גברים ונשים, כ-37%, התנסו בפעילות מינית הומוסקסואלית בזמן ההתבגרות ואחריה, לפעמים באורח מזדמן ובמקביל לפעילות מינית הטרוסקסואלית, ולפעמים בצורה בלעדית ומתמידה. כ-10% מבין הנבדקים הלבנים היו מעורבים בפעילות הומוסקסואלית בלעדית, במשך 3 שנים לפחות, בין הגילים 16-55, ו-4% היו הומוסקסואלים בלעדיים מסוף תקופת ההתבגרות ואילך. גם Ford & Beach (1952) פירסמו מידע שהטיל ספק באמונה הרווחת, שהתנהגות הומוסקסואלית הינה לא טבעית. הם מצאו, שסוגים מסויימים של התנהגות הומוסקסואלית קיימים כמעט בקרב כל המינים של בעלי החיים, בכל הגזעים, החברות והתרבויות האנושיות שנחקרו, כשהשוני בין החברות הוא רק בעמדות ביחס לפעילות ההומוסקסואלית; ב-64% מבין 76 חברות השונות בתרבותן מן התרבות המערבית, פעילויות הומוסקסואליות נחשבות נורמליות או מקובלות חברתית, לפחות ביחס לחלק מחברי הקהילה. בסקרים מאוחרים יותר שנערכו בארה"ב וברחבי העולם, דווח על כ-10%-15% הומוסקסואלים באוכלוסייה, בדרגות שונות של הרצף ההומוסקסואלי-הטרוסקסואלי (Atkinson & Hackett, 1988; Fay et al, 1989). סקר עדכני מציג תפוצה יותר נמוכה - 6.2% מהגברים דיווחו שהם נמשכים לבני-מינם ומגדירים עצמם כהומוסקסואלים, ו-4.4% מהנשים דיווחו שהן נמשכות לבנות מינן ומגדירות עצמן כלסביות (Laumann, 1994).

א.1.3 קשיים ביצירת קשרים יציבים ומספקים

קשרי הקירבה של גברים הומוסקסואלים מתוארים בצורות שונות. חלק מהחוקרים, בעיקר אלה שפעלו עד סוף שנות השבעים, טענו, שהיחסים בין גברים הומוסקסואלים נוטים להיות בלתי יציבים וקצרים, וכוללים ריבוי מפגשים מיניים חולפים ובלתי אישיים (למשל, Warren, 1974 עמ' 70-76; Harry & Devall, 1978 עמ' 34, עמ' 83). במחקר שערכו בישראל שוהם, וייסברוד, גרובר ושטיין (1979) בנושא דינמיקת גרעין האישיות ונטיה להומוסקסואליות, נבדקו 50 גברים הומוסקסואלים; נמצא, שרק שניים חיו יחד כזוג, ו-3 קיימו יחסי אהבה קבועים עם חבר-גבר. 50% מהנבדקים אמרו, שלא חוו מעולם יחסים הדדיים מספקים עם הומוסקסואל אחר, למרות שכל הנבדקים הבחינו בין אהבה לבין מין גרידא, ו-82% מביניהם הפגינו אמונה נלהבת בקיומה של אהבה אמיתית הנבדלת ממין.

Hoffman (1968, עמ' 166-179) אומר, שהנושא של אינטימיות זוגית כנגד ריבוי בני-זוג מייצג

את הבעיה המרכזית של עולם הגברים ההומוסקסואלים. הוא מאמין בעדיפות של יחסים זוגיים יציבים וטוען, שעל פי רוב, הגברים ההומוסקסואלים עצמם, כולל אלה שחייהם מאופיינים בחוסר יציבות וריבוי בני-זוג מיניים, היו רוצים ביותר קביעות בחייהם הסוציו-מיניים למרות הקושי להשיגה. לחוסר היציבות וריבוי המפגשים המיניים המזדמנים הוצעו הסברים שקשורים בג'נדר, הסברים פסיכולוגיים-אישיותיים והסברים חברתיים.

הסברים שקשורים בג'נדר: קיימים הבדלים בסיסיים בתגובה המינית של נשים וגברים.

מה שגורם לתופעה של ריבוי בני-זוג היא העובדה, שביחסים בין גברים הומוסקסואלים מעורבים שני גברים. כפי שצינו Kinsey ועמיתיו (1953, עמ' 682), גבר מגיב יותר לגרוי וויזואלי, ולכן הוא יכול להתעורר מינית לפני שנוצר מגע פיזי בינו לבין הפרטנר, ודי בגרוי וויזואלי בכדי לעורר בו דחף למפגש מיני. נטען גם, שהתשוקה היא במקורה מינית במידה עזה והינה כוח ראשוני מניע יותר עבור גברים מאשר עבור נשים; בשביל גברים, המיניות ממוקמת באופן חד-משמעי באברי המין והיא יותר מוחשית ויותר מנחה את פעולותיהם. בקשר קרוב, גברים נוטים להתייחס למיניות כבר מתחילת הקשר - ע"י הדגשתה, הכחשתה או סובלימציה שלה. לעומת זאת, גברים כקבוצה עצורים יותר

מבחינת ההדדיות ומבחינת הביטוי הרגשי. התחליף לערוץ הרגשי הוא אצלם בפעילות

אינסטרומנטלית כמו מין (Josselson, 1992, עמ' 228-230).

ישנם חוקרים המייחסים את ההבדלים בהתנהגות המינית של גברים ונשים הומוסקסואלים לתהליך הסוציאליזציה של תפקידי המין. לדעתם, ההבדלים בין המינים בתחום המיני והרגשי אינם ביולוגיים גרידא, אלא נובעים גם ממה שנערים ונערות לומדים על אהבה במהלך גידולם, ומכך שהסוציאליזציה של תפקידי המינים שמה דגש על ביטוי מיני גדול יותר לגברים מאשר לנשים. ממצאי מחקר (Peplau, 1981) מראים, שרוב הלסביות פיתחו אינטימיות רגשית עם הפרטנריות שלהן לפני שקיימו מגע מיני ראשון, ואילו רק 46% מבין הגברים הומוסקסואלים אמרו, שהם והפרטנרים שלהם הפכו לחברים לפני שהיה להם מגע מיני ראשון. 27% מהגברים הומוסקסואלים במחקר הנדון אמרו, שלפני המגע המיני הראשון היו רק מכרים מקריים, ו-27% אמרו שהמגע המיני הראשון ביניהם התקיים בפעם הראשונה בה פגשו זה את זה. ההסבר שניתן לכך הוא, שגברים הומוסקסואלים נוטים יותר מלסביות להפריד בין אהבה לבין מין ונהנים ממין מקרי כדבר בפני עצמו. במחקר אחר שנערך בקרב 40 זוגות גברים הומוסקסואלים בגיל 21-70, נמצא, שאפילו גברים הומוסקסואלים שחיו בזוגות "סגורים" (מבחינת בלעדיות הקשר), דיווחו על לפחות פרשייה מינית אחת מחוץ למסגרת הקשר הזוגי (Blasband & Peplau, 1985). גם מנקודת מבט של תיאוריות יחסי-אובייקט מודגשים הבדלי גינדר ביחס להתפתחות העצמי ותהליך הספרציה-אינדיבידואציה, שמשפיעים על שוני בסגנון היחסים בקרב לסביות לעומת היחסים בקרב גברים הומוסקסואלים, כשהגברים מאופיינים במרחק רגשי המוביל לפחות סיפוק ויציבות ביחסים (Elise, 1986).

הסברים פסיכולוגיים-אישיים: אחד הגורמים האישיים הוא הקושי הפסיכולוגי של

גברים הומוסקסואלים ביצירת יחסים בין-אישיים מתמשכים שדורשים קירבה גבוהה. נטען שריבוי בני-זוג מספק בחלק מהמקרים אנונימיות שבצילה אפשר להסתתר מפני קשר עמוק ומפני מחויבות אינטימית. מבחינה זאת, קשרים קצרים מספקים ביטחון, מעצם העובדה שהם לא מלווים בציפיות למחויבות אינטימית או אחריות. הם מהווים גם אמצעי להעלאת דימוי עצמי נמוך ולהפחתת מתח, חרדה, דיכאון או בדידות (Hoffman, 1968; Sanders, 1980; Marmor, 1980, עמ' 269-70).

במחקר על דינמיקת גרעין האישי ונטיה להומוסקסואליות, מעלים שוהם ועמיתיו (1979) הסבר פסיכו-דינמי נוסף; לטענתם, יחסי-זוג של גברים הומוסקסואלים הם יותר אינטנסיביים, פגיעים ובלתי יציבים מאלה של זוג הטרוסקסואלים, בגלל ערגה לאדיאל, שאינו ניתן למימוש, של אהבה מוחלטת והתמזגות איחודית עם בן-הזוג. לדעתם, הבעיה נובעת מקיבעון אוראלי שנוצר בגלל דמויות הוריות מפחידות או נעדרות מבחינה רגשית בתקופת הילדות המוקדמת. קיימים מאוויים להתמזגות עם האובייקט, מאחר שגבול האגו לא התגבש עדיין בשלמות בשלב האוראלי, והילד מפנים ערגה לאבא הזכר אשר הוטבעה בו ע"י האם, ואשר מושלכת לאחר מכן על זכרים אחרים כאובייקטים לכמיהה. לדברי שוהם ועמיתיו (שם), סיפוק מיני גניטאלי חל בשלב האחר-אדיפאלי, אשר גברים הומוסקסואלים אינם מגיעים אליו. עבורם, התמזגות איחודית עם בן הזוג היא מרכיב חשוב בסיפוק המיני, אך מטבעה אינה ניתנת להשגה. אי לכך, הסיפוק אינו שלם ומוביל את הגברים ההומוסקסואלים לעיסוק במין באופן כפייתי. החוקרים מדגישים, שלא דווקא תכיפות העיסוקים המיניים מאפיינת את הגברים ההומוסקסואלים, אלא בעיקר האינטנסיביות שבחיפוש בן-זוג והכפייתיות שבה הם עושים זאת. בהקשר זה הם מביאים אחדות מההצהרות הטיפוסיות של נחקריהם: "בשעת קיום יחסי-מין עם בן-זוג, או מיד לאחר מכן, אני חושב כבר על בן-זוג חדש אפשרי". "לאחר פגישה אחת או שתיים, פג החידוש ועימו הקסם. אז אני מתחיל לחפש אחר מישהו חדש". "אין אהבה ללא מין, אך יש מין ללא אהבה. בכל פגישה אני מקווה למצוא את אהבתי הגדולה. אך עד מהרה אני מתאכזב ומתחיל לחפש מחדש". "מין הוא תחליף לתקשורת רגשית, אך למרבה הצער, אין זה תחליף משביע רצון. לכן אני ממשיך לחפש אחר בן-זוג אידיאלי". שוהם ועמיתיו (שם) אומרים, שבמובן מסויים הופכת ערגה אינטנסיבית זו את הזוג ההומוסקסואלי לפגיע יותר. בצד הקיבעון האוראלי על בלעדיותה של האהבה האיחודית, בדידותו החברתית היחסית של הגבר ההומוסקסואל אינה מעניקה לו דרכים חלופיות לסיפוק רגשי ואינה מאפשרת את הרחבת תחומי התעניינותו הרגשיים, והוא 'שם את כל הביצים בסל אחד', שהוא בן-זוגו. במשך הזמן, אופי היחסים הזוגיים והעובדה שישן ציפיות כה מרובות מצד שני הפרטנרים, גורמים באופן בלתי נמנע לתיסכול, מעכירים את היחסים, מובילים לחיפוש נואש של פרשיות אהבים אחרות וגורמים לניכור ולפרידה ביניהם.

הסברים חברתיים: האיסור החברתי והגינוי כנגד הומוסקסואלים והיעדר מערכת חברתית

תומכת הם גורם משמעותי לקשיים של גברים הומוסקסואלים לפתח מערכות יחסים יציבות. על פי רוב, העוררות המינית מספקת בכדי להתגבר על האיסור החברתי ליצירת מגע מיני, אך לא תמיד מספקת בכדי להתגבר על האיסור כנגד אינטימיות. התגברות על כך דורשת סוג של חופש ממגבלות חברתיות, שאפשרי רק בחלק מהמקרים. נטען שתוסר היציבות של היחסים, יותר משהוא מקור לגינוי, הינו תוצאה של גינוי זה, ולכן יש אירוניה בכך, שגברים הומוסקסואלים מואשמים שאינם יוצרים יחסים יציבים, בעוד שהאיסורים החברתיים שמהם הם סובלים, מונעים מהם במידה רבה מעורבות ביחסים כאלה. בנוסף, העמדות האנטי הומוסקסואליות בחברה והמחסור בתמיכה מעוררים בגבר ההומוסקסואל חרדה ויוצרים אי-שקט רגשי ותחושות אשמה מודעות או בלתי מודעות. תופעות אלה עלולות למנוע מהיחסים להתפתח לאינטימיות חמה ומפריעות לשימור הקשר. כתוצאה מהלחץ החברתי כנגד ההומוסקסואלים, היעדר הלגיטימציה לקשר חד-מיני והדעות הרווחות בציבור, שהומוסקסואלים אינם מסוגלים להחזיק מעמד במערכת יחסים זוגית יציבה, הם מפנימים את הערכים החברתיים השליליים. הומוסקסואלים הם חלק מהחברה ויכולים להיות מושפעים מסטריאוטיפים חברתיים, עד כדי כך שיאמינו לגבי עצמם, שאינם מסוגלים לקיים יחסים ארוכי-טווח. אמונה זו עלולה להגשים את עצמה ולגרום לפגיעה בתיפקוד בקשרים אינטימיים ולהכשלת היחסים הזוגיים (Hoffman, 1968; Testa, Kinder & Ironson, 1987; Meyer, 1989).

גורם חברתי נוסף לחוסר-יציבות בקשרי גברים הומוסקסואלים הוא היעדר מיסוד וחוקים, כדוגמת אלה שמספק מוסד הנישואין בקרב זוגות הטרוסקסואלים, שממלאים תפקיד בשמירה על יציבות. בזוגיות הטרוסקסואלית קיימים מחסומים להפסקת קשר לא מאושר, שאינם קיימים בזוגיות הומוסקסואלית, כגון פורמליזציות חוקיות שצריך לשאת ולתת לגביהן וילדים שצריך לדאוג להם. בנוסף לכך, כאשר נוצרות בעיות בקשר, הומוסקסואלים אינם מקבלים אותה מידה של עידוד ממשפחה ומחברים לעבוד על הבעיות ולהמשיך את הקשר. אין גם מחסום כלכלי, היות ובד"כ פרטנרים הומוסקסואלים פחות תלויים זה בזה מבחינה כספית. כללית, הדבק החברתי שקושר פרטנרים הטרוסקסואלים נשואים גם אחרי שאהבתם מתרופפת, הוא חלש יותר עבור גברים הומוסקסואלים, ובאין דאגה לצאצאים, אין הכרח בבסיס קבוע לקשרי הקירבה (Sanders, 1980);

Kurdek & Schmitt, 1986b ; Peplau, 1981). נטען, שאילו חילופי בני-זוג הטרנסקסואלים היו אפשריים בקלות כמו אצל הגברים ההומוסקסואלים, כי אז גברים הטרנסקסואלים היו באותה מידה מתירנים מינית. כעדות לכך, מוצגת העובדה, שמתירנות הטרנסקסואלית עלתה בעידן הגלולה וטרם עידן האיידס, כאשר לא היה חשש גדול ממחלות (Marmor, 1980).

לפי הסבר חברתי נוסף, יש חוסר יחסי במודלים ליחסים הומוסקסואליים בהשוואה להטרנסקסואליים, כמו, למשל, מודלים של תפקיד (Role Models) לזוגות גברים הומוסקסואלים. בהיעדרם, יש זוגות שמנסים לאמץ ציפיות וחוקים מסורתיים מן המודל ההטרנסקסואלי, שעלולים להכניסם למצוקה ולא-נוחות עמומה ביחס לדרך בה הם צריכים לתפקד כזוג, וזה מפריע לעיתים לשימור הזוגיות (Dailey, 1979 ; Mattison & Mcwhirter, 1987).

לכאורה, אפשר היה לצפות שקיום התרבות ההומוסקסואלית יעזור להתפתחות סטטוס ה"זוג" ולייסוד נורמות ומודלים של תפקיד ביחס לקיום קשר יציב, אולם, התרבות ההומוסקסואלית הגברית מאורגנת ברובה סביב יחידות ושיווקיות מינית של היחיד, ומקומות מפגש כמו ברים ומועדונים מעודדים יותר סקס מקרי מאשר פעילויות בזוג. הגברים ההומוסקסואלים מתקשים לקיים יחסים יציבים ומתמשכים בגלל הנגישות של "שוק Singles" ששולפת אותם מחוץ לקשריהם (Blumstein & Schwartz, 1983 עמ' 322-323). עם זאת, מצאו החוקרים (שם, עמ' 299), שבקרב זוגות גברים הומוסקסואלים, מין מחוץ לקשר הזוגי לא היה קשור למידת אושרם ומחויבותם ליחסים.

2.3.א קיום קשרים יציבים ומספקים

למרות ההסברים הנ"ל, שמצביעים על קשיי גברים הומוסקסואלים ליצור ולהתמיד במערכות יחסים יציבות, החל משנות ה-70 מתרבות העדויות המחקריות בדבר קיומם של יחסי-זוג והתקשרויות ממושכות בקרב אחוז גבוה של גברים הומוסקסואלים. נטען שאין עדות מחייבת לכך, שהומוסקסואליות הינה מיניות סוטה או הפרעה נפשית, וכשלעצמה אינה פוגעת במיומנויות האישיות והחברתיות של האדם. אפשר לקיים ביחסים הומוסקסואליים את 3 משימות החיים החשובות :

חברות, אהבה ועבודה (Schramski & Giovando, 1993). Saghir & Robins (1973) מצאו, שכמעט כל המרוויינים שלהם התנסו לפחות פעם אחת בקשר אינטימי מתמשך, וכ-50% מהם דיווחו על קשר אינטימי מתמשך בהווה. במחקר הנרחב שערכו Bell & Weinberg (1978) באזור סן-פרנסיסקו נמצא, שכל הגברים ההומוסקסואלים הלבנים שנבדקו היו מעורבים לפחות בקשר אחד, יחסית קבוע, בימי חייהם. לרבע מהם היה רק קשר אחד כזה, ולשליש מהם היו לפחות 4 קשרים כאלה. 51% מבין הגברים ההומוסקסואלים הלבנים היו מעורבים בפרשיית יחסים הומוסקסואלית בזמן המחקר. מביניהם, 66% אמרו שהם חיים יחד עם הפרטנר, 66% אמרו שהם מאוהבים בו, ו-56% הגדירו את יחסיהם כזוגיים. אצל 28% מהם, משך היחסים (הפרשיה הנוכחית) היה פחות משנה מאז החלו, אצל 40% - בין שנה ל-5 שנים, ואצל 31% - יותר מ-5 שנים. עם זאת, לגבי סוגיית ריבוי פרטנרים, מעל 50% מכלל הגברים ההומוסקסואלים אמרו, שהיו להם יותר מ-20 פרטנרים מיניים הומוסקסואלים בשנה החולפת ויותר מ-250 פרטנרים במשך חייהם (שם, החל מעמ' 86).

Marmor (1980, עמ' 269) מסתמכת על ממצאי Bell & Weinberg (1978), שכל הגברים ההומוסקסואלים במחקרם היו מעורבים לפחות בקשר קבוע אחד בימי חייהם, ואומרת, שלמרות שמגיעים מיניים בין גברים הומוסקסואלים ייתכנו בקלות יחסית, לא כולם מאמצים דפוסים של ריבוי בני-זוג ושל מין לא-אישי ורובם מחפשים קשר אנושי משמעותי. ככל שגבר הומוסקסואל יותר בוגר רגשית, ייטה יותר לחפש קשר יציב עם פרטנר אהוב. לדעתה, ההנחה שהומוסקסואלים שולטים פחות על דחפייהם המיניים, מקורה בדעה קדומה המשקפת פחד וחוסר היכרות אינטימית עם הומוסקסואלים. Kurdek (1995b) חקר מחוייבות ליחסים בקרב זוגות הומוסקסואלים והטרנסקסואלים, ומצא שציוני הזוגות ההומוסקסואלים בתחום זה היו אקוויוולנטיים לאלה שקיבלו זוגות הטרנסקסואלים נשואים.

במחקר אקספלורטיבי שנערך בקרב הטרנסקסואלים והומוסקסואלים שקיימו יחסי זוג קבועים (Dailey, 1979), נבדקו 7 מימדים של יחסים זוגיים, בין השאר: אהבה, חברות, אמפטיה וכדומה. לא נמצאו הבדלים משמעותיים בין קבוצות המדגם באף אחד מהמימדים, וציוני הגברים

ההומוסקסואלים היו מאד דומים לציונים של הטרוסקסואלים בעלי נישואין מוצלחים. החוקר מסיק, שאיכויות האהבה בין הומוסקסואלים, שיש להם יחסי זוג קבועים, הם אקוויוולנטיים במהותם לאהבה שבין זוגות הטרוסקסואלים, נשואים או לא נשואים, וטוען שממצאיו מאתגרים את הדעה שמטילה ספק באפשרות הצלחת החיים הזוגיים בין הומוסקסואלים. עדות נוספת אפשר למצוא במחקר של מזרחי (1990), שראיינה זוגות חד-מיניים בישראל. החוקרת מצאה, שבין בני-הזוג החד-מיני קיימת קירבה גדולה, תקשורת ישירה, גמישות, יכולת לפתור בעיות, יכולת וויתור ורציונליות. היא מצאה גם, שקיימת התאמה בין בני-הזוג מבחינת שלב החשיפה של האוריינטציה המינית, שבו הם נמצאים. כללית, החוקרת אומרת, שהם שומרים על חיי-זוג ועל הקשר הזוגי, למרות היעדר מודלים לחיי-זוג והיעדר מוסדות תומכים בחייהם, ולמרות הסטיגמה וההוקעה שמקיפות אותם.

Peplau (1981) חקרה במשך מסי שנים את היחסים הרומנטיים והמיניים של הומוסקסואלים

וערכה השוואות בין גברים הומוסקסואלים לבין לסביות וגם בין הומוסקסואלים לבין הטרוסקסואלים. לטענתה, העדות האמפירית סותרת את הסטראוטיפים שרואים בגברים הומוסקסואלים כבלתי מסוגלים לפתח קשרים זוגיים מתמשכים. במחקרה שבדק הומוסקסואלים בגילאי אמצע שנות ה-20, 41% מ-128 הגברים ההומוסקסואלים שנבדקו, היו מעורבים ביחסים זוגיים עם פרטנר ספציפי, ולכל השאר היו יחסים כאלה לפחות פעם אחת בעבר. מחצית מאלה שהיה להם קשר זוגי, חיו עם הפרטנר שלהם, ורוב האחרים ראו את הפרטנר לפחות שלש פעמים בשבוע. הגברים ההומוסקסואלים שלא היו בקשר זוגי בזמן המחקר, היוו קבוצה הטרוגנית; חלקם סבלו עדיין עקב קשר שהסתיים לאחרונה, חלקם השתוקקו מאד לקשר, וחלקם העדיפו להמנע משותפות מחייבת. הגברים ההומוסקסואלים שהיו חלק מזוג, תיארו את יחסיהם כקרובים בדירוג של 7.7 בממוצע מתוך 9, וכמאד מספקים בדירוג של 7.7 בממוצע מתוך 9; 83% מהם אמרו שהם מאוהבים. החוקרת טוענת, שבניגוד לדעה הרווחת, שגברים הומוסקסואלים עוברים במהירות מפרטנר לפרטנר, רוב הנבדקים שהיו בקשר זוגי הראו סימנים של מחויבות ליחסיהם, ו-46% מביניהם דיווחו על אקסקלוסיביות מינית ב-6 החודשים האחרונים. כאשר התבקשו להעריך את הסבירות שיחסייהם יימשכו, כ-50% מהם היו בטוחים שהשותפות תימשך לפחות שנה, ו-28% היו בטוחים שתימשך יותר מ-5 שנים. בפועל, בזמן המחקר אמרו, שהם כבר בקשר עם הפרטנר שלהם בין חודש ל-7 שנים, וצינו

שמשך מערכת היחסים הארוכה ביותר שהיתה להם מעולם, נע בין חודשיים ל-11 שנים. Peplau & Amaro (1982) מציינים, שממוצע אורך הקשר של זוגות גברים הומוסקסואלים נע בין 2-3 שנים. במחקר אחר שבדק 92 זוגות גברים הומוסקסואלים בגיל 24-70, נמצא שמשך יחסיהם היה בין 1-35 שנים, ורובם תיארו את יחסיהם כמונוגמיים (Berger, 1990).

במחקר שערך רביץ (1981) בישראל בקרב 117 הומוסקסואלים גברים, במטרה לבדוק את הקשר בין חשיפה של אוריינטציה מינית הומוסקסואלית לבין קשר אינטימי ומגורים יחד עם בן-זוג הומוסקסואל, נמצא, שרק 6% מהנבדקים לא יצרו מעולם קשר אינטימי מתמשך עם בן-זוג גבר, כ-29% יצרו קשר קבוע שאורכו בין חודש לשנה, ו-59% יצרו קשר אינטימי קבוע שאורכו נע בין שנה לבין 21 שנים. כ-48% מהנבדקים לא גרו מעולם עם בן-זוגם האינטימי. החוקר טוען, שממצאיו עומדים בסתירה לממצאים של שוהם ועמיתיו (1979) שטענו, שגברים הומוסקסואלים אינם יוצרים ואינם מסוגלים ליצור קשר מתמשך, ומהווים תמיכה במחקרים שדוחים את ההכללות בחסברים הפסיכודינמיים כזוגמת הסבריהם של שוהם ועמיתיו.

מידע מכיוון אחר, שסותר את הסטראוטיפים, שלפיהם יחסים הומוסקסואלים נוטים להיות קצרים, מובא מדנמרק (גיונס, 1997), שבה מותר להומוסקסואלים להתחתן ולהתגרש באופן חוקי מאז שנת 1989. לפי הנתונים המוצגים, שיעור הגירושים בקרב זוגות הומוסקסואלים בדנמרק הוא 17%, לעומת 46% בקרב הטרוסקסואלים. בקרב גברים הומוסקסואלים שיעור הגירושים הוא 14% בלבד לעומת 23% גירושים בקרב לסביות. לנתונים הללו ניתנים מס' הסברים: קיום מערכת יחסים במשך שנים לפני החתונה בקרב הומוסקסואלים, גיל ממוצע יחסית גבוה בעת החתונה, והעובדה שנשים הן שיוזמות את מרבית הגירושים ההטרוסקסואליים בדנמרק.

במחקר אחר שנערך בקרב 50 גברים הטרוסקסואלים ו-33 גברים הומוסקסואלים בישראל, במטרה לבדוק את הקשר בין זהות מינית לבין דימוי עצמי, 53.5% מבין הנבדקים ההומוסקסואלים שקיימו קשר הומוסקסואלי בהווה, הגדירו את אופי הקשר כקבוע במידה רבה, ומבין אלה, 73.7% הגדירו את הקשר כמקביל לנישואין עם כל המחוייבות הכרוכה בכך. 39.3% מבין הגברים

ההומוסקסואלים שקיימו קשר הומוסקסואלי בהווה, הגדירו את אופי הקשר כמזדמן במידה רבה (כפכפי, 1989).

גורם נוסף, שקשור לקיום קשרי קירבה יציבים ומספקים בין גברים הומוסקסואלים, הוא העמדות והערכים שלהם לגבי קשר אינטימי, מתוך הנחה סבירה שעמדות אלה משפיעות על יצירה ושימור של היחסים בפועל. Peplau (1981) מצאה, ש-83% מהגברים ההומוסקסואלים במחקרה ראו מעורבות רגשית כחשובה ביחסים מיניים, אבל רק 45% אמרו, שהם תמיד או בד"כ מתנסים בצרוף של מעורבות רגשית ומין. לטענת Harry & Devall (1978), העובדה שלגבר ההומוסקסואל יש פרטנרים מיניים רבים, אינה מעידה בהכרח שהוא אינו מעוניין באינטימיות. עניין באינטימיות דורש חיפוש פרטנרים שעימם הוא יכול להיות באינטימיות, וייתכן שחיפוש פרטנרים מיניים הוא ביטוי לחיפוש אינטימיות ולא לחוסר עניין בה. היות ורוב הנבדקים במחקרם אמרו, שהיה להם אהוב לטווח ארוך או ששאפו לאהוב כזה, מניחים חוקרים אלה, שאחוז גבוה מהמפגשים המיניים של נבדקיהם היו ביטוי לשאיפה זו.

3.3.א טיפוזי גברים הומוסקסואלים

Bell & Weinberg (1978) יצאו מנקודת מבט תיאורית ובדקו היבטים רבים בחיי הומוסקסואלים. הם אומרים, שהגברים ההומוסקסואלים שנבדקו במחקרם מהווים קבוצה מגוונת במידה בולטת, ובנוסף להבדלים דמוגרפיים ביניהם, אפשר לסווגם ל-5 טיפוסים הנבדלים באופי קשרי הקירבה, במדדים שונים של התנסות מינית, רגשות, קבלה עצמית, חשיפה של אוריינטציה הומוסקסואלית, בלעדיות הדפוס התגובתי ההומוסקסואלי והסתגלות פסיכולוגית וחברתית. תיאורי הטיפוסים מתבססים על ממצאי השוואות שערכו החוקרים בין נבדקים הטרנסקסואלים והומוסקסואלים, ועל בחינת הממצאים בנפרד לגבי 5 הטיפוסים של גברים הומוסקסואלים. להלן, פירוט מאפיינים לגבי 5 הטיפוסים (שם, החל מעמ' 132 והחל מעמ' 219):

1) Close Couples - זוגות "סגורים". גברים הומוסקסואלים, שחיו בקשר דמוי "נישואין" עם פרטנר גבר ומצאו במסגרת הקשר את הסיפוקים המיניים והבין-אישיים שלהם. בהשוואה

לטיפוסים האחרים, הם פחות מכולם חיפשו פרטנרים מחוץ לקשר הספציפי, דיווחו על פחות בעיות מיניות וחי-מין יותר מספקים, נטו פחות להתחרט על היותם הומוסקסואלים והיותם להם יותר קבלה עצמית. היו פחות מתוחים, פחות פרנואידיים, פחות מדוכאים ויותר שופעי חיים ומאושרים מן הגבר ההומוסקסואל הממוצע. בקבוצה זו נכללו כ-10% מהגברים ההומוסקסואלים שבמדגם.

2) Open Couples - זוגות "פתוחים". גם אלה חיו בקשר דמוי "נישואין" עם פרטנר גבר, אך היו פחות מחוייבים לקשר ונטו לחפש גם פרטנרים מיניים אחרים. לעומת הטיפוס הקודם, הם פחות מקבלים את עצמם, פחות מאושרים ופחות רגועים. לדעת החוקרים, הבדלים אלה רומזים על כך, שיחסים של זוג "פתוח" משקפים קונפליקט בין אידיאל של מונוגמיות לבין חוסר סיפוק בתוך הקשר. בקבוצה זו נכללו כ-18% מהגברים ההומוסקסואלים שבמדגם.

3) Functional Singles - קבוצה של "Singles" שהפגינו הסתגלות טובה יחסית. דיווחו על יותר פעילות מינית ויותר פרטנרים מכל האחרים. חשפו יותר את ההומוסקסואליות שלהם ופחות התחרטו עליה. היו שופעי חיים יותר מכל האחרים ודיווחו על פחות דאגות וחשדנות. עם זאת - הסתגלותם פחות טובה מהסתגלותם של הזוגות ה"סגורים", והם פחות מאושרים ויותר בודדים מהם. יש לציין, שכבוצה, היו צעירים בגילם מן האחרים, ולנבדקים השחורים היה יותר ייצוג ביניהם. בקבוצה זאת נכללו כ-15% מן הגברים ההומוסקסואלים שבמדגם.

4) Disfunctional Singles - גם בני קבוצה זו היו "Singles", לא חיו בזוגות והיה להם מס' גבוה יחסית של פרטנרים מיניים, אך בניגוד לקבוצה הקודמת, הם הביעו יותר חרטה לגבי ההומוסקסואליות שלהם, דיווחו על פחות סיפוק בחיים, והסתגלות מינית, חברתית ופסיכולוגית יותר גרועה. הם היוו 12% ממדגם הגברים ההומוסקסואלים.

5) Asexuals - לא-מיניים - בני קבוצה זו לא חיו בזוגות והיו נמוכים ברמת הפעילות המינית וברמת העניין במין. הביעו יותר חרטה לגבי ההומוסקסואליות שלהם והיו פחות גלויים

בחיפיה מכל שאר הנבדקים. הם לא נבדלו מממוצע המדגם ברמת ההסתגלות שלהם, אך היו פחות מאושרים מכל האחרים. קבוצה זו כללה 16% מהגברים ההומוסקסואלים במדגם.

המחקר הנ"ל שרטט היבטים בסגנון החיים של ההומוסקסואלים, שהיו מנוגדים

לסטריאוטיפים מקובלים. הגברים ההומוסקסואלים במדגם דיווחו על היסטוריות עבודה יציבות באותה מידה כשל קבוצת ההטרוסקסואלים, והיו מסופקים מעבודתם וממשכורתם. לרובם - היותם ההומוסקסואלים לא השפיע באופן משמעותי על הקריירה, אם כי חלק מהם חשו שההומוסקסואליות שלהם הגבילה את הזדמנויות העבודה. בהקשר לכך יש לציין, שאיזור המפרץ של סן-פרנסיסקו, שבו נערך המחקר, מייצג סקטור יותר ליברלי מאשר שאר האזורים בארה"ב, ויש להניח שגם מישראל.

טיפולוגיה מצומצמת יותר של גברים ההומוסקסואלים מחלקת אותם ל-"מחפשי ריגוש"

("Excitement Seekers") ול-"בוני בית" ("Home Builders"). ההבדל בין שני הטיפוסים הוא

במידת האקסקלוסיביות והמונוגמיות שביחסיהם האינטימיים. נטען, שבחירת אחד משני סגנונות החיים האלה עשויה לנבוע יותר מנטיות אישיות מאשר מהטמעת נורמות תרבותיות הטרוסקסואליות (Silverstein, 1981).

4.א. גישות, מודלים וממצאים מחקריים בתחום קשרי קירבה

במהלך השנים חלו התפתחויות ושינויים בתיאוריות פסיכולוגיות בנושא קשר בין-אישי. בעוד

Freud הדגיש את ההיבט של דחף מיני ליבידינאלי שמכוון כלפי אובייקטים לסיפוק דחף,

תיאורטיקנים שהתפצלו ממנו, Sullivan, Guntrip, Fairbairn, Winnicott, הבליטו את המימד הבין-

אישי במודלים ההתפתחותיים שלהם. תיאורטיקנים בריטיים של יחסי-אובייקט, כמו Klein (1987)

התאימו את מושגי ההתחברות שלהם למודל של ספרציה-אינדיבידואציה והתמקדו בעיקר על יחסים

בתקופת הינקות בכדי להבין כיצד התנסות מוקדמת מופנמת בהתפתחות האני. פסיכולוגים חברתיים

(Sternberg & Grajek, 1984 ; Sternberg, 1986) שמו דגש על יחסים בתקופת הברגרות ודיברו על

האהבה ושלושת רכיביה - מחוייבות, אינטימיות ותשוקה.

תיאוריית ההתקשרות של Bowlby וממשיכיו קישרה בין אופי ההתקשרות של התינוק לבין קשרי הקירבה האינטימיים בחיים הבוגרים, ופיתחה כלים למחקר אמפירי בנושא. בשנים האחרונות עלו גם תיאוריות "פמיניסטיות", שקוראות תיגר על ההדגש האינדיבידואליסטי בפסיכולוגיה ומבליטות את הקשר והתלות באחרים ואת חשיבות המימוש העצמי במסגרת מערכות היחסים. מביניהן, התיאוריה של Josselson (1992) מציעה שפה, שמאפשרת לבחון את האופן שבו אנשים מתחברים ולמפות את מרחב ההתחברות בקשריהם הבין-אישיים לאורך החיים. למרות ששתי התיאוריות הללו לא נחקרו עדיין בקרב הומוסקסואלים, נראה שאפשר להכיל את מושגייהן ועקרונותיהן במחקר הנוכחי העוסק באופי קשרי הקירבה של גברים הומוסקסואלים. בהמשך, כאשר יוצגו המשתנים המנבאים, יובאו מושגים וממצאים השייכים לשתי התיאוריות.

בנוסף, נעשה ניסיון למצוא בספרות המקצועית מודלים מחקריים, שקישרו בין משתנים מנבאים לבין מדדי יציבות וסיפוק בקשרים זוגיים. כללית - מעטים הם המחקרים שנעשו בנושא זה בקרב הומוסקסואלים. גם בקרב הטרוסקסואלים, כפי שאומר Willi (1997), ישנם רק מעט מחקרים העוסקים בשאלות אודות הגורמים התורמים ליציבות בנישואין. מודלים שישמו במחקרים על קשרי קירבה בקרב הטרוסקסואלים ובקרב הומוסקסואלים, בניסיון למצוא משתנים רלבנטיים למבנה ואיכות יחסים, יצאו מנקודות מבט שונות; חלקם נקטו בגישה אישיותית, חלקם בגישה בין-אישית או חברתית, וחלקם ניסו לעשות אינטגרציה בין כמה נקודות מבט.

Gottman & Levenson (1992) אמרו, שכמעט 50% מן הנישואין ההטרוסקסואליים מסתיימים בגירושין, וחשוב להבין את הגורמים לכך. אולם, לדבריהם, מחקרים שניסו לזהות תהליכים המבשרים התפרקות נישואין הם נדירים, והנסיונות לנבא אלו זוגות נשואים ייפרדו או יתגרשו לא הצליחו במיוחד. הם סקרו 1200 מחקרים שבכותרת שלהם הופיעו המושגים גירושין או פירוד ומצאו רק 4 מחקרים פרוספקטיביים המנסים לנבא פירוד או גירושין. האחד עוסק באופן גידול הילדים (Block, Block, & Morrison, 1981) ואינו רלבנטי למחקר הנוכחי. השני, מחקר אורך על פני 6 שנים (Constantine & Bahr, 1980) מצא, שתכונות אישיות של גברים הקשורות במוקד שליטה, הבדילו בין גברים שהתגרשו או נפרדו לבין גברים שנשארו נשואים. המחקר השלישי (Bentler &

Newcomb, 1978) מצא, שזוגות שנשארו נשואים היו דומים יותר בתכונותיהם מאשר אלה שנפרדו או התגרשו. המחקר הרביעי (Kelly & Conley, 1987), אחד המחקרים הבולטים בקרב הטרוסקסואלים, יצא מנקודת מבט אישיותית ובין-אישית ובדק יציבות נישואין וסיפוק בהם בקרב 300 זוגות הטרוסקסואלים על פני תקופה של 45 שנים, החל מאירוסייהם בשנות השלושים ועד לשנות השמונים. משתנה הקריטריון של יציבות נמדד לפי סטטוס הנישואין בשנת 1980. היו 3 מצבים: אלה שנשארו נשואים או שבן-זוגם מת בעודם נשואים, אלה שהתגרשו גירושין מוקדמים, אלה שהתגרשו גירושין מאוחרים (כלומר נלקח בחשבון גם משך הנישואין). משתני קריטריון נוספים היו הסיפוק מהנישואין ומדד מאוחד של יציבות וסיפוק, שכלל 3 ערכים: גרושים, נשואים ביציבות ולא מסופקים, נשואים ומסופקים. בסיכום המחקר נמצא, שתכונות אישיות היוו מנבאים חשובים גם ליציבות הנישואין וגם לסיפוק מהם. החוקרים טוענים, ששתי נקודות המבט, האישיותית והבין-אישית, אינן מוציאות זו את זו ושהן פועלות במשותף. למשל, רמות גבוהות של נאורוטיות אצל הפרטנרים גורמות לתיפקוד לקוי בקשר של בני-זוג בעייתיים.

Gottman & Levenson (1992) טוענים שהבעיה במחקרים הנ"ל היא, שהשיעור הבסיסי של גירושין בקרב הנבדקים הוא נמוך מאד יחסית לשיעור הגירושין בכלל האוכלוסייה. בכדי לענות על הבעיה הם הציעו מודל שלבים שמכיל משתנים שיכולים "לבשר" את פירוק הנישואין. זוגות המועדים להתגרש בשלב האחרון עוברים קודם לכן דרך השלבים המוקדמים; בשלב הראשון הסיפוק שלהם מן הנישואין הוא נמוך, בשלב השני הם שוקלים פירוד או גירושין, בשלב הבא הם נפרדים, ובשלב האחרון הם מתגרשים. בסיכום מחקרים אומרים החוקרים, שעל מנת לשמור על יציבות הנישואין נדרש וויסות של ההתנהגות ביחסי הגומלין בין בני הזוג, כך שיווצר איזון רגשי ביניהם. במחקר נמצא, שבהשוואה לזוגות בעלי וויסות, לזוגות חסרי וויסות היו בעיות חמורות יותר בחיי הנישואין, סיפוק נמוך יותר בנישואין, תוצאות פחות טובות במדדים פיזיולוגיים, אינטרקציות יותר שליליות, יותר ביטוי רגשי שלילי ופחות ביטוי רגשי חיובי, יותר עקשנות ויותר נסיגה מיחסי גומלין, יותר הגנתיות, וסיכון גבוה יותר לפירוק הנישואין.

מודל התלות ההדדית (Interdependence) ביחסים בין-אישיים (Kelley & Thibaut, 1978)

יוצא מנקודת מבט אישיותית ובין-אישית ומתייחס לתהליכים מעגליים ואינטרקציוניים בין הפרטנרים בקשרים זוגיים. כאשר נוצרים יחסי-גומלין קרובים בין שני פרטנרים, ההתנהגות של כל אחד מהם יכולה להשפיע באופן משמעותי על מידת הסיפוק של רעהו. מידת שביעות הרצון של כל אחד מבני הזוג תלויה בהתנהגותו, בהתנהגות השותף ליחסים, וביחסי הגומלין ביניהם. דפוס היחסים האינטימיים וסוג התלות ההדדית שאדם מסגל לעצמו בקשר בין-אישי קרוב, מושפעים ממבנה אישיותו ומאופן התקשרותו לאחרים.

מודל ההשקעה ביחסים בין-אישיים נשען על מושגים שפותחו סביב נושא החליפין

(Exchange) בפסיכולוגיה חברתית ומבדיל בין שני איפיונים חשובים של יחסים: סיפוק - רגש חיובי או משיכה כלפי הקשר, ומחוייבות - נטיה לשמור על הקשר ולחוש קירבה פסיכולוגית אליו (Rusbult, 1980, 1983). החוקרת טענה, שיציבות יחסים קשורה לסיפוק גבוה בקשר, מעט אלטרנטיבות מושכות לקשר והשקעה גדולה בקשר. עדות תומכת במודל ההשקעה באה ממחקר של מנבאים לסיפוק ביחסים אצל נבדקים הטרוסקסואלים והומוסקסואלים (Duffy & Rusbult, 1986).

המודל הקונטקסטואלי (Bradbury & Fincham, 1988) מתייחס להבדלים אינדיבידואליים

ביחסים קרובים. הוא בוחן משתנים דמוגרפיים ואישיותיים שרלבנטיים לתיפקוד ביחסים בין-אישיים ומהווים קונטקסט שלפיו מוערכים אירועים בנישואין. Kurdek & Schmitt (1986) ו-Kurdek (1988, 1989, 1991a, 1992) בדקו בקרב זוגות הטרוסקסואלים והומוסקסואלים את מודל ההשקעה, מודל התלות ההדדית והמודל הקונטקסטואלי ואף עשו אינטגרציה ביניהם. הם טוענים שזוגות הומוסקסואלים יציבים ומסופקים מאופיינים באותם משתנים שזוהו כמנבאים באוכלוסיה הטרוסקסואלית.

במחקר פרוספקטיבי על יציבות נישואין ושינויים באיכות נישואין בקרב זוגות

הטרוסקסואלים שנבדקו במהלך שנה לאחר נישואיהם (Kurdek, 1991a), נמצאו הבדלים בין אלה שהתגרשו/נפרדו לפני יום השנה לנישואיהם לבין אלה שהמשיכו בנישואין. הם נבדלו במשתנים

דמוגרפיים כגון: השכלה והכנסה, ובמשתנים אישיים: מצוקה פסיכולוגית, מוטיבציה לקשר, אמונות לגבי יחסים, ערכי קירבה דיאדית, אוטונומיה אישית וסיפוק מתמיכה חברתית. כמו כן, נמצא פער גדול יותר בין בני הזוג שהתגרשו/נפרדו במשתנים אישיים. המשתנים הנ"ל היו קשורים גם להפחתה באיכות הנישואין (סיפוק) בתום שנה לנישואין אצל הזוגות שלא נפרדו.

Kurdek & Schmitt (1986) בדקו איכות יחסים, שאחד המימדים שלה הוא סיפוק כללי מהיחסים, בקרב זוגות הטרוסקסואלים וזוגות הומוסקסואלים מונוגמיים. המשתנים הקורלטיביים שנחקרו היו חברתיים (תמיכה חברתית נתפסת), בין-אישיים (כגון: השקעה בקשר) ופסיכולוגיים (כגון: אמונות לגבי יחסים, ערכי קירבה דיאדית מול ערכי אוטונומיה אישית, הסתגלות פסיכולוגית). בין השאר, נמצא קשר בין סיפוק ביחסים לבין ערכי קירבה דיאדית. במודל דומה שנבדק בקרב זוגות הומוסקסואלים, נמצא קשר גם עם משך היחסים; זוגות הומוסקסואלים, שחיו יחד שש שנים ומעלה, דיווחו על יותר סיפוק ביחסים, יותר אמון, אהבה וחיבה לפרטנר ויותר סיפוק מתמיכה חברתית, מאשר אלה שחיו יחד פחות מ-6 שנים (Kurdek, 1988). במחקר נוסף שהשתמש במערך המנבאים הנ"ל, ובדק גם שינויים בהם במהלך שנה אחת של יחסים בקרב זוגות הומוסקסואלים, נמצא קשר בין איכות יחסים חיובית (סיפוק) לבין משתנים אישיים, פסיכולוגיים, בין-אישיים וסוציו-תרבותיים (סיפוק מתמיכה חברתית נתפסת). כמו כן, נמצאה איכות יחסים יותר גבוהה (כולל יותר סיפוק) אצל זוגות שחיו יחד 11 שנים ומעלה, ונמצא שהאיכות (כולל סיפוק) ירדה בתום שנה מתחילת המחקר, במיוחד אצל זוגות גברים הומוסקסואלים שזו היתה השנה הראשונה ליחסיהם (Kurdek, 1989).

במחקר אורך פרוספקטיבי על פני תקופה של ארבע שנים בקרב זוגות הומוסקסואלים נבדקו

משתנים שמנבאים יציבות יחסים ושינויים בסיפוק ביחסים במהלך הזמן. נמצא, שאפקטיביות שלילית (מהמודל הקונטקסטואלי), ערכי אוטונומיה אישית, תפיסת אלטרנטיבות לקשר, השקעה נתפסת בקשר, זמן בקשר ומחוייבות רגשית נמוכה לקשר (ממודל התלות ההדדית), יחד עם משתנים דמוגרפיים (גיל, השכלה, הכנסה), הבחינו בין פרטנרים הומוסקסואלים שיחסיהם נפסקו, לעומת אלה שיחסיהם המשיכו להתקיים במשך ארבע השנים. בנוסף, פרטנרים הומוסקסואליים שיחסיהם נפסקו, נתנו ערך גבוה יותר לאוטונומיה אישית. נמצא גם, ששינויים לינאריים במשך ארבע השנים במשתנים המנבאים, ניבאו שינויים לינאריים בסיפוק ביחסים בקרב הזוגות ההומוסקסואליים שיחסיהם

המשיכו להתקיים לאורך תקופה זאת. נמדד גם הסיפוק מתמיכה חברתית נתפסת, אך לא נמצא הבדל מובהק בין זוגות שנפרדו לבין אלה שנשארו יחד, וגם לא נמצא קשר בין מידת הסיפוק מהיחסים במשך 4 שנים לבין העליה בסיפוק מתמיכה חברתית (Kurdek, 1992).

1.4. גישת המחקר הנוכחי - מודל אינטגרטיבי

התיאוריות, המודלים והמחקרים שפורטו לעיל הציגו מגוון משתנים שרלבנטיים ליצירה ושימור של מערכות יחסים. כמעט בכל המודלים המחקריים שבדקו היבטים של קשרי קירבה בקרב הומוסקסואלים, היחסים נחקרו בקרב זוגות או בהקשר לפרשיית יחסים אחת. במחקר הנוכחי, לעומת זאת, ההתמקדות היא על מכלול קשריו של ה**יחיד**, ולכן לא נלקחו בחשבון גורמים אינטרקציוניים-מעגליים בקשר הזוגי. עם זאת, המחקר אימץ גישה אינטגרטיבית בבחירת המשתנים המנבאים, שרלבנטיים לניבוי דפוסי קשרים בין גברים הומוסקסואלים. לדעת Bradbury & Fincham (1988), גישה עם פוטנציאל ארוך-טווח להבנת יחסי קירבה דורשת בחינה סימולטנית של כמה גורמים של הבדלים אינדיבידואליים ובדיקה שיטתית של השלכותיהם על היחסים. החוקרים מציינים, ש-Gottman & Bentler (1979) ו-Newcomb & Bentler (1981) ביקרו בתודות את הנטיה לבחון גורמים של הבדלים אינדיבידואליים בנפרד זה מזה ומתהליכים אחרים ששייכים למערכת היחסים. גם Sharabany (1994) אימצה גישה אינטגרטיבית המשלבת מסי' תיאוריות להבנת התפתחותן של חברויות אינטימיות, והיא אומרת שהשילוב יכול לתרום להפריה הדדית ביניהן.

Levinger (1979) מתאר מצב יחסים שיש בו "Unattracted Stability", שנובע ממשיכה נמוכה בין הפרטנרים ומאלטרנטיבות לקשר שהינן מאיכות נמוכה. המשמעות היא, שאנשים נשארים בקשר לא רצוי מחוסר אפשרות לסיימו. לכן, נראה שחשוב במחקר הנוכחי להתייחס גם לאיכות היחסים, ע"י הכנסת משתנה של סיפוק, ולא רק למידת יציבותם. Gottman & Levenson (1992) מצאו, שקיים רצף בין תהליכים של חוסר סיפוק בנישואין לבין פרידה וגירושין. לדעת Kelly & Conley (1987), גם יציבות נישואין וגם סיפוק מהם הם מדדים מועילים, ועדיף שחוקרים ישתמשו בשניהם כאחד. הם יוצאים כנגד מחקרים שהשתמשו רק באחד מהם וטוענים שאישיות האדם

משפיעה גם על איכות הנישואין, שמתבטאת במדד הסיפוק, וגם על כך שלא יתפרקו, כפי שעולה ממדד היציבות.

מודל המחקר הנוכחי כולל מס' משתנים ומציג תמונה רחבה של הנושא. המשתנים התלויים/מנובאים שנבחנו הם יציבות הקשרים של גברים הומוסקסואלים וסיפוק מהם. Shultz (1987) אמר שלאינטימיות הרבה הגדרות - כמס' החוקרים ובני האדם החווים אותה, ויש הרבה הבדלים בפירושיה; לדעתו, המשגתו של מונח זה היא אינדיבידואלית ביותר. זו הסיבה שבמחקר הנוכחי נבחרו מדדים לדפוס הקשרים שניתנים להגדרה אופרציונלית: קיום מערכת יחסים קבועה או מזדמנת עם גברים, מגורים ביחד או בנפרד מבני-הזוג, משך מערכות היחסים והסיפוק ממערכות היחסים. מדד הסיפוק הוא יותר סובייקטיבי-איכותי ומתבסס על החוויה הפנימית של הנבדק. המדדים הללו נבדקו לגבי קשרי הקירבה בהווה ולגבי הקשרים בעבר - חמש השנים האחרונות. כפי שעשו Kelly & Conley (1987), שבדקו גם מדד משולב של יציבות וסיפוק, המחקר הנוכחי בדק, בנוסף למדדים הנפרדים, גם מדדים משולבים; מדד משולב של יציבות המורכב משלושת המדדים המבניים של דפוס הקשרים - קביעות, מגורים יחד ומשך מערכות היחסים (מדד יציבות הקשרים), ומדד משולב של יציבות וסיפוק שמורכב מארבעת המדדים - 3 מדדי היציבות ומדד הסיפוק (מדד דפוס הקשרים).

לניבוי דפוס הקשרים נבחרו משתנים מן התחום הפסיכולוגי-אישיותי, מן התחום הבין-אישי ומן התחום החברתי והמשפחתי. מן התחום האישיותי והבין-אישי נבדק המשתנה של סגנון קירבה, על פי המודל התיאורטי של Bowlby וממשיכיו (Bowlby, 1958, 1969, 1973, 1979, 1988); Josselson (1992). ההתמקדות היא, כאמור, על היחיד במכלול קשריו ולא על יחסי-גומלין במערכת זוגית מסויימת. מן התחום הפסיכולוגי-אישיותי נבחרו גם משתנים ספציפיים יותר להומוסקסואלים - מרכיבים של זהות הומוסקסואלית, שנמצאו משמעותיים במחקר של Bell & Weinberg (1978) ובמחקרים נוספים שיוצגו בהמשך. מן התחום החברתי נבחרו היבטים של תמיכה חברתית ומשפחתית - חלקם כלליים וחלקם ייחודיים להומוסקסואלים, שנמצאו רלבנטיים במודלים שהוזכרו

קודם ובמחקרים נוספים שיוצגו בהמשך. בנוסף, נבחנו משתנים דמוגרפיים - גיל, השכלה והכנסה -
לגבי הקשר שלהם לדפוס קשרי הקירבה של הנבדקים.

להלן יוצגו המשתנים המנבאים בהרחבה, ויפורטו תיאוריות, ממצאים וניבויים על הקשר
שלהם למדדי דפוס הקשרים.

5.א. משתנים מנבאים והקשר שלהם לדפוס הקשרים

1.5.א. סגנון קירבה

במחקר שהשווה בין סגנונות אהבה וקירבה ובדק את הקשר שלהם למאפיינים שונים של יחסים, נטען, ששום תיאוריה של סגנונות אישיים ביחסי קירבה איננה שלמה, ושעל ידי חיבור ביניהן, אפשר לקבל תמונה מתאימה יותר לגבי הסגנונות האישיים שמאפיינים את קשרי הקירבה והסיפוק מהם (Levy & Davis, 1988). גם המחקר הנוכחי נוקט בקו זה, בבואו לאפיין את סגנון הקירבה של גברים הומוסקסואלים ולבחון את הקשר שלו לדפוס הקשרים שהם יוצרים. קיימות מס' תיאוריות המניחות שקיים אצל בני אדם סגנון בין-אישי ייחודי, שמתבטא באופי ודפוס יחסי הקירבה, ושקיימים גורמים שונים הקשורים לכך. משותפת להן ההנחה, שסגנון בין-אישי המאופיין בחוסר דחף או יכולת למעורבות עמוקה עם אחרים ולקשר יציב עימם הוא בלתי הסתגלותי. המחקר הנוכחי עוסק בשתי תיאוריות של סגנון קירבה - תיאוריית ההתקשרות ותיאוריית ההתחברות. למרות שההתייחסות של תיאוריות אלה הינה להטרסקסואלים, נעשה ניסיון להחיל את מושגיהן ועקרונותיהן גם על גברים הומוסקסואלים.

1.1.5.א. תיאוריית ההתקשרות

מבין התיאוריות הפסיכולוגיות על קשרי קירבה, תיאוריית ההתקשרות של Bowlby (1958, 1969, 1973, 1979, 1988) וממשיכיו (Ainsworth, et al, 1978; Hazan & Shaver, 1987) מצטיינת בכך, שהיא מקשרת תיאורטית ואמפירית בין אופי קשרי הקירבה של הילד עם דמויות משמעותיות, לבין אופי קשרי הקירבה שהאדם יוצר בחייו הבוגרים. מבחינה היסטורית, התיאוריה התפתחה מתיאוריות יחסי-אובייקט בפסיכואנליזה, אך נשענה גם על מושגים מתיאוריות האבולוציה, האתולוגיה והפסיכולוגיה הקוגניטיבית. לפי Bowlby (1988 עמ' 26-27), התנהגות התקשרות מכוונת להשיג או לשמר קירבה לאדם מסויים, שנתפס כמסוגל להתמודד בצורה טובה עם העולם ולספק דאגה והקלה ברגעי פחד, עייפות או מצוקה. הנטייה ליצור קשר אינטימי רגשי עם אחרים היא צורך בסיסי, ראשוני ואוטונומי של הטבע האנושי. היא נמצאת בילוד וממשיכה לאורך חיי הבוגר ועד לגיל זקנה. כל תינוק מגיע לעולם עם מוכנות להתקשרות ועם רפרטואר התנהגויות הקשורות לכך. להתנהגות התקשרות ישנה מוטיבציה פנימית הנפרדת

מאוכל ומין, אך אינה פחותה מהם בחשיבותה להישרדות. יש לה פונקציה ביולוגית ורגשית של מתן הגנה ותסוּת, הקלה ונחמה, נוחות ותמיכה. בהתאם לאופי האינטרקציה שבין התינוק לבין הדמויות המשמעותיות בילדות - הורים או ממלאי מקום - הוא יוצר ייצוגים פנימיים של קשר (Internal working models), שמייצגים את האובייקט, את העצמי ואת הקשר ההדדי ביניהם. העדויות מראות שהמודלים של ההורים ושל העצמי ביחסי הגומלין ביניהם מתחילים לפעול ברמה לא מודעת ועוברים תהליך של הכללה. ישנם 3 היבטים בהתנהגות הדמויות המשמעותיות שמשפיעים על אופי ההתקשרות: תגובתיות, עקביות ונגישות. כשהילד חש שהדמות היא זמינה ומגיבה כשהוא נזקק לה, זה מספק לו בסיס של ביטחון ("Secure base") ומעודד אותו להעריך ולהמשיך את הקשר עימה (Bowlby, 1973, 1979, 1988, עמ' 129-130). בעוד שהתנהגות התקשרות ברורה ביותר בילדות המוקדמת, היא נראית גם במהלך החיים. הייצוגים הפנימיים הם מרכיבים מרכזיים באישיות, שמשפיעים על ההתפתחות הרגשית והחברתית ומנחים ציפיות, תפיסות והתנהגויות לגבי קשרים חדשים. בכך הם מהווים מקור חשוב להמשכיות בין אופי ההתקשרות המוקדמת לבין הקשרים הבין-אישיים של המבוגר ויכולתו ליצור קשרים רגשיים עמוקים. המשכיות היא במובן, שהחוויות הראשוניות עם הדמויות המשמעותיות המוקדמות משפיעות לאורך החיים, בהוותן בסיס ומודל ליחסים בין-אישיים. למרות המשכיות, יש גם גמישות בכך, שמהלך החיים בשלבים מאוחרים יותר תורם אף הוא את חלקו בשימור או שינוי בדפוסי התקשרות שנוצרו בילדות (Bowlby, 1988, עמ' 26-27).

פרדיגמה מעבדתית בשם "המצב הזר" (Strange Situation) בחנה את התקשרות הילד לאימו, בעזרת תצפיות הבודקות את יכולתו להשתמש בה כ"בסיס ביטחון" בצאתו לחקור את הסביבה, ואת תגובותיו על פרידות ועל מפגשים מחודשים עימה (Ainsworth et al, 1978). על סמך התצפיות אופיינו שלושה סגנונות התקשרות. לבעלי סגנון התקשרות בטוח יש "בסיס ביטחון", והם מאופיינים בביטחון ובאמון בעצמי ובאחר ובחיפוש קשר ואינטרקציה; בעלי סגנון אמביוולנטי/חרד מאופיינים בתשוקה חזקה לקירבה, יחד עם חוסר ביטחון לגבי תגובות האחר למישאלה זו וחשש גדול מדחיה. הם מאופיינים גם באימפולסיביות, חוסר יציבות וכעס; בעלי סגנון נמנע אינם בוטחים בכוונות האחרים ומאופיינים בהימנעות, איפוק רגשי וריחוק והכחשת צרכי אהבה וקירבה. סגנון ההתקשרות שתואם להתפתחות בריאה הוא הסגנון הבטוח, שבו הילד בוטח בהוריו וחש שהם זמינים, מגיבים ועוזרים. בטחונו בהם נותן לו אומץ ותחושת יכולת בחקר

את העולם. דפוס זה מקודם ע"י הורה זמין, רגיש לאיתותי הילד ומגיב באהבה כשהילד מחפש הגנה, נחמה או עזרה. לעומת זאת, בעל הסגנון האמביוולנטי/חרד אינו בטוח אם ההורה יהיה נגיש, מגיב ועוזר כשהוא נקרא לכך. בגלל חוסר הביטחון הוא כל הזמן נתון לחרדת פרידה ונוטה להיות תלתי וחרד בחקרו את העולם. דפוס זה נוצר, כשהורה אינו עקבי ביחסו לילד, כשהילד מתנסה בפרידות ממשיות או כשמשמשים באיומי נטישה כדרך שליטה. בסגנון ההתקשרות הנמנע, לילד אין ביטחון בכך שכאשר יבקש דאגה וטיפול אכן יגיבו אליו ויעזרו לו; להיפך - הוא מצפה לדחיה בוטה, ולכן מנסה לחיות את חייו בלי אהבה ותמיכה מאחרים. זה נוצר כתוצאה מכך שאימו באופן עקבי דחתה אותו כשהתקרב אליה לצורך הגנה ותמיכה.

לפי Bowlby (1988, החל מעמ' 126), סגנון התקשרות, מאז שהתפתח ומאז שניצפה בגיל שנה, נוטה להתמיד, מפני שההורים ממשיכים לטפל בילד באותו אופן, וגם עקב תהליכי אינטרקציה מעגליים בין הילד להוריו. ככל שהילד מתבגר, דפוס ההתקשרות הופך לתכונה שלו, והיא באה לביטוי בקשרים חדשים, כמו עם מורים, עם הורים מאמצים, עם בני-זוג או עם הפסיכולוג. זהו תהליך של הפנמה, וכפי שמחקרים פרוספקטיביים מראים (Sroufe, 1983; Wartner, 1986; Main & Cassidy, 1988), דפוס ההתקשרות שהוערך בגיל שנה, הוא בעל כושר ניבוי גבוה להתנהגות הילד בגן שלוש וחצי שנים אח"כ, ולדפוסי אינטרקציה עם האם חמש שנים מאוחר יותר.

מבוגר בעל סגנון התקשרות בטוח ייטה ליצור קשר רומנטי ויחסי נישואין בריאים ויציבים. לעומת זאת, ילדים ומתבגרים שגדלו בבית שלא סיפק תמיכה ועידוד, רואים את החיים בכלל ואת היחסים האינטימיים בפרט כמקור לקושי, ויש להם בעיות בעולם הרגשי ובחיי הזוגיות והמשפחה במשך החיים (Bowlby, 1979, 1988, עמ' 177-180). Bowlby (1988, עמ' 176-177) מסכם, שככל שדפוס ההתקשרות בטוח יותר בילדות, אנו יכולים לנבא בביטחון, שרבים יותר הסיכויים להמנע מכישלון בחיים הזוגיים. Ainsworth (1989) מרחיבה את תיאוריית ההתקשרות לשלבים מאוחרים יותר של ההתפתחות, ובין השאר, גם למערכות יחסים דיאדיות בעלות מרכיבים רגשיים ומיניים.

Hazan & Shaver (1987) השתמשו בתיאוריית ההתקשרות ובסיווג הסגנונות לתיאור

והבנה של קשרים אינטימיים בבגרות. החוקרים שאלו נבדקים בוגרים על פרשיית האהבה הכי

משמעותית בחייהם. הם תרגמו את הסיווג של Ainsworth ועמיתיה (1978) למושגים שמתאימים ליחסי מבוגרים, ובהתאם לכך, בנו מדד בעל 3 קטגוריות לתאור סגנון ההתקשרות של הנבדקים. לדבריהם, למרות הסבירות שהמשכיות תרד במהלך החיים, השכיחויות של 3 סגנונות ההתקשרות שנמצאו במחקרם בקרב הנבדקים המבוגרים, היו דומות להערכות על התפלגות הסגנונות בתקופת הילדות (Campos, Barrett, Lamb, Goldsmith & Sternberg, 1983) - 56% בעלי סגנון בטוח (לעומת 62% בילדות), 20% בעלי סגנון אמביוולנטי/חרד (לעומת 15% בילדות), ו-24% בעלי סגנון נמנע (לעומת 23% בילדות). החוקרים מצאו גם הבדל בהיסטוריית ההתקשרות בין 3 הטיפוסים - מבחינת תפיסתם את ההורים ואיכות הקשר איתם בילדות ואת איכות היחסים בין ההורים; בעלי הסגנון הבטוח תפסו את יחסייהם בילדות עם ההורים ובין ההורים כחמים יותר מאשר תפסו אותם בעלי הסגנונות האחרים, ואילו בעלי הסגנון הנמנע תיארו אמהות שנתפסו כקרות ודוחות ביחסן לילד. 3 הטיפוסים נבדלו גם בחוויות ותפיסות של הקשר הרומנטי - בעלי הסגנון הבטוח לא התקשו להתקרב לזולת ולתת אמון באחרים, ואיפיינו את אהבתם כבוטחת, תומכת ויציבה; בעלי הסגנון האמביוולנטי/חרד חוו משיכה חזקה, רצון לאיחוד עם האהוב ועליות ומורדות בחוויית האהבה. הם היו חרדים לגבי בן זוגם ודאגו ללא הרף שמא אינו אוהב אותם באמת; בעלי הסגנון הנמנע התאפיינו בפחד מקירבה ולא הרגישו בנוח בסיטואציות של אינטימיות. כללית - בעלי שני הסגנונות הלא-בטוחים דיווחו על יותר ציפיות ואמונות שליליות ביחס לאהבה מאשר בעלי הסגנון הבטוח. נמצא גם שלבעלי הסגנון הבטוח יש מערכות יחסים יציבות יותר מאשר לבעלי הסגנונות האחרים; רק 6% מבעלי הסגנון הבטוח היו גרושים בעת עריכת המחקר, לעומת 12% מבעלי הסגנון הנמנע ו-10% מבעלי הסגנון האמביוולנטי/חרד. נמצא גם הבדל מובהק באורך מערכות היחסים בין בעלי הסגנונות השונים; יחסייהם של בעלי הסגנון הבטוח ארכו בממוצע 10 שנים, לעומת 6 שנים אצל בעלי הסגנון הנמנע ו-4.9 שנים אצל בעלי הסגנון האמביוולנטי/חרד. באופן כללי, ממצאי Hazan & Shaver (1987) תמכו בהנחות שיש קשר בין יחסי הורים-ילד לבין יחסי-קירבה בבגרות.

בעקבות Hazan & Shaver (1987), הלכו חוקרים נוספים, שחקרו את סגנון ההתקשרות

של מבוגרים הטרוסקסואלים בהווה ואת היסטוריית ההתקשרות שלהם בילדות (למשל:

Mikulincer & Mikulincer, Florian & Tolmacz, 1990; Collins & Read, 1990

Mikulincer & Erev, 1991; Nachshon, 1991). חוקרים שבדקו קורלטים שונים של סגנון

ההתקשרות של מבוגר, מצאו הבדלים בתפיסות, ציפיות ותיפקוד ביחסים קרובים, בין בעלי 3 הסגנונות (Mikulincer & Erev, Feeney & Noller, 1990; Hazan & Shaver, 1990, 1992; Feeney & Noller (1990) נמצאה התפלגות של סגנונות התקשרות דומה לזו שנמצאה אצל Hazan & Shaver (1987), וגם אצלם נמצאה המשכיות בין אופי הקשרים בילדות לבין סיווג הטיפוס בהווה. כמו כן, הם מצאו, שמבין בעלי 3 הסגנונות, לבעלי הסגנון הבטוח יש מערכות יחסים ארוכות יותר, ולבעלי הסגנון האמביוולנטי/חרד יש מערכות יחסים קצרות יותר. בעלי הסגנון הנמנע קיבלו את הציון הנמוך ביותר מבין 3 הטיפוסים באהבה אינטימית.

בישראל, נחקר בקרב סטודנטים לא נשואים הקשר בין המבנה והדינמיקה של יחסי אהבה בבגרות לבין סגנונות ההתקשרות של הפרט (Mikulincer & Erev, 1991). נמצא שמיבנה האהבה של בעלי סגנון התקשרות בטוח, מאופיין במעורבות רגשית וקוגניטיבית גבוהה, באיזון בין מרכיבי האהבה, בפער מצומצם בין הרצוי למצוי וביסופק מהקשר. הם יוצרים קשר של תלות הדדית, שיתוף והתחשבות בן הזוג. לעומת אהבתם המאוזנת של מבוגרים בעלי סגנון התקשרות בטוח, אהבתם של בעלי הסגנון האמביוולנטי/חרד והסגנון הנמנע נראית חלקית ולא בשלה. דינמיקת האהבה שלהם מאופיינת בחוסר יכולת ליצור תלות הדדית, שיתוף, והתחשבות בן הזוג. מבנה אהבתם מבטא שני קצוות מנוגדים - בעלי הסגנון האמביוולנטי/חרד מאופיינים במעורבות רגשית גבוהה ודומיננטיות של מרכיב התשוקה. הם מבטאים חוסר סיפוק מהקשר המצוי ושאיפה לקשר אידיאלי בעל עוצמה רבה יותר. בעלי הסגנון הנמנע מאופיינים בצמצום רגשי ביחסיהם ובקשר רדוד מבחינה רגשית וקוגניטיבית. ישנו אצלם פער קטן בין המצוי לרצוי, ונטען שאולי זוהי הסיבה לכך שהם מדווחים על סיפוק מהיחסים. לגבי דינמיקת היחסים, נמצא, שבעלי הסגנון הבטוח, בהשוואה לבעלי הסגנון האמביוולנטי/חרד והסגנון הנמנע, יוצרים יחסי-תלות עמוקים המאופיינים בשיתוף הדדי. הם גם יותר מתחשבים בסיפוקו של בן-זוגם בבואם להעריך את שביעות רצונם מהקשר. בסיכום מחקרם אומרים החוקרים, שהממצאים מצביעים על כך, שבעלי סגנון בטוח שמים דגש רב יותר מבעלי הסגנונות האחרים על אינטימיות, ושיחסיהם מתאפיינים באינטימיות והתאמה גבוהים יותר; היחסים הרומנטיים של בעלי הסגנון האמביוולנטי/חרד מאופיינים בכישלון לממש את שאיפתם לאהבה בטוחה וחמה; בעלי הסגנון הנמנע חווים פחות אינטימיות מבעלי הסגנון הבטוח, יש להם יותר מחוייבות ביחסיהם מאשר בעלי הסגנון

האמביוולנטי/חרד, והם נוטים לפחות אינטנסיביות באהבתם מבעלי הסגנונות האחרים. במחקר אחר, שבדק בישראל דפוסי התקשרות ודרך פיתרון קונפליקטים עם בני-זוג, נמצא, שסגנון התקשרות בטוח קשור להתמודדות טובה יותר עם קונפליקטים זוגיים ועם שביעות רצון רבה יותר מחיי הנישואין לעומת סגנון התקשרות חרד (שפיגל, 1995).

אין בנמצא מחקרים שניסו לבדוק את נושא סגנון ההתקשרות ונגזרותיו ספציפית בקרב גברים הומוסקסואלים. במחקר של Hazan & Shaver (1987), דווח על כך שמבין הנבדקים שגוייסו דרך העיתון (בשלב א' של מחקרם), היו 91% הטרוסקסואלים, 4% הומוסקסואלים ו-2% ביסקסואלים, אך לא היתה התייחסות לכך בניתוח הממצאים, ולא דווחו אחוזי הומוסקסואלים וביסקסואלים בשלב ב' של מחקרם, שבו הנבדקים היו סטודנטים. נמצא מחקר אחד בלבד (דיין, 1996), שקישר בין סגנונות התקשרות לבין הומוסקסואליות. מטרתו היתה לחקור את הקשר בין סגנונות ההתקשרות של הפרט לבין הנטיה לסביבות אצל נשים, אופי הקשר הזוגי ביניהן ואיכותו. נבדקו נשים לסביות והטרוסקסואליות כאחד, ונמצא קשר בין סגנון ההתקשרות לבין הנטיה להומוסקסואליות אצל הנבדקות. נמצא גם קשר בין נטייתן המינית לבין דפוס היחסים הזוגיים; הלסביות דיווחו על איכות קשר זוגי ברמה גבוהה יותר וחשו שביעות רצון רבה יותר בקשר בהשוואה להטרוסקסואליות.

כללית - ניתן להניח, שהנחת המשכיות בין ילדות לבגרות מבחינת אופי היחסים, תקפה גם להומוסקסואלים, ושגם להם יש סגנון התקשרות אופייני בקשרי הקירבה. השאלות שמעלה המחקר הנוכחי בנושא זה הן: האם בקרב הגברים ההומוסקסואלים הנבדקים תימצא התפלגות דומה לזו שנמצאה בקרב הטרוסקסואלים, ביחס לשלשת סגנונות ההתקשרות - הבטוח, האמביוולנטי/חרד והנמנע? האם יש קשר בין סיווג הנבדקים לפי סגנון התקשרות, לבין דפוס קשרי הקירבה שלהם כפי שמתבטא במדדי דפוס הקשרים? השערת המחקר היא, שבעלי הסגנון הבטוח מבין הנבדקים יאופיינו בדפוס יחסים יציב ומסופק יותר מבעלי שני הסגנונות האחרים.

באשר להיסטוריית ההתקשרות בילדות, נבדקת במחקר הנוכחי תפיסתם של הגברים ההומוסקסואלים את קשריהם עם ההורים בילדות המוקדמת ואת יחסי ההורים, אולם לא ניתן לנסח השערה שתפיסה זו קשורה לדפוס קשרי הקירבה בבגרות, עקב חילוקי דעות בנושא. תיאוריות פסיכואנליטיות, תיאוריות יחסי-אובייקט, פסיכולוגיית העצמי ותיאוריית ההתקשרות

מניחות, שסוציאליזציה מוקדמת במשפחה מעצבת ומכתיבה את המבנה והתיפקוד של קשרים בין-אישיים אינטימיים בבגרות (Flaherty & Richman, 1986), אך ישנם חוקרים הטוענים, שהיסטוריית יחסים בילדות איננה מנבא יעיל לאופי הקשרים הבין-אישיים בבגרות (Belsky & Cassidy, 1994; Fishler et al, 1990; Parker, et al, 1992). גם Hazan & Shaver (1987) טענו בהקשר למגבלות מחקרים, שלא קיים יחס של אחד לאחד בין מה שהיה בילדות לבין מה שקורה בבגרות - ההמשכיות יורדת ככל שמתבגרים, ויש כאלה שמנתקים את עצמם משורשי ילדותם, או שמגיעות אליהם אינפורמציות חדשות שיכולות לשנות את הייצוגים הפנימיים שלהם לגבי קשר אינטימי. לדברי החוקרים, קיימות גם מגבלות זיכרון, שבחלקן הן הגנתיות, לגבי הקשרים עם ההורים והקשר בין ההורים בילדות המוקדמת, שאינן מאפשרות להסיק באופן חד-משמעי על היסטוריית ההתקשרות בילדות.

2.1.5.א תיאוריית ההתחברות

כפי שהוצג לעיל, הגישה של תיאוריית ההתקשרות מסווגת את סיגנון הקירבה בחלוקה קטגוריאלית, בד"כ ל-3 קטגוריות. המחקר הנוכחי מנסה לבדוק מזווית נוספת את סיגנון הקירבה של גברים הומוסקסואלים בקשרים קרובים ואת הקשר בינו לבין יציבות וסיפוק ביחסים. תיאוריית ההתחברות, בהיותה יותר מפורטת בהתייחסותה לאיכות הקשרים ויותר כוללת בהתייחסותה למרחב הבין-אישי של האדם, מאפשרת לבדוק לעומק את אופי ההתחברות של גברים הומוסקסואלים ולשלב מרכיב של מחקר איכותי בעבודה.

Josselson (1992) רואה את החיים הבין-אישיים כמאמץ ליצור קשר ולהתגבר על המרחב הפיזי והפסיכולוגי שבין בני-אדם, שנוצר מאז שהאדם נולד ומתנתק מרחם אימו. קשרים בין אנשים מהווים מטרה בפני עצמה, והאחר בקשר הוא אובייקט לסיפוק צרכים וגם מהווה קונטקסט לחוות את האני. החוקרת מתארת שמונה מימדים של התחברות שמתפתחים במשך החיים, ושבאמצעותם אפשר לגשר על המרחב המפריד בין בני-אדם. מימדים אלה הוזכרו בחלקם ע"י תיאורטיקנים שונים, אך לא בצורה כוללת, וכל תיאורטיקן הדגיש מימד אחד או שניים מביניהם. מודל ההתחברות מציג את מימדי הקשר כמכלול הקיים במרחב הבין-אישי של האדם - מרחב ההתחברות. להלן יוצגו המימדים השונים:

* **החזקה (Holding)** - כוללת תחושות של הכלה ותמיכה ע"י האחר, ביטחון ואמון, שמה שחיוני

- יסופק. מימד זה הודגש ע"י Winnicott. התינוק החבוק בזרועות אימו חווה את החוויה הבין-אישית הראשונה בחייו, והיא נוטעת בו ביטחון ואמון בסיסי (מושג של Erikson). חסרונה של חוויה כזאת מונע את פיתוחם של ביטחון ואמון בסיסי. גם בשלבים יותר מאוחרים של החיים האדם זקוק להרגשה שמישהו חזק תומך בו, מסוגל להכילו ולהועיל לו בפיתרון בעיותיו.
- * **התקשרות (Attachment)** - קשר רגשי וקירבה מיוחדת לדמויות מסויימות, שכולל גם אפשרות להפגע מפרידה ומאבדן אהבה. מימד זה הודגש ע"י Bowlby. אחרי שהתינוק לומד להבחין בין האם לבין דמויות אחרות בסביבה, הוא מסוגל להתקשר אליה רגשית כאל אדם ייחודי. יכולת זו מולדת ומשמשת בסיס למיומנויות בין-אישיות המיוחדות ליצור האנושי. במהלך החיים האדם ממשיך ליצור התקשרויות רגשיות, המהוות לעתים את מרכזו עלמו.
- * **תשוקה** - האחרים הם אובייקטים לחיפוש עונג ולסיפוק דחפים. קיים רצון להתמזגות עם האחר דרך קשר מיני או ביטויו הסימבולי. מימד זה הודגש ע"י Freud. כבר מהימים הראשונים של חיי התינוק, דחפים ביולוגיים בסיסיים מחפשים את סיפוקם. הצורך לינוק מבטא דחף ראשוני כזה ויוצר אצל התינוק את הבסיס לחיפוש אחרי סיפוק והנאה גופניים באמצעות אדם אחר. לחיפוש ביטויים שונים בעלי עוצמות שונות במהלך החיים. התחברות עם אחרים באמצעות הדחפים היא מימושה של תשוקה ודרך להתגבר על המרחק המפריד בין אנשים.
- * **אישור** - באמצעות תקשורת של קשר-עין מתקיימת מודעות לתגובת האחר ומתחזקת תפיסת העצמי ותחושת האישור והקבלה ע"י אחרים. כשמקבלים אישור בעיניו של אדם קרוב, יודעים שקיימים עבורו. מאז שתינוקות יודעים להבחין בין עצמם לבין האחר, הם משתמשים באחר כבמראה, שממנה הם לומדים על עצמם. מה שהתינוק רואה לראשונה בעיני אימו הוא שורש תפיסת העצמי שלו - תחילתו של תהליך הממשיך בצורה יותר מורכבת במשך כל חייו.
- * **אידיאליזציה והזדהות** - זוהי דרך להרחבת העצמי ע"י רצון להגיע לאחר, שנתפס כחזק וכבעל יכולת, ולהידמות אליו או לשלוט בו. תהליכי הזדהות מוזכרים בתיאוריות רבות. לאחר שהתינוק חי זמן מה בעולם המאוכלס באנשים אחרים, הוא מתחיל להבחין שחלקם גדולים, חזקים ובעלי יכולת יותר ממנו. כשהילד מזדהה עם אתרים ועושה אידיאליזציה שלהם, הוא מנסה להגיע למידתם וכך לצמצם את המרחק המפריד בינו לבינם. זוהי דרך להתחבר לאחרים בעלי כוח, מתוך רצון להיעשות כמוהם.
- * **הזדהות** - חוויה של הרמוניה בקשר הדדי, שיש בו איזון צרכים ותחושת שותפות. מימד זה

הודגש ע"י Erikson. במהלך הילדות, האני מתבגר והופך יותר ויותר מודע לאחרים. בסופו של דבר הילד לומד שישנה אפשרות לחוות חברות, שהיא צורה של קשר הדדי. בקשר הדדי נמצאים לצד האחר וברמה אחת איתו. כך נוצר קשר שהוא תוצר של שני אנשים - היווצרות של "אנחנו" במרחב המפריד בין שניים.

* **שייכות (Embeddedness)** - התחושה שלאדם יש מקום ותפקיד בקבוצה חברתית או קהילה. תיתכן גם תחושת שייכות לקשרים שאינם קבוצתיים דווקא. גם מימד זה הודגש ע"י Erikson. כל אדם ששייך לקבוצה מהווה חלק ממנה, כמו בפאזל. הקבוצה מאפשרת לאדם תחושת מובחנות של עצמו יחד עם תחושת שייכות לקבוצה. אפשר לחוש שייכות גם לאדם או למשפחה.

* **טיפוליות (Tending & Care)** - האדם מציע את עצמו לצרכי אחרים - מחזיק ותומך בהם ע"י טיפול ודאגה להם, וגם בדרך של "החזקה" סימבולית. האדם לומד ע"י כך לגשר על המרחק המפריד בינו לבינם.

לפי תיאוריית ההתחברות, המימדים הללו אינם בדידים והם מתערבים זה בזה. 4 המימדים הראשונים הם ראשוניים וקיימים מתחילת החיים. 4 המימדים האחרונים מתפתחים לאחר שהתינוק יוצא מהשלב האגוצנטרי ומפתח בשלות קוגניטיבית ותגובתיות לאחרים. בעוד מימדים מסויימים מדגישים אמון בסיסי והכלה (מימד החזקה), קשר רגשי (מימד ההתקשרות) והדדיות, מימד התשוקה מוביל לחיפוש אחרי סיפוק והנאה גופניים באמצעות אדם אחר ומייצג אוריינטציה של "Pleasure Seeking". Josselson (1992, עמ' 81-80) טוענת, שתשוקה בלבד איננה מספקת במערכת יחסים אינטימית. בכדי שיחסים יחזיקו מעמד ויתמידו לאורך זמן, צריך שיתקיימו גם מימדים נוספים של התחברות. אצל כל אדם קיימים כל המימדים בקשריו הבין-אישיים, אך אנשים נבדלים ביניהם במידת הדגש של כל מימד, כשלכל אדם ישנם מימדים מסויימים שהם השולטים במרחב הבין-אישי שלו, בד"כ על חשבון מימדים אחרים המקבלים פחות מקום.

Josselson (1992) פיתחה טכניקה מיוחדת המופעלת בראיון אישי, שבאמצעותה היא

מזהה את שמונת המימדים האלה בחיי האדם ובהיסטוריית הקשרים שלו. היא ביצעה 55 ראיונות עומק עם אנשים לגבי יחסיהם עם דמויות קרובות במהלך חייהם. המרוויינים היו בגיל 11 עד 93 ובאו מרקע אתני ותרבותי מגוון. כל אחד מהם מיפה בעזרתה את המרחב ההתחברותי

שלו וסיפר על הקשרים ואופיים, בסיוע שאלות שהינחו אותו לתאר את מימדי ההתחברות בקשריו. נמצאו אנשים, שאחד המימדים היה דומיננטי בקשרי הקירבה שלהם לאורך החיים, והיו כאלה, שגילו יכולת גבוהה יותר מאחרים להתחברות בסך כל המימדים.

תיאוריית ההתחברות לא השתמשה עד כה בכלים כמותיים, לא זכתה עדיין למחקר נרחב בקרב הטרוסקסואלים ולא יושמה כלל בקרב הומוסקסואלים. המחקר הנוכחי מנסה לכמת את מימדי ההתחברות ולענות על שאלות ביחס לקשר בין ממצאי הראיונות שנעשו במחקר הנוכחי לפי התיאוריה והשיטה של Josselson (1992), לבין ממצאים מתחום תיאוריית ההתקשרות, ולבין ממצאים על מדדי יציבות וסיפוק בקשרי הקירבה של הנבדקים.

2.5.א זהות הומוסקסואלית

Erikson (1968) הגדיר את הזהות העצמית כרצף, שבקצהו האחד גיבוש של זהות עצמית, שהיא תחושה פנימית של מודעות עצמית יחד עם הכרת הדרך בה הולכים והמטרות העתידיות, ובקצהו האחר פיזור של זהות, שהיא תחושה של חוסר ביטחון ועמימות אודות מקומו של האדם, מטרותיו וכיוון החיים שלו. התיאוריה מקשרת בין זהות לבין אינטימיות וטוענת, שהשגת אינטימיות היא היעד של המבוגר הצעיר, לאחר שפתר את הקונפליקט בין גיבוש זהות לפיזור זהות שאיפיון את תקופת ההתבגרות. השגת היכולת לאינטימיות פסיכוסוציאלית הדדית כוללת אהבה והתמסרות הדדית, הדדיות מינית אינטימית ויכולת להתחייב ולהשאר נאמן לאדם אחר (שם, עמ' 137-135). חוקרים שפעלו לפי גישת אריקסון והשתמשו בקריטריונים שנובעים ממושגיו, מצאו קשר בין אופי האינטימיות הבין-אישית ובין סטטוס הזהות של האדם. הם זיהו חמש רמות של אינטימיות (Orlofsky, Marcia & Lesser, 1973):

- * **אינטימיות** - בעלי קשרים רומנטיים מתמשכים ואינטימיים.
- * **קדם-אינטימיות** - ללא קשרים רומנטיים מתמשכים.
- * **יחסים סטריאוטיפיים** - מקיימים קשרים ללא עומק ומחויבות.
- * **בידוד** - מיעוט קשרים.
- * **פסאודו-אינטימיות** - מקיימים קשרים רומנטיים ארוכי-טווח, אך היחסים הם שטחיים, והאינטימיות מאופיינת בחשש מהתקרבות יתרה, בגלל פחד מאיבוד גבולות אגו.

החוקרים מצאו, שמבין 4 דרגות של גיבוש זהות, נבדקים בסטטוס של השגת-זהות היו בעלי היכולת הגבוהה ביותר למעורבות ביחסים בין-אישיים אינטימיים מתמשכים, ונבדקים בעלי סטטוס של פיזור-זהות היו מעורבים ביחסים הכי פחות אינטימיים, ויותר מכולם התאפיינו בבידוד ומיעוט קשרים.

רוב התיאוריות רואות את תהליך גיבוש הזהות ההומוסקסואלית מנקודת מבט התפתחותית, כחלק בלתי נפרד מתהליך כללי של השגת זהות עצמית (Kahn, 1991). במחקר שבדק מרכיבים בזהות ובדימוי עצמי של גברים הומוסקסואלים בישראל (בר-סלע, 1992), לא נמצא הבדל מובהק במידת גיבוש הזהות בין קבוצת הגברים ההומוסקסואלים לבין קבוצת הגברים ההטרוסקסואלים בסולם של זהות לעומת פיזור-זהות שנבנה לפי התיאוריה של Erikson (צוריאל, 1974). ממצא זה מחזק את גישת המחקר הנוכחי, שמתמקד בהבדלים אנדיבידואליים הקיימים בתוך קבוצת הגברים ההומוסקסואלים. זאת ועוד, בהיות ההומוסקסואליות נושא מרכזי בחייהם של גברים הומוסקסואלים, שמשפיע בצורה מהותית ועמוקה על אורח חייהם ועל דפוסי הקשרים שלהם, הושם דגש במחקר הנוכחי על מרכיבים ייחודיים של זהות, שיש להם נגיעה לאוריינטציה ההומוסקסואלית, במטרה לבדוק את הקשר שלהם לדפוס קשרי הקירבה של גברים הומוסקסואלים. מרכיבי זהות הומוסקסואלית שנמצאו משמעותיים בספרות המחקרית הם: זיהוי עצמי כהומוסקסואל, קבלה עצמית כהומוסקסואל וחשיפת האוריינטציה ההומוסקסואלית בחברה ובמשפחה (Bell & Weinberg, 1978; רביץ, 1981; זיו, 1996).

הוצעו כמה מודלים על התפתחות זהות הומוסקסואלית המצביעים על תהליך בעל מסי שלבים; מעבר משלב לשלב והשלמת התהליך הם, לפי מודלים אלה, סימנים לצמיחה חיובית ואמורים לשפר את ההסתגלות הפסיכולוגית ואת המיומנות החברתית של הומוסקסואלים (Berger, 1983; Cass, 1979, 1984; Coleman, 1982). הציעה ובחנה מודל התפתחותי המתאר תהליך בעל מסי איפיונים: קבלה גוברת של התווית הומוסקסואל כמתארת את העצמי, פיתוח עמדה חיובית כלפי הזהות העצמית, שאיפה גדלה והולכת לחשוף את קיומה של זהות זו בפני הומוסקסואלים ולא-הומוסקסואלים כאחד וקיום מגעים חברתיים יותר אישיים עם הומוסקסואלים. התהליך ההתפתחותי מלווה באספקטים התנהגותיים, קוגניטיביים ואפקטיביים. במחקר שנערך בישראל בקרב גברים הומוסקסואלים (זיו, 1996), נעשה שימוש

במודל של Cass. המחקר העלה שהסולם של Cass דורש התאמה לחברה הישראלית, שהינה יותר שמרנית, והגדיר 3 מטלות התפתחותיות מרכזיות בתהליך גיבוש הזהות ההומוסקסואלית: הגדרה עצמית - מודעות לתחושות הומוסקסואליות והגדרה עצמית כבעל אוריינטציה הומוסקסואלית; קבלה - קבלה עצמית חיובית של האוריינטציה ההומוסקסואלית; יציאה - היחשפות הדרגתית כהומוסקסואל בפני הסביבה, תוך שיתוף ודיאלוג עם דמויות הטרוסקסואליות. המחקר של זיו (1996) הראה כי התפתחות הזהות ההומוסקסואלית על פני 3 מטלות אלו קשורה לבריאות נפשית ולדימוי עצמי גבוהים יותר.

מחקרים עדכניים בנושא זהות הומוסקסואלית ו"יציאה מהארון" מתמקדים בנראטיבים ובחוויות חיים של הומוסקסואלים, מתוך הכרה שתהליכי גיבוש זהות אינם ניתנים לתיאור סכמטי, ויש בהם היבט אישי אינדיבידואלי בצד מרכיב קהילתי-תרבותי (למשל: Cerbone, 1997; Greene, 1997; Manalansan, 1997; Shokeid, 1995; Smith, 1997). ערכה ספר הכולל מחקרים אמפיריים, מחקרים קליניים ותיאורטיים וסיפורי חיים אישיים המתמקדים בהומוסקסואלים כקבוצה הטרוגנית ומגוונת מבחינה תרבותית, שלמרות הזיקה המשותפת ביניהם הינם בעלי זהויות שונות. מגוון שכזה משנה ומרחיב את המשמעות של זהות הומוסקסואלית.

Paradis (1997) מדגיש את ההשפעות התרבותיות והאתניות והשפעת מגיפת האיידס על התפתחות בריאה של זהות הומוסקסואלית גברית. בגיבוש זהותם, גברים הומוסקסואלים עומדים בפני אתגרים נפשיים וחברתיים השונים מאלה של רוב הטרוסקסואלים, למעט אולי גברים הטרוסקסואלים שהם חברי קבוצות מיעוט בחברה וחולקים משימות התפתחותיות דומות. Smith (1997) דנה ב"יציאה מהארון" כתהליך השזור בקונטקסט תרבותי שעשוי לעצב את ההתנסות של היחיד. הבדלים תרבותיים ואתניים מובילים להבדלים בתהליך ובמשמעותו עבור אנשים שונים. Herdef (1997) מתייחס לעיצוב תרבות הומוסקסואלית גברית בארה"ב ובוחן את ההשפעות החברתיות-תרבותיות של מחלת האיידס על פיתוח זהות הומוסקסואלית גברית. החוקר דן בתהליך ה"יציאה מהארון" כתוצר של מהלך החיים המעצב את גיבוש הזהות של היחיד. ברמה הקהילתית הוא מצביע על שינוי גדול שהתרחש בזמננו - מעבר מקהילה מקומית צרה לתרבות הומוסקסואלית רחבה. בתנאים חדשים אלה, מושם דגש רב יותר על השאיפה לחיות

"Gay life" במובן הרחב יותר של המושג. Levine et al (1997) דנים באופנים שבהם האיידס שינה את הזהות הקולקטיבית ואת הזהות האינדיבידואלית ואת חייהם של הומוסקסואלים. השינויים השפיעו על החיים הקהילתיים ויצרו סוגים חדשים של זהות ושל יחסים הנובעים מן התסיסה החברתית והתרבותית שצמחה בעקבות הופעת האיידס. Cerbone (1997) דן בדואליות שבהיותו גבר הומוסקסואל, איטלקי בן הגזע הלבן ואמריקאי באמצע המאה העשרים, ומתאר את חוויותיו האישיות במהלך התפתחותו הפסיכו-מינית והחברתית. הוא טוען, שחשוב להבין את טבעם של האירועים הפוליטיים בעולם בזמן הולדתו והתפתחותו ואת תפקידם בעיצוב זהותו האישית והקהילתית.

המחקר הנוכחי משתמש במתודולוגיה הנאריטיבית בחלק של הראיונות האישיים (שיוצג בהמשך), שבהם עולה, בין השאר, היבט אישי של כל מרואיין ביחס להתפתחות זהותו ההומוסקסואלית. עם זאת, המחקר מתמקד באיכות קשרי הקירבה של גברים הומוסקסואלים ולא בהתפתחות הזהות ההומוסקסואלית כשלעצמה. אי לכך, נבחרו לבדיקה מרכיבי זהות שע"ס הספרות המחקרית עשויים להיות קשורים לדפוס קשרי הקירבה של גברים הומוסקסואלים: זיהוי עצמי כהומוסקסואל, קבלה עצמית כהומוסקסואל וחשיפה כהומוסקסואל.

1.2.5.א זיהוי עצמי כהומוסקסואל

בספרות המחקרית הפסיכולוגית קיימות מס' הגדרות לגבי הומוסקסואליות: (1) קיום התנהגות הומוסקסואלית, שדרגתה מוערכת על פי ההיסטוריה המינית. (2) העדפה אירוטית לאובייקטים מאותו מין. (3) דיווח עצמי על זהות הומוסקסואלית (Morrin, 1977). Marmor (1980) מגדירה הומוסקסואל כאדם שמונע בחייו הבוגרים ע"י משיכה לבני-מינו ושברך כלל גם מעורב בקשר מיני עימם. אולם קיומה של מוטיבציה הומוסקסואלית אינה מוציאה מן הכלל יכולת לעוררות הטרוסקסואלית. כללית - תגובתיות מינית אצל בני-אדם אינה תמיד דפוס שמובחן באופן חד-משמעי. Kinsey, Pomeroy & Martin (1948, עמ' 638) שללו את ההנחה, שהומוסקסואליות והטרוסקסואליות הם שני מונחים דיכוטומיים ומנוגדים זה לזה. לטענתם, ההתנהגות המינית האנושית והרגשות המיניים נמצאים על רצף, וקיימות גם תנודות רבות בדפוס המיני מזמן לזמן. חוקרים אלה תארו סולם דירוגי בן שבע דרגות על פי רמת הבלעדיות של הדפוס ההומוסקסואלי; דרגה אפס בסולם מייצגת הטרוסקסואלית בלעדית ודרגה שש - הומוסקסואלית

בלעדית. הם מצאו שגברים הומוסקסואלים שחיו בזוגות, זיהו את עצמם - יותר מגברים הומוסקסואלים אחרים - בדרגות 5 ו-6 ברצף. Bell & Weinberg (1978), שקודם הוצגה החלוקה שהם מציעים לחמישה טיפוי הומוסקסואלים, מצאו שמבחינת הרצף ההומוסקסואלי-הטרוסקסואלי, אלה שחיו בזוגות התאפיינו יותר באקסלוסיביות הומוסקסואלית (דרגות חמש ושש בסולם של Kinsey ועמיתיו, 1948), בהפרש קטן מ-"Singles", פונקציונליים ולא פונקציונליים כאחד, ובהפרש גדול יותר מ-"Asexuals". במחקר עדכני, שהשווה בין גברים הומוסקסואלים לבין גברים ביסקסואלים (מצב המקביל לדרגה 3 ברצף הנ"ל - באופן שווה הטרוסקסואל והומוסקסואל), נמצא שגברים הומוסקסואלים דיווחו, במידה משמעותית יותר מאשר גברים ביסקסואלים, על קיומו של פרטנר קבוע. כמו כן, נמצא שגברים ביסקסואלים, בהשוואה לגברים הומוסקסואלים, היו יותר הומופוביים ותפסו אנשים אחרים כפחות מקבלים את הפעילות החד-מינית (Stokes et al, 1997).

במחקר שנערך בישראל (רביץ, 1981) נמצא, שמבין 117 הגברים ההומוסקסואלים שנבדקו, 7.7% דיווחו על דרגה 3 ברצף ההומוסקסואלי-הטרוסקסואלי (כנ"ל), 10.3% על דרגה ארבע (באופן עדיף הומוסקסואל על הטרוסקסואל), 35.9% על דרגה חמש (בעיקר הומוסקסואל ורק פעמים בודדות הטרוסקסואל), 46.2% דיווחו על דרגה שש (הומוסקסואל בלבד). החוקר מצא, שנבדקים אשר התגוררו יחד והיו בעלי קשר ארוך, נטו לזהות את עצמם כהומוסקסואלים בדרגות 5 ו-6 בסקאלה, יותר מאשר נבדקים שלא התגוררו יחד ולא היה להם קשר ארוך.

א.2.2.5 קבלה עצמית כהומוסקסואל

היו חוקרים שהרחיבו את גישת Kinsey ועמיתיו (1948); לדעתם, הזהות ההומוסקסואלית כוללת, פרט להגדרה עצמית כהומוסקסואל, גם את קבלת העוררות האירוטית והרומנטית לבני אותו מין. זוהי תווית שההומוסקסואל נותן לעצמו, גם בהשפעת החברה, והיא מרמזת על בחירה אקטיבית בזהות הומוסקסואלית. קבלת ההומוסקסואליות מתוארת כתהליך, שצריך לעבור על מנת לפתח זהות עצמית הומוסקסואלית שלמה ובריאה (Zella ; Dank, 1971) (Berson, 1979 ; & Mitchel, 1979). במחקר של Weinberg & Williams (1974, עמ' 236) נמצא, שגברים הומוסקסואלים שגרו עם פרטנר, הראו, לעומת גברים הומוסקסואלים אחרים, קבלה

עצמית יותר גבוהה ופחות דיכאון, אשמה או חרדה לגבי היותם הומוסקסואלים. במחקר של Bell & Weinberg (1978, מעמ' 122) נמצא, שרוב הגברים ההומוסקסואלים שחיו בזוגות לא התחרטו על היותם הומוסקסואלים (כ-62% לא התחרטו), בעוד שאצל אלה שחיו ביחידות היו הבדלים גדולים מאוד בין הפונקציונליים (78% לא התחרטו) לבין הלא-פונקציונליים (כולם התחרטו) ולבין ה-"Asexuals" (רק 37% לא התחרטו). גם בהיבטים אחרים של קבלת הומוסקסואליות - אי-הסכמה שהומוסקסואליות הינה הפרעה רגשית ואי-רצון לוותר עליה, מצאו Bell & Weinberg (שם), ש-"Singles" לא-פונקציונליים הראו דפוס פחות מקבל, בהפרש גדול מן הטיפוסים האחרים של גברים הומוסקסואלים, ו-"Singles" פונקציונליים הראו את הדפוס המקבל ביותר מכולם. אולם, יש לזכור, שבשנים שעברו מאז המחקר הנ"ל, חלו שינויים באורח החיים ההומוסקסואלי, בגלל שינוי בעמדות חברתיות, התחזקות תנועות שחרור הומוסקסואליות וגם בגלל הופעת האיידס. ניתן להעריך, ששינויים אלה תרמו לכך, שיותר גברים הומוסקסואלים, מאלה שכונו "Singles" פונקציונליים, פנו ליתר קביעות ויציבות בחייהם הזוגיים, ודבר זה יכול לשנות את התמונה לגבי מידת החשיפה העצמית וקבלת הומוסקסואליות של טיפוסי הומוסקסואלים שונים.

היבט נוסף של Bell & Weinberg (1978) כללו במחקרם, כחלק מהמשתנה של קבלה עצמית כהומוסקסואל, הוא השתייכות לאירגון של הומוסקסואלים ומעורבות בפעילותו. חוקרים טוענים, שהשתייכותו של הומוסקסואל לקבוצה או לאירגון של הומוסקסואלים מוכיחה על קבלה-עצמית הומוסקסואלית ומהווה את גולת הכותרת שלה (Hammersmith & Weinberg, 1973; Fisher & Misovich, 1988). כפי שאמר Erikson (1968), האדם מצטרף לחברה ע"י כך שסימולטנית הוא הופך את העצמי שלו לחלק מהעולם החברתי ואת העולם החברתי לחלק מחעצמי. Josselson (1992) קוראת לכך Embeddedness (שייכות). בהיות האדם יצור חברתי, הוא צריך למצוא מקום בקונטקסט חברתי, בכדי להצטרף לתרבות ולשזור את התנסותו האישית בסיפור אנושי מתמשך. בהצטרפות זו האדם לוקח על עצמו תוויות של הקשרים הספציפיים שלו שמייחדים אותו מאחרים (שם, עמ' 179-186). לגבר ההומוסקסואל, השונה מרוב הגברים האחרים בהעדפתו המינית, חשוב הקשר לתת-התרבות ההומוסקסואלית, בין השאר דרך הצטרפות לאירגוני הומוסקסואלים, כערוץ נוסף של התחברות וקשר. הבחירה להשתתף בתת-תרבות זו איננה בחירה קלה, ויש בה היבט הצהרתי של השתייכות לקבוצת הומוסקסואלים. זהו חלק

חשוב בקבלה עצמית המבססת את הזהות ההומוסקסואלית, ויש לכך גם השפעה על סגנון ואיכות החיים של ההומוסקסואל.

Shokeid (1995) ערך מחקר אתנוגרפי המדגיש את המרכיב הקהילתי בחיים

ההומוסקסואליים. הוא מצדד בחקירה של חוויות חיים של יחידים ושל קבוצות מאורגנות בדרך שתציג את מכלול אישיותם ופעילותם ותביא גם את הקול האותנטי שלהם, דבר שלטענתו לא נעשה עד כה בצורה מספקת (שם, עמ' 26). החוקר טוען שזהות הומוסקסואלית מהווה רק היבט אחד של הזהות, וכשלעצמה אינה צריכה להתפרש כהתגלמות של העצמיות הטוטלית (שם, עמ' 240). הוא מצטט את Fitzgerald (1993, עמ' 136) המצביעה על הסכנה שזהות הומוסקסואלית לוחמנית ותפוס חלק כה מרכזי בעצמי, עד שעלולה להאפיל על שאר ההיבטים של הזהות. לדעת החוקר, גיבוש זהות הומוסקסואלית יכול להתרחש רק אחרי שיקום הדימוי העצמי של היחיד כחבר בקבוצה המייצגת את הטוטליות של הווייתו ושאיפותיו. במחקרו, הציג קהילה של הומוסקסואלים יהודים בניו-יורק המאורגנת סביב זהות הומוסקסואלית וזהות דתית משותפת. הצטרפות לקהילה מתוארת כצעד של קבלה עצמית, ביסוס שייכות, הפחתת הסטיגמה סביב הומוסקסואליות, וכשיאו של תהליך אינטגרציה אישי של זהות. כל אלה מובילים להשתתפות פעילה בחיים הומוסקסואליים והכרת בני-זוג פוטנציאליים (שם, עמ' 70-72).

בישראל קיימים כמה אירגונים של הומוסקסואלים: ה-"אגודה לזכויות הפרט" מהווה מסגרת חברתית ופועלת לשיפור מצב ההומוסקסואלים בישראל מבחינה חברתית ופוליטית. באגודה זו חברים כ-700 הומוסקסואלים, מביניהם - 70% גברים. אירגון נוסף הוא ה"וועד למלחמה באיידס", שהוקם על מנת לקדם הסברה על המחלה ולתמוך בחולי איידס ונשאים.

א.3.2.5 חשיפה כהומוסקסואל

חשיפה עצמית היא מושג שצמח משורשי הפנמונולוגיה והפילוסופיה האקזיסטנציאליסטית, ומשמעותה - לגלות, להראות, להביא לידיעת אחרים משהו על עצמנו וזהותנו (Chelune, 1979). המחקר הנוכחי מסתמך על הגדרה זו, אך הגילוי והחשיפה מתייחסים רק להיבטים הנוגעים להומוסקסואליות של הנבדקים.

Goffman (1963) חקר מיעוטים הסובלים מסטיגמה חברתית והפריד אותם לשתי קבוצות; קבוצת המובחנים שניתן בנקל לזהותם, כדוגמת האנשים שצבע עורם או מראהם מסגירים את שייכותם הגזעית או האתנית; ולעומתם, מיעוטים שאינם מובחנים, כדוגמת ההומוסקסואלים, שיכולים לבחור אם לחשוף ברבים את נטייתם המינית - "לצאת מהארון" כהגדרתו, או להסתיר את נטייתם. ההסתרה יכולה להיות בצורה פאסיבית ע"י שמירה על פרופיל נמוך ואי-גילוי, או בצורה אקטיבית של מציאת "כיסוי" או "התחזות" להטרוסקסואל.

חוקרים שונים דנו בחשיבותה של "היציאה מהארון" בתהליך הגיבוש של הזהות ההומוסקסואלית. נטען שהומוסקסואלים שבחרו להסתיר את העדפותיהם המיניות, הם בעלי עמדה שלילית כלפי הומוסקסואליות וחוסר יכולת לפתח קבלה עצמית חיובית (McDonald, 1982; Troiden, 1989; Rotheram-Borus & Fernandez, 1995) הציעו מודל התפתחותי של "יציאה מהארון" הכולל 4 מימדים: להכיר בעצמו כהומוסקסואל; לחקור ולהשיג ידע על האוריינטציה ההומוסקסואלית; לחשוף את האוריינטציה ההומוסקסואלית בפני אחרים; להשלים עם האוריינטציה ההומוסקסואלית ולהרגיש בנות בקשר אליה. מודל אחר (Ben-Ari, 1995a) זיהה באופן מחקרי 3 שלבים בתהליך "היציאה מהארון" של הומוסקסואלים: השלב הראשון הוא לפני ההיחשפות וכולל מחשבות ורגשות בקשר לחשיפה; השלב השני הוא האקט הממשי של החשיפה; והשלב השלישי - אחרי החשיפה, מתייחס למחשבות ורגשות הכרוכים בהתנסות של החשיפה.

תהליך ה-"יציאה מהארון" כרוך באימוץ או ביצירת זהות לא קונבנציונלית והוא משפיע על מערכות היחסים הבין-אישיות ועם כלל החברה. היחס של היחיד כלפי ההומוסקסואליות שלו הוא קריטי להצלחה או כישלון ביחסיו הזוגיים, ואי קבלת עצמו כהומוסקסואל תפגע ביחסיו הזוגיים בשלב זה או אחר (Berzon, 1988; De Monteflores & Schultz, 1978). כאשר מתחיל תהליך ה-"יציאה מהארון" הוא ממשיך לאורך החיים. כשהומוסקסואלים מגלים שהם נמשכים לבני מינם ומעדיפים לקיים עימם יחסים אינטימיים, הם צריכים להתמודד עם זה בכל תחומי חייהם: בעבודה, בחברה, במשפחה וכו'. רק כאשר מגיע ההומוסקסואל לשלב גבוה של קבלה עצמית, הוא מסוגל להתחיל ביצירת קשרים יציבים עם פרטנרים; כאשר אין עוד צורך בהסתרות, משתחררת אנרגיה רבה, ואפשר להשתמש בה לצרכים שונים, כמו פיתוח קשרים

אינטימיים והשקעה ביחסים יציבים (McDonald & Steinhorn, 1990, עמ' 37-39). רביץ (1981) טוען, שהמידה בה הגבר ההומוסקסואל מקבל את האוריינטציה המינית שלו, מוכן לחשוף אותה ומוכן לחיות על פיה - מולידה סגנונות חיים הומוסקסואליים שונים. משתנה החשיפה במחקרו כלל את חשיפת הנטייה המינית בפני הורים וחברים, חשיפה מילולית של פרטים אינטימיים הנוגעים להווייה ההומוסקסואלית, וחשיפה התנהגותית פומבית של ההומוסקסואליות (כגון הופעה במקומות ציבוריים עם בן-זוג וכדומה). החוקר מצא, שרמת החשיפה של גברים הומוסקסואלים בישראל, שהתגוררו עם בן-זוגם האינטימי, היתה גבוהה מרמת החשיפה של הומוסקסואלים שלא התגוררו עם בן-זוגם. גם משך הקשר נמצא במיתאם חיובי מובהק עם רמת החשיפה. המשתנה של הגדרה עצמית של אוריינטציה הומוסקסואלית- לפי סולם Kinsey ועמיתיו (1948), נמצא במתאם חיובי עם רמת החשיפה. החוקר מציע לראות במורכבות תהליך חשיפת האוריינטציה ההומוסקסואלית הסבר לקושי ביצירת קשרים יציבים בקרב גברים הומוסקסואלים, בעיקר עקב כך שבמגורים משותפים של בני-זוג הומוסקסואלים ישנו גורם מאיים של חשיפה פומבית; ככל שפוחת איום זה, מעצם העובדה שהחשיפה כבר התרחשה, יהיה לגברים ההומוסקסואלים פחות קושי ליצור קשרים יציבים הכוללים גם מגורים עם בן-זוג אינטימי. טיעון זה אינו נתמך ע"י הממצא של Bell & Weinberg (1978), שמבחינת רמת החשיפה קיבלו ה-"Singles" הפונקציונליים במחקרם ציונים גבוהים יותר מאלה שחיו בזוגות; אחרי הזוגות באו ה-"Singles" הלא-פונקציונליים, והרבה אחריהם - ה-"Asexuals".

Cain (1991) מבקר גישות הרואות בחשיפת הזהות ההומוסקסואלית אות ותנאי לרווחה נפשית והערכה עצמית, בעוד הסתרת הזהות ההומוסקסואלית מזוהה לפיהן עם בעייתיות אישית וחברתית. יחד עם זאת, גם הוא אומר שהסתרה עלולה להיות קשורה לבעיות של בדידות, בידוד וחרדה חברתית ודורשת השקעת אנרגיה רבה בשמירה על פאסאדה הטרוסקסואלית. ע"ס מידע שהתקבל מ-38 גברים הומוסקסואלים שעברו ראיונות אישיים מפורטים, החוקר מסיק שחשיפה או הסתרה של הזהות ההומוסקסואלית אינה הכרעה דיכוטומית וקשורה למכלול של גורמים. הוא מדגיש שגורמים חברתיים ולא רק אינדיבידואליים-התפתחותיים משפיעים על מידת הגילוי או ההסתרה של אינפורמציה על הומוסקסואליות, והמידה עשויה להשתנות על פי ההקשר החברתי, במצבים שונים ובפני דמויות שונות. לפי Cain (1991), חשיפה סלקטיבית עוזרת לגבר ההומוסקסואל להפחית את המחיר שמשלם על הסטיגמה הכרוכה בזהותו ההומוסקסואלית

בנסיבות שבהם לחשיפה עלולות להיות תוצאות שליליות עבורו בתחומים של משפחה, עבודה וחברים. גם Cole et al (1997) אינם שוללים את הסתרת הזהות ההומוסקסואלית בכל תנאי. הם אומרים ע"ס ממצאיהם, שהסתרה עשויה לעזור, למשל, לאלה מבין ההומוסקסואלים נשאי איידס, שהם בעלי קו אישיותי של רגישות לדחיה חברתית, מפני תופעות בריאותיות שליליות.

לגבי אובייקטים שבפניהם נעשית החשיפה, נמצא במחקרים שונים שנערכו בארה"ב ובארץ, שהומוסקסואלים נוטים לחשוף את עצמם ואת האוריינטציה המינית שלהם ביתר חופשיות בפני חברים ואנשים מחוץ למשפחה מאשר בפני בני-משפחה (Blumstein & Schwartz, 1983; 1984; Mcwhirter & Mattison, 1987; Wells & Kline, 1981; רביץ, 1981; כפכפי, 1989; אלמוג, 1990). בישראל, מגמה זו עשויה להיות אף חזקה יותר, עקב המסורת היהודית האורתודוקסית, ששולטת בחיי המשפחה ומגדירה התנהגות הומוסקסואלית כתועבה (Elizur, 1997). ייתכן שמסיבה זו, מסי' בני המשפחה היודעים על הנטייה המינית של ההומוסקסואל הוא משמעותית נמוך יותר בישראל מאשר בארה"ב (D'Augelli & Hershberger, 1993; זיו, 1996).

כללית - נראה ע"ס הסקירה הני"ל, ששלושת הגורמים: זיהוי עצמי כהומוסקסואל - כפי שדורג בסולם של Kinsey et al (1948) וכפי שמתבטא בהגדרת הנבדק את עצמו; קבלה עצמית כהומוסקסואל - על פי המשמעויות שהוגדרו לראשונה ע"י Bell & Weinberg (1978); וחשיפה כהומוסקסואל - בהיבטים שסוכמו במחקר של רביץ (1981), מהווים מרכיבים חשובים של זהות הומוסקסואלית, וניתן להניח על פי הנאמר עד כה והממצאים שהוצגו, שהם קשורים בקשר חיובי למדדי דפוס הקשרים של גברים הומוסקסואלים. כלומר, השערת המחקר היא, שככל שנבדק מדורג גבוה יותר מבחינת טיב הזהות ההומוסקסואלית על פי 3 המרכיבים - הגדרה עצמית כהומוסקסואל, קבלה עצמית כהומוסקסואל וחשיפה כהומוסקסואל, מדדי היציבות והסיפוק בקשרי הקירבה שלו נוטים להיות יותר גבוהים.

3.5.א תמיכה חברתית

בסקירתה על התפתחות המחקר על ההומוסקסואלים, Strickland (1995) אומרת, שמאמרים מחקרניים מ-25 השנים האחרונות מראים, שיחסים אינטימיים הומוסקסואליים דומים בעיקרם לאלה של הומוסקסואלים, אך עומדים בפני מגבלה של סטיגמה על שונותם וחוסר

תמיכה והכרה חוקית בהם. תיאורי מקרה המוצגים ע"י מטפלים, ביוגרפיות של הומוסקסואלים ומחקרים תיאוריים ואקספלורטיביים מעידים, שסטיגמה, דחיה והיעדר תמיכה חברתית גורמים לדיכוי השאיפות לאהבה וקשר ומשפיעים לרעה על היכולת ליצור קשרים אינטימיים משמעותיים. הומוסקסואלים רבים מתעסקים עם אשמה, פחד וחרדה, ובזבוז המשאבים גורם אף הוא לבעייתיות בחיים הזוגיים ומהווה מכשול לקיום קשרים יציבים, ארוכי טווח ומספקים. מחסור בתמיכה חברתית, עמדות אנטי-הומוסקסואליות ותגובה חברתית שלילית משפיעים גם על הדינמיקה ביחסי הזוג החד-מיני ומהווה מכשול בפני הומוסקסואלים החפצים לקיים יחסים ארוכי-טווח (Dank, 1971; Dailey, 1979; Decker, 1984; Mattison & Macwhirter, 1987; Testa, Kinder & Ironson, 1987; Meyer, 1989; Keller & Rosen, 1988).

ביחס למצב בישראל, הוזכר קודם המחקר של Lieblich & Friedman (1985), שבו נמצא שסטודנטים ישראלים היו יותר הומופובים מסטודנטים אמריקאים, והוסבר שישראל כחברה משפחתית מאד הינה פחות סובלנית לגבי הומוסקסואליות (ראה גם אצל Oppenheimer, 1993; זיו, 1996). ואם זה המצב בקרב סטודנטים שאמורים להיות ליברליים יותר בהשקפותיהם, נקל לשער מה יכלו להיות הממצאים בקרב כלל האוכלוסיה בישראל ביחס לעמדות כלפי הומוסקסואליות. עיון בקטעי עיתונים מ-10 השנים האחרונות מגלה, שבקרב חלקים נרחבים בחברה הישראלית קיים יחס שלילי כלפי התופעה, ומתקיים מאבק להצרת צעדיהם של אירגוני הומוסקסואלים ושל חברי כנסת המנסים למנוע בעזרת חקיקה מתאימה אפליה על רקע אוריינטציה מינית.

לוביץ (1996) מציג את עמדת היהדות בשאלת היחסים בין בני מין אחד. הוא מתעכב על היסודות ההלכתיים ואומר, שהאיסור על שני זכרים לקיים יחסי מין זה עם זה הוא איסור תורה ברור המופיע כאזהרה: "ואת זכר לא תשכב משכבי אשה תועבה היא". ביחס לעונשו של המפר את האיסור נאמר: "ואיש אשר ישכב את זכר משכבי אשה, תועבה עשו שניהם, מות יומתו דמיהם בהם". חז"ל דנים באיסור זה ומבהירים, בין השאר, שהמעשה האסור הוא ביאה דרך פי הטבעת, ולמעשה נאסר רק האקט המיני עצמו. חז"ל מבקשים להדגיש שמשכב זכר היא עברה שגורמת גם לאובדן החברה כעונש משמים. לגבי גישתם של בעלי טעמי המצוות, אומר לוביץ (שם), שהרמב"ם

מסביר את איסור משכב זכר בהיותו דרך של קיום יחסים שאינם דרושים לאדם באופן טבעי, ומי שמקיימם מבקש להשיג הנאה גופנית גרידא ואין לו מניע הנובע מצורך הכרחי.

למרות העמדה המוצגת לעיל, יש הרואים את עמדת היהדות באור שונה. לדבריהם, הדת היהודית אוסרת את הפעולה הפיזיולוגית של משכב זכר אבל לא את ההומוסקסואליות במובנה הרחב הכולל אהבה, רגש, משיכה מינית ו"הומואיות" כסוג של מבנה אישיות ודרך חיים (בויראין, 1997).

בשנת 1988 בוטל בישראל האישום הפלילי על קיום מישכב זכר בין בוגרים מסכימים, ובהמשך נקבע שאין להפלות עובד או עובדת במקום עבודה בשל נטיותיהם המיניות. בשנת 1993 חל שיפור נוסף, כאשר צה"ל תיקן את פקודות מטכ"ל, שהיתה בהן אפלייה של הומוסקסואלים בצבא. במקביל, ניתנו פסקי דין שהכירו בזוגיות הומוסקסואלית ובמתן זכויות לבני הזוג של הומוסקסואלים, שוות לאלה שיש לבני הזוג של הטרוסקסואלים. שינויים אלה מבשרים תהליך של פתיחות, אך אינם מבטיחים שינוי אוטומטי ומהיר בעמדות הציבור, מה גם שהתפשטות מחלת האיידס עלולה להוסיף יסוד נוסף לביסוס עמדות שליליות כלפי הומוסקסואלים, שמהווים קבוצת סיכון למחלה.

המחקר הנוכחי מניח, שתמיכה חברתית עשויה לסייע לגברים הומוסקסואלים ביצירת קשרים זוגיים קבועים, בשימורם למשך זמן ארוך יותר ובהעלאת רמת הסיפוק מהם. לעומת זאת, היעדר תמיכה חברתית ולחצים חברתיים עלולים לגרום לדלדול משאבים, שניתן היה להשקיעם ביצירת קשרים ושימורם, מטילים עומס רב על מערכות יחסים שכבר נוצרו, עד כדי פירוקן, ופוגעים בהשגת סיפוק מהיחסים. יש לציין גם, שהחיים בזוג קשים יותר להסתרה, ובהיעדר תמיכה, החשש מדחייה ומסטיגמה עלול להוות מכשול למעבר למגורים עם בן-זוג, גם כאשר מתקיים עימו קשר קבוע.

תמיכה חברתית הינה משתנה כוללני ויש לה מס' היבטים שיכולים להיות רלבנטיים בחיי הגבר ההומוסקסואל. היבט אחד מתייחס לעמדות כלפי ההומוסקסואל שיכולות להשפיע על התנהגותו ואיכות חייו. היבט אחר מתייחס לתמיכה החברתית הממשית או הנתפסת שהוא מקבל מגורמים שונים ובמצבים שונים. היבט נוסף מתייחס לגורם מבני - מס' האנשים הזמינים שיכולים לשמש כמקור של תמיכה או להיתפס ככאלה. Kurdek (1988) אומר, שעקב חוסר באינפורמציה

לגבי תמיכה חברתית אצל הומוסקסואלים, יש צורך למקד את המחקר בכיוון תיאורי ולא תיאורטי, ולכן הוא מעדיף מדד כללי ומקיף של תמיכה חברתית. ואכן, המחקר הנוכחי מנסה לעשות אינטגרציה של מספר מרכיבים של תמיכה חברתית הקיימים בספרות המקצועית, ולבחון את הקשר שלהם לדפוס הקשרים של הנבדקים.

להלן יוצגו 3 היבטים חשובים של תמיכה חברתית; רק אחד מהם - עמדה חברתית, מוגדר באופן ספציפי ביחס להומוסקסואליות; שני האחרים מייצגים היבטים כלליים של תמיכה, שעשויים להיות רלבנטיים מבחינת הקשר שלהם ליציבות וסיפוק בקשרי קירבה של גברים הומוסקסואלים.

1.3.5.א עמדה חברתית

ישנן דרכים רבות להגדרת עמדה חברתית ולמדידתה; במחקר שבדק תגובה חברתית ממשית ונצפית על ידיעה בדבר הומוסקסואליות של גברים, ואת הקשר שלה להסתגלות של גברים הומוסקסואלים בשוודיה ובאוסטרליה (Ross, 1985), תגובה חברתית מוגדרת במונחים של עמדות וערכים לגבי אוריינטציה הומוסקסואלית מצד אנשים בסביבה החברתית של הגבר ההומוסקסואל. הגברים ההומוסקסואלים שנבדקו דיווחו מנקודת ראותם על המידה של קבלה/דחייה ממשית ונצפית של ההומוסקסואליות שלהם מצד דמויות שונות בסביבתם. מן הממצאים מסיק החוקר, שהתגובה החברתית הנצפית (תגובה שהנבדק צופה שיקבל מאדם מסוים, כאשר יודע לאותו אדם שהנבדק הוא הומוסקסואל) היא הגורם הקריטי שאומד הבדלים בהסתגלות כתוצאה מלחצים חברתיים. החוקר טוען, שממצא זה מסביר את העובדה, שלא לכל הגברים ההומוסקסואלים יש בעיות הסתגלות על רקע חברתי, וזאת משום שהם שונים בתפיסתם את מידת הקבלה/דחייה של התגובה החברתית הצפויה כאשר יודע לאחרים על נטייתם המינית. מבין עשרים דמויות חברתיות, Ross (1985) מצא, שבני משפחה קרובים מהווים גורם נפרד, ואצלם יש רק הבדל קטן בין תגובה ממשית לבין תגובה נצפית לידיעה על הנטייה המינית של הגבר ההומוסקסואל. יש להניח שממצא זה נובע מכך, שנבדקים מכירים טוב יותר את עמדות בני משפחתם, והתגובה שהם צופים לקבל מהם תואמת את התנסותם בפועל עם בני המשפחה.

זיו (1996) השתמש בחלק מהשאלון שפותח ע"י Ross, כדי לשאול גברים הומוסקסואלים בישראל על התגובה שהם צופים לה מצידן של 10 דמויות משפחתיות, לידיעה על נטייתם המינית. נמצא כי גישה משפחתית תומכת כלפי הומוסקסואליות היתה במיתאם חיובי מובהק הן עם גיבוש הזהות ההומוסקסואלית והן עם ההסתגלות הנפשית של הנבדקים.

המחקר הנוכחי מניח, שהתגובה החברתית (קבלה/דחיה) הנצפית משפיעה על מהלכיו של הגבר ההומוסקסואל ביחס להחלטות כמו, אם להופיע ברבים עם בן-זוג, אם לעבור לגור עימו, וכדומה. ההשערה היא כי מידת הקבלה הנצפית תשפיע גם על רמת הסיפוק שלו מקשרים הנובעת, בין השאר, ממידת החופש מלחצים חברתיים שהוא חש במסגרת היחסים עם פרטנרים הומוסקסואלים.

2.3.5.א תפיסת תמיכה חברתית

Procidano & Heller (1983) מגדירים תמיכה חברתית נתפסת, כמידה שבה האדם מאמין שצרכיו לתמיכה, מידע ופידבק מתמלאים, בהניחם שאלה הם תפקידיה של רשת חברתית. צרכים אלה כוללים תחושות קירבה, קבלת תמיכה מוסרית ורגשית, יחסי חברות, שיתוף וגילוי לב הדדי, עזרה בפתרון בעיות וכדומה. לדעת החוקרים, חשובה ההבחנה בין תמיכה נתפסת מחברים לבין תמיכה נתפסת ממשפחה, ולו מעצם העובדה שתפיסה של תמיכה משפחתית יציבה יותר מתפיסת תמיכה של חברים, כי המשפחה היא תמיד אותה משפחה וחברים יכולים להתחלף. מחקרים תיקף מדד הכולל את שני המרכיבים: תמיכה חברתית נתפסת מצד חברים ותמיכה נתפסת מצד בני משפחה, ומצא שהם קשורים אך גם עומדים בנפרד. כללית - החוקרים מצאו חוזק שונה של קשר בין שני מרכיבים אלה לבין משתנים אישיותיים שונים. בנוסף לכך מצאו שקיימת אי-תלות בין התמיכה הנתפסת לבין מדדי תמיכה ממשיים של הרשת החברתית, והם אומרים שהתמיכה הנתפסת היא החשובה במדד שלהם ולא התמיכה בפועל. תמיכה נתפסת משתררת לחץ ומגינה על האדם מאפקטים שליליים של דחק (Stress). עם זאת, קשה, לדבריהם, לקבוע את כיוון הסיבתיות, מפני שייתכן שאדם סימפטומטי עלול לחשוב שמקבל פחות תמיכה או שבאמת מקבל פחות תמיכה בגלל הפתולוגיה שלו.

אפשר להניח, שגם אצל גבר הומוסקסואל, הגורם של תמיכה חברתית נתפסת, בכל אחד

מכיווני הסיבתיות הנ"ל (תמיכה נתפסת משתררת לחץ ומגינה מדחק, או שהאדם תופס/מקבל

פחות תמיכה כתוצאה מהאוריינטציה ההומוסקסואלית שלו), עשוי לתרום לניבוי זפוס הקשרים, שכן מי שתופס/מקבל יותר תמיכה יכול להפנות את האנרגיה ש"שוחררה" עקב ההקלה בלחצים ובדחק, ליצירה ושימור של זוגיות ועשוי לחוש יותר סיפוק מהיחסים.

Kurdek & Schmitt (1986b) בחרו למחקרם במשתנה של תמיכה חברתית נתפסת כאחד

המנבאים על איכות יחסים (שאחד ממימדיה הוא סיפוק ביחסים) של פרטנרים ביחסים הטרוסקסואליים והומוסקסואליים. לדבריהם, הם בחרו במשתנה זה, בין השאר, בגלל הממצאים שהראו, שתמיכה חברתית מקלה על המתח הנתווה ע"י יחידים וע"י זוגות. הם מצאו שתמיכה חברתית נתפסת קשורה לאיכות היחסים, וספציפית לגבי גברים הומוסקסואלים נמצא, שתפסו יותר תמיכה חברתית מחברים מאשר מבני משפחה, וכן נמצא אצלם קשר חיובי בין סיפוק ביחסים לבין התמיכה החברתית הנתפסת מחברים.

א.3.3.5 זמינות התמיכה

Sarason, Sarason, Shearin & Gregory (1987) אומרים, שמתרבות העדויות

שהסתגלות אישית והתנהגות חברתית יכולות להיות מושפעות במידה משמעותית מזמינות התמיכה החברתית. לדבריהם, קיימות עדויות, שההערכה של אנשים את התמיכה שעשויה להיות זמינה עבורם במצבים בעייתיים שונים, יכולה להיות חשובה אף יותר מאשר התמיכה הממשית שבאה לביטוי במגעיהם הבין-אישיים. הם מסבירים זאת בכך, שקיימים הבדלים אינדיבידואליים בצורך למגעים עם אחרים ובמשמעות האישית שאנשים מייחסים למגעים אלה.

Sarason, Levine, Basham & Sarason (1983) התמקדו בשני כיוונים של זמינות

תמיכה: כיוון כמותי המתבטא במס' התומכים הזמין במגוון מצבים, וכיוון איכותי של הסיפוק מהתמיכה הזמינה. הם מצאו, שנבדקים עם ציונים גבוהים בזמינות התמיכה - מבחינת מס' התומכים והסיפוק מהתמיכה, דורגו כיותר מיומנים מבחינה חברתית מאלה שקיבלו ציונים נמוכים, ונמצא קשר בין זמינות נמוכה של תמיכה, לבין מידת הסיפוק היחסי בחיים וגם לבין פחות התנהגות מתמודדת.

מדדי זמינות התמיכה פותחו ותוקפו על קבוצות של הטרוסקסואלים, אך נעשה בהם

שימוש גם במחקרים בקרב הומוסקסואלים. Kurdek & Schmitt (1987) מצאו,

שהומוסקסואלים שחיים עם בן-זוג תפסו יותר תמיכה זמינה מחברים מאשר מבני משפחה. Kurdek (1988) מצא, שתמיכה זמינה קשורה לאיכות יחסים, שאחד המדדים שלה הוא סיפוק ביחסים. בנוסף למספר התומכים הזמין ולמידת הסיפוק מהתמיכה במצבים השונים, החוקר שאל על זהותם של התומכים הזמינים במצבים אלה ומצא, שמספקי התמיכה היו לפי הסדר הבא: חברים, פרטנרים, משפחה וחברים לעבודה. לדבריו, ממצא זה שונה מממצאים על הטרוסקסואלים, שאצלם לא אובחן הבדל במידת התמיכה המתקבלת מחברים וממשפחה. החוקר טוען, שממצאיו מצביעים בבירור על כך, שתברים ופרטנרים, ולא בני משפחה, הם מספקי תמיכה עיקריים להומוסקסואלים, ומסביר זאת בכך, שקשה לבני המשפחה להתייחס לקרובים ההומוסקסואל, או שההומוסקסואלים עצמם מתרחקים ממשפחתם, על מנת להמנע מחשיפה או מדיון בהומוסקסואליות שלהם. בשני המקרים - חברים ממלאים את התלל שנוצר מחסרונם של בני המשפחה כספקי תמיכה.

Kurdek (1989) בדק איכות יחסים אצל זוגות גברים הומוסקסואלים במחקר מעקב שהתבצע במשך שנה אחת והשתמש בתמיכה זמינה כמשתנה שמייצג את הקונטקסט הסוציו-תרבותי. הוא מצא, שאצל גברים הומוסקסואלים, סיפוק מהיחסים בתום שנת המעקב, נובא, בין השאר, ע"י סיפוק מתמיכה זמינה. נמצא גם קשר בין אהבה לפרטנר לבין סיפוק מהתמיכה הזמינה. החוקר טוען בסיכום מחקרו, שלזוגות גברים הומוסקסואלים אין מוסדות תמיכה חוקיים, חברתיים וכלכליים, ותמיכה זמינה על פי תפיסתם, משמשת עבורם פונקציה חשובה, שעשויה לפצות על חסכים אחרים. במחקר פרוספקטיבי שבדק יציבות יחסים וסיפוק ביחסים בקרב זוגות גברים הומוסקסואלים (Kurdek, 1992) נמצא, שבני-זוג שיחסייהם השתמרו נתנו הערכה גבוהה יותר של מסי' התומכים הזמין מבני-זוג שנפרדו, אך הבדל זה לא היה מובהק. Kurdek (1988) מצא קשר בין סיפוק מתמיכה זמינה לבין משך היחסים של זוגות הומוסקסואלים; אלה שחיו יחד 6 שנים ומעלה, דיווחו על יותר סיפוק מתמיכה זמינה, מאשר אלה שחיו יחד במשך תקופה יותר קצרה.

על פי הסקירה הני"ל, נראה שמחקרים בקרב גברים הומוסקסואלים עסקו רק באופן חלקי בקשר שבין תמיכה חברתית לסוגיה לבין מדדי יציבות וסיפוק בקשרי קירבה, וישנם ממצאים ספציפיים רק על קיומו של קשר בין מדדי תמיכה לבין סיפוק ביחסים. לכן, בחלקה, החקירה בנושא זה היא אקספלורטיבית. ניתן לשער, שקיים קשר חיובי בין התמיכה החברתית על

כל מרכיביה לבין סיפוק ביחסים. בנוסף, נבחן הקשר בין תמיכה חברתית לבין מדדי היציבות ביחסים בקרב הנבדקים. כמו כן, נבחן קיומם של קשרים בין התמיכה החברתית לבין משתנים מנבאים אחרים במחקר. חוקרים מספר הצביעו, למשל, על קשר אפשרי בין תמיכה חברתית לסוגיה, לבין מרכיבים שונים של זהות הומוסקסואלית (למשל: Dank, 1971; Warren, 1974; Kurdek & Schmitt, 1986b; רביץ, 1981; זיו, 1996).

4.5.א משתנים נוספים

1.4.5.א משפחת המוצא

היבטים שונים של משפחת המוצא של הגבר ההומוסקסואל, שמתפרסים במחקר על פני כמה משתנים, חשובים בהשפעתם על דפוס קשרי הקירבה שלו: במשתנה של זהות הומוסקסואלית, במרכיב החשיפה, מהווים בני משפחת המוצא חלק מהאובייקטים שבפניהם עשוי הגבר ההומוסקסואל לחשוף את האוריינטציה ההומוסקסואלית שלו; במשתנה סגנון קירבה קיים חלק של משפחת המוצא, שבא לביטוי בדיווח של הנבדק על תפיסתו את אופי ההתקשרות המוקדמת עם הוריו בילדותו; בהיבטים של תמיכה חברתית קיים חלקם של בני המשפחה בצד חלקן של דמויות חברתיות אחרות; גם בחומר של הראיונות קיים חלק גדול המתייחס למשפחה, שכן המרואיינים תיארו את קשריהם עם בני-משפחה והעריכו את מימדי ההתחברות עימם. נעשה ניסיון לרכז יחדיו את הממצאים הנוגעים למשפחת המוצא ולראות אם יש בהם מגמה מסויימת, שמצביעה על קשר לדפוס קשרי הקירבה של הנבדקים, וכן לראות אם יש הבדל בין ממצאים לגבי משפחת המוצא לבין ממצאים הנוגעים לגורמים חברתיים חוץ-משפחתיים.

2.4.5.א משתנים דמוגרפיים

מחקרים שונים מצאו, שגיל, השכלה והכנסה הם משתנים רלבנטיים ליציבות נישואין בקרב הטרוסקסואלים. נמצא, שנישואין של אנשים צעירים, בעלי השכלה נמוכה והכנסה נמוכה, הם בסיכון של התפרקות מוקדמת, עקב כך שלאנשים אלה אין די משאבים בכדי לבצע תפקידי נישואין, ומצבי דחק עלולים לפקוד את נישואיהם (Kurdek, 1992). נמצא גם שבקרב זוגות הטרוסקסואלים שנשואו נשואים, הדמיון בין בני הזוג בגיל ובתחומי עניין היה גדול יותר מאשר

בקרב זוגות שנפרדו או התגרשו (Bentler & Newcomb, 1978). בקרב זוגות גברים הומוסקסואלים, השונות בין בני הזוג בגיל, במעמד חברתי וכלכלי, במוצא וכו', עלולה להיות רבה יותר מאשר בין בני-זוג הטרוסקסואלים, וזה יוצר מתח בין בני הזוג (Harry, 1983). ואכן, במחקר של Kurdek & Schmitt (1987) נמצא, שלעומת זוגות הטרוסקסואלים וזוגות לסביות, לזוגות גברים הומוסקסואלים היו הפערים הגדולים ביותר בין הפרטנרים במשתנים של גיל, הכנסה והשכלה.

מחקרים שונים מראים, שבכל זמן נתון, 40%-50% מהגברים ההומוסקסואלים שנבדקו מעורבים בקשר עם הומוסקסואל אחר, ולדברי Harry (1983, עמ' 220), מעורבות זו קשורה בקשר של קו עקום (Curvilinear) עם הגיל. יחד עם זאת, החוקר מזהיר מפני הטיה שיטתית בדגימה. הוא טוען, שהיות והנבדקים באים מברים המהווים מקומות מפגש של הומוסקסואלים, אגודות של הומוסקסואלים ורשת חברתית של הומוסקסואלים, ייתכן והומוסקסואלים מבוגרים יותר, שנוכחים פחות בברים ובמועדונים, ישתתפו פחות במחקרי הומוסקסואלים. בנוסף לכך, אם מניחים שהתפלגות הגילים של גברים הומוסקסואלים מתקרבת לזו של גברים הטרוסקסואלים, הרי ידוע, לדבריו, שבכל המחקרים יש באופן שיטתי פחות ייצוג לקבוצות גיל מבוגרות יותר. גם Saghir & Robins (1973, עמ' 56-57) דיווחו על קשר של קו עקום בין גיל הגבר ההומוסקסואל לבין מעורבותו העכשווית בקשר הומוסקסואלי. לעומת זאת, Bell & Weinberg (1978) לא מצאו בקרב גברים הומוסקסואלים קשר מובהק בין גיל לבין מעורבות עכשווית בקשר הומוסקסואלי. כללית - דפוסי הקשרים הזוגיים עדיין אינם מגובשים בקרב אנשים צעירים מאד, ולכן יש להניח, שככל שהגבר ההומוסקסואל הוא מבוגר יותר, יש יותר סיכוי למצוא אצלו קשרים ממושכים וקבועים, מגורים יחד ורמת סיפוק גבוהה מהיחסים. אולם, המגמה של התפתחות בכיוון זה עם עליית הגיל יכולה לבוא בצד מגמה של התפתחות כללית בכיוון של יתר יציבות ביחסים בקרב הגברים ההומוסקסואלים, עקב סיכויי האיידס, ואז דווקא הצעירים יותר מביניהם שגדלו בצל מחלת האיידס, ייטו יותר לפתח קשרים יציבים וממושכים.

באשר למשתנה של השכלה, Blumstein & Schwartz (1983) אומרים, שבמחקרם נתגלה

קושי של גברים הומוסקסואלים למצוא בן-זוג עם רקע השכלתי דומה לשלהם, וזוגות גברים הומוסקסואלים שונים זה מזה ברקעם ההשכלתי יותר מזוגות אחרים (הטרוסקסואלים

ולסביות). החוקרים מציינים, שזהו ממצא חמור, משום שזוגות גברים הומוסקסואלים, שנפרדו במהלך 18 חודש בין מילוי השאלון הראשון והשאלון השני במחקרם, היו עפ"ר אלה שרקעם ההשכלתי לא היה מתואם. Kurdek (1992) מדווח על ממצאים, שלפיהם השכלה והכנסה משפיעים על הערכת סיפוק מהיחסים, ולכן השתמש במשתנים אלה כמשתני בקרה במחקרו, שבדק יציבות וסיפוק בקרב זוגות הומוסקסואלים.

לאור הממצאים הנ"ל, נבדק במחקר הנוכחי הקשר של המשתנים הדמוגרפיים גיל, השכלה והכנסה למדדי דפוס הקשרים, ונעשה ניסיון לנכות את תרומתם להסבר השונות של דפוס הקשרים, בכדי למצוא את התרומה הייחודית של המשתנים המנבאים המרכזיים במחקר.

6.א ריכוז השערות ושאלות המחקר

ההשערות הראשיות של המחקר מתייחסות למדדים משולבים של דפוס הקשרים, זהות הומוסקסואלית ותמיכה חברתית.

השערה 1: קיים קשר בין סגנון ההתקשרות לבין יציבות וסיפוק בקשרי הקירבה של גברים הומוסקסואלים. לנבדקים שמאופיינים בסגנון התקשרות "בטוח", ציונים גבוהים יותר במדדי דפוס הקשרים, מאשר לבעלי סגנון לא-בטוח - "אמביוולנטי/חרד" ו"נמנע".

שאלות: האם אצל הגברים ההומוסקסואלים הנבדקים יש דומיננטיות לסגנון התקשרות מסויים בקשרי הקירבה - במובן שאחד משלושת סגנונות ההתקשרות מאפיין את רוב הנבדקים - והאם התפלגות 3 הסגנונות בקירבם דומה לזו שנמצאה בקרב הטרוסקסואלים? למי מבעלי 2 הסגנונות הלא-בטוחים ציונים גבוהים יותר במדדי דפוס הקשרים? האם קיים הבדל בין בעלי הסגנון הבטוח לבין בעלי הסגנונות הלא-בטוחים בממד של תפיסת היסטוריית ההתקשרות בילדות, והאם קיים הבדל שכזה בין בעלי 2 הסגנונות הלא-בטוחים?

השערה 2: קיים קשר חיובי בין דפוס הקשרים לבין הזהות ההומוסקסואלית של הגברים ההומוסקסואלים הנבדקים במחקר. ככל שציוני הנבדקים בממד הבדוק את טיב הזהות ההומוסקסואלית הם גבוהים/נמוכים יותר, כך גבוהים/נמוכים יותר (בהתאמה) ציוניהם בממד דפוס הקשרים.

השערה 3: קיים קשר חיובי בין התמיכה החברתית לבין סיפוק מהקשרים בקרב הגברים ההומוסקסואלים הנבדקים במחקר. ככל שציוניהם גבוהים/נמוכים יותר במדד הבודק את התמיכה החברתית, כך גבוהים/נמוכים יותר (בהתאמה) ציוניהם במדד הסיפוק מקשרים.

שאלה: האם קיים קשר חיובי (כמוגדר בהשערה 3) בין שאר מדדי דפוס הקשרים (מדד יציבות הקשרים והמדד המשולב של דפוס הקשרים) לבין התמיכה החברתית?

השערה 4: המערך הכולל של המשתנים המנבאים יכול לנבא את טיב דפוס קשרי הקירבה של הנבדקים ולהסביר כמות משמעותית של השונות הקיימת בו; כלומר, נבדק בעל סגנון התקשרות "בטוח" וציונים גבוהים יותר בזכות ההומוסקסואלית ותמיכה חברתית, מאופיין בציונים גבוהים יותר במדדי יציבות וסיפוק בקשרי הקירבה. יש לציין, שהקשר המשוער הוא דו-כיווני ואינו מעיד על סיבתיות.

שאלות: האם ישנו קשר בין המשתנים המנבאים? מהו משקלם היחסי בניבוי מדדי דפוס הקשרים? מהי תרומת המשתנים הדמוגרפיים של גיל, השכלה והכנסה לניבוי דפוס הקשרים? מהי תרומת מערך המנבאים לניבוי דפוס הקשרים, אחרי ניכוי תרומת המשתנים הדמוגרפיים?

שאלות אקספלורטיביות הקשורות לתיאוריה של Josselson (1992): מהו פרופיל מימדי

ההתחברות של המרואיניים, ומהו הפרופיל בקשרים עם האם, האב, פרטנרים הומוסקסואלים ודמויות אחרות? מה מאפיין את הפרופילים, מה מבדיל ביניהם, ומהי מידת הדומיננטיות היחסית של המימדים במרחב ההתחברות של המרואיניים? מהם השינויים המסתמנים בטיב ההתחברות במשך השנים - במכלול הקשרים ובקשרים עם דמויות שונות? האם יש קשר בין טיב ההתחברות של המרואיניים לבין יציבות וסיפוק בקשרי הקירבה שלהם? האם יש הבדל בטיב ההתחברות של המרואיניים לבין סיווגם כבעלי סגנון התקשרות בטוח לעומת סגנון לא-בטוח - אמביוולנטי/חרד ונמנע? האם יש קשר בין טיב ההתחברות של המרואיניים לבין משתנים שונים הקשורים למשפחת המוצא?

פרק ב: שיטת המחקר

1.1.1 נבדקים

במחקר הנוכחי, הגדרת ההומוסקסואליות של הנבדקים התבססה על זיהויים העצמי ברצף התגובתיות המינית, באמצעות הסולם של Kinsey et al (1948). בסולם ישנן 7 דרגות, החל מתגובתיות הטרוסקסואלית בלעדית ועד לתגובתיות הומוסקסואלית בלעדית, עם 5 דרגות נוספות ביניהן. למחקר התקבלו רק בעלי 3 הדרגות הנמצאות בחלק ההומוסקסואלי יותר של הרצף, ללא ביסקסואלים שנמצאים באמצע הסולם.

עקב כך שהמחקר עוסק בקשרי קירבה, נקבע גיל מינימלי של 23, בכדי להבטיח שהנבדקים הגיעו לבגרות נפשית המאפשרת פיתוח יחסים אינטימיים וקשרי קירבה יציבים. Shanani (1991) אומר, שיחסים דיאדיים אפשריים רק בין שני אנשים בוגרים דיים ובעלי זהות-אגו מגובשת. גם לפי Erikson (1968), כפי שצויין במבוא, רק בשלב הבגרות הצעירה יש יכולת להגיע לאינטימיות ויציבות ביחסים.

1.1.1.1 גיוס הנבדקים

מידגם מקרי הסתברותי מייצג אינו אפשרי במחקר הנוכחי שעניינו קבוצת מיעוט. בהיעדר מידגם מייצג עלולות להיות הטיות של גיל, השכלה, הכנסה, אזור מגורים ורמת הפתיחות של הנבדקים (Harry, 1986; Schullo & Alpers, 1984; Peplau, 1981; Morrin, 1977); Kurdek, 1992, 1995a). עקב החשש מהטיות כאלה נעשה מאמץ, בנוסף לביצוע בקרה על המשתנים הדמוגרפיים החשובים, להגיע להטרוגניות מירבית של הנבדקים. Harry (1986) מצא, שנבדקים אשר הושגו דרך אמצעי התקשורת, ייצגו טוב יותר את האוכלוסייה ההומוסקסואלית, מאשר אלה שהושגו רק דרך מקורות בקהילה ההומוסקסואלית; ולכן, במחקר הנוכחי, פרט לניסיון להגיע לנבדקים מכל חלקי הארץ באמצעות "אנשי קשר" (פרוט עליהם יובא בהמשך), נעשתה גם פניה לנבדקים באמצעות מודעות בעיתונות.

לצורך השגת ההטרוגניות המבוקשת גויסו נבדקים ממגוון מקורות:

(1) האגודה לזכויות הפרט - אגודת ההומוסקסואלים המונה כ-700 חברים (70% גברים). תולקו

- שאלונים במשרדי האגודה בת"א ובחיפה.
- (2) "הקו הלבן" - קו טלפון להומוסקסואלים, לצורך קבלת תמיכה וייעוץ טלפוני ע"י מתנדבים. חולקו שאלונים במשרד הקו בת"א.
- (3) הוועד למלחמה באיידס - עמותת שמטרתה להסביר על מחלת האיידס ועל אמצעי המניעה נגדה, וגם לתמוך בנשאי הנגיף ובחולים במחלה. חברים בה הומוסקסואלים והטרוסקסואלים מרחבי הארץ.
- (4) קליניקות לבדיקות איידס בערים שונות.
- (5) תאי-סטודנטים הומוסקסואלים באוניברסיטאות. חולקו שאלונים במפגשים של 'העשירון האחר' - סטודנטים הומוסקסואלים באוניב' העברית בירושלים, וגם במפגשים של 'למבדא' ארגון סטודנטים ומרצים הומוסקסואלים באוניב' חיפה ובטכניון.
- (6) חולקו שאלונים במועדונים ובתי קפה, כמו למשל, בית-קפה 'תמול שלשום' בירושלים, בית-קפה 'נורדאו' בת"א, ומועדונים נוספים המשמשים מקומות מפגש ובילוי להומוסקסואלים.
- (7) חולקו שאלונים באירוע "יום הגאווה" בת"א ובפסטיבל סרטים הומו-לסביים בסינמטק ירושלים.
- (8) חולקו שאלונים לגברים הומוסקסואלים הפוקדים את גן העצמאות, בת"א ובירושלים, וכן בחוף הילטון בת"א. בגנים חולקו השאלונים רק בשעות הלילה.
- (9) מדור "בנים" בעיתון "העיר" - פורסמה בו מס' פעמים הודעה על המחקר והוזמנו נבדקים מתאימים מרחבי הארץ - גברים הומוסקסואלים מגיל 23 ומעלה - להתקשר למס' טלפון פרטי, לצורך קבלת שאלונים. במודעה הובטחה אנונימיות מלאה. אלה שהתקשרו, קיבלו בטלפון מידע כללי על המחקר, מסרו את כתובתם וקיבלו את השאלון באמצעות הדואר.
- (10) חלק מהנבדקים הושגו באמצעות "אנשי-קשר" - 4 גברים הומוסקסואלים ממקומות שונים בארץ, שהפיצו שאלונים בין מכריהם ובמקומות מפגש של הומוסקסואלים ברחבי הארץ. דרך זו של השגת נבדקים דומה לשיטת הדגימה הידועה בשם "כדור-שלג" - "Snow Ball", שאותה מתאר Babbie (1995). אנשי הקשר הונחו להתאמץ ולהגיע בדרכים שונות גם לגברים הומוסקסואלים בגיל מבוגר וגם לבעלי השכלה נמוכה יחסית. זה נעשה על מנת להמנע

מהטיות גדולות של גיל והשכלה האופייניות למחקרים רבים. חלק מן המרואיניים קיבלו מס' שאלונים לצורך הפצה בקרב מכריהם, כך שגם הם שימשו כמעין "אנשי קשר" בדומה לני"ל. אנשי הקשר קיבלו תשלום עבור הפצת השאלונים.

לשאלה, באיזו דרך הגיע/נמסר לידיך שאלון זה, ענו 43.5% מבין 121 הנבדקים במחקר, שהוא הגיע באמצעות מכר (קרי, אנשי קשר או נבדקים אחרים), 32.2% אמרו שהוא הגיע דרך אירגון או שקיבלו אותו במקום ציבורי, 15.7% אמרו שהגיע באמצעות מודעה בעיתון, ו-8.7% אמרו שקיבלו את השאלון בדרך אחרת.

לשם השוואה - Peplau (1981) נקטה בצעדים הבאים לצורך גיוס מידגם של גברים הומוסקסואלים: הפיצה את דבר קיום המחקר באזור לוס אנג'לס, יצרה קשר עם אירגוני הומוסקסואלים בקהילה ובאוניברסיטאות, הריצה פרסומות בבטאונים הומוסקסואליים והשתמשה ברשת חברתית לא פורמלית.

בסה"כ הופצו 450 שאלונים והוחזרו 135 שאלונים; כלומר, שיעור החזרה הוא 0.30. שיעור החזרה זה דומה לשיעורי החזרת שאלונים במחקרים אחרים על אוכלוסיה הומוסקסואלית. למשל, Kurdek & Schmitt (1986b) ו-Kurdek (1991a, 1988), במחקרים על הומוסקסואלים, מדווחים שקיבלו שיעור החזרה של: 0.32-0.33. עם זאת, הם מציינים, שאינם יודעים כמה מן השאלונים הופצו בפועל (הגיעו לידי נבדקים פוטנציאליים), כך שסביר, לדעתם, שאחוז החזרה מוערך כנמוך מזה שהיה בפועל. ואכן, גם במחקר הנוכחי, שיעור החזרה הנמוך נובע בחלקו מכך, שחלק מהשאלונים הופצו במרוכז במקומות שבהם עשויים להזדמן הומוסקסואלים ולא הגיעו אישית לידי נבדקים פוטנציאליים. יתכן גם, שחלק מהשאלונים נותר בידי "אנשי הקשר", שלא העבירו ליעדם את כל השאלונים שניתנו להם להפצה. בהערכה זהירה, ניתן להניח, שרק כמחצית מהשאלונים שהופצו הגיעו לידי נבדקים פוטנציאליים, כך ששיעור החזרה הממשי עשוי להיות כפול מהני"ל, כלומר 0.60.

מבין 135 שאלונים שהוחזרו, נמצאו 121 שאלונים תקינים שמולאו כהלכה ע"י גברים הומוסקסואלים, שענו לקריטריונים של המחקר. מבין 14 השאלונים שהושמטו, 9 נפסלו, מפני שהמשיבים היו מתחת לגיל המינימלי, ו-5 שאלונים נפסלו, מפני שהמשיבים לא ענו להגדרה הנדרשת של אוריינטציה הומוסקסואלית, מבחינת מקומם ברצף ההומוסקסואלי-הטרוסקסואלי.

גיוס מרואיינים - בסוף השאלון צויינה אופציה לקיום ראיון אישי מורחב בתשלום לנבדקים המעוניינים בכך. הם התבקשו לציין שם או שם-קוד, ומס' טלפון לצורך זימון לראיון. מבין 121 ממלאי השאלונים הקבילים, כ-65 נבדקים נענו להצעה. מביניהם, רואיינו 30; לא ניתן היה לראיין בפועל את כולם, בגלל אורך הראיון ובגלל בעיות לוגיסטיות שונות; את חלקם לא ניתן היה להשיג בטלפון, אחדים התחרטו, לעתים היה קושי באירגון המפגש, לאחדים לא היה זמן כה רב להקדיש לראיון, וכדומה. כמו כן, מלכתחילה הכוונה היתה לראיין רק מס' מצומצם של נבדקים, ורק כשנתגלתה היענות טובה להשתתפות בראיון, ואחרי שהראיונות הראשונים עברו בהצלחה, הוחלט להגדיל את מס' המרואיינים ל-30.

2.1.3 נתונים דמוגרפיים

בטבלה מס' 1 מובאים נתונים על הרכב המדגם במשתנים של גיל, השכלה והכנסה - ביחס לכלל הנבדקים במחקר וביחס ל- 30 הנבדקים, שבנוסף למילוי שאלון עברו גם ראיון אישי.

טבלה 1: הרכב המדגם במשתנים של גיל השכלה והכנסה

המשתנה	N	מינימום	מקסימום	ממוצע	סטיית תקן
121 ממלאי השאלונים					
גיל	120	23	72	32	8.86
השכלה	113	8	25	14.8	2.90
הכנסה	120	1	7	4.90	1.59
30 המרואיינים					
גיל	30	25	72	34.1	11.38
השכלה	30	12	22	15.53	3.12
הכנסה	30	2	7	4.97	1.52

להלן פרטים נוספים על המשתנים המופיעים בטבלה הנ"ל:

גיל - מבין 120 ממלאי שאלונים, 18.3% בגיל 23-25 שנים; 54.2% בגיל 26-34 שנים; 20% בגיל 35-44 שנים; 4.2% בגיל 45-54 שנים ו-3.3% בגיל 55 ומעלה. לשם השוואה - לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (1996, עמ' 80) ביחס לשנת 1994, אחוז הגברים היהודים מגיל 20 ומעלה בכל קבוצת גיל הם: 13.5% בגיל 20-24; 22.3% בגיל 25-34; 22.2% בגיל 35-44; 15.3% בגיל 45-54; 26.8% בגיל 55 ומעלה.

השכלה - מבין 113 ממלאי השאלונים 1.8% למדו עד 8 שנות לימוד; 33.6% למדו 9-12 שנים; 35.4% למדו 13-16 שנים; 29.2% למדו 17 שנים ומעלה. לשם השוואה - לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (1996, עמ' 480-481) ביחס לשנת 1995, על מס' שנות לימוד של גברים יהודים בישראל בטווח גיל של 25-64: 11.3% למדו עד 8 שנים; 43.3% למדו 9-12 שנים; 21.2% למדו 13-15 שנים; 24.1% למדו 16 שנים ומעלה.

הכנסה - הטבלה מתייחסת לסולם הכנסה שבין 1 (אין שום הכנסה), לבין 7 (מעל 6000 ש"ח לחודש). מבין 120 ממלאי השאלונים ל-0.8% אין שום הכנסה (דרגה 1 בסולם); 8.3% משתכרים עד 1000 ש"ח ברוטו לחודש (דרגה 2 בסולם); 10% משתכרים בין 1001-2000 ש"ח ברוטו לחודש (דרגה 3 בסולם); 20.8% משתכרים בין 2001-3000 ש"ח ברוטו לחודש (דרגה 4 בסולם); 19.2% משתכרים בין 3001-4500 ש"ח ברוטו לחודש (דרגה 5 בסולם); 19.2% משתכרים בין 4501-6000 ש"ח ברוטו לחודש (דרגה 6 בסולם); ו-20% משתכרים מעל 6000 ש"ח ברוטו לחודש (דרגה 7 בסולם); 1.7% - אפשרות אחרת מהנ"ל. 66.7% מבין 121 הנבדקים עובדים עבודה מלאה; 20.8% עובדים בעבודה חלקית; 7.5% עובדים בעבודות מזדמנות; ו-5% אינם עובדים. לשם השוואה, נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (1996, עמ' 264) ביחס לשנת 1994 מראים, שההכנסה הממוצעת ברוטו לנפש סטנדרטית באוכלוסיה הכללית היתה 2448 ש"ח, וההכנסה הממוצעת ברוטו של ראש משק הבית היתה 4544 ש"ח.

להלן יובא פירוט נתונים דמוגרפיים נוספים שמאפיינים את 121 הנבדקים במחקר:

מוצא - 89.2% מבין 120 נבדקים נולדו בישראל; 8.3% נולדו באסיה/אפריקה; 2.5% נולדו באירופה/אמריקה. מבין אלה שלא נולדו בישראל, 80% עלו לארץ עד שנת 1980 ו-20% עלו משנת 1981 ואילך. ארץ הלידה של 33.1% מבין אבות הנבדקים ו-40.8% מבין אמהות הנבדקים

היא ישראל; 44.6% מהאבות ו-38.3% מן האמהות נולדו באסיה/אפריקה; 22.3% מהאבות ו-20.8% מהאמהות נולדו באירופה/אמריקה. לשם השוואה - לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (1996, עמ' 84-85) ביחס לשנת 1995 על המוצא של גברים יהודים בני 20-74 באוכלוסיה: 51.1% נולדו בישראל; 19.1% נולדו באסיה/אפריקה; 29.8% נולדו באירופה/אמריקה. ל-10.3% אב שנולד בישראל; ל-43.8% אב שנולד באסיה/אפריקה; ל-45.7% אב שנולד באירופה/אמריקה.

מצב משפחתי - 69.4% מבין 121 נבדקים הם רווקים; 26.4% חיים חיי-זוג עם גבר; 1.7% נשואים לאשה; 1.7% גרושים מאשה; 0.8% אלמנים. ל-6.6% מן הנבדקים יש ילדים.

מגורים - 28.9% מבין 121 נבדקים גרים לבד; 14% גרים עם ההורים; 25.6% גרים עם בן-זוג; 16.5% גרים עם שותף שאינו בן-זוג; 1.7% גרים עם בת-זוג; 6.6% גרים עם שותפה שאינה בת-זוג; 6.6% - אפשרות אחרת מן הנ"ל. 76.9% גרים באיזור המרכז (כולל ירושלים וסביבותיה); 19% גרים באיזור הצפון; 0.8% גרים בדרום הארץ; 3.3% גרים במקומות אחרים (כגון התנחלויות). לשם השוואה - לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (1996, עמ' 58) ביחס לשנת 1995, לגבי יהודים באוכלוסיה הכללית בגיל 20-74: 60.4% גרים באיזור המרכז, כולל ירושלים וסביבותיה; 23% גרים באיזור הצפון; 14% גרים באיזור הדרום; 2.4% גרים באזורי יהודה, שומרון וחבל עזה.

לאום ודת - כל הנבדקים הם אזרחי ישראל. מבחינת הדת, 95% מבין 120 נבדקים מגדירים עצמם כיהודים; 1.7% מגדירים עצמם כנוצרים; 0.8% - בודהיסטים; 2.5% - אתאיסטים. מבין 120 נבדקים, 1.7% מגדירים עצמם כדתיים; 9.2% - מסורתיים; 85% - חילוניים; 4.2% - אפשרות אחרת מן הנ"ל.

שרות צבאי - 84% מבין 119 נבדקים שרתו שרות מלא בצבא; 15.1% - שרות חלקי; רק נבדק אחד לא שרת בצבא.

בדיקות איידס - 81% מן הנבדקים עשו בדיקות לגילוי נוגדני איידס.

טיפול פסיכולוגי - 54.5% מבין 121 הנבדקים עברו טיפול פסיכולוגי כלשהו במהלך חייהם. 7.6% מבין 119 נבדקים צרכו אי-פעם במהלך חייהם תרופות פסיכיאטריות. 3.3% מבין 121 הנבדקים

היו פעם באישפוז פסיכיאטרי.

חברות באירגון - 55.4% מבין 121 הנבדקים דיווחו על השתייכותם לאירגון של הומוסקסואלים.

2.2 כלי המחקר

1.2.2 בדיקת מדדי דפוס הקשרים

לפי צרכי המחקר, נבנו 6 שאלות על המדדים המבניים של דפוס הקשרים - קביעות הקשרים, מגורים עם בני-זוג ואורך הקשרים. לגבי קביעות הקשרים, הנבדק התבקש להגדיר את קשריו בהווה ובעבר (בטווח של 5 שנים), מבין אחת מ- 4 אפשרויות: בעיקר קשרים עם פרטנרים מזדמנים; בעיקר קשר קבוע עם פרטנר אחד; חוסר קשרים; סוג אחר של קשר (מתבקש לפרט). לגבי מגורים עם בן-זוג, הנבדק התבקש לענות אם הוא גר עם הפרטנר הנוכחי שלו ואם גר עם הפרטנרים שלו בעבר (בטווח של 5 שנים), מבין אחת מ- 4 אפשרויות: על פי רוב, לא; על פי רוב, כן; לפעמים כן ולפעמים לא; חוסר קשרים. לגבי משך הקשרים, הנבדק התבקש לציין את אורכו של הקשר הנוכחי ואת אורכם של הקשרים שהיו לו בעבר (בטווח של 5 שנים).

בכל מדד מבני, ניתן לנבדק, ע"ס תשובותיו, ציון מ- 0 ועד 6. הציון בוצע כדלהלן:

ציון

קביעות הקשר

- 6.....* בהווה ובעבר - קשרים קבועים בעיקרם.....
 - 5.....* בהווה - קשר קבוע; בעבר - קשרים שבחלקם קבועים ובחלקם מזדמנים.....
 - 4.....* בהווה - קשר קבוע; בעבר - קשרים מזדמנים בעיקרם.....
 - 3.....* בהווה - קשרים מזדמנים; בעבר - קשרים קבועים בעיקרם.....
 - 2.....* בהווה - קשרים מזדמנים; בעבר - קשרים קבועים בחלקם, ובחלקם מזדמנים.....
 - 1.....* בהווה ובעבר - קשרים מזדמנים בעיקרם.....
 - 0.....* בהווה ובעבר - אין קשרים.....
- (אם רק בהווה או רק בעבר לא התקיימו קשרים, ייקבע הציון לפי אופי הקשרים שכן התקיימו).

ציון

מגורים עם בן-זוג

- 6.....* בהווה - גר עם בן-זוג; בעבר - עפ"ר גר עם בני-זוג.....

- 5..... * בהווה - גר עם בן-זוג; בעבר - לפעמים גר עם בני-זוגו
- 4..... * בהווה - גר עם בן-זוג; בעבר - עפ"ר לא גר עם בני-זוגו
- 3..... * בהווה - לא גר עם בן-זוג; בעבר - עפ"ר גר עם בני-זוגו
- 2..... * בהווה - לא גר עם בן-זוג; בעבר - לפעמים גר עם בני-זוגו
- 1..... * בהווה - לא גר עם בן-זוג; בעבר - עפ"ר לא גר עם בני-זוגו
- 0..... * בהווה ובעבר - אין קשרים

ציון

משך הקשר

- 6..... * מעל 3 שנים
- 5..... * מעל שנה ועד 3 שנים
- 4..... * מעל 6 חודשים ועד שנה
- 3..... * מעל 3 חודשים ועד 6 חודשים
- 2..... * משך ממוצע עד 3 חודשים
- 1..... * קשרים חד-פעמיים בעיקרם
- 0..... * אין קשרים

הציון שניתן חושב כממוצע בין ציוני משך הקשר הנוכחי וממוצע משך הקשרים ב- 5

השנים האחרונות.

הערה: אילו משך הקשר היה נמדד בסולם הטבעי והרציף של זמן, אי אפשר היה להבחין

בין חוסר קשרים לבין קשרים חד-פעמיים (בשני המקרים משך הזמן הוא 0).

לבדיקת הסיפוק מחקשרים נעשה שימוש בשאלון קנוס - KMS - שפיתחו Schumn

ועמיתיו (1986). השאלון נבנה על סמך עבודתם התיאורטית של Spanier & Cole (1976) ושאלון

הסתגלות ביחסים דיאדיים של Spanier (1976), ועל סמך עבודתם של Schumn ועמיתיו (1983),

(1985). במקורו, השאלון נועד למדוד את מידת שביעות הרצון של הטרוסקסואלים מחיי הנישואין,

בעזרת 3 שאלות שכוללות 3 מושגים: שביעות רצון מחיי הנישואין, מבן הזוג, ומהיחסים עם בן

הזוג. השאלות הן בסולם ליקרט עם 7 דרגות, מ-'מרוצה מאד' (דרגה 6) עד 'מאד לא מרוצה' (דרגה

0). הציינון התבצע ע"י ממוצע של 3 התשובות. במדגמים של הטרוסקסואלים במחקריהם של Schumm ועמיתיו (1983, 1985, 1986), המהימנות של עקביות פנימית לפי מקדם אלפא של קרונברך נעה בין 0.84-0.98, והממצאים תמכו בקיומו של תוקף בד-בבדי (Concurrent) ותוקף קריטריון.

במחקר הנוכחי, הנבדקים נשאלו על שביעות הרצון מקשריהם בהווה (3שאלות - כני"ל) וגם מקשריהם בעבר - בטווח של 5 שנים (3 שאלות - כני"ל), וציון הסיפוק חושב כממוצע של ציוני 6 הפריטים. המונח חיי-נישואין הוחלף למונח קשרים עם פרטנרים הומוסקסואליים, והמונחים של בעל/אשה הוחלפו למונח פרטנרים. גם Kurdek (1989), שבדק סיפוק מיחסים בקרב הומוסקסואלים בעזרת המדד של Spanier (1976), ערך שינויים דומים, בכדי להבטיח שפריטי השאלון יתאימו ליחסי-זוג הומוסקסואליים; הוא החליף את המונח נישואין למונח יחסים ואת המונחים של בעל/אשה למונח פרטנרים.

בבדיקת מהימנות של עקביות פנימית, נמצא במחקר הני"ל של Kurdek (1989) מקדם אלפא של 0.77 ושל 0.79 (הוא בדק בשני זמנים שונים). במחקר הנוכחי נמצא מקדם אלפא של 0.86 (N=99), לגבי המדד של סיפוק מהקשרים.

מן המדדים הנפרדים של דפוס הקשרים הופקו גם שני מדדים משולבים; מדד יציבות הקשרים - הציון בו חושב כממוצע 3 הציונים במדדים המבניים - קביעות הקשרים, מגורים עם בן-זוג ומשך הקשרים; מדד דפוס הקשרים - בדומה ל-Kelly & Conely (1987), שיצרו מדד משולב של יציבות וסיפוק ביחסים, נבנה מדד המשולב מ-3 המדדים המבניים וממדד הסיפוק כאחד, שהציון בו חושב כממוצע הציונים ב-4 המדדים.

נמצא מקדם אלפא של 0.82 לגבי מדד דפוס הקשרים (N=119) ושל 0.84 לגבי מדד יציבות הקשרים. נמצאו מיתאמים גבוהים בין המימדים הנפרדים: קביעות הקשרים ומגורים יחד - 0.53; קביעות הקשרים ומשך הקשרים - 0.72; קביעות הקשרים וסיפוק מקשרים - 0.47; מגורים יחד ומשך הקשרים - 0.70; מגורים יחד וסיפוק מקשרים - 0.38; משך הקשרים וסיפוק מקשרים - 0.51. המיתאמים בין המדד המשולב של דפוס הקשרים עם כל אחד מהמימדים הנפרדים הם: עם קביעות הקשרים - 0.85; עם מגורים יחד - 0.82; עם משך הקשרים - 0.90; עם סיפוק מהקשרים - 0.69. המיתאם בין מדד הסיפוק מקשרים לבין מדד יציבות הקשרים הוא -

0.53. כל המיתאמים מובהקים ($N=119-121, P<0.001$). הבדיקות הסטטיסטיות הראשיות נערכו, בהתאם להשערות, עם המדד המשולב של דפוס הקשרים. נערכו גם בדיקות סטטיסטיות נפרדות עם מדד יציבות הקשרים ועם מדד הסיפוק מקשרים.

השאלון לבדיקת מדדי דפוס הקשרים מופיע בנספח 1, בסעיף ד) של השאלון המקובץ.

2.2.ב בדיקת סגנון הקירבה

1) שאלון לסיווג סגנון התקשרות (Hazan & Shaver, 1987) - השאלון כולל 3 תיאורים פרוטוטיפיים של סגנונות התקשרות המבוססים על ההבחנה של Ainsworth ועמיתה (1978) בשלושה סגנונות התקשרות - הסגנון הבטוח, הסגנון האמביוולנטי/חרד והסגנון הנמנע. הנבדק צריך לבחור את התיאור, שמתאר בצורה התואמת ביותר את הרגשתו ותחושותיו במערכות יחסים קרובות עם אחרים. השאלון תורגם לעברית לצורך המחקר של Mikulincer ועמיתיו (1990), שנערך בקרב הטרוסקסואלים.

במחקרים שונים הנבדלים מבחינת רקעם התרבותי, שבהם נעשה שימוש בשאלון, נמצאו תוקף מבנה ותוקף ניבוי גבוהים (Hazan & Shaver, 1987; Feeney; Collins & Read, 1990; & Noller, 1990). בישראל השתמשו חוקרים רבים בשאלון, כולם עם נבדקים הטרוסקסואלים (Mikulincer et al, 1990; Shamai, 1995; Priel & Shamai, 1995; Mikulincer et al 1995; Mikulincer, 1995; גוץ, 1995; ואחרים).

Mikulincer ועמיתיו (1990) פיתחו שאלון לסיווג סגנון התקשרות בדרך אלטרנטיבית המבוססת על הרחבת 3 התיאורים הנ"ל; כל תאור הורחב ל-5 משפטים הכוללים את תחום התוכן והאיפיונים של כל אחד מהסגנונות ההתקשרות, והנבדק דרג את עצמו על סולם דו-קוטבי מ-1 עד 7, מ-ילגמרי לא נכון' עד 'נכון מאוד', לגבי המידה שבה ההיגדים הכלולים בכל אחד מהמשפטים נכונים לגביו. בניתוח גורמים על 15 הפריטים במידגם של 80 נבדקים מצאו החוקרים שלושה גורמים שהסבירו 59.2% מן השונות. מיתאמי אלפא של עקביות פנימית לכל גורם נעו בין 0.79 עד 0.83. הגורמים היו חופפים ומוגדרים ע"י המשפטים המתארים את 3 סגנונות ההתקשרות. במחקר של Mikulincer & Erev (1991), 3 הגורמים הסבירו 53% מן השונות, מקדמי

אלפא נעו בין 0.77 עד 0.81, והמיתאמים שנמצאו בין 3 הסגנונות היו: בטוח-נמנע: $R = -0.62$, בטוח-אמביוולנטי/חרד: $R = -0.37$, נמנע-אמביוולנטי/חרד: $R = 0.28$; כלומר, נמצא קשר שלילי בין הסגנון הבטוח לבין הסגנונות הלא-בטוחים, וקשר חיובי בין שני הסגנונות הלא-בטוחים. כל נבדק סווג כבעל סגנון ההתקשרות, שממוצע פריטיו היה הגבוה ביותר מבין הממוצעים של 3 הגורמים. Mikulincer & Erev (1991) ו-Mikulincer & Nachshon (1991) שיתפו במחקרם רק נבדקים שקיבלו סיווג זהה של סגנון התקשרות, גם בשיטה שלהם וגם בשיטה הקטגוריאלית.

במחקר הנוכחי מקדמי אלפא של קרונבך המתארים מהימנות של עקביות פנימית של הפריטים המתייחסים לכל סגנון הם: 0.45 לסגנון הבטוח, 0.75 לסגנון האמביוולנטי/חרד, ו-0.58 לסגנון הנמנע. המיתאמים בין הסגנונות לפי המדד המורחב ($N=121$) הם: בטוח עם נמנע ($R = -0.45, P < 0.001$), בטוח עם אמביוולנטי/חרד: ($R = -0.11, P > 0.05$), נמנע עם אמביוולנטי/חרד: ($R = 0.28, P < 0.01$). בהשוואה למחקר של Mikulincer & Erev (1991), מקדמי אלפא של 5 הפריטים של כל אחד מהסגנונות, נמוכים יותר במחקר הנוכחי, וכך גם עוצמת הקשר השלילי בין הסגנון הבטוח לבין כל אחד מהסגנונות הלא-בטוחים. עקב הממצאים הללו, סיווג סגנונות ההתקשרות של הנבדקים במחקר הנוכחי בוצע רק על פי המדד הקטגוריאלי של Hazan & Shaver (1987). יש לציין, שברוב המחקרים בעולם ובארץ השתמשו רק במדד הקטגוריאלי.

השאלונים על סגנון ההתקשרות מופיעים בנספח 1, בסעיף ה) של השאלון המקובץ.

2) שאלון היסטוריית ההתקשרות - כל נבדק מתאר את תפיסתו ביחס לדמויות ההורים בילדותו והקשר עימם וביניהם. 18 משפטים בסולם ליקרט בן 7 דרגות, מ-נכון מאד/ עד 'לגמרי לא נכון' (Mikulincer et al, 1990, על פי Hazan & Shaver, 1987). 18 המשפטים מורכבים מ-3 גורמים: דמות האם ויחסה לנבדק בילדותו; דמות האב ויחסו לנבדק בילדותו; טיב היחסים בין ההורים בילדותו של הנבדק. ההבדל שנמצא בהיסטוריית ההתקשרות בין בעלי 3 סגנונות ההתקשרות, מצביע על תוקף מבחין של השאלון; בנייתו היררכי של פונקציה מבחינה (Hazan & Shaver, 1987), פונקציה אחת הפרידה כהלכה בין נבדקים בעלי סגנון בטוח מנבדקים בעלי

הסגנונות הלא-בטוחים, ופונקציה מבחינה שניה הפרידה בין נבדקים בעלי סגנון אמביוולנטי/חרד מנבדקים בעלי סיגנון נמנע.

במחקר הנוכחי מקדם אלפא של עקביות פנימית של 18 הפריטים, שמתארים את תפיסת היסטוריית ההתקשרות בילדות הוא 0.87 (N=113).

השאלון מופיע בנספח 1, בסעיף ו) של השאלון המקובץ.

3) ראיונות עומק לבדיקת מרחב ההתחברות (Josselson, 1992) - ל-30 נבדקים, שבנוסף למילוי שאלון עברו גם ראיון אישי, נבחן סגנון הקירבה גם מזווית מרחב ההתחברות. הראיון של Josselson (1992) הוא ראיון פתוח, והמידע המופק ממנו לא עבר במקורו עיבוד כמותי והובא בצורה תיאורית בלבד. במחקר הנוכחי, פרט למידע הפנמונולוגי שהופק מן הראיונות, נעשה ניסיון חלוצי לכמת את המידע למערך נתונים מספרי, ולהפיק ציונים ופרופילים של מימדי ההתחברות, כפי שיפורט להלן (שיטת הניתוח הוצגה בפני פרופ' Josselson, שהביעה את הסכמתה ותמיכתה בצעד זה):

- 1) כל קשר שהועלה בראיון אופיין כקשר עם אחת מ-4 סוגי דמויות: האם; האב; פרטנרים הומוסקסואלים; 'אחרים'.
- 2) כל קשר דורג לפי מידת חשיבותו: 1, 2, או 3 (החשיבות הגבוהה ביותר). דירוג זה נקבע ע"ס המיקום, שהנבדק נתן לקשר (לפי הוראות שקיבל - ראה בסעיף 'הליך') באחד מ-3 מעגלים; קשר מן המעגל הפנימי, שמייצג את דרגת הקירבה הגבוהה ביותר, קיבל דירוג 3, קשר מן המעגל האמצעי קיבל דירוג 2, וקשר מן המעגל החיצוני קיבל דירוג 1.
- 3) בכל קשר, הנבדק נתן, ע"ס שאלות מובנות, ציון לכל אחד מ-8 מימדי ההתחברות, בסולם של 0-6, לגבי המידה שבה הם באים לביטוי בקשר.
- 4) נעשה שקלול של ציוני המימדים - לגבי כלל הקשרים, וגם בנפרד לגבי הקשרים עם 4 סוגי הדמויות. בשקלול נלקחו בחשבון מידת חשיבותו של הקשר (1-3) והציון (0-6) שכל מימד קיבל בכל אחד מהקשרים (למשל, מימד שקיבל ציון 2 בקשר שדרגת חשיבותו היא 3 חושו לו בשקלול 6 נקודות. מקסימום הנקודות, 18, ניתן למימד שקיבל ציון 6 בקשר שדרגת חשיבותו היא 3).

הקשרים של הנבדקים נסקרו בטווחי גיל של 5 שנים, החל מגיל 5 ועד לגיל הנוכחי (ראה בסעיף 'הליך'); לצורך עיבוד המידע, בוצעה חלוקה של הקשרים ל-3 קבוצות גיל: קשרים בגיל הילדות - צרף הקשרים שהמרואיין תיאר מגיל 5 והקשרים שתיאר מגיל 10, קשרים בגיל ההתבגרות - צרף של הקשרים מגיל 15 ומגיל 20, קשרים בגיל הבגרות - צרף של הקשרים מגיל 25 ומכל התקופות הבאות אחריו עד לתקופה העכשווית.

בסיכום התהליך היו לכל מרואיין 5 פרופילים של מימדי-התחברות, שבכל אחד מהם היו דירוגים ממוצעים של 8 המימדים:

- 1) פרופיל כולל של מימדי התחברות - PORD (Profile of Relational Dimensions). עבור כל אחד מ-8 המימדים חושב ממוצע הדירוגים בקשרים עם כל הדמויות ב-3 קבוצות הגיל.
 - 2) פרופיל מימדי ההתחברות בקשר עם האם - M-PORD: עבור כל אחד מ-8 המימדים חושב ממוצע הדירוגים לגבי הקשר עם האם בכל קבוצות הגיל.
 - 3) פרופיל מימדי ההתחברות בקשר עם האב - F-PORD: עבור כל אחד מ-8 המימדים חושב ממוצע הדירוגים לגבי הקשר עם האב בכל קבוצות הגיל.
 - 4) פרופיל מימדי ההתחברות בקשרים הומוסקסואליים - H-PORD. עבור כל אחד מ-8 המימדים חושב ממוצע הדירוגים לגבי הקשרים ההומוסקסואליים של המרואינים מגיל ההתבגרות ואילך. הקביעה איזה קשר יוגדר כהומוסקסואלי הסתמכה על ההגדרה הפנמנולוגית של המרואיין.
 - 5) פרופיל מימדי התחברות בקשרים עם 'אחרים' - O-PORD. עבור כל אחד מ-8 המימדים חושב ממוצע הדירוגים לגבי הקשרים עם כל הדמויות האחרות (קרי, לא קשר עם האם או עם האב ולא קשר הומוסקסואלי), בכל קבוצות הגיל.
- לכל מרואיין הופק גם ציון התחברות, שחושב כממוצע של הדירוגים שהמרואיין נתן ל-8 המימדים בפרופיל הכולל, ומהווה מדד לטיב ההתחברות בכלל קשרי הקירבה במהלך החיים.

3.2.3 בדיקת הזהות ההומוסקסואלית

- 1) שאלון קבלת הומוסקסואליות - 13 שאלות בדיווח עצמי (Bell & Weinberg, 1978), בסולם בן 5 דרגות, מ-'בכלל לא' ועד 'במידה רבה מאד'. ההיגדים הכלולים בשאלות קשורים

כולם לקבלה העצמית של הנבדקים את ההומוסקסואליות שלהם ומעידים על תוקף תוכני של השאלון. החוקרים מדווחים על מהימנות גבוהה של מבחן חוזר (שנערך בהפרש זמן של חצי שנה) ועל שימוש בשיטות שהבטיחו את קיומו של תוקף מתכנס. הם גם מצאו הבדלים בקבלת ההומוסקסואליות בין 5 טיפוסי הומוסקסואלים הנבדלים ביניהם גם במשתנים נוספים, וזה מצביע על תוקף מבחין של הכלי. במחקר הנוכחי נמצאו מיתאמים מובהקים בין קבלה עצמית כהומוסקסואל לבין שני מרכיבי הזהות האחרים ($N=121$): עם חשיפת הומוסקסואליות - $R=0.27, P<0.01$, ועם הגדרה עצמית כהומוסקסואל - $R=0.34, P<0.001$. השאלון תורגם לעברית בשיטת תרגום "הלוך-חוזר" סטנדרטית ע"י 3 שופטים, שהשוו גרסאות תרגום. בבדיקת המהימנות הפנימית של המדד במחקר הנוכחי נמצא מקדם אלפא $0.81 (N=111)$.

השאלון מופיע בנספח 1, בסעיף ג) של השאלון המקובץ.

2) שאלון חשיפת אוריינטציה הומוסקסואלית (רביץ, 1981) - כולל 20 שאלות, שבודקות חשיפה מילולית והתנהגותית כהומוסקסואל בפני דמויות שונות ובנסיבות מגוונות. החוקר פיתח את השאלון לצורך מחקרו, בניסיון לענות באמצעותו על מגבלות שהיו בכלים אחרים שבודקים חשיפת אוריינטציה הומוסקסואלית (למשל, הכלי של Bell & Weinberg, 1978). החוקר מצא שהמדד הוא בעל מהימנות של עקביות פנימית עם מקדם אלפא 0.92 ; נמצא גם מיתאם מובהק של כל אחת מן השאלות עם הציון הכללי ברמת מובהקות של $P<0.01$. במחקר הנוכחי מקדם אלפא שנמצא הוא: $0.91 (N=111)$.

בשאלון ישנן 3 קבוצות של שאלות:

- א) 4 שאלות דיכוטומיות על חשיפה מילולית בפני 4 דמויות - האם, האב, חברה הטרוסקסואלית וידיד הטרוסקסואל - הנבדק נשאל אם סיפר להם על היותו הומוסקסואל ובאיזה גיל סיפר. אצל רביץ (1981) התשובות לשאלה אם סיפר על היותו הומוסקסואל היו כן/לא, והנבדק קיבל ציון 5 אם סיפר וציון 0 אם לא סיפר. במחקר הנוכחי נעשתה הפרדה בין 2 דמויות ההורים לבין 2 דמויות החברים; בכל סוג (הורים, חברים) ניתן לנבדק ציון 1 אם לא סיפר לאף אחת מ-2 הדמויות, ציון 3 אם סיפר לדמות אחת, וציון 5 אם סיפר לשתי הדמויות.
- ב) 9 שאלות על חשיפה מילולית בפני חבר קרוב, הטרוסקסואל - באיזו מידה הנבדק משתף אותו בנושאים אנטימיים. התשובות הן בסולם ליקרט עם 5 דרגות: מ-מספר הכלי ועד 'לא מספר

כלום.

ג) 7 שאלות על חשיפה התנהגותית, שנותנות אינדיקציה באיזו מידה הנבדק מגלה ברבים, ע"י התנהגותו בנסיבות חברתיות ולא בהכרח באמצעות גילוי ישיר, את עובדת היותו הומוסקסואל. התשובות הן בסולם ליקרט עם 5 דרגות: מ-'בדרך כללי (ציון 5) ועד 'אף פעם' (ציון 1).

עיון בשלושת חלקי השאלון מעיד על תקפות תוכן טובה - הפריטים מייצגים את מכלול ההיבטים של חשיפה בתיאוריות על חשיפת הומוסקסואליות ו"יציאה מהארון" שהוצגו במבוא. מקדמי אלפא הגבוהים במחקר של רביץ (1981) ובמחקר הנוכחי (ראה לעיל) מעידים שהפריטים מייצגים מבנה אחד. קיימים גם מיתאמים מובהקים בין מדד החשיפה לבין שני המרכיבים האחרים של הזהות ההומוסקסואלית; עם הגדרה עצמית כהומוסקסואל - $R=0.29, P<0.01$, ועם קבלה עצמית כהומוסקסואל - $R=0.27, P<0.01$ (בשני המיתאמים $N=121$).

שאלון חשיפת הומוסקסואליות מופיע בנספח 1, בסעיף ב) של השאלון המקובץ.

3) דרגת הבלעדיות של הזיהוי העצמי כהומוסקסואל (Kinsey et al, 1948). הנבדק

מדווח כיצד הוא מגדיר את עצמו מבין אחת מ-7 אפשרויות: מהטרוסקסואל בלבד (דרגה 0) ועד הומוסקסואל בלבד (דרגה 6). חוקרים רבים השתמשו בסיווג הזה (למשל: Wells & Kline, 1987). בישראל השתמש בו רביץ (1981). במחקר הנוכחי, שאלה זו מיינה את הנבדקים המתאימים למחקר. התקבלו רק בעלי 3 הדרגות בחלק ההומוסקסואלי של הרצף (דרגות 4-6); לא התקבלו ביסקסואלים (דרגה 3) ועד הטרוסקסואלים בלעדיים (דרגה 0). לצורך חישוב ממוצע במשתנה משולב של זהות הומוסקסואלית, הוחלט ששלושת משתני הזהות ייבדקו בסולם דומה, ולכן נקבע סולם של 1-5 עבור הנבדקים. בעלי דרגה 6 (הומוסקסואל בלבד) קיבלו ציון 5, בעלי דרגה 5 (בעיקר הומוסקסואל ורק לפעמים הטרוסקסואל) קיבלו ציון 3, ובעלי דרגה 4 (בעיקר הומוסקסואל אבל גם הטרוסקסואל במידה משמעותית) קיבלו ציון 1.

שאלון הזיהוי העצמי כהומוסקסואל מופיע בנספח 1, בסעיף א) של השאלון המקובץ.

כאמור, נבנה מדד משולב של זהות הומוסקסואלית, שהציון בו חושב כממוצע הציונים ב-

3 מדדי הזהות: בלעדיות הזיהוי העצמי כהומוסקסואל, קבלה עצמית כהומוסקסואל, חשיפה כהומוסקסואל. נמצאו מיתאמים גבוהים בין המדד המשולב לבין כל אחד ממרכיבי הזהות - עם

קבלה עצמית 0.66, עם החשיפה - 0.71, עם הזיהוי העצמי 0.80 - כולם ברמת מובהקות של $P < 0.001$ (N=121).

ב.2.4 בדיקת התמיכה החברתית

1) שאלון קבלה/דחייה חברתית (Ross, 1985) לבדיקת תגובה חברתית נצפית - PSR - Putative Societal Reaction. הנבדק מדרג את התגובה שהוא צופה לקבל מצד 20 דמויות, אילו היו יודעות על ההומוסקסואליות שלו, על רצף של 9 דרגות שמוגדר בין הקטבים של קבלה (דרגה 9) ודחייה (דרגה 1). הדמויות הן בני המשפחה הגרעינית, חברים, שכנים, בוס, מורים, הטרוסקסואלים באופן כללי, שר הדתות וכו'. החוקרים מדווחים על מהימנות של עקביות פנימית עם מקדם אלפא של קרוניך: 0.85. ניתוח גורמים הצביע על תוקף מבני של השאלון. נמצאו מיתאמים מובהקים בין התגובה החברתית הנצפית לבין התגובה החברתית הממשית שנבדקה בשאלון מקביל במחקרם, וזה מעיד על תוקף מתכנס של הכלי. נמצא גם מיתאם מובהק עם משתנה, שתיאורטית קשור לתגובה הנצפית לידיעה על ההומוסקסואליות של הנבדק - הסתרת אוריינטציה הומוסקסואלית.

במחקר הנוכחי, בדיקת מהימנות של עקביות פנימית בין 20 פריטי השאלון הראתה על מקדם אלפא 0.92. נמצאו מיתאמים מובהקים עם מדדי תמיכה אחרים - עם תמיכה נתפסת מחברים: $R = 0.54, P < 0.001$ (N=119), עם תמיכה נתפסת ממשפחה: $R = 0.37, P < 0.001$ (N=120), עם מסי' התומכים הזמין: $R = 0.25, P < 0.01$ (N=118), ועם סיפוק מתמיכה זמינה: $R = 0.48, P < 0.001$ (N=119). זיו (1996) השתמש במחקרו בקרב גברים הומוסקסואלים בישראל בחלק מן השאלות בשאלון, אלה המתייחסות לדמויות מבני המשפחה.

השאלון מופיע בנספח 1, בסעיף ח) של השאלון המקובץ.

2) שאלון לבדיקת תמיכה חברתית נתפסת - מורכב משני גורמים: האחד מכיל 20 פריטים לבדיקת תמיכה נתפסת מבני המשפחה - PSS-FA - Perceived Social Support From Family, והשני מכיל 20 פריטים לבדיקת תמיכה נתפסת מחברים - PSS-FR - Perceived Social

Support From Friends (Procidano & Heller, 1983). השאלון בודק את תפיסת התמיכה, בלי להתייחס באופן ישיר לאוריינטציה ההומוסקסואלית של הנבדקים.

החוקרים הני"ל מצאו על מידגם של 222 נבדקים, שכל אחד מחלקי השאלון הוא הומוגני: נמצא מקדם אלפא של קרונובך: 0.88 מחברים ו-0.90 ממשפחה. ניתוח גורמים שערכו העלה, שכל אחד משני החלקים מורכב מגורם אחד, והעיד על תוקף מבני של הכלי.

בשאלון המקורי, התשובות לשאלות הן: כן; לא; לא יודע. במחקר הנוכחי, לצורך עיבוד סטטיסטי, התשובות הוסבו לסולם ליקרט בן 5 דרגות, מ-'בכלל לא' (ציון 1) עד 'במידה רבה מאוד' (ציון 5), על פי מידת ההסכמה עם ההיגד המובע בכל פריט. חושב ציון ממוצע מ-20 הפריטים המתייחסים לחברים - ציון התמיכה התפסת מחברים, וציון ממוצע מ-20 הפריטים המתייחסים למשפחה - ציון התמיכה התפסת ממשפחה. נמצא מיתאם מובהק בין שני חלקי השאלון: $R = 0.33, P < 0.001$ (N=119). מקדמי אלפא שנמצאו הם 0.93 לגבי הפריטים שמתייחסים לחברים (N=110) ו-0.93 גם לגבי הפריטים שמתייחסים למשפחה (N=110). נמצאו מיתאמים מובהקים עם מדדי תמיכה אחרים. ביחס לגורם התמיכה התפסת מחברים נמצאו המיתאמים הבאים: עם הסיפוק מהתמיכה הזמינה: $R = 0.67, P < 0.001$ (N=118), עם מס' התומכים הזמין: $R = 0.35, P < 0.001$ (N=117), ועם התגובה החברתית הנצפית: $R = 0.54, P < 0.001$ (N=119); ביחס לגורם התמיכה התפסת ממשפחה, נמצאו המיתאמים הבאים: עם הסיפוק מהתמיכה הזמינה: $R = 0.33, P < 0.001$ (N=118), עם מס' התומכים הזמין: $R = 0.32, P = 0.001$ (N=117), ועם התגובה החברתית הנצפית: $R = 0.37, P < 0.001$ (N=120). בשאלון נעשה שימוש גם במחקרים אחרים בקרב הומוסקסואלים (למשל: Kurdek & Schmitt, 1986, 1987, ובישראל: זיו, 1996).

השאלון מופיע בנספח 1, בסעיף ט) של השאלון המקובץ.

3) שאלון של תמיכה חברתית (Sarason & al, 1987). מכיל 6 שאלות כפולות על זמינות

התמיכה במצבים שונים - החלק הראשון של כל שאלה מתייחס למס' התומכים הזמין במצב מסוים, והחלק השני מתייחס למידת הסיפוק מהתמיכה הזמינה במצב זה. התשובות לחלק השני הן בסולם ליקרט בן 6 דרגות - מ-'מסופק מאוד' (ציון 6) עד 'לא מסופק' (ציון 1). לכל נבדק

חושבו 2 ציונים : ממוצע מס' התומכים הזמין ב- 6 המצבים, וממוצע הסיפוק מהתמיכה הזמינה ב- 6 המצבים. Sarason et al (1987) דיווחו על מהימנות גבוהה של מבחן חוזר ועל מהימנות גבוהה של עקביות פנימית - עם מקדם אלפא של קרונבך : 0.90-0.93. בשלושה מידגמים נמצאו מיתאמים גבוהים עם שני הגורמים של זמינות התמיכה בשאלון מורחב שהכיל 27 פריטים : 0.97 - $R = 0.95$ ($P < 0.001$ חד-זנבי, $N = 81 - 206$), וזה מעיד על תוקף מבני של הכלי.

Kurdek (1988), במחקר על תמיכה חברתית נתפסת בקרב זוגות הומוסקסואלים, השתמש בשאלון עם 27 הפריטים. הוא מצא מיתאם של 0.26 בין מס' התומכים הזמין לבין הסיפוק מהתמיכה הזמינה. אצל Sarason et al (1983) נמצא מיתאם של 0.34. Kurdek (1989), במחקר בקרב הומוסקסואלים, השתמש בשאלון מקוצר בעל 9 פריטים. בישראל, השתמשו בשאלון המקוצר Priel & Shamai (1995) במחקר בקרב הטרוסקסואלים.

במחקר הנוכחי, מקדמי אלפא של קרונבך הם : 0.80 לגבי מס' התומכים הזמין ($N=108$), ו- 0.92 לגבי סיפוק מתמיכה זמינה ($N=111$). המיתאם בין שני הגורמים הוא : $R = 0.24$, $P < 0.01$ ($N=117$). נמצאו מיתאמים מובהקים, שדווחו לעיל, בין שני הגורמים עם מדדי תמיכה אחרים. שאלוני התמיכה תורגמו לעברית לצורך המחקר הנוכחי בשיטה שפורטה לגבי שאלון קבלת הומוסקסואליות.

השאלון מופיע בנספח 1, בסעיף ז) של השאלון המקובץ.

בנוסף למדדים הנפרדים, נבנה מדד משולב של תמיכה חברתית, שהציון בו חושב כממוצע הציונים במדדי התמיכה : תגובה חברתית נצפית לידיעה על הומוסקסואליות של הנבדק, תמיכה חברתית נתפסת ממשפחה ומחברים וסיפוק מתמיכה חברתית זמינה. מדדי התמיכה לא היו על סולם אחיד, והציון במדד המשולב חושב כממוצע משוקלל של הציונים במדדים הנפרדים. נמצאו מיתאמים גבוהים בין המדד המשולב לבין מדדי התמיכה - עם תגובה חברתית נצפית - $R = 0.77$, עם תמיכה נתפסת מחברים $R = 0.80$, עם תמיכה נתפסת ממשפחה $R = 0.70$, ועם הסיפוק מהתמיכה הזמינה $R = 0.80$ - כולם ברמת מובהקות של $P < 0.001$ ($N=119-121$). מס' התומכים הזמין לא צורף למדד המשולב של תמיכה חברתית, כי נמצאו מיתאמים נמוכים יחסית (שדווחו

לעיל) בינו לבין מדדי תמיכה אחרים, ככל הנראה בגלל שהוא יוצא דופן ביניהם בהיותו מדד מבני של תמיכה.

5.2.ב בדיקת משתני רקע דמוגרפיים

השאלון מכיל 29 שאלות על פרטים אישיים. הוא מספק נתונים על גיל, מוצא, מצב משפחתי, מקום מגורים, השכלה, הכנסה, דת, שרות צבאי, טיפולים נפשיים, בדיקות איידס וכו'. מטרת השאלון לספק אינפורמציה תיאורית על הנבדקים, ולאפשר בדיקת משתנים דמוגרפיים לצורך בקרה סטטיסטית.

השאלון מופיע בנספח 1, בסעיף ז' של השאלון המקובץ.

השאלון המקובץ כולל 187 פריטים. הזמן הנחוץ לענות על כל השאלות הכלולות בו הוא

כ- 50 דקות.

3.ב הצגה גרפית של מודל המחקר

המחקר מכיל תת-משתנים ומשתנים משולבים, שחלקם מהווים את המשתנים התלויים/מנובאים, וחלקם מהווים את המשתנים הבלתי-תלויים/מנבאים. בגלל ריבוי המשתנים ועל מנת לאפשר ראייה כוללת של מודל המחקר, הוא עוצב באופן גרפי ומוצג להלן בתרשים 1. המשתנים הדמוגרפיים של גיל, השכלה והכנסה, שהיו עלולים להשפיע על משתני המחקר, בוקרו סטטיסטית.

המשתנים התלויים/אנכאיים

דפוס הקשרים			
סיפוק מהקשרים	יציבות הקשרים		
	משך הקשרים	מגורים עם בן-זוג	קביעות הקשרים

המשתנים הבלתי תלויים/אנכאיים

סגנון קירבה		
טיב ההתחברות (30 מראיינים)	היסטוריית התקשרות	סגנון התקשרות

זהות הומוסקסואלית		
חשיפה כהומוסקסואל	קבלה עצמית כהומוסקסואל	זיהוי עצמי כהומוסקסואל

תמיכה חברתית		
זמינות התמיכה	תפיסת תמיכה	עמדה חברתית

תרשים 1: מודל המחקר

4.ב הליך

בטרם גיבוש סופי של המחקר וכליו, נערכו שיחות גישוש עם 4 גברים הומוסקסואלים שמתגוררים במקומות שונים בארץ ושיועדו לשמש כ"אנשי קשר" להפצת שאלוני המחקר. מטרת השיחות היתה, כהשלמה לסריקת הספרות המקצועית, לאתר סוגיות רלבנטיות למחקר, לבדוק את האפשרות להשגת נבדקים במספר מתאים, ולבחון את נכונותם של נבדקים פוטנציאליים להשיב על שאלונים. בהמשך, הארבעה מילאו את השאלונים ועברו ראיון אישי לבדיקת כלי המחקר. הם הציעו הצעות, שבחלקן התקבלו, לשיפורים שונים; שונו מס' ניסוחים בשאלון, הוספו או הושמטו פריטים בעייתיים, וגם הוסק בעזרתם, שעדיף שהעברת השאלון לא תהיה פנים מול פנים. גם אצל Kurdek (1991); אלמוג (1990) ועוד חוקרים רבים בתחום, לא מולאו השאלונים בנוכחות החוקרים.

מילוי השאלון המקובץ: הנבדקים מילאו את השאלון בביתם, לאחר שקיבלו אותו באחד הערוצים שפורטו בסעיף 'נבדקים', והחזירו אותו באמצעות מעטפת החזר שצורפה לשאלון והיתה ממוענת אל: "מחקר בסגנון חיים", באמצעות בית דואר מרכזי. על המעטפה נכתב שאין צורך בבול ושדמי הדואר ישולמו ע"י הנמען. עבור מילוי השאלון לא ניתן תשלום.

לשאלון צורף דף מקדים של פניה לנבדקים. פורטה בו המטרה הכללית של המחקר - ללמוד על אורח החיים ועל המצב האישי והחברתי של גברים הומוסקסואלים בישראל. הנבדקים התבקשו למלא את השאלון במירב הדיוק והכנות ובלי לפסוח על שאלות, וכן, למלא אותו "במכה אחת" ובהיותם ביחידות; הובהר שאין צורך בציון שמם, והובטחה להם שמירה על סודיות ואנונימיות מלאה. בסוף השאלון ניתנה אפשרות, בשאלה פתוחה, לכתוב הערות או תוספות לגבי החומר שהופיע בשאלון. התגובות של הנבדקים לשאלה זו היו אוהדות; רבים הביעו את דעתם שזהו מחקר חשוב, שהם מתרשמים לטובה מהיקפו, סגנונו ועומקו, ושהם מברכים על קיומו. בסוף השאלון צויינה אופציה להשתתפות בראיון אישי (פירוט על כך הובא בסעיף על גיוס הנבדקים).

ביצוע הראיונות: בשלב הראשון כל מרואיין קיבל הסבר על האופי הראיון ומהלכו. להלן, נוסח ההסבר: "מחקר זה יוצא מנקודת הנחה שהומוסקסואליות מהווה סגנון חיים אלטרנטיבי ולא סטיה נפשית. הראיון שתעבור הוא על קשרי הקירבה שהיו לך בחיים, מגיל 5 ועד

היום. עד כה, ראיון כזה בוצע רק עם אוכלוסייה הטרוסקסואלית". בהמשך, נאמר למרואיין:
"בביה"ס ראית בוודאי דיאגרמה של מערכת השמש, כשבמרכזה היתה השמש ומסביבה היו
כוכבי-לכת במרחקים שונים; זה נראה כך - (מוצג לפניו שרטוט - ראה בנספח מס' 2). אני אבקש
אותך לעשות דיאגרמות דומות, שבהן אתה תהיה באמצע. מסביבך, תסדר בעיגולים את האנשים
שהיו חשובים לך באותו זמן בחיים, כך שהמרחק בינם ובינך על הדף ישקף את מידת חשיבותם
בשילך וקירבתם אליך, מבחינת המקום הפנימי שתפסו אצלך ולא דווקא מיקום גיאוגרפי, ולא
רק מקום/יחס חיובי. לכל אדם תציין שם או כינוי או ראשי-תיבות בעיגול שלו (מוצגת דוגמא). יש
עוד שני סוגי עיגולים: עגול מקווקו - לציון מישהו חשוב בשילך באותו זמן, אבל שלא היה נוכח
פיזית בחיך - רק חשבת עליו, קראת עליו, או שהוא נפטר. ועיגול קבוצתי - לציון אנשים שהיו
חשובים לך בקבוצה ולא כפרטים; נבחרת ספורט או כיתה בביה"ס, למשל (מוצגות דוגמאות). את
הדיאגרמות האלה תעשה במרווחים של 5 שנים. מגיל 5 ועד היום. חשוב על עצמך בכל גיל כזה
ודמייך את עצמך באותו זמן מסויים - מי היה חשוב לך אז, ובאיזו מידה. את החשובים ביותר
בשילך תשרטט במסלול הקרוב אליך ביותר. ישנם 3 מסלולים המציינים 3 דרגות חשיבות
(מוצגת דוגמא - ראה בנספח מס' 2).

לאחר ההסבר הנ"ל, ניתנו למרואיין דפי מעגלים, במס' מתאים לגילם, במרווחים של 5
שנים, מגיל 5 ועד לגיל הנוכחי. מרואיין בן 31, למשל, מילא 6 דפים: דף לגיל 5, דף לגיל 10, לגיל
15, לגיל 20, לגיל 25 ולזמן הנוכחי - גיל 31 (מרואיין בן 33 מילא בנפרד דף לגיל 30 ודף לגיל 33).
פעולת מילוי הדפים הכניסה את המרואיינים לאווירה של זכרונות ומחשבות על האנשים
החשובים בחייהם, והאווירה בחדר הפכה לאינטימית יותר.

השלב הבא בראיון התנהל בסגנון 'פתוח' ובסגנון מובנה, לסירוגין. המרואיין סיפר בסגנון
'פתוח', בעזרת שאלות כלליות מנחות, לפי סדר הדפים החל מגיל 5, על כל דמות ודמות שהופיעה
במעגלים ועל הקשר עימה. בשלב זה כל המרואיינים "הפשירו" ותיארו בפתיחות ובגילוי-לב את
קשרי הקירבה בחייהם; עם הורים, אחים ואחיות, קרובי משפחה, מורים, חברים מביה"ס
וממקום המגורים, שכנים, מכרים קרובים, חברים אינטימיים, פרטנרים הומוסקסואלים וכו'. כל
זאת - על פי מה שסימנו במעגלים. להלן, מס' שאלות מנחות שניתנו למרואיין בחלק הפתוח, בכדי
לכוון את תאור הקשרים לתחומי תוכן התואמים למימדי ההתחברות: "באיזה אופן אדם זה היה
חשוב לך? מה היה חשוב בקשר ביניכם? מה היה אופי הקשר והאווירה ביניכם? איך חשת

בקירבתו? מה הוא תרם לך? מה היו הרגעים החשובים בקשרי? לאחר שסיפר בסגנון 'פתוח' על כל דמות, המרואיין דירג בציונים מספריים, בתשובה לשאלות מובנות שהציגה המראיינת, את היחסים עם אותה דמות על פני 8 מימדי ההתחברות. בשאלות הוכנס שמה או כינויה של הדמות. למשל, השאלה המתייחסת לדירוג המימד הראשון - ההחזקה: "באיזו מידה מ-0 ועד 6, כש-0 מצוין מידה מינימלית ו-6 מידה מקסימלית, חשת בגיל (הגיל מצוין על פי הדף שעל הדמויות המצויות בו מדובר באותה נקודת זמן בראיון) מוחזק ונתמך ע"י (שם הדמות), שהיא מועילה לך ודואגת לך?" (כל השאלות ודפי הצינון מופיעים בנספח מס' 2).

בסיום התיאור והצינון של הדמויות שהושמו בדף המעגלים של גיל מסויים, המרואיין נשאל גם אם יש לו משהו נוסף לספר, על עצמו או על אחרים, משהו אישי או כללי, הקשור לאותו זמן בחייו. המהלך הנייל חזר על עצמו לגבי כל אחד מדפי המעגלים. כל ראיון ארך כ-4-6 שעות, ובסיומו ניתן למרואיין תשלום ממוצע (לפי אורך הראיון) של כ-100 ש"ח. כל הראיונות בוצעו ע"י עורכת המחקר. המראיינת לא נעזרה בהקלטות, אלא רשמה מילה במילה את דברי המרואיינים. כמעט כל המרואיינים ציינו, שהראיון היה חשוב עבורם. רובם ציינו שזו היתה הזדמנות, שאיפשרה להם לחשוב ולבחון את קשריהם עם דמויות שונות בעבר ובהווה ולגלות היבטים חדשים או כוללניים יותר על עצמם ועל דמויות ואירועים בחייהם. הפצת השאלונים ועריכת הראיונות התבצעו בתקופת הזמן שבין 3/1995 לבין 6/1996.

פרק ג: ממצאים

רמת אלפא: ההסתברות הא-פריורית שנבחרה כרמה מקובלת מקסימלית במבחנים הסטטיסטיים במחקר, לדחיה בטעות של השערות האפס בחישוב דו-זנבי היא: 0.05. עבור השוואות מרובות נערך תיקון של רמת המובהקות.

1.1 ג. תאור המשתנים

בסעיף 'נבדקים' בפרק 'שיטה' הובאו ממצאים על התפלגות המדגם במשתנים אישיים ודמוגרפיים שונים. להלן, יובאו השכיחויות והממוצעים של המשתנים התלויים והמשתנים המנבאים במחקר.

1.1.1. תאור מדדי דפוס הקשרים

בטבלה 2 מובאת התפלגות המדגם במשתנים התלויים שהם מדדי דפוס הקשרים - 4 מדדים נפרדים ושני מדדים משולבים: מדד יציבות הקשרים ומדד דפוס הקשרים - על פי טווח הציונים שקיבלו הנבדקים (0 הוא הציון הנמוך ביותר, ו-6 הוא הציון הגבוה ביותר). ההתפלגות מוצגת לפי אחוז הנבדקים שקיבלו את כל אחד מהציונים (לשם פישוט הטבלה, רצף מ-0.51 עד 1.5 מוצג כ-1, מ-1.51 עד 2.5 מוצג כ-2 וכן הלאה), ובסוגריים מובאת השכיחות של כל ציון בקרב הנבדקים. כמו כן, מוצגים הממוצעים וסטיות התקן של מדדי דפוס הקשרים.

טבלה 2: התפלגויות וממוצעים של מדדי דפוס הקשרים

ציון	קביעות הקשרים	מגורים עם בני-זוג	אורך הקשרים	סיפוק מהקשרים	יציבות הקשרים	דפוס הקשרים
0	1.7% (2)	2.5% (3)	1.7% (2)	0.8% (1)	1.7% (2)	0.8% (1)
1	14.9% (18)	39.7% (48)	12.4% (15)	8.4% (10)	14.9% (18)	10.7% (13)

ציון	קביעות הקשרים	מגורים עם בני-זוג	אורך הקשרים	סיפוק מהקשרים	יציבות הקשרים	דפוס הקשרים
2	15.7% (19)	14.0% (17)	19.8% (24)	10.1% (12)	14.9% (18)	14.0% (17)
3	5.0% (6)	11.6% (14)	17.4% (21)	15.9% (19)	24.8% (30)	28.1% (34)
4	14.9% (18)	10.7% (13)	22.3% (27)	27.8% (33)	17.4% (21)	19.8% (24)
5	20.7% (25)	5.8% (7)	12.4% (15)	27.7% (33)	14.9% (18)	18.2% (22)
6	27.3% (33)	15.7% (19)	14.0% (17)	9.3% (11)	11.6% (14)	8.3% (10)
N	121	121	121	119	121	121
ממוצע	3.88	2.69	3.40	3.86	3.32	3.43
סטיית תקן	1.90	1.91	1.64	1.40	1.47	1.47

הנבדקים נשאלו על המס' המשוער של פרטנרים שהיו להם למפגשים חד-פעמיים או מזדמנים ב-5 השנים האחרונות; מבין 110 נבדקים שענו על השאלה, ל-7.3% (8 נבדקים) לא היו מפגשים כאלה, ל-19.1% (21 נבדקים) היו 1-5 מפגשים, ל-12.7% (14 נבדקים) היו 6-10 מפגשים, ל-16.3% (18 נבדקים) היו 11-20 מפגשים, ל-10% (11 נבדקים) היו 21-40 מפגשים, ל-15.4% (17 נבדקים) היו 41-60 מפגשים, ול-19.1% (21 נבדקים) היו יותר מ-60 מפגשים חד-פעמיים/מזדמנים ב-5 השנים האחרונות. ממוצע המפגשים מסוג זה ב-5 השנים האחרונות הוא 34 (ס. תקן 34.8). נמצאו מיתאמים שליליים ומובהקים בין מס' הפרטנרים החד-פעמיים/מזדמנים

לבין מדדי דפוס הקשרים : עם המדד המשולב של דפוס הקשרים : $R = -0.32, P < 0.01$. עם מדד יציבות הקשרים : $R = -0.30, P < 0.01$. עם מדד הסיפוק מהקשרים : $R = -0.25, P < 0.05$.

הנבדקים גם נשאלו אם ניהלו אי-פעם מערכת יחסים אינטימית עם אשה ; מן התשובות עולה, שמבין 121 נבדקים, ל- 38% (46 נבדקים) לא היתה אף פעם מערכת יחסים עם אשה, ל- 20.7% (25 נבדקים) היתה פעם אחת, ל- 16.5% (20 נבדקים) היו פעמיים, ל- 12.4% (15 נבדקים) היו 3 פעמים, ול- 12.4% (15 נבדקים) היו 4 ומעלה מערכות יחסים אינטימיות עם נשים. לגבי שביעות רצונם מהקשרים שהיו להם עם נשים (אלה שהיו להם קשרים כאלה) בטווח ציונים של 0-6, ממוצע התשובות היה 3.27 (ס. תקן - 1.68, $N=75$).

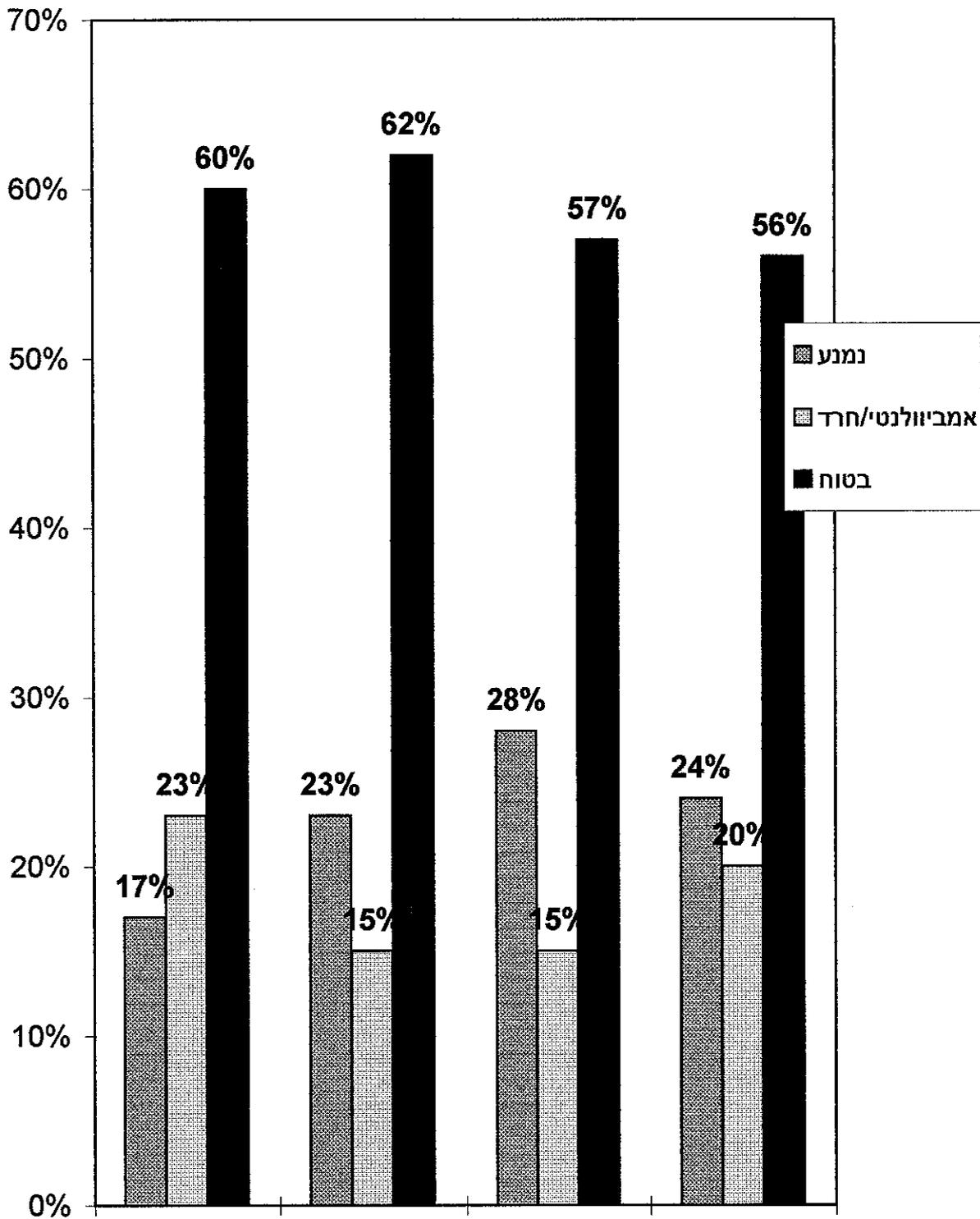
לשאלה באיזו מידה הנבדק חושש מאיידס בימים אלה, בסולם מ-יבכלל לא' (ציון 1) ועד 'במידה רבה ביותר' (ציון 5), ממוצע התשובות היה 3.62. לשאלה אם החשש מאיידס גרם לנבדק להגבלה או ליתר זהירות בפעילותו המינית, ממוצע התשובות לפי הסולם הנ"ל היה 4.08 (ס. תקן 1.02, $N=121$).

2.1.ג תיאור המשתתפים המנבאים

1.2.1.ג סגנון התקשרות

משתנה זה כולל את המדד הקטגוריאלי לסיווג סגנונות ההתקשרות של הנבדקים ואת תפיסת היסטוריית ההתקשרות שלהם בילדות. להלן, בתרשים 2 מוצגת התפלגות 3 סגנונות ההתקשרות בקרב הנבדקים ($N=115$).

נערכה השוואה בין התפלגות 3 סגנונות ההתקשרות בקרב הגברים ההומוסקסואלים במחקר הנוכחי, להתפלגות 3 הסגנונות בקרב נבדקים הטרוסקסואלים משני המינים במחקרים שנערכו בארץ (Mikulincer & Erey, 1991) ובארה"ב (Hazan & Shaver, 1987), ולהתפלגות הסגנונות שהוערכה בקרב פעוטות (Campose et al, 1983). בתרשים 2 מוצגות גם ההתפלגויות של סגנונות ההתקשרות, כפי שנמצאו ב- 3 המחקרים הללו.

תרשים 2: התפלגות סגנונות ההתקשרות במחקרים שונים

במבחן χ^2 לבדיקת ההתאמה של התפלגויות שתי אוכלוסיות, השוותה ההתפלגות של סגנונות ההתקשרות במחקר הנוכחי להתפלגות הסגנונות במידגמים האחרים; לא נמצא הבדל בין ההתפלגויות: בהשוואה עם מדגם הטרוסקסואלים בארץ: $\chi^2 (df=2) = 4.45, P < 0.05$. בהשוואה עם מדגם הטרוסקסואלים בארה"ב: $\chi^2 (df=2) = 0.54, P < 0.05$. בהשוואה עם מדגם פעוטות: $\chi^2 (df=2) = 2.62, P < 0.05$.

בטבלה 3 מוצגים הממוצעים, סטיות התקן, מסי' הנבדקים והטווח שהתקבל בפועל במשתנה של תפיסת היסטוריית התקשרות בילדות. הטווח המקסימלי האפשרי הוא 1-7. תושבו לחוד גם ממוצעים של 3 גורמים הכלולים במשתנה: תפיסת הקשר עם אמא בילדות, תפיסת הקשר עם אבא בילדות, ותפיסת הקשר בין ההורים בילדות.

טבלה 3: ממוצעים וסטיות תקן של תפיסת היסטוריית התקשרות בילדות

המשתנה	ממוצע	סטיית תקן	N	טווח בפועל
היסטוריית התקשרות	4.50	1.17	120	1.7-6.8
קשר עם אמא	4.99	1.04	120	1.7-7.0
קשר עם אבא	3.99	1.53	120	1.0-7.0
קשר בין ההורים	4.53	1.83	120	1.0-7.0

נשאלה שאלה אם יש הבדלים בין בעלי 3 סגנונות ההתקשרות בתפיסתם את היסטוריית ההתקשרות בילדות. הממוצעים וסטיות התקן (בסוגריים) שנמצאו לכל סגנון (טווח מקסימלי אפשרי - 1-7) הם: סגנון בטוח - 4.58 (1.13); סגנון אמביוולנטי/חרד - 4.17 (1.21); סגנון נמנע - 4.44 (1.21). בנייתוח שונות חד-כיווני לא נמצא הבדל מובהק בין ממוצעי 3 הסגנונות בתפיסת היסטוריית ההתקשרות בילדות. בקרב כלל הנבדקים נמצא הבדל מובהק בין הממוצעים של

תפיסת הקשר עם אמא בילדות ושל תפיסת הקשר עם אבא בילדות: $T(119) = 7.17, P < 0.001$ (למדגמים תלויים).

2.2.1.ג. זהות ההומוסקסואלית

משתנה זה מורכב מ-3 מדדים: זיהוי עצמי כהומוסקסואל, קבלה עצמית כהומוסקסואל וחשיפה כהומוסקסואל. בטבלה 4 מוצגים הממוצעים, סטיות התקן, מסי' הנבדקים והטווח שהתקבל בפועל של 3 מדדי הזהות ההומוסקסואלית ושל מדד הזהות המשולב, שחושב כממוצע של שלושת מדדי הזהות. בכל המדדים הטווח המקסימלי האפשרי הוא 5-1. בתרשים 3 מוצגת התפלגות הזיהוי העצמי כהומוסקסואל בקרב הנבדקים במחקר.

טבלה 4: ממוצעים וסטיות תקן של מדדי הזהות ההומוסקסואלית

המשתנה	ממוצע	סטיית-תקן	N	טווח בפועל
חשיפה כהומוסקסואל	3.10	0.92	121	1.1-4.8
קבלה עצמית כהומוסקסואל	4.05	0.69	121	2.1-4.8
זיהוי עצמי כהומוסקסואל	4.36	1.10	121	1.0-5.0
מדד זהות משולב	3.83	0.67	121	1.9-4.8

בתת-משתנה החשיפה - לספר על היותו ההומוסקסואל, שכולל 4 פריטים המתייחסים ל- 4 דמויות - 2 דמויות הורים ו- 2 דמויות חברים, נמצא שבטווח 1-5, הממוצע של לספר להורים הוא 3.18 (ס. תקן 1.83), והממוצע של לספר לחברים הוא 3.76 (ס. תקן 1.49). נמצא הבדל מובהק בין שני ממוצעים אלה - $T(120) = -3.20$ (למדגמים תלויים), $P < 0.01$, $N = 121$. מבין 121 הנבדקים, 37.2% לא סיפרו לאף אחד מההורים על נטייתם המינית, 16.5% סיפרו להורה אחד, ו- 46.3% סיפרו זאת לשני ההורים. מבין 121 נבדקים, 62.7% (73 נבדקים) סיפרו לאימם על נטייתם המינית בגיל ממוצע של 22.4 שנים; 51.2% (62 נבדקים) סיפרו זאת לאביהם בגיל ממוצע של 22.5 שנים; 74.4% (88 נבדקים) סיפרו לחברה הטרוסקסואלית בגיל ממוצע של 22.8 שנים; 63.6% (75 נבדקים) סיפרו לידיד הטרוסקסואל במקום העבודה בגיל ממוצע של 24.2 שנים.

**תרשים 3: התפלגות הזיהוי
העצמי כהומוסקסואל**

ג.1.2.3 תמיכה חברתית

משתנה התמיכה החברתית כולל מס' מדדים: תגובה נצפית ברצף שבין דחיה וקבלה (טווח מקסימלי אפשרי 1-9); תמיכה נתפסת מחברים ותמיכה נתפסת ממשפחה כשני גורמים של תפיסת תמיכה חברתית (טווח מקסימלי אפשרי 1-5); הערכת מס' התומכים הזמינים וסיפוק מהתמיכה הזמינה כשני גורמים של זמינות תמיכה (טווח מקסימלי אפשרי 1-6). הופק גם מדד משולב של תמיכה חברתית, שחושב כממוצע משוקלל של מדדי התמיכה הנפרדים: תגובה נצפית, 2 הגורמים של תמיכה נתפסת, וסיפוק מהתמיכה הזמינה. בטבלה 5 מובאים הממוצעים, סטיות התקן, מס' הנבדקים והטווח שהתקבל בפועל של מדדי התמיכה.

טבלה 5: ממוצעים וסטיות תקן של מדדי התמיכה החברתית

המשתנה	ממוצע	סטיית-תקן	N	טווח בפועל
תגובה נצפית	5.91	1.34	121	1.8-8.7
תמיכה נתפסת מחברים	4.04	0.65	119	1.6-5.0
תמיכה נתפסת ממשפחה	2.97	0.84	120	1.2-5.0
הערכת מס' התומכים	5.27	4.39	118	0-28
סיפוק מהתמיכה הזמינה	4.96	0.88	118	1.0-6.0
מדד תמיכה משולב	3.59	0.59	121	1.5-4.9

במשתנה התגובה הנצפית, ממוצע התשובות לשאלה על התגובה הנצפית של האב הוא 5.33 (ס. תקן 2.65), וממוצע התשובות לשאלה על התגובה הנצפית של האם הוא 6.53 (ס. תקן 2.36). נמצא הבדל מובהק בין שני הממוצעים האלה: $T(115) = 4.92, P < 0.001$ (למדגמים תלויים), $N=116$. נמצא גם הבדל מובהק בין גורם התמיכה הנתפסת מחברים לבין התמיכה הנתפסת ממשפחה: $T(118) = 13.14, P < 0.001$ (למדגמים תלויים), $N=119$.

ג.2.1.4 קשרים בין מנבאים

נמצאו מיתאמים חיוביים בין המנבאים המרכזיים במחקר:

מדדים של סגנון קירבה ומדדי זהות הומוסקסואלית: נמצא מיתאם חיובי בין סגנון ההתקשרות של הנבדקים - בטוח לעומת לא-בטוח, לבין המדד המשולב של הזהות ההומוסקסואלית: $P < 0.01$, $R = 0.30$, $N = 115$; לא נמצא מיתאם מובהק בין תפיסת היסטוריית התקשרות בילדות לבין מדדי הזהות ההומוסקסואלית.

מדדים של סגנון קירבה ומדדי תמיכה: נמצא מיתאם חיובי ומובהק בין סגנון ההתקשרות של הנבדקים - בטוח לעומת לא-בטוח, לבין המדד המשולב של תמיכה: $P < 0.01$, $R = 0.28$, $N = 115$; נמצא מיתאם חיובי ומובהק בין תפיסת היסטוריית התקשרות בילדות לבין המדד המשולב של תמיכה: $P < 0.001$, $R = 0.32$, $N = 120$.

מדדי זהות הומוסקסואלית ומדדי תמיכה: נמצא מיתאם חיובי ומובהק בין המדד המשולב של תמיכה חברתית, לבין המדד המשולב של זהות הומוסקסואלית: $P < 0.01$, $R = 0.26$, $N = 121$.

2.2 בדיקת השערות ושאלות המחקר

1.2.2 השערה 1: קשר בין סגנון התקשרות לבין דפוס הקשרים

שוער שקיים קשר בין סגנון ההתקשרות לבין טיב קשרי הקירבה של הנבדקים; כלומר, שגברים הומוסקסואלים במחקר שמאופיינים בסגנון התקשרות בטוח, יקבלו ציונים גבוהים יותר במדדי דפוס הקשרים מאשר בעלי סגנון לא-בטוח - אמביוולנטי/חרד או נמנע. נשאלה גם השאלה, מי מבעלי הסגנונות הלא-בטוחים יקבלו ציונים גבוהים יותר במדדי דפוס הקשרים - בעלי הסגנון האמביוולנטי/חרד או בעלי הסגנון הנמנע. מעיון בטבלה 6, שמראה את הממוצעים וסטיות התקן (בסוגריים) של מדדי דפוס הקשרים, שקיבלו בעלי 3 הסגנונות, ניתן לראות, שאכן בעלי סגנון ההתקשרות בטוח מקבלים ציונים גבוהים יותר במדדי דפוס הקשרים מבעלי שני הסגנונות הלא-בטוחים.

טבלה 6: ממוצעים וסטיות-תקן של מדדי דפוס הקשרים לפי סגנונות התקשרות

מדד ↓	סגנון ←	בטוח	אמביוולנטי/חרד	נמנע
דפוס הקשרים		3.99 (1.23)	2.98 (1.39)	2.36 (1.20)
יציבות הקשרים		3.87 (1.50)	3.00 (1.57)	2.10 (1.21)
סיפוק מהקשרים		4.42 (1.05)	2.93 (1.54)	3.45 (1.36)

לבדיקת מובהקות ההבדל בממוצעי קבוצות בוצעו ניתוח שונות חד-כיווני וניתוחי קונטרסט מתוכנן. בניתוח השונות נמצא שההבדל בין ממוצעי שלושת הסגנונות הוא מובהק סטטיסטית עם רמת אלפא מתוקנת של 0.017:

במדד המשולב של דפוס הקשרים (N=115): $F(2,112)=15.46, P<0.001$

במדד יציבות הקשרים (N=115): $F(2,112)=12.19, P<0.001$

במדד הסיפוק מהקשרים (N=113): $F(2,110)=15.40, P<0.001$

בניתוח קונטרסט מתוכנן נמצא שממוצע בעלי הסגנון הבטוח גבוה במידה מובהקת מהממוצע של בעלי הסגנונות הלא-בטוחים - הסגנון האמביוולנטי/חרד והסגנון הנמנע, עם רמת אלפא מתוקנת של 0.017:

במדד המשולב של דפוס הקשרים: $T(112)=-5.45, P<0.001$

במדד יציבות הקשרים: $T(112)=-4.68, P<0.001$

במדד הסיפוק מהקשרים: $T(110)=-5.13, P<0.001$

לגבי ההבדל בין בעלי הסגנון האמביוולנטי/חרד לבין בעלי הסגנון הנמנע, נמצא בניתוח הקונטרסט, שברמת אלפא מתוקנת של 0.017, ממוצע קבוצת בעלי הסגנון האמביוולנטי/חרד אינו שונה במידה מובהקת מממוצע קבוצת בעלי הסגנון הנמנע במדדי דפוס הקשרים. המיתאמים בין המשתנה של תפיסת היסטוריית ההתקשרות בילדות לבין מדדי דפוס הקשרים נמצאו נמוכים ולא מובהקים.

ג.2.2 השערה 2: קשר בין זהות ההומוסקסואלית לבין דפוס הקשרים

הועלתה השערה שקיים קשר חיובי בין טיב הקשרים של הנבדקים (המתבטא במדדי דפוס הקשרים) לבין טיב הזהות ההומוסקסואלית שלהם. הממצאים מעידים על קיומם של מיתאמים חיוביים ומובהקים בין המדד המשולב של הזהות ההומוסקסואלית לבין מדדי דפוס הקשרים בקרב הנבדקים, ועל קיומם של מיתאמים חיוביים ומובהקים בין המדדים הנפרדים של הזהות ההומוסקסואלית - זיהוי עצמי כהומוסקסואל, קבלה עצמית כהומוסקסואל וחשיפה כהומוסקסואל - לבין מדדי דפוס הקשרים. בטבלה 7 מוצגים המיתאמים שנמצאו.

טבלה 7: מיתאמים בין מדדי הזהות ההומוסקסואלית לבין מדדי דפוס הקשרים

המשתנה	זיהוי עצמי כהומוסקסואל	חשיפה כהומוסקסואל	קבלה עצמית כהומוסקסואל	מדד משולב של זהות הומוס' זהות הומוס'
דפוס הקשרים (N=121)	R=0.26**	R=0.35***	R=0.44***	R=0.46***
יציבות הקשרים (N=121)	R=0.22*	R=0.31**	R=0.42***	R=0.41***
סיפוק מהקשרים (N=119)	R=0.22*	R=0.26**	R=0.38***	R=0.37***

מובהקות ברמת אלפא של 0.05 שנבחרה א-פריורי: ***P<0.001, **P<0.01, *P<0.05

ג.2.3 השערה 3: קשר בין תמיכה חברתית לבין דפוס הקשרים

הועלתה השערה שקיים קשר חיובי בין התמיכה החברתית כמדד משולב, לבין הסיפוק מקשרים בקרב הנבדקים. הממצאים מעידים על קיומו של מיתאם חיובי ומובהק בין המדד המשולב של תמיכה חברתית לבין מדד הסיפוק מהקשרים בקרב הנבדקים. נשאלה גם שאלה אם קיים מיתאם חיובי בין מדדי התמיכה החברתית לבין מדד יציבות הקשרים, ובין מדדי התמיכה החברתית לבין המדד המשולב של דפוס הקשרים. טבלה 8 מציגה את המיתאמים שנמצאו בין

מדדי תמיכה חברתית לבין מדדי דפוס הקשרים, ומראה עדות לקיומו של מיתאם חיובי מובהק בין מדד דפוס הקשרים לבין הממד המשולב של תמיכה חברתית. ישנה גם עדות לקיומו של מיתאם חיובי מובהק בין התגובה הנצפית להומוסקסואליות של הנבדק, לבין הממד המשולב של דפוס הקשרים. המיתאם של התגובה הנצפית אינו מובהק עם מדד יציבות הקשרים ועם מדד הסיפוק מקשרים. נמצאו גם מיתאמים חיוביים מובהקים בין התמיכה הנתפסת מחברים לבין מדדי דפוס הקשרים, ובין הסיפוק מהתמיכה הזמינה לבין מדדי דפוס הקשרים. המיתאמים בין תמיכה נתפסת ממשפחה לבין מדדי דפוס הקשרים אינם מובהקים, וגם המיתאמים בין המס' המוערך של התומכים לבין מדדי דפוס הקשרים אינם מובהקים.

טבלה 8: מיתאמים בין מדדי תמיכה חברתית לבין מדדי דפוס הקשרים

המשתנה	תגובה נצפית	מס' התומכים	סיפוק מהתמיכה	תמיכה נתפסת מחברים	תמיכה נתפסת ממשפחה	מדד תמיכה משולב
דפוס הקשרים	R=0.21* N=121	R=0.06 N=118	R=0.26** N=119	R=0.24** N=119	R=0.01 N=120	R=0.22* N=121
יציבות הקשרים	R=0.17 N=121	R=0.15 N=118	R=0.20* N=119	R=0.21* N=119	R=-0.05 N=120	R=0.15 N=121
סיפוק מהקשרים	R=0.17 N=119	R=0.11 N=116	R=0.41*** N=117	R=0.25** N=117	R=0.12 N=118	R=0.31** N=119

מובהקות ברמת אלפא של 0.05 שנבחרה א-פריורי: *P<0.05, **P<0.01, ***P<0.001

ג.2.4 השערה 4: כושר הניבוי של מערך המשתנים את דפוס הקשרים

שוער שהמערך הכולל של המשתנים המנבאים יכול לנבא את טיב דפוס הקשרים בקרב הנבדקים. לבדיקת ההשערה נערכו ניתוחי רגרסיה רב-משתנית; בניתוח נלקחו המשתנים המנבאים המרכזיים: סגנון ההתקשרות (בקידוד בשיטת דמי של סגנון בטוח מול הסגנונות הלא-בטוחים), מדד משולב של זהות הומוסקסואלית וממד משולב של תמיכה חברתית. הממצאים

המוצגים בטבלה 9 תומכים בהשערה. בסעיף הבא (ג.2.5) תיבדק השערה 4, תוך בקרה על משתנים דמוגרפיים.

טבלה 9: ממצאי רגרסיה רב-משתנית למשתנים מרכזיים המנבאים את דפוס הקשרים

משתנים מנבאים	מקדם מתוקנן- β	מיתאם מרובה - R	שוונות מוסברת מתוקנת - R^2	תוצאות מבחן מובהקות
<u>מנובא: דפוס הקשרים</u>				
מערך המנבאים		0.54	0.277	F(3,111)=15.6***
סגנון התקשרות	0.34			T(111)=3.92***
זהות הומוסקסואלית	0.32			T(111)=3.70***
תמיכה חברתית	0.05			T(111)=0.63
<u>מנובא: יציבות הקשרים</u>				
מערך המנבאים		0.48	0.205	F(3,111)=10.8***
סגנון התקשרות	0.30			T(111)=3.29**
זהות הומוסקסואלית	0.29			T(111)=3.24**
תמיכה חברתית	0.01			T(111)=0.12
<u>מנובא: סיפוק מהקשרים</u>				
מערך המנבאים		0.52	0.255	F(3,109)=13.8***
סגנון התקשרות	0.36			T(109)=4.11***
זהות הומוסקסואלית	0.19			T(109)=2.53*
תמיכה חברתית	0.16			T(109)=1.85

מובהקות ברמת אלפא של 0.05 שנבחרה א-פריורי: ***P<0.001, **P<0.01, *P<0.05

עיון בממצאי הטבלה מראה שמערך 3 המנבאים המרכזיים מסביר 27.7% מהשונוות של המדד המשולב של דפוס הקשרים, 20.5% מהשונוות של מדד יציבות הקשרים ו- 25.5% ממדד הסיפוק מהקשרים. תוספת הניבוי של סגנון ההתקשרות ושל הזהות ההומוסקסואלית היא מובהקת, ותוספת הניבוי של התמיכה החברתית אינה מובהקת.

בוצע ניתוח רגרסיה נוסף, שבו נלקחו כמשתנים מנבאים 10 תת-משתנים, כפי שהיו בטרם שילובם למשתני-על: מתחום סגנון הקירבה - המשתנים של סגנון ההתקשרות ותפיסת היסטוריית התקשרות בילדות; מתחום הזהות ההומוסקסואלית - המשתנים של זיהוי עצמי כהומוסקסואל, חשיפה כהומוסקסואל וקבלה עצמית כהומוסקסואל; ומתחום התמיכה החברתית - המשתנים של תגובה נצפית להומוסקסואליות של הנבדק, תמיכה חברתית נתפסת, תמיכה משפחתית נתפסת, הערכת מסי' התומכים הזמין וסיפוק מהתמיכה הזמינה. 10 תת-משתנים הסבירו 24% מהשונוות של המדד המשולב של דפוס הקשרים, 18% מהשונוות של מדד יציבות הקשרים, ו- 27% מהשונוות של מדד הסיפוק מקשרים. הממצאים מוצגים בטבלה 10.

טבלה 10: ממצאי ניתוח רגרסיה עם 10 תת-משתנים לניבוי מדדי דפוס הקשרים

משתנים מנבאים	מקדם מתוקנן- β	מיתאם מרובה - R	שונוות מוסברת מתוקנת - R^2	תוצאות מבחן מובהקות
מנובא : דפוס הקשרים				
מערך 10 מנבאים		0.56	0.242	$F(10,100)=4.52^{***}$
סגנון התקשרות	0.33			$T(100)=3.47^{**}$
היסטוריית התקשרות	-0.03			$T(100)=-0.32$
זיהוי עצמי	0.05			$T(100)=0.53$
חשיפה	0.21			$T(100)=1.98^*$
קבלה עצמית	0.20			$T(100)=2.00^*$
תמיכה מחברים	0.02			$T(100)=0.16$

T(100)=-0.47			-0.05	תמיכה ממשפחה
T(100)=-0.19			-0.02	תגובה נצפית
T(100)=-0.73			-0.07	מס' תומכים זמין
T(100)=-0.06			0.06	סיפוק מתמיכה זמינה
מנובא : יציבות הקשרים				
תוצאות מבחן מובהקות	שונות מוסברת מתוקנת - R ²	מיתאם מרובה - R	מקדם מתוקן-β	משתנים מנבאים
F(10,100)=3.40**	0.179	0.50		מערך 10 מנבאים
T(100)=2.98**			0.29	סגנון התקשרות
T(100)=-0.23			-0.02	היסטוריית התקשרות
T(100)=0.31			0.03	זיהוי עצמי
T(100)=1.72			0.19	חשיפה
T(100)=1.96*			0.20	קבלה עצמית
T(100)=0.35			0.04	תמיכה מחברים
T(100)=0.77			-0.08	תמיכה ממשפחה
T(100)=-0.19			-0.02	תגובה נצפית
T(100)=0.86			-0.08	מס' תומכים זמין
T(100)=0.01			0.00	סיפוק מתמיכה זמינה
מנובא : סיפוק מהקשרים				
F(10,98)=4.99***	0.270	0.58		מערך 10 מנבאים
T(98)=3.33**			0.31	סגנון התקשרות
T(98)=0.55			0.05	היסטוריית התקשרות

T(98)=0.30			0.03	זיהוי עצמי
T(98)=1.18			0.12	חשיפה
T(98)=1.74			0.17	קבלה עצמית
T(98)=-0.88			-0.10	תמיכה מחברים
T(98)=1.22			0.02	תמיכה ממשפחה
T(98)=-0.22			-0.12	תגובה נצפית
T(98)=-0.12			-0.01	מס' תומכים זמין
T(98)=3.147**			0.34	סיפוק מתמיכה זמינה

מובהקות ברמת אלפא של 0.05 שנבחרה א-פריורי: * $P < 0.05$, ** $P < 0.01$, *** $P < 0.001$

5.2.ג בקרת משתנים דמוגרפיים

נמצאו מיתאמים חיוביים מובהקים בין רמת ההכנסה של הנבדקים לבין מדד יציבות הקשרים: $N=118, R = 0.33, P < 0.001$. נמצא גם מיתאם חיובי מובהק בין רמת ההכנסה לבין המדד המשולב של דפוס הקשרים: $N=118, R = 0.33, P < 0.001$. לא נמצאו מיתאמים מובהקים בין ההשכלה וההכנסה לבין מדד הסיפוק מקשרים, ובין ההשכלה והגיל לבין מדד היציבות והמדד המשולב של דפוס הקשרים. בין הגיל לבין מדד הסיפוק מקשרים נמצא מיתאם שלילי מובהק: $N=119, R = -0.19, P < 0.05$. נמצאו מיתאמים חיוביים מובהקים בין 3 המשתנים הדמוגרפיים - גיל והשכלה: $N=113, R = 0.20, P < 0.05$; גיל והכנסה: $N=118, R = 0.20, P < 0.05$; הכנסה והשכלה: $N=113, R = 0.36, P < 0.001$.

לבדיקת האפשרות שקיים קשר של קו עקום בין הגיל לבין דפוס הקשרים, נבדקו ממוצעי מדד דפוס הקשרים ב- 3 קבוצות גיל. בקבוצת הגיל עד 26 נמצא ממוצע 3.00 ($N=31$, ס. תקן 1.26), בקבוצת הגיל 27-34 נמצא ממוצע 3.53 ($N=65$, ס. תקן 1.42), ובקבוצת הגיל 35 ומעלה נמצא ממוצע 3.66 ($N=33$, ס.תקן 1.52). ממצאים אלה אינם מראים על קשר של קו עקום. השערה 4 נבדקה בשנית, תוך בקרה על המשתנים הדמוגרפיים וניכוי התרומה שלהם לניבוי והסבר השונות של מדדי דפוס הקשרים. נערך ניתוח רגרסיה רב-משתנית במערך היררכי, וחושבה תוספת

הניבוי של המשתנים המנבאים המרכזיים להסבר השונות של מדדי דפוס הקשרים, מעבר לניבוי של המשתנים הדמוגרפיים. בצעד הראשון הוכנסו המשתנים הדמוגרפיים: גיל, השכלה ורמת הכנסה, ובצעד השני הוכנסו יחד איתם המשתנים המנבאים המשולבים. הממצאים מוצגים בטבלה 11.

טבלה 11: רגרסיה היררכית לניבוי דפוס הקשרים עם משתנים דמוגרפיים ומשולבים

משתנה מנבא	מקדם	מיתאם	שונות מוסברת	תוצאות מבחן
	מתוקן- β	מרובה - R	מתוקנת - R^2	מובהקות
<u>צעד ראשון</u>				
מנובא: דפוס הקשרים				
3 משתנים דמוגרפיים		0.33	0.085	$F(101,3)=4.23^{**}$
הכנסה	0.32			$T(101)=3.10^{**}$
גיל	-0.12			$T(101)=-1.19$
השכלה	0.06			$T(101)=0.61^*$
מנובא: יציבות הקשרים				
מערך 3 משתנים דמוג'		0.34	0.086	$F(101,3)=4.27^{**}$
הכנסה	0.32			$T(101)=3.10^{**}$
גיל	-0.08			$T(101)=-0.85$
השכלה	0.07			$T(101)=0.67$
מנובא: סיפוק מקשרים				
מערך 3 משתנים דמוג'		0.26	0.041	$F(99,3)=2.44$
הכנסה	0.18			$T(99)=1.69$
גיל	-0.23			$T(99)=-2.27$
השכלה	0.04			$T(99)=0.41$

משתנה מנבא	מקדם	מיתאם	שונות מוסברת	תוצאות מבחן
	מתוקנן- β	R - מרובה	מתוקנת - R^2	מובהקות
<u>צעד שני</u>				
מנובא: דפוס הקשרים				
משי' דמוג' ומשולבים		0.61	0.331	F(6,98)=10.4***
			$\Delta R^2 = 0.246$	F(3,98)=12.0***
סגנון התקשרות	0.32			T(98)=3.71***
זהות הומוסקסואלית	0.32			T(98)=3.72***
תמיכה חברתית	-0.02			T(98)=0.17
הכנסה	0.27			T(98)=3.01**
גיל	-0.08			T(98)=0.97
השכלה	0.05			T(98)=0.51
מנובא: יציבות הקשרים				
משי' דמוג' ומשולבים		0.57	0.282	F(6,98)=7.80***
			$\Delta R^2 = 0.196$	F(3,98)=8.91***
סגנון התקשרות	0.28			T(98)=3.12**
זהות הומוסקסואלית	0.31			T(98)=3.45**
תמיכה חברתית	-0.03			T(98)=-0.32
הכנסה	0.28			T(98)=3.04**
גיל	0.06			T(98)=-0.69
השכלה	0.02			T(98)=-0.21

משתנה מנבא	מקדם	מיתאם	שוונות מוסברת	תוצאות מבחן
	מתוקן- β	מרובה - R	מתוקנת - R^2	מובהקות
מנובא סיפוק מהקשרים משי' דמוגי ומשולבים		0.53	0.234	$F(6,96)=6.19^{***}$
			$\Delta R^2 = 0.193$	$F(3,96)=8.06^{***}$
סגנון התקשרות	0.36			$T(96)=3.82^{***}$
זהות הומוסקסואלית	0.15			$T(96)=1.65$
תמיכה חברתית	0.13			$T(96)=1.40$
הכנסה	0.13			$T(96)=1.31$
גיל	-0.16			$T(96)=-1.77$
השכלה	-0.08			$T(96)=0.78$

מובהקות ברמת אלפא של 0.05 שנבחרה א-פריורי: $***P<0.001$, $**P<0.01$, $*P<0.05$

מן הטבלה עולה, שהמשתנים הדמוגרפיים של גיל, השכלה והכנסה מסבירים יחדיו 8.5% מהשוונות של מדד דפוס הקשרים; 8.6% מהשוונות של מדד יציבות הקשרים, ו-4.1% מהשוונות של מדד הסיפוק מקשרים. מבין המשתנים הדמוגרפיים הללו, רק תוספת הניבוי של משתנה ההכנסה היא מובהקת ביחס למדד דפוס הקשרים ומדד יציבות הקשרים; הניבוי של המשתנים הדמוגרפיים את מדד הסיפוק מקשרים אינו מובהק. בניכוי הניבוי של המשתנים הדמוגרפיים, המשתנים המנבאים המרכזיים מסבירים 24.6% מהשוונות במדד דפוס הקשרים, 19.6% מהשוונות במדד יציבות הקשרים, ו-19.3% מהשוונות במדד הסיפוק מקשרים.

6.2.1 ממצאים על משפחת המוצא

ישנם במחקר משתנים או מרכיבים שלהם, שמתייחסים למשפחת המוצא של הנבדקים - תפיסת היסטוריית ההתקשרות בילדות, לספר להורים על הנטיה המינית, תגובה נצפית של ההורים אילו ידעו שבנם הומוסקסואל, תמיכה נתפסת ממשפחה. מבין המשתנים הללו, נמצא

מיתאם חיובי מובהק רק בין לספר להורים על הנטיה המינית לבין מדדי דפוס הקשרים; בין שאר גורמי המשפחה לבין מדדי דפוס הקשרים לא נמצא מיתאם מובהק. בטבלה 12 מוצגים המיתאמים בין משתנים הקשורים למשפחה, ובינם לבין מדדי דפוס הקשרים.

טבלה 12: מיתאמים בין משתנים משפחתיים ובינם לבין מדדי דפוס הקשרים

המשתנה	היסטוריית התקשרות	לספר להורים על הנטיה המינית	תגובה נצפית של ההורים	תמיכה נתפסת ממשפחה
לספר להורים על הנטיה המינית	R = 0.20* N=120			
תגובה נצפית של ההורים	R = 0.28** N=120	R = 0.23* N=121		
תמיכה נתפסת ממשפחה	R = 0.34*** N=119	ל"מ	R = 0.53*** N=120	
יציבות הקשרים	ל"מ	R = 0.23* N=121	ל"מ	ל"מ
סיפוק מהקשרים	ל"מ	R = 0.25** N=119	ל"מ	ל"מ
דפוס הקשרים	ל"מ	R = 0.28** N=121	ל"מ	ל"מ

מובהקות ברמת אלפא של 0.05 שנבחרה א-פרורוי: *P<0.05, **P<0.01, ***P<0.001

ממצאים משמעותיים נוספים לגבי התמיכה הנתפסת ממשפחה: נמצא מיתאם חיובי

בינה לבין החשיפה כהומוסקסואל: $N=120, R = 0.20, P<0.05$, ומיתאם שלילי בינה לבין קבלת

טיפול פסיכולוגי בהווה או בעבר: $N=120, R = -0.19, P<0.05$.

בניסיון לזהות טיפוסים שונים של נבדקים על פי הדפוס שלהם ב- 4 מדדי המשפחה, נערך

ניתוח אשכולות (Cluster Analysis). זוהי טכניקה רב-משתנית לקיבוץ נבדקים לאשכולות. כל

אשכול מורכב מקבוצת נבדקים, שמראים פרופיל דומה ככל האפשר מבחינת הציונים שהם

מקבלים במגוון מדדים. הפרופיל של כל אשכול נבדקים שונה מהפרופיל של האשכולות האחרים,

בכך שיש הבדל בין אשכולות הנבדקים מבחינת הממוצעים שהם מקבלים בכל אחד מהמדדים

(Alexander & Blashfield, 1984; Hartigan, 1975; Kaufman, 1990). כללית, ההתמקדות היא

במציאת דפוס דומה בין נבדקים על פני מס' משתנים ולא במשתנים כשלעצמם ובקשרים ביניהם.

בשלב שני ניתן לבדוק אם החלוקה לאשכולות (כמשתנה בלתי-תלוי) עשויה לתרום להבחנה בין

הנבדקים במשתנים אחרים (כמשתנים תלויים). מס' האשכולות אינו קבוע ונתון לשיקול דעתו של

החוקר. כלומר, החוקר קובע לכמה אשכולות הוא מעוניין לחלק את הנבדקים, ועל סמך מס'

האשכולות המבוקש, הניתוח הסטטיסטי מציג את התוצאה הטובה ביותר - זו המבחינה עד כמה

שאפשר בין אשכולות הנבדקים. זוגמא לניתוח אשכולות, שנערך במטרה לזהות טיפוסים שונים

של אבות על פני 4 מדדים של קשר עם צאצאיהם, ניתן לראות אצל Jain, Belsky & crnic (1996).

במחקר הנוכחי, הטכניקה של ניתוח אשכולות מספקת אמצעי להתמקד בדפוסים

משפחתיים אופייניים בקרב תת-קבוצות (אשכולות) של גברים הומוסקסואלים מבין כלל

הנבדקים. כל אשכול כולל גברים הומוסקסואלים בעלי דפוס דומה ביניהם מבחינת ציוניהם

במשתנים המשפחתיים, דפוס ציונים ששונה ככל האפשר מן הדפוס של אשכולות הנבדקים

האחרים במחקר. זה מאפשר ראיה כוללת של הבדלים אינדיבידואליים בתחום המשפחתי

הקיימים בתוך הקבוצה הכללית של הגברים הומוסקסואלים הנבדקים במחקר. בשלב שני ניתן

לערוך השוואה בין אשכולות הנבדקים, ולראות אם החלוקה ביניהם על פי פרופיל מדדי המשפחה

מבחינה ביניהם גם במדדי דפוס הקשרים. חשוב לציין, שניתוח האשכולות שייך לחלק

אקספלורטיבי של המחקר, שמטרתו להצביע על כיווני מחקר אפשריים, ואינו מבוסס על השערות

שבוססו תיאורטית ונוסחו כיוונית. אי לכך, ובהתחשב גם בגודל המידגם, יש להתייחס בזהירות לממצאי הניתוח ולפירושים העולים מהם.

נערך ניתוח אשכולות מסוג Quick cluster, שבו התכנסות הנבדקים לאשכולות מושגת לאחר מס' נסיונות חוזרים - איטרציות (Iterations), עד שהניתוח מגיע לתוצאה האופטימלית מבחינת ההבדלים בין האשכולות במוצעים של 4 המדדים. החלוקה שהתבקשה בניתוח היתה ל-3 ול-4 אשכולות (2 אשכולות אינם מספקים מידע חדש שאינו נחשף בניתוחים מיתאמיים, וחלוקה למס' אשכולות גבוה מ-4 עלולה לסרב את התוצאות ולגרום לכך, שההבדלים בין אשכולות הנבדקים לא יהיו מספיק חדים וברורים). החלוקה לאשכולות היא, כאמור, לפי הציונים במדדים המשפחתיים: תמיכה נתפסת ממשפחה, תגובה נצפית של ההורים אילו ידעו שבנם הומוסקסואל, תפיסת היסטוריית התקשרות בילדות, לספר להורים על הנטיה המינית.

החלוקה ל-3 אשכולות התבצעה לאחר 7 איטרציות. נמצא אשכול שבו הנבדקים קיבלו את הממוצעים הגבוהים ביותר במשתני המשפחה (אשכול מס' 3); אשכול נבדקים בעלי ממוצעים נמוכים במשתני המשפחה, פרט למשתנה של לספר להורים שקיבל ממוצע בינוני ביחס לאשכולות האחרים (אשכול מס' 2); ואשכול עם ממוצעים בינוניים, פרט למשתנה של לספר להורים שקיבל ממוצע נמוך (אשכול מס' 1).

החלוקה ל-4 אשכולות התבצעה לאחר 9 איטרציות. נמצא אשכול שממוצעיו הם הגבוהים ביותר (אשכול מס' 3); אשכול שממוצעיו הם הנמוכים ביותר (אשכול מס' 2); אשכול שממוצעיו בינוניים (אשכול מס' 1); ונמצא אשכול נבדקים שהתקבלו אצלם ממוצעים נמוכים עד בינוניים בשלושה משתנים, ורק במשתנה של לספר להורים על הנטיה המינית התקבל ממוצע גבוה (אשכול מס' 4).

כללית - ניתן לראות, שבשני ניתוחי האשכולות התקבצו יחד נבדקים שמקבלים ציונים שהם או נמוכים, או בינוניים או גבוהים במדדי המשפחה - פרט למשתנה של לספר להורים, שבו החלוקה היא שונה בין הנבדקים. בטבלה 13 מוצגים הממוצעים של המדדים המשפחתיים, שהתקבלו במערך של 3 אשכולות ובמערך של 4 אשכולות (בסוגריים מוצג הטווח המקסימלי האפשרי של הציונים בכל משתנה). כמו כן, מוצגות גם תוצאות ניתוחי השונות המהווים חלק מניתוח האשכולות ומראים את מובהקות ההבדלים בין האשכולות בכל אחד מהמדדים.

טבלה 13: ממוצעים של ניתוח אשכולות עם משתנים הקשורים למשפחת המוצא

אשכול	לספר להורים (1-5)	היסטוריית התקשרות (1-7)	תגובה נצפית-הורים (1-9)	תמיכה נתפסת ממשפחה (1-5)
ניתוח של 3 אשכולות				
1 (N=39)	1.62	4.34	6.82	3.19
2 (N=35)	2.60	4.14	3.06	2.37
3 (N=47)	4.91	4.91	7.38	3.23
מובהקות	F(2,118)=96.99 P<0.001	F(2,117)=5.20 P<0.01	F(2,118)=143.52 P<0.001	F(2,117)=15.05 P<0.001
ניתוח של 4 אשכולות				
1 (N=32)	1.75	4.60	7.41	3.36
2 (N=32)	1.44	3.75	3.64	2.47
3 (N=37)	5.00	5.06	7.70	3.41
4 (N=20)	4.90	4.51	4.08	2.32
מובהקות	F(3,117)=241.20 P<0.001	F(3,116)=8.67 P<0.001	F(3,117)=97.67 P<0.001	F(3,116)=19.06 P<0.001

נשאלה השאלה אם קיימים הבדלים במדדי דפוס הקשרים בין אשכולות הנבדקים
הנבדלים ביניהם בפרופיל המודדים המשפחתיים, ואם הבדלים אלה תואמים בכיוונם להבדלים

במדדים המשפחתיים. מעיון בטבלה 14, שבה מוצגים הממוצעים וסטיות התקן (בסוגריים) של אשכולות הנבדקים במדדי דפוס הקשרים, נראה שישנם הבדלים, אם כי לא גדולים, בין אשכולות הנבדקים במדדי דפוס הקשרים. נראה גם, שאשכול מס' 3, שקיבל את הממוצעים הגבוהים ביותר בשני ניתוחי האשכולות (יש לשים לב שאשכול מס' 3 אינו מקבץ בהכרח את אותם נבדקים בשני המערכים), קיבל גם את הממוצעים הגבוהים ביותר ב- 3 מדדי דפוס הקשרים.

טבלה 14: ממוצעים וסטיות תקן של אשכולות הנבדקים במדדי דפוס הקשרים

אשכול	יציבות הקשרים	סיפוק מהקשרים	דפוס הקשרים
ניתוח של 3 אשכולות			
1	3.08 (1.63)	3.49 (1.41)	3.15 (1.44)
2	3.14 (1.61)	3.71 (1.39)	3.24 (1.40)
3	3.66 (1.59)	4.26 (1.33)	3.83 (1.36)
ניתוח של 4 אשכולות			
1	3.06 (1.62)	3.49 (1.36)	3.12 (1.39)
2	2.87 (1.43)	3.72 (1.38)	3.07 (1.32)
3	3.72 (1.50)	4.56 (1.08)	3.96 (1.23)
4	3.70 (1.92)	3.31 (1.58)	3.56 (1.69)

לבדיקת מובהקות ההבדלים בין הממוצעים של 3 אשכולות ובין הממוצעים של 4 אשכולות נבדקים במדדי דפוס הקשרים, נערכו ניתוחי שונות חד-כיווניים. במערך של 4 אשכולות נמצאה עדות לקיומו של הבדל מובהק (ברמת אלפא מתוקנת של 0.017) בין אשכולות הנבדקים במדד הסיפוק מקשרים - $F(3,115)=5.43, P<0.01$. במדד המשולב של דפוס הקשרים ובמדד

יציבות הקשרים לא נמצאה עדות לקיומם של הבדלים מובהקים בין ארבעת האשכולות. לא נמצאו הבדלים מובהקים במדדי דפוס הקשרים במערך של 3 האשכולות. נערכו גם ניתוחי השוואות מרובות בשיטת Scheffe, למציאת הבדלים בין זוגות של אשכולות. נמצא הבדל מובהק ($P < 0.05$) רק בממדד הסיפוק מקשרים בין אשכולות 1 ו-3 ובין אשכולות 3 ו-4 במערך של 4 אשכולות; ובין אשכולות 1 ו-3 בממדד הסיפוק מקשרים במערך 3 אשכולות. לא נמצאו הבדלים במדדי דפוס הקשרים בין אשכולות 2 ו-3 שהם בעלי הציונים הקיצוניים במדדי המשפחה בשני המערכים.

3.ג ממצאים מן הראיונות: ניתוח כמותי

ע"ס הציונים שנתנו המרואיינים לכל אחד ממימדי ההתחברות בקשרים עם דמויות חשובות במהלך חייהם, התקבלו לכל אחד משלושים המרואיינים פרופילים הכוללים ציונים של 8 מימדי ההתחברות וציון ההתחברות כולל בכל פרופיל. ישנם 5 סוגים של פרופילים: פרופיל כולל שמורכב מ-8 ממוצעים של מימדי ההתחברות בכל קשריו של הנבדק במהלך החיים - PORD (ראשי התיבות פורטו בפרק שיטת המחקר); פרופיל ההתחברות עם האם במהלך החיים - M-PORD; פרופיל ההתחברות עם האב - F-PORD; פרופיל ההתחברות בקשרים הומוסקסואליים - H-PORD; ופרופיל ההתחברות עם 'אחרים' (דמויות אחרות מהנ"ל) - O-PORD. בטבלה 15 מובאים הממוצעים וסטיות התקן (בסוגריים) של נתונים אלה. הטווח המקסימלי האפשרי של הציונים הוא 0-18 (כמפורט בפרק שיטת המחקר). בכל הציונים $N=30$.

טבלה 15: ממוצעים וסטיות-תקן של פרופיל מימדי ההתחברות בקשרים שונים בחיים

מימד ↓	M-PORD	F-PORD	H-PORD	O-PORD	PORD
החזקה	11.99 (4.75)	6.33 (4.20)	9.65 (3.48)	8.42 (2.22)	9.10 (2.27)
התקשרות	11.99 (4.54)	5.36 (3.95)	10.20 (3.48)	9.08 (2.33)	9.15 (2.36)

מימד↓	M-PORD	F-PORD	H-PORD	O-PORD	PORD
תשוקה	8.28 (4.78)	4.02 (3.57)	10.12 (3.13)	7.28 (2.35)	7.20 (2.57)
אישור	11.09 (5.13)	5.99 (4.30)	10.61 (3.37)	8.69 (2.43)	9.05 (2.64)
אידיאליזציה והזדהות	8.36 (4.42)	4.63 (3.85)	9.25 (3.49)	7.72 (2.24)	7.39 (2.43)
הדדיות	10.43 (4.41)	4.74 (3.46)	9.30 (3.32)	8.07 (2.23)	8.08 (2.11)
שייכות	11.75 (4.82)	6.48 (4.53)	9.07 (3.14)	8.71 (2.45)	9.08 (2.77)
טיפוליות	8.22 (4.41)	3.61 (2.91)	9.66 (3.84)	6.07 (2.31)	6.67 (2.29)
ממוצע פרופיל	10.26 (4.13)	5.15 (3.46)	9.7 (3.00)	8.00 (1.94)	8.21 (2.12)

ממוצעי הפרופילים מהווים ציוני התחברות כוללים עם כל סוג דמות במהלך החיים.
ממוצע הפרופיל הכולל - PORD, מהווה ציון התחברות כולל של כלל הקשרים של המרואיינים,
עם כל הדמויות ובכל תקופות הגיל, ומבטא את טיב ההתחברות שלהם. נמצא הבדל מובהק בין
ממוצע פרופיל ההתחברות עם האם לבין ממוצע פרופיל ההתחברות עם האב - $T(29) = -6.45$
(למדגמים תלויים), $P < 0.001$. ציון ההתחברות עם שני ההורים, שחושב כממוצע של פרופיל האם
ושל פרופיל האב הוא: 7.87 (ס. תקן 3.17). לכל מרואיין חושבו גם ציוני התחברות לכל דמות בכל

אחת משלוש קבוצות גיל. בטבלה 16 מוצגים הממוצעים וסטיות התקן (בסוגריים) של ציונים אלה (טווח מקסימלי אפשרי: 0-18, N=30).

טבלה 16: ממוצעים וסטיות-תקן של ציוני ההתברות לכל דמות בגילאים שונים

דמות	גיל 5 + 10	גיל 15 + 20	גיל 25 ומעלה
אמא	12.29 (4.09) N=30	9.22 (5.26) N=30	9.54 (5.21) N=24
אבא	6.38 (4.80) N=30	3.65 (3.35) N=30	6.55 (4.52) N=19
הומוסקסואלים	אין בגיל זה קשרים הומוסקסואליים	7.99 (2.95) N=18	10.62 (3.53) N=30
"אחרים"	7.30 (2.14) N=30	8.05 (2.71) N=30	8.66 (2.61) N=30

נראה שבקשרים עם האם, עם האב ועם פרטנרים הומוסקסואלים ציוני ההתברות הנמוכים ביותר הינם בגיל ההתברות. עם 'אחרים' הציונים הנמוכים ביותר הינם בגיל הילדות. הציונים הגבוהים ביותר בקשר עם האם, הינם בגיל הילדות, ובשאר סוגי הקשרים הציונים הגבוהים ביותר הינם בגיל הבגרות. נראה גם, שבגיל הבגרות מצטמצם הפער בין ציוני ההתברות עם האם, לבין ציוני ההתברות עם האב, וציון ההתברות בקשרים הומוסקסואליים הוא אז הגבוה ביותר מבין כל סוגי הקשרים.

לצורך עיבוד משולב של ממצאים מן השאלונים ומן הראיונות, רוכזו הנתונים שהתקבלו מנבדקים שנבחנו בשני סוגי הכלים, ונערכו לגביהם מס' פעולות סטטיסטיות. היות והמדובר ב-30 נבדקים בלבד, שבנוסף למילוי שאלון עברו גם ראיון, יש להתייחס בזהירות לממצאים; מה גם שאין מדובר בהשערות שנוסחו כיוונית, אלא בבדיקה אקספלורטיבית. הזהירות מתבקשת הן כאשר התוצאות מובהקות, היות וחלקן אולי התקבל בגלל טעות או מקריות, והן כאשר התוצאות לא מובהקות, היות וחלקן אולי נגרם בגלל היעדר כוח של הבדיקה הסטטיסטית בתנאים הללו.

הועלתה שאלה אם יש הבדל בטיב ההתחברות בין בעלי שלושת סגנונות ההתקשרות.

להלן יוצגו הממוצעים וסטיות התקן (בסוגריים) של ציוני ההתחברות הכוללים (המבטאים,

כאמור, את טיב ההתחברות), שקיבלו בעלי שלושת הסגנונות:

סגנון בטוח (N=14) - 8.13 (1.63).

סגנון אמביוולנטי/חרד (N=10) - 8.32 (2.82).

סגנון נמנע (N=6) - 8.21 (2.18).

בניתוח שונות חד-כיווני, לבדיקת מובהקות התבדל בין הממוצעים של ציוני ההתחברות הכוללים שקיבלו בעלי 3 הסגנונות, לא נמצאו הבדלים מובהקים. כאשר נבדקו ציוני ההתחברות הכוללים רק בקשרים עם פרטנרים הומוסקסואלים, נמצא מיתאם מובהק ($R = 0.39, P < 0.05$), $N=30$) ביניהם לבין הסיווג לתקשרות - סגנון בטוח מול לא-בטוח.

חושבו מיתאמים בין ציוני ההתחברות הכוללים לבין מדדים שונים שנבדקו בשאלונים. עם מדדי דפוס הקשרים המיתאמים נמוכים ולא מובהקים: $R = 0.08-0.17$. המיתאמים בין ציוני ההתחברות בקשרים הומוסקסואליים לבין מדדי דפוס הקשרים הם גבוהים יותר, אם כי גם הם אינם מובהקים ($P > 0.05$): $R = 0.22$ עם מדד הסיפוק מהקשרים, $R = 0.27$ עם מדד יציבות הקשרים, ו- $R = 0.33$ עם מדד דפוס הקשרים. נמצא מיתאם חיובי מובהק בין ציוני ההתחברות בקשרים הומוסקסואליים לבין סיווג סגנון ההתקשרות של המרואיינים - בטוח לעומת לא-בטוח: $R = 0.39, P < 0.05$. המיתאם בין ציוני ההתחברות הכוללים לבין תפיסת היסטוריית התקשרות בילדות הוא חיובי מובהק: $R = 0.47, P < 0.01$, וכך גם המיתאם בין ציוני ההתחברות עם ההורים לבין תפיסת היסטוריית ההתקשרות בילדות: $R = 0.48, P < 0.01$; בין ציוני ההתחברות הכוללים

לבין לספר להורים שהוא הומוסקסואל המיתאם נמוך ולא מובהק; בין ציוני ההתחברות הכוללים לבין תגובה נפית מצד הורים לידיעה על ההומוסקסואליות של הנבדק, המיתאם חיובי אך אינו מובהק: $R = 0.31, P > 0.05$; בין ציוני ההתחברות הכוללים לבין תמיכה נתפסת מחברים המיתאם לא מובהק, ובין ציוני ההתחברות הכוללים לבין תמיכה נתפסת ממשפחה המיתאם חיובי ומובהק: $R = 0.38, P < 0.05$. נמצא גם מיתאם חיובי מובהק בין תמיכה נתפסת ממשפחה לבין ציוני ההתחברות עם ההורים: $R = 0.47, P < 0.01$.

4.2 סיכום הממצאים

- * כפי ששוער בהשערה מס' 1, נבדקים בעלי סגנון התקשרות בטוח קיבלו ציונים גבוהים יותר במדדי דפוס הקשרים - המדד המשולב, מדד יציבות הקשרים ומדד הסיפוק מקשרים - מאשר בעלי הסגנונות הלא-בטוחים - הסגנון האמביוולנטי/חרד והסגנון הנמנע.
- * כפי ששוער בהשערה מס' 2, נמצאו מיתאמים חיוביים ומובהקים בין מדדי הזהות לבין מדדי דפוס הקשרים בקרב הנבדקים.
- * כפי ששוער בהשערה מס' 3, נמצא מיתאם חיובי ומובהק בין המדד המשולב של תמיכה חברתית לבין מדד הסיפוק מקשרים בקרב הנבדקים. נמצא גם מיתאם חיובי ומובהק בין המדד המשולב של תמיכה חברתית לבין מדד דפוס הקשרים.
- * כפי ששוער בהשערה מס' 4, נמצא שהמערך הכולל של המשתנים המנבאים המשולבים, יכול לנבא את מדדי דפוס הקשרים במחקר. המיתאם המרובה, $R = 0.48 - 0.54$, מעיד על תוקף ניבוי גבוה ביחס למדדי דפוס הקשרים. התרומה השולית של סגנון ההתקשרות ושל הזהות ההומוסקסואלית לניבוי מדדי דפוס הקשרים נמצאה מובהקת, ושל התמיכה החברתית - לא מובהקת. במערך מנבאים המורכב מ-10 תת-משתנים נמצא מיתאם מרובה $R = 0.50 - 0.58$, לניבוי מדדי דפוס הקשרים. תת-המשתנים שהתרומה השולית שלהם היא מובהקת לניבוי מדד דפוס הקשרים הם: סגנון ההתקשרות, קבלה עצמית כהומוסקסואל וחשיפה כהומוסקסואל; לניבוי יציבות הקשרים: סגנון ההתקשרות וקבלה עצמית כהומוסקסואל; ולניבוי הסיפוק מקשרים: סגנון התקשרות וסיפוק מתמיכה זמינה.

* בקרת משתנים דמוגרפיים : נמצא שהמשתנים הדמוגרפיים המרכזיים - גיל, השכלה והכנסה - מסבירים 8.5% מהשונות של מדד דפוס הקשרים ושל מדד יציבות הקשרים ($P=0.01$), ו-4% מהשונות של מדד הסיפוק מקשרים ($P>0.05$). רק תוספת הניבוי של משתנה ההכנסה נמצאה מובהקת. לא נראתה עדות לקיום קשר של קו עקום בין הגיל לבין מדדי דפוס הקשרים. בניכוי התרומה של המשתנים הדמוגרפיים לניבוי, מערך המנבאים המרכזיים - סגנון התקשרות, זהות הומוסקסואלית ותמיכה חברתית - מסביר 24.56% מהשונות של מדד דפוס הקשרים, 19.6% מהשונות של מדד יציבות הקשרים, ו-19.3% ממדד הסיפוק מקשרים.

* קשר בין מנבאים : נמצא מיתאם חיובי בין סיווג סגנון ההתקשרות של הנבדקים - בטוח לעומת לא-בטוח, לבין המדד המשולב של הזהות ההומוסקסואלית, ובין סיווג סגנון ההתקשרות לבין המדד המשולב של תמיכה חברתית. נמצא קשר חיובי בין המדד המשולב של תמיכה חברתית לבין תפיסת היסטוריית התקשרות בילדות. נמצא קשר חיובי בין מדד התמיכה המשולב לבין המדד המשולב של זהות הומוסקסואלית.

* משפחת המוצא : נמצא קשר חיובי בין התמיכה הנתפסת ממשפחה לבין תפיסת היסטוריית התקשרות בילדות. נמצא קשר מובהק בין לספר להורים על הנטיה המינית לבין מדדי דפוס הקשרים, וגם בין לספר להורים לבין תפיסת היסטוריית ההתקשרות בילדות. לא נמצא קשר מובהק בין תגובה נצפית של ההורים לידיעה שבנם הומוסקסואל - לבין מדדי דפוס הקשרים, אך נמצא קשר חיובי מובהק בין התגובה הנצפית של ההורים לבין לספר להורים על הנטיה המינית, וגם נמצא קשר חיובי מובהק בין התגובה הנצפית של ההורים לבין תפיסת היסטוריית התקשרות בילדות.

בניתוח אשכולות עם משתני המשפחה - היסטוריית התקשרות בילדות, תגובה נצפית של ההורים לידיעה שבנם הומוסקסואל, לספר להורים על הנטיה המינית, ותמיכה משפחתית - ניתן לראות, שבשני ניתוחי האשכולות, בחלוקה לפי 3 ולפי 4 אשכולות, התקבצו יחד נבדקים שמקבלים ציונים שהם או נמוכים, או בינוניים או גבוהים במדדי המשפחה - פרט למשתנה של לספר להורים, שבו, לעומת המדדים האחרים, החלוקה היא שונה בין הנבדקים. במערך של 4 אשכולות, נמצאה עדות לקיומו של הבדל מובהק בין אשכולות הנבדקים במדד הסיפוק מקשרים. במדד המשולב של דפוס הקשרים ובמדד יציבות הקשרים לא נמצאה עדות לקיומם של הבדלים

מובהקים בין ארבעת האשכולות. לא נמצאו הבדלים מובהקים במדדי דפוס הקשרים בין אשכולות הנבדקים במערך של 3 אשכולות.

* סיכום תוצאות הראיונות: מבין 5 הפרופילים של מימדי התחברות, נמצא שפרופיל ההתחברות/האם קיבל את הממוצע הגבוה ביותר, ופרופיל ההתחברות עם האב - את הנמוך ביותר, ויש ביניהם הבדל מובהק. בעיבוד על פי גיל נראה לפי טבלת הממוצעים, שבקשר עם האם, בקשר עם האב ובקשרים הומוסקסואליים ציוני ההתחברות הנמוכים ביותר הינם בגיל ההתבגרות. עם 'אחרים' הציונים הנמוכים ביותר הינם בגיל הילדות. הציונים הגבוהים ביותר בקשר עם האם, הינם בגיל הילדות, ובשאר סוגי הקשרים הציונים הגבוהים ביותר הינם בגיל הבגרות. נמצא, שבגיל הבגרות מצטמצם הפער בין ציוני ההתחברות עם האם, לבין ציוני ההתחברות עם האב, וציון ההתחברות בקשרים הומוסקסואליים הוא אז הגבוה ביותר מבין כל סוגי הקשרים.

בעיבוד משולב של נתונים משאלונים ומראיונות של 30 נבדקים שנבחנו בשני סוגי הכלים, נמצא מיתאם חיובי מובהק בין ציוני ההתחברות עם פרטנרים הומוסקסואלים לבין סגנון ההתקשרות שלהם - בטוח מול לא-בטוח. נמצא מיתאם חיובי מובהק בין ציוני ההתחברות הכוללים לבין תפיסת היסטוריית ההתקשרות בילדות. נמצא מיתאם חיובי מובהק בין תמיכה נתפסת ממשפחה לבין ציוני ההתחברות הכוללים.

פרק ד: תיאורי מקרה

30 המרואיינים חולקו לשלוש קבוצות גיל, ומכל קבוצה נבחר מרואיין אחד למטרת תיאור פנמונולוגי מורחב. פרט לכך שהמרואיינים שנבחרו מייצגים שלש קבוצות גיל שונות, הם מייצגים 3 סיפורי חיים השונים ביניהם מבחינת מרחב ההתחברות, סגנון ההתקשרות, מקצוע ותחומי עניין, מוצא ומקום הגידול, קבלה וחשיפה של הזהות ההומוסקסואלית, יחסים משפחתיים, מצב כלכלי ועוד. להלן, יוצגו חלקים משלושת הראיונות, וכן מס' תשובות שניתנו לשאלות תיאוריות מן השאלון. תחילה יוצגו פרטים אישיים כלליים, אח"כ יוצגו תיאורים של קשרי הקירבה מתקופות שונות: גיל 5, גיל 15, גיל 25, והתקופה הנוכחית (לשם קיצור, הושמטו התיאורים על גיל 10, גיל 20, והגילאים שבין גיל 25 והגיל הנוכחי, בטווחים של 5 שנים, שגם עליהם דובר בראיונות). התיאורים מובאים כלשונם מפי המרואיינים. לא הובאו שאלות של המראיינת שלעיתים השתלבו במהלך התיאורים.

המטרה הכללית של הפרק הינה להדגים באופן אותנטי היבטים רגשיים וחוייתיים בקשרי הקירבה, כפי שתוארו ע"י המרואיינים, ולראות באופן כוללני ואיכותי את "האדם" העומד מאחורי התשובות המספריות והצינון הכמותי. לשם שמירה על האנונימיות של הנבדקים, שונו השמות ושאר פרטים מזהים. בעת ביצוע הראיונות התקבלה רשות כללית מן המרואיינים להשתמש בחומר למטרות מחקריות.

אלון

אלון הוא יליד ישראל, בן 28, מגדיר את עצמו כיהודי, ומבחינת רמת הדתיות - "כופר". אימו ילידת ישראל ואביו יליד אוסטרליה. יש לו שתי אחיות, והוא האמצעי בסדר הלידה. סיים 20 שנות לימוד, ויש לו תואר שני בפיזיקה, לומד לתואר שלישי. עובד כשכיר במשרה מלאה ומגדיר את מצבו הכלכלי כטוב. סיים שירות צבאי מלא ביחידה מובחרת. מזהה את עצמו כהומוסקסואל בלבד, חי חיי-זוג עם גבר, שעימו הוא מנהל קשר קבוע ובלעדי בארבע וחצי השנים האחרונות ומתגורר עימו בעיר גדולה. לא היה מעולם בטיפול פסיכולוגי, עשה פעם אחת בדיקה לגילוי נוגדני איידס. אלון חבר באירגון ההומוסקסואלים ומעורב בפעילותו בתדירות של פעם בשבוע. בגיל 24 סיפר להוריו על נטייתו המינית, לחברים סיפר בגיל 21-22.

קשרים בגיל 5

אלון תאר 3 קשרים בגיל 5; קשרים עם אמא ואבא שמוקמו במעגל הקרוב, וקשר עם דינה, אחותו הגדולה שמוקם במעגל האמצעי.

אמא - "זוכר שהיתה יקרה לי. היא דאגה לי, לשלושתינו, באופן ש... אחבת אם שלא תלויה בדבר. אני אף פעם לא זוכר אותה כועסת עלינו. המילה שהכי מתארת את הרגשתי לידה היא "נוח". אני לא יודע איך לנסח, אהבה זה נשמע מוגזם... אבל בפרוש הרגשתי טוב להיות איתה, לדבר איתה".

בדירוג המימדים (מ-0 עד 6) נתן לאמא ציון 5 בהחזקה, ציון 4 בהתקשרות, בהדדיות ובתחושת שייכות, ציון 1 בתשוקה (העיר ש-Passion נשמע מוזר בהקשר הזה...), ציון 6 באישור וקבלה, ציון 2 באידיאליזציה והזדהות ובטיפוליות.

אבא - "זה כנראה לא ישתנה בין ששת הדפים שאני ממלא. אני לא הרגשתי בנוח איתו אף פעם; אני לא אהבתי אותו, לא הסתדרתי איתו. הוא לא הבין אותי, תמיד היו לנו וויכוחים. אותו דבר פחות או יותר הוא היה גם כלפי האחיות שלי; הוא אדם מאד קשה, ולכולנו היו ויש חיים קשים איתו מגיל 5 ועד היום".

בדירוג המימדים נתן לאבא ציון 3 בהחזקה ובאידיאליזציה והזדהות, ציון 2 בתחושת שייכות, וציון 1 בשאר המימדים.

האחות הגדולה - "גיל 5 זה הגיל שפחות או יותר מפסיקים להרביץ אחד לשני; לא נהיינו ידידים גדולים אבל בהרבה דברים היא פילסה את הדרך לפני ורבה עם ההורים שלי על דברים שהייתי עתיד להתקל בהם בשנים הבאות. היא לא היתה חברה קרובה אף פעם, אבל היתה לה השפעה חשובה. היה גם משהו תחרותי בינינו".

בדירוג המימדים נתן לה 2 בהחזקה, באישור וקבלה ובתחושת שייכות, 1 בהתקשרות, 0 בתשוקה ובטיפוליות, 4 באידיאליזציה והזדהות, 3 בהדדיות.

קשרים בגיל 15

אלון תאר 7 קשרים בגיל 15. קשרים עם אמא, אבא והאחות הקטנה שמוקמו במעגל האמצעי, קשר עם האחות הגדולה שמוקם במעגל השלישי, המרוחק יותר, קשר עם ידידה קרובה שמוקם במעגל הקרוב ביותר, קשר עם "הפיזיקה" ועם חברים מהאוניברסיטה (בה החל ללמוד באותה תקופה, במקביל ללימודיו בתיכון), שמוקמו במעגל האמצעי והקרוב (בהתאמה).

לפני שתאר את קשריו בגיל 15, אלון דיבר באופן כללי על אותה תקופה. "בית הספר התיכון הוא הרבה יותר נחמד מהיסודי; האנשים שם יותר נחמדים. הם לא נמצאים במעגלים כי לא היה

לי כמעט קשר לאף אחד מהם, אבל הרגשתי שם נוח. דבר שני החדש בגיל הזה, זה עולם הפיזיקה והאוניברסיטה שהיו תחומי עניין חדשים, וגם מהם רווייתי הרבה סיפוק. המודעות ההומוסקסואלית היתה אתורה בראש, אך לא הצלחתי להעלות אותה לסף התודעה. אני זוכר 2 עובדות שיכולות למפות באיזה שלב של הכרה והבנה הייתי; אני זוכר שנושא ההומוסקסואליות עניין אותי, הלכתי לספרייה וקראתי על זה. ודבר שני שאני זוכר, שפעם ראינו, אני והידידה, מודעת חוצות עם תמונה של בחורה יפה, ושאלתי אותה - אני לא מבין למה זה לא עושה לי כלום - והיא אמרה לי - מה אתה רוצה, גם לי זה לא עושה כלום. היא סיפרה לי על זה שנים אח"כ, כש"יצאתי מהארון" בפניה. ז"א שהיתה לי איזושהי הבנה למשהו שונה ואחר, אבל לא הצלחתי או לא העזתי לשים אותו במלים מפורשות, וגם לא עשיתי עדיין כלום".

אמא - "היא כבר נהיית פחות חשובה, אני כבר פחות נשען עליה, ואולי יותר ביקורתי כלפיה. נשארה אווירה טובה כמו בתקופות קודמות, היא נשארה מקבלת מאד, מאד עוזרת זה אולי מוגזם, כי הרבה היא לא יכלה לעזור כשהייתי צריך באמת עזרה, אבל היא היתה שם וזה היה חשוב".

בדירוג המימדים נתן לאמא 2 בהחזקה ובתחושת שייכות, 1 בתשוקה ובאידיאליזציה והזדהות, ו- 3 בשאר המימדים.

אבא - "רע יותר מתמיד. מכל התקופות, זו התקופה שאני עדיין בבית, אבל מספיק גדול בכדי לעמוד על דעתי, ולכן אנחנו גם רבים הרבה יותר. גם משאר הבחינות זה כמו בגילאים הקודמים; אנחנו לא מסתדרים יחד, אני לא אוהב אותו, משתדל לא להיות במחיצתו".

בדירוג המימדים נתן לאבא, 0 בהתקשרות ובתשוקה, 2 באישור וקבלה, ו- 1 בשאר המימדים. האחות הגדולה - "אופי הקשר היה יותר שלילי; זו תקופה שהיא רבה בלי סוף עם ההורים, אבל אני בד"כ לא בצד שלה ולא מסכים איתה, כך שאנחנו די מתנתקים אחד מהשני. שמתני אותה במעגל כי היא עדיין גרה בבית בשנים הללו".

בציינון נתן לאחות הגדולה 2 באישור וקבלה, בהדדיות ובתחושת שייכות, ו- 1 בשאר המימדים. האחות הקטנה - "היא כבר פחות קטנה; היא נהיית יותר ידידה ומישהי שאפשר לדבר איתה, והרבה פעמים היא היחידה במשפחה שבאמת אפשר לדבר איתה.

בציינון המימדים נתן לאחות הקטנה 1 בהחזקה ובתשוקה, 5 בהתקשרות ובאידיאליזציה והזדהות, 4 בהדדיות ובטיפוליות, 3 בתחושת שייכות. אורית, ידידה - "היא היתה חברה מאד קרובה; היינו הרבה זמן ביחד, בילינו הרבה שעות יחד,

טיילנו יחד, דיברנו על הכל, חוץ מ... אם אני הומו, ואיך זה שאנחנו ידידים קרובים ובכ"ז לא קורה כלום מעבר לזה. הרגשתי מאד בנוח איתה".

בציינון נתן לה 4 בהחזקה, 1 בתשוקה ובתחושת שייכות, 3 באידיאליזציה והזדהות ובטיפוליות, ו-5 בשאר המימדים .

פיזיקה וחברים מהאוניברסיטה - "פיזיקה זה נושא שריתק אותי, זה דבר שהייתי טוב בו, שהשקעתי בו המון זמן. הרבה שעות ביליתי עם המחברות והעיפרון, וזאת הסיבה שהיא כאן, במעגל... את ימי שישי בערב, שאנשים אחרים בגיל הזה יוצאים לבלות, אני הייתי יושב בד"כ עם הפיזיקה. התחלתי ללמוד באוניברסיטה פיזיקה במקביל לתיכון, והיו לי שם באותה תקופה 3,4 חברים טובים. הייתי רואה אותם כמעט רק באוניברסיטה אז הקשר איתם לא היה מאד עמוק; עם רובם לא שמרתי על קשר מאז, אבל, הם היו כולם חברים טובים, היינו לומדים ביחד, לפעמים הולכים לסרט ביחד. לא היו איתם שיחות אינטימיות".

בדירוג המימדים נתן לחברים 3 בהחזקה, 1 בתשוקה, 5 באישור וקבלה, באידיאליזציה והזדהות ובתודיות, ו-4 בשאר המימדים.

קשרים בגיל 25

אלון תאר 5 קשרים בגיל 25. קשר הומוסקסואלי עם החבר הקבוע שמוקם במעגל הקרוב, קשרים ידידותיים, לא הומוסקסואליים, עם דן ועם שלומי שמוקמו במעגל האמצעי, קשרים עם הידידה אורית ועם "הפיזיקה", שמוקמו במעגל השלישי, המרוחק יותר. ההורים הושמטו כי, לדבריו, הם "פחות חשובים" עכשיו.

החבר הקבוע - "סביב הגיל הזה אנחנו מבינים שנהיה ביחד לעוד הרבה שנים, לאחר שעברנו את המשברים הראשונים ואחרי שחינו יחד כבר שנה וחצי. אני מאד אוהב אותו, טוב לי איתו, אנחנו מבינים אחד את השני ונהיים דומים אחד לשני במידה מפחידה לפעמים. בהתחלה לא הייתי בטוח בקשר בינינו וגם הוא לא היה בטוח מצידו; היו עליות וירידות וזה התייצב אחרי שנתיים. בגיל 25 זה עוד לא התייצב, היתה תקופה קשה עם ריבים מתסכלים. דרכנו אחד לשני על היבלות, כנראה".

בציינון נתן לו 6 בהחזקה, 3 באידיאליזציה והזדהות, 4 בהדדיות, ו-5 בשאר המימדים.

דן, ידיד - "הקשר נהיה טוב יותר (לעומת גיל 20), כי דן עצמו משתנה ונהיה אדם פתוח יותר, אנחנו נהיים חברים יותר טובים, הקשר נהיה יותר עמוק, יותר טוב, יותר אינטימי".

בציינון נתן לו 3 בהחזקה, בהתקשרות ובאישור וקבלה, 1 בתשוקה, 4 באידיאליזציה והזדהות, ו-

2 בשאר המימדים.

שלומי, ידיד - (בגיל 20 אלון תאר שפגש את שלומי בתחילת שרותו הצבאי, והוא היה האדם הראשון שאלון דבר איתו על הכל ברמת האינטימיות הגבוהה ביותר.) "אנחנו קצת מתרחקים, גם מבחינה גיאוגרפית - הוא גר בעיר אחרת. הקשר נהיה פחות עמוק; הוא פחות מספר לי על החיים שלו, הוא קצת נדחק הצידה".

בדירוג המימדים נתן לו 3 בהתזקה ובטיפוליות, 5 בהתקשרות ובאישור וקבלה, 1 בתשוקה ובתחושת שייכות, 2 באידיאליזציה והזדהות, 4 בהדדיות. אורית, ידידה - "המרחק הגיאוגרפי מרחיק אותנו, אנחנו פחות מתראים ומדברים. היא פחות יודעת מה קורה איתי, אני פחות יודע מה קורה איתה. כשאנחנו נפגשים, האווירה היא טובה ואינטימית, אבל זה כמעט לא קורה".

בציון נתן לה 4 בהתקשרות ובאישור וקבלה, 2 בהדדיות, ובטיפוליות, ו-1 בשאר המימדים. "הפיזיקה" - "זה תחילת הסוף. גמרתי את המסטר, מתחיל לגלות שזה לא עד כדי כך מעניין אותי. מתחיל את הדוקטורט ולא מאד מאושר ממנו. היא נמצאת כאן כי אני עדיין משקיע בה הרבה זמן, אבל אני כבר יודע שזה לא עומד להיות אורח החיים שלי בעתיד".
(לא ניתן לציינן מימדי-התחברות בקשר עם נושא עיוני).

קשרים בתקופה הנוכחית - גיל 28

אלון תאר 7 קשרים בחייו כיום. קשר עם החבר הקבוע שמוקם במעגל הקרוב ביותר, קשר עם האחות הקטנה שמוקם במעגל האמצעי, קשר עם אורית, הידידה, שמוקם במעגל האמצעי, קשרים עם הידידים דן ושלומי, שמוקמו במעגל המרוחק יותר, קשר עם אשתו של דן שמוקם במעגל האמצעי, וקשר עם יאיר, ידיד, שמוקם במעגל המרוחק. החבר הקבוע - "אני נהנה מהיציבות של הקשר; זה טוב לדעת שאנחנו ביחד כבר כמעט 5 שנים. לא כל דבר יכול לטלטל אותנו ולהפריד בינינו. אנחנו יודעים שפעם בכמה זמן נריב קצת, ואח"כ זה יעבור בלי שיווצרו משקעים של מריחות שעלולים לגדול עם השנים. אנחנו יותר מתאימים אחד לשני - הזיזים של כל אחד מאיתנו מתרככים ומשתפפים עם השנים. זה נשמע תיאור תיאורטי מדי; אנחנו מתחילים להכיר אחד את השני ולדעת איך לא לפגוע ולא להפגע. הקשר נהיה הרבה יותר נעים".

בדירוג המימדים נתן לו 3 בתשוקה ובאידיאליזציה והזדהות, 5 בהדדיות ובטיפוליות, 4 בתחושת שייכות, ו-6 בשאר המימדים.

האחות הקטנה - "היא עזבה את הבית לא מזמן וגרה עם החבר שלה. היא נהייתה חברה מאד טובה; היא מקבלת אותי במלוא מאת האחוזים. אנחנו רואים אחד את השני גם מחוץ לבית ההורים, מבקרים אחד את השני בערך פעם בשבוע-שבועיים".
בצינון נתן לה 3 בהחזקה ובהדדיות, 4 בהתקשרות, 1 בתשוקה, 5 באישור וקבלה, ו-2 בשאר המימדים.

אורית, ידידה - "היא חזרה למעגל האמצעי. הספיקה להתחתן בינתיים; יש לה בת מקסימה בת שנה וחצי. אנחנו משתדלים לראות את שתייהן כמה שיותר; אפשר להגיד שאני מרגיש קצת כמו דוד כשאני איתן. אורית אומרת שהילדה לא מפסיקה לדבר עלינו".

בצינון נתן לאורית 3 בהתקשרות ובהדדיות, 1 בתשוקה, 5 באישור וקבלה, ו-2 בשאר המימדים.
שלומי, ידיד - "דחקתי אותו מעגל אחד יותר רחוק; הקשר הוא פחות טוב. אם פעם הוא היה החבר הכי טוב, הכי קרוב, כיום זה לא המצב, כי אנחנו כמעט לא נפגשים, כמעט לא מדברים. אני שומע מה קורה בחיים שלו באיחור של שבועות או חודשים. זה מאד חבל לי, אבל אני לא יודע מה אפשר לעשות כדי לתקן את זה. חלק מהבעיה זה המרחק הגיאוגרפי".

בצינון נתן לו 3 בהתקשרות ובאישור וקבלה, 2 באידיאליזציה והזדהות ובהדדיות, ו-1 בשאר המימדים.

דן, ידיד - "בעיה דומה לשלומי; אנחנו גי"כ לא כ"כ מתראים, פחות בקשר. נראה שמה שמחזיק אותנו כיום בקשר, זה הקשר הטוב עם רונית, אשתו".

בדירוג המימדים נתן לו 3 באישור וקבלה ובאידיאליזציה והזדהות, 2 בהדדיות, ו-1 בשאר המימדים.

רונית, אשת דן - "היא בחורה מאד אינטליגנטית ופתוחה וחקרנית, עם הרבה חוצפה ופלפל. קל מאד להיסתף איתה לשיחות מאד אינטימיות ועמוקות. היא חסרת מעצורים בשאלות שהיא מעזה להעלות ובדברים שהיא מספרת על עצמה. כל זה ביחד הופך אותה לחברה מאד קרובה. זה עושה לי חשק להתקשר אליה כי מזמן לא דיברנו".

בדירוג המימדים נתן לה 3 בהחזקה ובהדדיות, 4 בהתקשרות, 1 בתשוקה ובתחושת שייכות, 5 באישור וקבלה, 2 באידיאליזציה והזדהות ובטיפוליות.

יאיר, ידיד - זהו ידיד שאני מכיר דרך החבר הקבוע שלי. גם הוא הומוסקסואל ואנחנו נפגשים די הרבה, בערך פעם בשבוע, בפעילויות של התא (תא סטודנטים הומוסקסואלים באוניברסיטה) או בארוחות ערב ובחגים למיניהם. אנחנו ידידים די טובים, אבל הקשר הוא לא אינטימי".

בדירוג נתן לו 4 בהתקשרות, באישור וקבלה ובהדדיות, 1 בתשוקה ובתחושת שייכות, ו-2 בשאר המימדים.

בגמר תיאור הקשרים שבדפים, לשאלה אם הוא רוצה לומר משהו כללי, אלון נראה נרגש ואמר: "בגיל 23 היה מישהו ששבר את ליבי, נקרא לו ר.; לכל אחד יש "אקס" או "אקסית" מיתולוגיים. היתה תקופה שבאמת קראתי לו ר. כי לא רציתי להזכיר את השם המפורש, כי זה היה יותר מדי טעון, השם המפורש. וזו היתה תקופה ששלומי היה מאד חשוב בחיים שלי, הוא עזר לי לצאת מזה. עצם זה שאני מצליח לדבר על זה עכשיו בקור-רוח, זה מפתיע לטובה. היו שנים שהמחשבה על כך העסיקה אותי ללא-סוף. 5 שנים לא ראיתי אותו. אני סקרן מה יהיה אם אראה אותו. השיר של חווה אלברשטיין: 'אם הוא יחזור באחד הימים, תראה איך אנשים משתנים. כי קשה להחיות רגשות ישנים. ואם הוא יחזור תעמדו זה מול זה, ומה שבער בך לפתע יכבה. יקר וקרוב לך הוא שוב לא יהיה. ומשהו פתאום מנגן בך בפנים; איך חלפו השנים, איך חלפו השנים.' זה שיר של דליה רביקוביץ, שמאד דיבר לליבי אז, וקיוויתי שככה זה יהיה. לכל אחד יש את הזמן הזה שהוא הולך עם שיר בלב".

בסוף הראיון, דיבר כללית על יתרונות במצב ההומוסקסואלי - הלכידות והתברות של קבוצת מיעוט נרדפת, וגם שאין וויכוחים מי יעשה עבודות בית, כי אין את הנורמה הקיימת אצל הטרוסקסואלים, שהאשה אחראית על כך.

מתוך תשובותיו של אלון לשאלונים עלו מס' פרטים נוספים: על פי בחירתו באחד התיאורים הפרוטוטיפיים של סגנונות התקשרות, הוא מסווג כבעל סגנון התקשרות בטוח. במשתנה הקבלה העצמית כהומוסקסואל קיבל ציון 4.7 מתוך מקסימום של 5. בתמיכה נתפסת מחברים קיבל ציון 3.7, וממשפחה - 2.4, מתוך מקסימום של 5. התגובה שצופה לקבל מצד דמויות שונות בסביבתו המשפחתית והחברתית לידיעה על נטייתו המינית היא בציון 6.6 ברצף של 1-9 שבין דחיה (1) לקבלה (9). אלון ציין את קיומם של 4 תומכים בממוצע במצבי מתח ומצוקה שונים, וציון הסיפוק שלו מתמיכתם הוא 5 מתוך מקסימום של 6.

דורון

דורון הוא יליד ישראל, בן 44, מגדיר עצמו כיהודי חילוני. גם הוריו ילידי ישראל. יש לו אח ואחות, והוא האמצעי בסדר הלידה. סיים 17 שנות לימוד. עובד כמבקר איכות שכיר במפעל תעשייתי במשרה מלאה ומגדיר את מצבו הכלכלי כבינוני. סיים שירות צבאי מלא. מגדיר את

עצמו כ'בעיקר הומוסקסואל ורק לפעמים הטרוסקסואל'. הוא אלמן ויש לו בת אחת, כיום בת 21. גר בעיר גדולה עם שותף שאינו בן-זוג. מזה שנה וחצי יש לו קשר קרוב, קבוע אך לא בלעדי, עם פרטנר, ללא מגורים משותפים. בעבר היו לו קשרים שבחלקם קבועים ובחלקם מזדמנים ועל פי רוב גר עם הפרטנרים שלו. לא היה מעולם בטיפול פסיכולוגי, עשה פעמיים בדיקות לגילוי נוגדני איידס. דורון חבר באירגון הומוסקסואלים ומעורב בפעילותו רק בהזדמנויות מיוחדות. בגיל 17 סיפר להוריו על נטייתו המינית, לחברים הטרוסקסואלים לא סיפר על כך.

קשרים בגיל 5

דורון תאר 7 קשרים בגיל 5. קשרים עם אמא, אבא וגננת שמוקמו במעגל הקרוב, קשרים עם מטפלת ואח שמוקמו במעגל האמצעי, וקשרים עם ילדי הגן ועם "טרזן" שמוקמו במעגל המרוחק יותר.

אמא - "קשר מאד חזק. עברנו מהעיר למושב בגיל 3, אז היא חיזקה את נפשי, כמו שאומרים. והיתה גם מתנכת וגם טבחיית במושב - אז יש הכל, גם החינוך וגם האוכל, ותמיד היתה נותנת את התשובות. חשתי בקירבתה נוחות, חמימות, שיש לי למי לפנות".
בדירוג נתן לאמא 5 בתשוקה, באידיאליזציה והזדהות ובהדדיות, 4 בטיפוליות, ו-6 בשאר המימדים.

אבא - "אבא שלי אדם מאד שקט ומאד יצירתי. אתב לגלף צורות. את זה אהבתי לעשות איתו בגיל הזה; זו היתה הקירבה היחידה שהיתה לי אליו בגיל הזה. לא חשתי חיבה או צורך לשאול אותו שאלות, כי היתה לי אמא תומכת. לפעמים חשתי חוסר נוחות בקירבתו, הוא לא אדם חם, גם אני לא הייתי כלפיו חם".

בציינון נתן לאבא 2 בתשוקה ובאישור וקבלה, ו-3 בשאר המימדים.

אח - "הוא גדול ממני ב-4 שנים. היינו משחקים הרבה במשחקי ילדים שהורי קנו ולא עם חברים. בגיל הזה הייתי מאד סגור עם ילדים. הרגשתי בנוח איתו ואהבתי לשחק ולדבר איתו ולחקות אותו".

בציינון נתן לאח 3 באישור וקבלה ובהדדיות, 2 בטיפוליות, ו-4 בשאר המימדים.

גננת - "היא היתה גם שכנה להורי. הרגשתי שאני גם יכול להיכנס לביתה באופן חופשי. היה איתה קשר ממש מצויין למרות כל השובבות שלי. כשאימי היתה נוסעת, היתה מכינה לי במיוחד את האוכל שאני אוהב והיתה באה בלילות והיתה שרה או משמיעה בתקליטים את השירים המיוחדים שידעה שאני אוהב. היא אהבה אותי ואני אותה. אהבתי לשחק איתה וגם תמיד הצעתי

את עצמי לעזור לה; הייתי מכין את השולחנות לילדים לארוחה ומציע להכין את האוכל, וגם לסדר את המשחקים של הילדים".

בצינון נתן לגנת 5 בתשוקה, ו-6 בשאר המימדים.

מטפלת - "אותו דבר כמו עם הגנת ועם אמא, כי אלה היו שלושת הנשים שטיפלו בי ודאגו לי. היא היתה אשה שנותנת את הכל - את האוכל, את הביגוד ואת התשובות לשאלות. אפשר לפנות אליה כמו אל אמא וכמו אל הגנת".

בדירוג המימדים נתן למטפלת 6 בהחזקה ובטיפוליות, 5 בהתקשרות ובתחושת שייכות, 3

בתשוקה, ו-4 בשאר המימדים.

ילדי הגן - "היינו מעטים בגן והיינו אוהבים לשחק, בעיקר הבנים. ראו אותי כילד הכי שובב בגן וגם הכי רציני, כי אם הייתי עושה משהו, הייתי עושה ברצינות והייתי דואג שכולם יעשו אותה עבודה מסורה. למרות שבשעות אחה"צ אהבתי להיות בלעדיהם".

בצינון נתן להם 6 בתשוקה ובטיפוליות, ו-4 בשאר המימדים.

טרון - "זו דמות שהיינו רואים כסרט. היינו גם אוהבים לעשות את זה; לעמוד על החלון ולחקות אותו ממש. זאת היתה דמות אגדתית, ובגן היה לנו קוף אמיתי שטיפלנו בו, וזה מקשר בין הגן לבין טרון".

בדירוג המימדים נתן לטרון 5 בהתקשרות, 6 בתשוקה, באידיאליזציה והזדהות ובתחושת שייכות. שאר מימדי ההתחברות אינם רלבנטיים בקשר עם דמות בדיונית.

קשרים בגיל 15

לדורון היו 8 קשרים בגיל 15. קשרים עם אמא, עם מורה ועם מטפלת שמוקמו במעגל הקרוב,

קשרים עם אבא, עם אח ועם אחות שמוקמו במעגל האמצעי, וקשרים עם הכיתה ועם "טרון" שמוקמו במעגל המרוחק יותר.

אמא - "אין מה להוסיף על גיל 5 ו-10, כי זה אותו דבר. היה לי לאן לפנות, עם מי לדבר, ממש. הכל היה פתוח בינינו. כשסיפרתי לה בגיל 17 על ההומוסקסואליות שלי, היא הבינה אותי; ואני גם תושב שידעה משהו בליבה שמהו אצלי לא בסדר; וזה בגלל הדמות של טרון".

בדירוג המימדים נתן לה 6 בכולם, לדבריו: "כי ממש היתה דוגרית".

אבא - "עדיין היה מרוחק. לא היה עוזר לי בשיעורים, כי לא ידע איך לעזור. אני לא יודע להסביר את הריחוק; הוא היה בכלל מרוחק גם כלפי אחי ואחותי ולחברים במושב; סגור כזה".

בדירוג נתן לאבא 0 בתחושת שייכות ובטיפוליות, ובשאר המימדים נתן לו 3.

את - "קשר מרוחק מאד; הוא לעצמו, אני לעצמי. כבר היה יותר מבוגר, כך שהוא בכיתה שלו, עם החברים שלו, ואני עם החברים שלי פחות או יותר".

בדירוג נתן לו 4 בהחזקה ובהתקשרות, 0 באידיאליזציה והזדהות, 3 בהדדיות ובתחושת שייכות, 2 בשאר המימדים.

אחות - "גם כן קשר מרוחק; היה משהו מוזר בהתנהגותה (בגלל בעיה פיזיולוגית); היא חיקתה אותי, אבל אני לא נסיתי לחקות את דרכיה ודבריה, כי ידעתי שמהו לא בסדר איתה".

בדירוג נתן לה 0 בהחזקה, בתשוקה ובאידיאליזציה והזדהות, 3 בטיפוליות, 2 בשאר המימדים.

מורה - "היה קשר חזק, לא בגלל השובבות, אלא בגלל שאהבתי מאד לשמוע את השיעורים שהעבירה, והיא ידעה שאני אוהב אותם; זה בעיקר טבע, כימיה, פיזיקה. ה"כימיה" בינינו היתה כימית...".

בציון נתן לה 6 בהחזקה, בהתקשרות ובתשוקה, 4 בתחושת שייכות, 2 בטיפוליות, 5 בשאר המימדים.

מטפלת - "אז היא נכנסה לחיי; היא דאגה לי והבינה את צרכי החומריים; השובבות שלי היתה מובנת על ידה, היא הבינה אותי, כי היה לה בן באותו גיל פחות או יותר".

בדירוג נתן לה 5 בהתקשרות, בתשוקה, בהדדיות ובתחושת שייכות, 3 באידיאליזציה והזדהות, 6 בשאר המימדים.

הכיתה - "הייתי מארגן הרבה טיולים והרבה פצצות צחוק, ומצא חן בעיני שהכתיחה אוהבת את מה שאני עושה. התייחסו אלי בחיבה כאל המזיק והשובב הגדול שיש, ועוררו אותי לעשות "נזקים" מרגשים ומשמחים...".

בדירוג נתן לבני כיתתו 6 בהחזקה ובטיפוליות, 5 בהתקשרות ובתשוקה, ו-4 בשאר המימדים.

טרון - "אהבתי לקרוא את הספרים ולחלום להיות דומה לו. היה לנו משק חי, היה לנו קוף, ואני הייתי בין המטפלים שלו. מתוך שובבות הייתי גם מנסה לחקות את טרון ולהתלבש כמו טרון, כולל בחורף. התחלתי לחשוב על זה - התחלתי להרגיש כאילו שאני רוצה אותו ולהיות איתו, במובן של להיות חבר שלו".

בדירוג המימדים נתן לו 5 בהתקשרות, 6 בתשוקה, באידיאליזציה והזדהות ובתחושת שייכות. שאר המימדים אינם רלבנטיים בקשר עם דמות בדיונית.

קשרים בגיל 25

דורון תאר 6 קשרים בגיל 25. קשרים עם אמא, אבא, אח, אחות וחבר לחיים, שמוקמו במעגל

הקרוב, וקשרים עם חברים לעבודה, שמוקמו במעגל האמצעי.

אמא - דורון אמר שאופי הקשר לא השתנה ממה שהיה בגיל 20. אז תאר ש: "הקשר התחזק, כי הייתי אז בצבא וגם הודעתי לה על ההומוסקסואליות שלי בגיל 17, ואמא שלי ידעה שיש לי את החבר לחיים. ידעה מה אני אוהב לאכול ודאגה לאוכל, ואיך אומרים, היתה חברה - היא ידעה את כל סודותי ואני ידעתי את כל סודותיה".

בדירוג המימדים נתן לה 6 בכולם.

אבא - גם עם אבא, דורון אמר שאופי הקשר לא השתנה ממה שהיה בגיל 20, שלגבנו אמר: "אבא שלי התחיל להיפתח אלי, כי ידע שאני הומוסקסואל, ידע שיש לי את החבר, ובשעות הפנאי היו לנו תחביבים משותפים. הוא גילה את התחביבים שלי, ואפילו שיחקנו במשחקי מחשבה; וכל זה קרב בינינו".

בדירוג המימדים נתן לו 5 בתשוקה ובתחושת שייכות, 4 באידיאליזציה והזדהות, 3 בטיפוליות, 6 בשאר המימדים.

חבר לחיים - בגיל 20 תאר את הקשר איתו שהחל בגיל 17. תאר ש"היה חבר לחיים, גם למיטה וגם להכל - שותף לדירה, לאוכל, לצרכים, לטיולים, להסעות; ממש עשינו את הכל ביחד". ביחס לגיל 25 אמר: "הוא נהרג במלחמה; הוא נהרג לי והמחשבה עליו המשיכה. לא פעם אני מתגעגע אליו; לפעמים אני בוכה, לפעמים חושב עליו, הולך אל הוריו. הם לא ידעו שאנחנו הומוסקסואלים ולא הרגישו. הוא עדיין בלב. גם עכשיו, כל הזמן. גם דאגתי לו, הלכתי לבית הקברות ועוד דברים".

בדירוג המימדים נתן לו 6 בהתקשרות, בתשוקה, באידיאליזציה והזדהות, בתחושת שייכות ובטיפוליות כלפיו. שאר המימדים אינם רלבנטיים לקשר עם אדם מת.

אח - "הקשר לא השתנה מגיל 20, הוא לשלו ואני לשלי, כמו שני אחים אבל קשר פושר; הוא לא הפריע לחיי, אני לא הפרעתי לחייו. הוא ידע על ההומוסקסואליות שלי מגיל 20, אבל הוא לא דיבר איתי על זה".

בדירוג המימדים נתן לו 4 בהחזקה ובהתקשרות, 6 באישור וקבלה, 2 באידיאליזציה והזדהות, ו-3 בשאר המימדים.

אחות - "התגייסה לצבא. הצבא קצת שינה את הבעיה הפיזיולוגית שלה; עזר לה להכיר אנשים ולהכיר את המשפחה - את העזרה שהיא צריכה מההורים וממני, ואת התמיכה שאנחנו תמכנו בה ושנתנה לנו להרגיש שאנו שייכים לה והיא שייכת אלינו".

בדירוג המימדים נתן לה 5 בהחזקה ובהתקשרות, 4 בתשוקה, באישור וקבלה ובטיפוליות, ו-3 בשאר המימדים.

חברים לעבודה - "היו חברים טובים בעבודה; יחסים רק בעבודה. התייחסו אלי כידיד, כאדם שגם יכולים לדבר איתו, וזה היה בהדדיות גם מצידי אליהם".

בדירוג המימדים נתן להם 6 בהחזקה, 5 בהתקשרות, ו-3 בשאר המימדים. כללית, אמר לגבי גיל 25, שלא יצר קשרים עם הומוסקסואלים אחרים, כי עדיין היה קשור מבחינה רגשית לחבר לחיים שנהרג, וגם מבחינת הסודיות במושבו.

קשרים בתקופה הנוכחית - גיל 44

דורון תאר 8 קשרים שיש לו כיום. קשרים עם אמא, אבא, אח ואחות, שמוקמו במעגל הקרוב, קשרים עם חבר לחיים ועם שותף לדירה, שגם כן מוקמו במעגל הקרוב, קשרים עם המעביד ועם "טרוזן", שמוקמו במעגל האמצעי.

אבא, אמא אח ואחות - דורון דיבר עליהם יחד: "אין שינוי בידידות, בחברות; אנחנו מדברים גלויות. אפילו יותר פתוחים - מדברים יותר, גלויים יותר, דואגים אפילו יותר אחד לשני; אני בא לבקר את ההורים במושבו או את אחי ואחותי בעיר". בגיל קודם תאר את אמא כ: "ידידה ותומכת ורעה טובה", ואת אבא: "שותף לאווירה, ממש תמך". על האח אמר: "ידע עלי יותר, הוקיר אותי במעשי, תמך בדעותי ובידיעותי; לא גרם לי לריב איתו; חבר ורע". על האחות אמר: "היתה צריכה את העזרה שלי, מבחינה כספית, חברתית, דאגות; היה לה קשה באותה תקופה".

בצינון המימדים ביחס למצב כיום, נתן לאמא ולאבא 6 בכל המימדים. לאח נתן 5 באישור וקבלה, ו-4 בשאר המימדים. לאחות נתן 6 בהחזקה ובהתקשרות, 5 באישור וקבלה ובתחושת שייכות, ו-4 בשאר המימדים.

חבר לחיים - "מצאתי בגיל 42 חבר, ידיד, רע, בעל אופי, והוא ההיפך מטרזן, גם במראה שלו - הוא לא נאה ולא מושך מבחינה גופנית, כמו שהרבה הומוסקסואלים מחפשים משיכה גופנית ומראה חיצוני, אלא רק האופי שלו טוב ונוח. אנחנו ידידים, חברים, וחברים לכל, נסיעות וטיולים, וסרטים, הצגות, יחסי מיטה, ממש הכל".

בצינון נתן לו 6 בכל המימדים.

שותף לדירה - "הוא יודע עלי, כי פירסמתי מודעה שמחפש שותף לדירה ולחיים; שאל אם איכפת לי שיהיה רק שותף. הסכמתי; בגלל הבדידות בעיר, בדירה הזאת. זהו קשר של חברים, ידידים. במקצועו הוא רקדן ואתלט והוא מזכיר לי את טרוזן, שחלמתי עליו בילדותי. הוא מזכיר לי את

החבר לחיים הראשון, גם באופי, גם במעשים וגם במראה. נכון שהוא הטרוסקסואל, אבל נמשכתי אליו, ומזה התחלתי לחלום שוב על טרזן ולקרוז מחדש את הספרים על טרזן".

בדירוג המימדים נתן לשותף לדירה 3 בתשוקה, 5 באישור וקבלה ובהדדיות, 6 באידיאליזציה והזדהות, ו-4 בשאר המימדים. לטרזן הבדיוני נתן 5 בהתקשרות, בתשוקה ובתחושת שייכות, ו-6 באידיאליזציה והזדהות. שאר המימדים אינם רלבנטיים.

מעביד - "זה מעביד חדש. היחסים בינינו כמו חתול עם עכבר. יחסים מאד מתוחים, למרות שהוא לא רוצה לפטר אותי, כי אני עובד טוב. היחסים מתוחים כי הוא יודע שאני חכם ממנו ויודע דברים יותר ממנו, והוא לא רוצה להודות בזה, כי הוא חושב שאם הוא המעביד, אז הוא צריך להיות הגבוה משנינו. הוא חושב שאני רוצה להתנשא עליו, רוצה שארקוד לפי החליל שלו".

בציון נתן לו 5 בהתזקה, 3 בהתקשרות ובהדדיות, 4 בתחושת שייכות, 6 בטיפוליות, 2 בשאר המימדים.

בתום תיאורי הקשרים אמר דורון משהו כללי על חייו: "לא מאוכזב מהחיים למרות שעברתי טרגדיות (בגילאים שלא נכללו בתאור המקרה, סיפר על קשר עם שתי נשים, שמאחת מהן נולדה לו בת. זמן רב האשה גידלה אותה לבד ולא גילתה לו על כך שיש לו בת. בהמשך, הם נישאו בנישואים פיקטיביים. האשה הזאת מתה והרבנות לא הכירה בנישואים. כיום הוריו מטפלים בבת שאינה מעוניינת בקשר קרוב עימו), כי אני מביט קדימה ולא לאחור, למרות שמדי פעם אני נזכר בדידים, בחברים שהיו, כי אני יודע שאין לשכוח, אבל זה מה יש בחיים, ואת החיים צריכים להמשיך, ואין לי טינה ורוגז לאף אחד. אני יכול להתרגז על אדם ותוך שניות לשכוח את זה. "עליז" זה אכן נכון עלי; אני מרגיש את עצמי "עליז" כעליז ולא כהומו, אלא ששמח בחלקי ושמח בחיי - זה מה יש".

מתוך תשובותיו של דורון לשאלונים עלו מס' פרטים נוספים: על פי בחירתו באחד

התיאורים הפרוטוטיפיים של סגנונות התקשרות, הוא מסווג כבעל סגנון התקשרות אמביוולנטי/חרד. במשתנה הקבלה העצמית כהומוסקסואל קיבל ציון 4.5 מתוך מקסימום של 5. בתמיכה נתפסת מחברים קיבל ציון 3.2, וממשפחה - 3.7, מתוך מקסימום של 5. התגובה שצופה לקבל מצד דמויות שונות בסביבתו המשפחתית והחברתית לידיעה על נטייתו המינית היא בציון 6.4 ברצף של 1-9 שבין דחיה (1) לקבלה (9). דורון ציין את קיומם של 7 תומכים במוצע במצבי מתח ומצוקה שונים, וציון הסיפוק שלו מתמיכתם הוא 5.3 מתוך מקסימום של 6.

רונלד

רונלד הוא יליד אנגליה, בן 71, מגדיר את עצמו כיהודי חילוני. הוריו ילידי אנגליה. יש לו אח ואחות, והוא האמצעי בסדר הלידה. סיים 16 שנות לימוד, ובמקצועו הוא לבורנט. נמצא עכשיו בגימלאות ומגדיר את מצבו הכלכלי כטוב. לא שירת בצבא מטעמי בריאות. מגדיר את עצמו כהומוסקסואל בלבד, חי לבדו בעיר גדולה. אין לו קשרים הומוסקסואליים בתקופה הנוכחית, ובעבר היו לו בעיקר קשרים עם פרטנרים מזדמנים. מגיל 23 עד גיל 26 היה בטיפול פסיכואנליטי. עשה 3 פעמים בדיקות לגילוי נוגדני איידס. רונלד חבר באירגון הומוסקסואלים ומעורב בפעילותו בתדירות של פעמיים או יותר בשבוע. מעולם לא סיפר להוריו על נטייתו המינית, לחברה הטרוסקסואלית סיפר על כך בגיל 55.

קשרים בגיל 5

רונלד תאר 8 קשרים מגיל 5. קשרים עם אמא, אבא ואחות שמוקמו במעגל הקרוב, קשרים עם אח, מטפלת ובעלה, דוד, סבא וסבתא, שמוקמו במעגל האמצעי. באופן כללי סיפר שזה היה באנגליה; היו לו הורים אמידים, והיתה מטפלת בבית. לא הלך לגן-ילדים כי, לדבריו, פחדו אז ממחלות ילדים.

אמא - "זה קשר של ילד ואמא שלו. אהבתי אותה מאד, והיא היתה אמא טובה מאד. היו עוזרות בבית, אבל היא לא השאירה אותנו לעוזרות, כמו שעשו נשים אמידות אחרות. היתה מטפלת בנו כשהיינו חולים, עושה איתנו שיעורים, לוקחת ומביאה אותנו ממקום למקום. אמא היתה אמא, וזה היה מובן שזה ישנו; זה כמו הנמל הבטוח של האניה. אני זוכר מאד ברור, שאחותי ואני היינו מדברים מה אנחנו רוצים להיות; אני רציתי להיות כמו אמא; אמא למדה באוניברסיטה והיתה עורכת דין".

בציינון המימדים נתן לאמא 6 בכל המימדים, פרט לתשוקה - 5, ולטיפוליות - 1.

אבא - "עם אבא זה היה מאד מסובך. הוא איש כריזמטי מאד, יפה-תואר, מאד חכם, מצליח, אבל הוא היה מאד שתלטני וקצת אלים; לא במעשים... והוא היה מרוחק קצת, מכיוון שהיה עסוק מאד בעבודתו ובא הביתה מאוחר; והיכרנו אותו או בארוחות בוקר או בסופי-שבוע. היה איש נדיב, אבל רצה שכולם יהיו מאושרים בדרך שלו. אני חושב שאמא פתדה ממנו. כל הבית פחד ממנו, כל הילדים. זה היה בית גדול והיינו דתיים, והוא אהב לבחון את הילדים על ידיעותיהם בתנ"ך בזמן הארוחות. הייתי קשור אליו אבל לא הרגשתי בנוח לידו. היה נתון למצב-רוח משתנים. לפעמים היה מאד נחמד, שיחק ודאג, ולפעמים היה קשוח ומרוחק, לא מדבר וגועלי. לכן

לא הרגשתי בטוח איתו. הוא גדל כשעוד התייחסו לילדים כמו לחיילים קטנים. אני לא יודע אם זה אופי שלו או שככה למד. חשב שאשה צריכה להיות משרתת של הבעל. דיברנו על כל מיני דברים ליד שולחן האוכל. לפעמים היה נחמד לדבר, ולפעמים דרש שנקום ונדבר בעמידה כמו חיילים. אף אחד לא היה בטוח איך להסתדר איתו. לא היינו בטוחים איך יגיב. הערצנו אותו אבל פחדנו ממנו. קשה היה לאהוב אותו. אני זוכר את המחשבות שלי כשהייתי קטן; ראיתי במרפסת על חבל הכביסה את התחתונים הארוכים שלו וחשבתי, אני מקנא בתחתונים כי הם כ"כ קרובים לאבא. רציתי שיקח אותי על הידיים, לשבת על הברכיים שלו, וזה קרה מעט מאד. הבקשה הזאת אף פעם לא התמלאה".

בדירוג נתן לאבא 4 בתשוקה, 5 באידיאליזציה והזדהות, 6 בתחושת שייכות, 0 בטיפוליות, ו-3 בשאר המימדים.

אחות - "היא היתה צעירה ממני בשנה. פעם היה לי עליה ריב עם אח שלי שהיה גדול ממני ב-3 שנים; אני אמרתי שהיא שלי, והוא אמר שהיא שלו, והרבצנו אחד לשני. אהבתי אותה מאד, הייתי תמיד איתה ביחד. לא שאלתי אותה אף פעם, אבל אני חושב שזה היה גם מצידה כלפיי". בדירוג נתן לה 4 בתשוקה, 3 באישור וקבלה, 5 בטיפוליות כלפיה, 6 בשאר המימדים, פרט למימד ההחזקה, שלדבריו אינו רלבנטי (כי היא צעירה ממנו).

אח - "הוא היה יותר גדול ממני ב-3 שנים, וזה קבע את כל הכיוון של החיים שלי, כי מה שהוא עשה אני לא יכולתי להתחרות איתו. הוא ידע לרוץ ולהרביץ. ידע על מכוניות, את כל הסוגים והמספרים. אותי אף פעם לא עניינו מכוניות, עד היום. היו אז חשמליות טראם; אני ידעתי את כל המספרים והקווים; זה בגלל שלא יכולתי להתחרות איתו על אוטומובילים. הוא תמיד שיחק בחוץ ואני בבית. היתה יריבות איתו וגם הזדהות, וגם למדתי ממנו הרבה מאד. אני זוכר פעם אחת בשבת שרבנו על שטויות, ואבא נכנס ונתן לכל אחד סטירת לחי וסגר אותנו בתדרים נפרדים. אבל היה אפשר ליצור דרכם קשר דרך החלון; אז אחרי רבע שעה כבר דיברנו והיינו החברים הכי טובים".

בדירוג המימדים נתן לו 5 בהחזקה, בהתקשרות ובתחושת שייכות, 4 בתשוקה ובהדדיות, 2 באישור וקבלה, 3 באידיאליזציה והזדהות, ו-0 בטיפוליות.

המטפלת ובעלה - "זאת היתה בחורה לא יהודיה, שבאה בגיל 16 לעבוד אצל סבתא שלי במשק בית. היא התחתנה עם פועל בערך בזמן שההורים שלי התחתנו, וסידרו להם דירה בתוך הבנין שלנו בעליית הגג. ונוצרו קשרי ידידות עם ההורים שלי, והיא היתה תמיד בבית אצלנו. היא כמו

אמא שניה, מישהו שאפשר לספר לו הכל. לא היו להם ילדים משלהם. ואהבתי אותה, פשוט מאד, זה קשה להסביר. היא פשוט היתה. עם בעלה אותו דבר בדיוק".

בדירוג המימדים נתן להם 6 בהחזקה, בהתקשרות ובאישור וקבלה, 3 בתשוקה, 2 באידיאליזציה והזדהות, 4 בהדדיות, 5 בתחושת שייכות, ו-0 בטיפוליות.

דוד - "זה אח של אמא שלא היה נשוי. איש מעניין מאד. היה מורה בבי"ס תיכון יהודי ובעל מס' תארי דוקטור. הוא גר בדירה שכורה והיה אוכל צהריים אצלנו. הוא כל יום סיפר סיפורים. אז לא היו טלוויזיה ורדיו, ובגיל 5 לא ידעתי לקרוא, אז הסיפורים היו חשובים מאד. חכינו לסיפורים שלו".

בדירוג המימדים נתן לדוד 6 בהחזקה, בהתקשרות ובאישור וקבלה, 3 בתשוקה, 0 בטיפוליות, ו-4 בשאר המימדים.

סבא - "היה סוחר אמיד, תרבותי, רוחני מאד. בעל תודעה יהודית ומאד ליברלי, אף על פי שהיה דתי. איש סימפטי ונעים הליכות. אנחנו אהבנו אותו אהבה עזה, כל הילדים. היה גם סמכותי מבחינה מוסרית. הוא הרעיף עלינו אהבה".

בדירוג המימדים נתן לו 5 בתשוקה, 2 באידיאליזציה והזדהות, 0 בטיפוליות, ו-6 בשאר המימדים.

סבתא - "אשה יפה אינטליגנטית, לא כ"כ חכמה ומשכילה כמו סבא. אז הייתי בן 5 והיא 50, ונראתה לי זקנה. וגם התלבשה רק בשחור, והיו לה שערות לבנות מסודרות, היתה כזאת לידי. נתנה לנו הרבה אהבה וחום, לכל הילדים. אני זוכר שפעם אמרתי לסבא שסבתא יותר יפה מאמא. הכל היה על מי-מנוחות ואנחנו מאד אהבנו אותם".

בדירוג המימדים נתן לה 5 בתשוקה, 2 באידיאליזציה והזדהות, 0 בטיפוליות ו-6 בשאר המימדים.

באופן כללי, סיפר שמגיל 3 בערך התעוררו אצלו רגשות הומוסקסואליים. "בתור ילדים, לא ראינו מבוגרים בלי בגדים; אני חשבתי שהם נראים אחרת. היה אלמנט של סקרנות. אותי לא סיקרן איך נראית אשה בלי בגדים, אותי סיקרן איך נראה גבר בלי בגדים, וזה הסימן בשבילי שהיה בזה משהו הומוסקסואלי. אני לא ידעתי שזה שונה אצל אחרים".

קשרים בגיל 15

תחילה סיפר באופן כללי, שאז כבר היו בארץ: "הלכתי לבי"ס תיכון. זה היה שוק תרבותי לבוא לכאן. כבר לא היינו דתיים, וכמו הרבה ילדים בגיל הזה הרגשתי שהחורים לא מבינים

אותי; וגם הייתי מנוכר מבחינה תרבותית. מגיל קטן הייתי מנוכר לסביבה שלי. היו סיבות אוביקטיביות של מקום מגורים וכו'. גם הייתי ילד שמן, כי לא ידעתי לרוץ כמו אחרים. ולכאן באתי עם חליפה ועניבה. אם אני מסתכל על עצמי רטרוספקטיבית, אני רואה שיש לי מעט קשרים, כי מילדות לא התאמתי למסגרת שהייתי בה, ולכן הייתי לבדי".

רונלד תאר 6 קשרים מגיל 15. קשרים עם אמא, אבא, אחות וחבר, שמוקמו במעגל הקרוב, וקשרים עם מורה וחבר כיתה, שמוקמו במעגל האמצעי.

אמא - "היה קשר הדוק מאד, אם כי היו גם סכסוכים כמו כל המתבגרים. אבל היא היתה הדמות הכי משמעותית בחיים שלי. קודם כל היא תמיד היתה. היה לה קשר קשה עם אבא, כי נעשה יותר ויותר נתון למצבי רוח והיה קושי להתפרנס. ואני הייתי צריך לעזור לה, בקשר לכל מיני מריבות שהיו לה עם אבא".

בדירוג נתן לאמא 5 בהחזקה, בהתקשרות ובהדדיות, 6 בתחושת שייכות ובטיפוליות, 4 בשאר המימדים.

אבא - "היה קשר שלילי. אני לא אהבתי אותו; הוא הפריע לי, עיצבן אותי. מרוחק ו... כאן גרנו בצפיפות, וכשאנשים מצטופפים במקום קטן, הם יוצרים מרחק דמיוני ביניהם; כמה שיותר צפוף, האדם עושה כאילו השני איננו, אז ככה גם היה קצת ריחוק בין כל בני הבית. עם זאת, היתה תמיד הרגשה חזקה של שייכות".

בדירוג המימדים נתן לאבא 1 בהחזקה, בהתקשרות ובתשוקה, ו-2 בשאר המימדים.

אחות - "הקשר היה די רופף, כי היינו יותר בוגרים ולא היו לנו עניינים משותפים, וגם, כי היא גרה במקום אחר בגלל בעיות בריאותיות. אבל היה קשר בינינו; אנחנו אהבנו זה את זה. לא היינו מדברים הרבה אחד עם השני, אבל היינו נוכחים, קיימים אחד בשביל השני".

בדירוג נתן לה 5 בתשוקה, 2 באידיאליזציה והזדהות ו-6 בשאר המימדים.

חבר - "זה בן של חברים טובים של הורי. היינו הרבה יחד וגם הלכנו יחד לבית הספר. זו היתה מין חברות שלא היינו צריכים הרבה לדבר. היינו ביחד תמיד; היה לי נוח בחברתו ואהבתי אותו. לא היו כלפיו תחושות הומוסקסואליות".

בדירוג המימדים נתן לו 4 בתשוקה, 5 באידיאליזציה והזדהות, ו-6 בשאר המימדים.

חבר כיתה - "זה היה בחור שהוריו מאנגליה והיה בכתה שלי ודיברתי איתו אנגלית. והיינו

מבקרים אחד אצל השני הרבה, והיינו גם עושים שיעורים יחד. והיו קצת רגשות

הומוסקסואליים; היינו משחקים קצת יחד, ואוננות הדדית וכו'".

בדירוג המימדים נתן לו 4 באידיאליזציה והזדהות ובתחושת שייכות, 3 בטיפוליות, ו-5 בשאר המימדים.

מורה - "היתה מורה בתיכון. היתה בקושי 10 שנים מבוגרת ממני. היתה בוגרת אוניברסיטה, סמכותית, מורה טובה, ידעה להחזיק טוב את הכיתה. חיננית מאוד. ואח"כ לקחה חדר לא רחוק מהבית שלנו. הייתי מאוהב בה, וזה לא היה משהו מיני. החבר הזה שהיו איתו קצת קשרים הומוסקסואליים, היה גם כן מאוהב בה; זה היה יחד. רציתי להיות קרוב אליה ורציתי באהדתה ולמצוא חן בעיניה, אבל לא כאובייקט מיני; למשל, בדמויות אף פעם לא הפשטתי אותה, זה לא עניין אותי".

בדירוג המימדים נתן לה 5 בהחזקה ובאישור וקבלה, 6 בתשוקה, 2 בהדדיות, ו-4 בשאר המימדים.

קשרים בגיל 25

רונלד תאר 4 קשרים בגיל 25. קשרים עם אמא, אבא ואחות, שמוקמו במעגל הקרוב, וקשר עם אמא של חבר, שמוקם במעגל האמצעי. תחילה סיפר על התקופה באופן כללי: "זה היה ב-1949-50. עשיתי פסיכואנליזה במשך 3 שנים. אז כבר ידעתי שאני הומוסקסואל וחשבתי שזה משהו נורא, הייתי נתון לדיכאונות; הייתי יותר מדי דומה לאבא שלי, שלפעמים לא היה מדבר במשך שבועות, ולא רציתי להיות דומה לו. מצד שני היה חכם, גבר נאה מאוד וחריף ומשכיל. רציתי להיות כמוהו, אבל לא רציתי את התכונות השליליות שלו".

אמא - "היא היתה. זהו. העיקר שהיא היתה; זה היה כמו נמל כזה, כמו נמל בית. לא היו יחסים כ"כ הדוקים, חוץ מהנוכחות הפיזית שלה, שזה היה חשוב מאוד".

בדירוג המימדים נתן לה 6 בהחזקה ובתחושת שייכות, 5 בהתקשרות וטיפוליות, 3 באידיאליזציה והזדהות, 4 בשאר המימדים.

אבא - "הקשר היה כמו קודם; הוא היה מרוחק; לא אהבתי אותו; הערצתי אותו, אבל לא אהבתי אותו".

בדירוג נתן לו 2 בתשוקה ובאישור וקבלה, 6 בתחושת שייכות, ו-3 בשאר המימדים.

אחות - "היו יחסים מאוד טובים, אבל כבר לא היינו כ"כ הרבה ביחד. היא למדה ועבדה במקום אחר; אבל בכ"ז... התייעצה איתי, למשל כשרצתה להתחתן עם מישהו. פיזית לא היינו כ"כ קרובים, אבל היו קשרים טובים מאוד".

בדירוג המימדים נתן לה 6 בהחזקה, בהדדיות ובתחושת שייכות, 4 בתשוקה, ו-3 באידיאליזציה

והזדהות, 5 בשאר המימדים.

אמא של חבר - "החבר ההוא שסיפרתי עליו הלך ללמוד בחו"ל, ואחיו נהרג במלחמת העצמאות, ואני הייתי הולך הרבה להוריו. היא היתה אמנית, אשה מעניינת וחכמה. היינו מדברים על כל מיני דברים, אמנות וכו'. יום אחד אמרה: "אתה נעשית מסוגר"; וזה היה נכון. כי בשלב מסויים כשחשבתי שאני לא יכול לדבר על מה שקרוב לנפשי, ההומוסקסואליות, אז התחלתי לא לדבר בכלל, עד היום, אז אולי היא הרגישה בזה; לא יודע אם ידעה; אף פעם לא דיברתי איתה על זה". בדירוג המימדים נתן לה 2 באידיאליזציה והזדהות, 4 בהדדיות ובתשוקה, 6 בתחושת שייכות, ו-5 בשאר המימדים.

בתום תיאור הקשרים שהיו באותה תקופה, הוסיף מס' דבריים כלליים: "לא היה לי אף פעם קשר הומוסקסואלי משמעותי. היו לי רגשי נחיתות שאחרים יותר טובים ונחמדים; או שלא מצאתי את האדם הנכון; או שהטאבו היה כ"כ גדול, שלא יכולתי להרשות לעצמי. הייתי גם עצור וביישן, ולא היה לי ניסיון. צעיר הומוסקסואל לא לומד את הטכניקה איך מחזרים ואיך יודעים שהשני רוצה. עד גיל 27 היו לי רק מגעים מקריים בין השיחים. רק בגיל 27 הייתי ממש במיטה עם מישהו, ואח"כ לא התרחצתי במשך יומיים, רציתי להשאיר את הריח שלו. אני חושב שהדברים האלה גורמים לנכות אמוציונלית".

קשרים בתקופה הנוכחית - גיל 71

רונלד תאר 5 קשרים. קשר עם חבר שמוקם במעגל הקרוב, קשרים עם אח ועם ילדי אחותו שמוקמו במעגל האמצעי, וקשרים עם שכנה ועם חברה ממקום עבודתו בעבר.

חבר - הכיר אותו בגיל 43, ולדבריו: "התברר שהוא מין קרוב רחוק שלי, ושיש לנו הרבה קרובים ומכרים משותפים. לא היה קשר מיני בינינו. נעשה חבר טוב שלי. זה היה נוח מאד בשביל הסוואה; לא היתה שאלה מה פתאום מכיר אותו ונוסע איתו לחופש. אין לי רגשות כלפיו; הוא ישנו. אנחנו מדברים מינימום פעם ביום בטלפון; הוא איש משכיל, אינטלקטואלי. הוא משמעותי כי הוא קיים, כי הוא ישנו. אין לי מישהו אחר, אבל אין לי רגשות כלפיו". לדבריו, נתן לו 0 בהזדהות, כי אינו רוצה להיות כמוהו: "הוא מעצבן אותי"; נתן דוגמאות לתכונות שלא מוצאות חן בעיניו. בהמשך תיאור התקופות הבאות ציין שהקשר עימו המשיך, "כנ"ל". גם בתיאור הקשר כיום, ציין: "כנ"ל, קשר הומוסקסואלי, בלי מין".

בדירוג המימדים נתן לו 2 בתשוקה, 0 באידיאליזציה והזדהות, ו-5 בשאר המימדים.

אח - "קשר טוב מאד עם האת. הוא רוב הזמן גר בחו"ל עם אשתו החדשה, האשה הראשונה

נפטרה. כשהוא בחו"ל אנחנו מדברים פעם בשבוע בטלפון; כשהוא כאן - כל יום. כשעבר ניתוח, ביקרתי אותו כל יום בבי"ח".

בדירוג המימדים נתן לו 0 בתשוקה ובאידיאליזציה והזדהות, 6 בתחושת שייכות, ו-5 בשאר המימדים.

ילדי אחותו - (האחות נפטרה לפני שנים רבות) - "שניהם נשואים עם ילדים, הצליחו מאד בנישואים שלהם, יש להם בני-זוג מאד סימפטיים. שניהם יודעים שאני הומוסקסואל, זה נודע להם בדרך עקיפה. זה כנראה לא מפריע להם; הילדה סיפרה לי פעם על וויכוח שהיה בנח"ל אם לקבל מישהו הומוסקסואל לגרעין. גם הבן סיפר על מכר שחי עם מישהו. באופן ישיר אף פעם לא דיברנו על זה; הם לפעמים מצלצלים לשאול מה שלומי ואם הכל בסדר. לגיס שלי יש עכשיו מתלה קשה, ואני מטפל בו קצת בשביל להוריד את זה מהם; וגם כי הוא אבא שלהם ובעל של אחותי המנוחה. אצלנו במשפחה התחושה של שייכות היא מאד חזקה".

בדירוג המימדים נתן לילדי אחותו 6 באישור וקבלה ובתחושת שייכות, 0 בתשוקה ובאידיאליזציה והזדהות, ו-5 בשאר המימדים.

שכנה - "השכנה הזאת היא אישה די מעניינת, הייתי ביחסים די נחמדים איתה; אבל באתי אליה רק עם סיבה, או שהיינו מדברים בחדר המדרגות. פעם נתנה לי להבין בכל מיני רמזים שיודעת עלי ומקבלת את זה. לפני מס' שנים מת בעלה והיא לא יכלה לסבול להיות לבד בחדר, וישבה אצלי או אני ישבתי אצלה במשך שעות. כשהיא לא מרגישה טוב היא קוראת לי, וכשנוסעת לחו"ל אני מטפל בדירה שלה. יש לה על יד המיטה פעמון, וגם לי יש, שיכולה לצלצל אלי אם מרגישה לא טוב. אני לא הייתי צריך, אבל היא צלצלה כמה פעמים".

בדירוג המימדים נתן לשכנה 2 באידיאליזציה והזדהות, 4 בתחושת שייכות ובטיפוליות, 0 בתשוקה, ו-5 בשאר המימדים.

חברה שהכיר בעבודתו לשעבר - הקשר איתה החל מאז היותו בגיל 35. סיפר שהיתה סגניתו בעבודה, וכשפרש החליפה אותו. היו ביחד 8 שעות ביום לפחות, והיא ידעה על ההומוסקסואליות שלו, אך לא דיברו על כך באופן ישיר. פרט לכך, דיברו "על כל מיני דברים; ניסיתי לעשות לה שידוכים, הייתי בחתונה שלה, כשהיתה בהריון לא נתתי לה לעבוד קשה. שיתפה אותי בבעיותיה ואני בבעיותי, חוץ מהנושא ההומוסקסואלי". על הקשר איתה כיום, אמר: "כנ"ל, רק שהקשר יותר רופף, כי אני כבר לא על ידה. איכות הקשר נשארה אותו דבר, רק שאנחנו פחות ביחד".

בדירוג המימדים נתן לה 6 בהחזקה, באישור וקבלה ובהדדיות, 3 בתשוקה, 2 באידיאליזציה
והזדהות, 5 בשאר המימדים.

מתוך תשובותיו של רונלד לשאלונים עלו מסי פרטים נוספים: על פי בחירתו באחד
התיאורים הפרוטוטיפיים של סגנונות התקשרות, הוא מסווג כבעל סגנון התקשרות נמוע.
במשתנה הקבלה העצמית כהומוסקסואל קיבל ציון 4.7 מתוך מקסימום של 5. בתמיכה נתפסת
מחברים קיבל ציון 3, וממשפחה - 3.2, מתוך מקסימום של 5. התגובה שצופה לקבל מצד דמויות
שונות בסביבתו המשפחתית והחברתית לידיעה על נטייתו המינית היא בציון 5 ברצף של 1-9 שבין
דחיה (1) לקבלה (9). דורון ציין את קיומם של 2.8 תומכים בממוצע במצבי מתח ומצוקה שונים,
וציון הסיפוק שלו מתמיכתם הוא 4.8 מתוך מקסימום של 6.

פרק ה: דיון

מטרתו המרכזית של המחקר היתה לבדוק את הקשר בין דפוס קשרי הקירבה של הנבדקים - גברים הומוסקסואלים בישראל, כפי שבא לביטוי במס' מדדים מבניים: קביעות הקשרים, מגורים עם בן-זוג ומשך הקשרים, ובמדד איכותי-חוויתי של סיפוק מהקשרים, לבין משתנים פסיכולוגיים וחברתיים - סגנון קירבה מנקודת מבט של תיאוריית ההתקשרות של Bowlby וממשיכיו (Bowlby, 1958, 1969, 1973, 1979, 1988; Ainsworth et al, 1978; Hazan & Shaver, 1987) ומנקודת מבט של תיאוריית ההתחברות של Josselson (1992), זהות הומוסקסואלית על שלושת מרכיביה, והיבטים של תמיכה חברתית. הועלו מס' השערות מרכזיות על קיומם של קשרים חיוביים בין דפוס קשרי הקירבה לבין המשתנים המנבאים, ונשאלו שאלות הקשורות לנושא. באופן כללי - ממצאי המחקר תומכים בהשערות שהועלו. להלן, ייערך דיון בממצאים ובהשלכותיהם, ביחס למטרה המרכזית והמטרות המסתעפות ממנה, כפי שפורטו במבוא.

ה.1 איפיון הנבדקים

במחקר השתתפו 121 נבדקים שגוייסו באמצעים שונים וממקומות שונים בארץ, במטרה להשיג הטרוגניות מירבית, כתחליף למידגם מקרי ומייצג שאינו ניתן להשגה באוכלוסייה הומוסקסואלית. נמצאו הבדלים אינדיבידואליים משמעותיים בקירבם - בדפוס הקשרים, במשתנים המנבאים ובמשתנים הדמוגרפיים. להלן, נבחן את איפיון הנבדקים בתחומים השונים של המחקר.

ה.1.1 דפוס הקשרים

מבחינת דפוס הקשרים, התחום של מגורים עם בן-זוג הוא נמוך יחסית, והתחומים של קביעות הקשרים וסיפוק מהם הם גבוהים יחסית. ראויה לציון העובדה, שנמצא מיתאם חיובי גבוה בין מדד הסיפוק, שרומז על איכות הקשרים, לבין מדד יציבות הקשרים שכולל את המשתנים המבניים ששולבו יחדיו ($R = 0.53, P < 0.001$). זה דומה לממצאים על קשר בין יציבות וסיפוק ביחסים באוכלוסייה הטרוסקסואלית (Duffy & Rusbult, 1986; Gottman &

(Levenson, 1992), אם כי ישנם גם מחקרים המצביעים על כך, שהטרנסקסואלים רבים נשארים במערכות יחסים למרות שאינם מסופקים בהן (Levinger, 1979). במחקרים על זוגות הומוסקסואלים מונוגמיים נחקר קשר בין סיפוק לבין אחד המימדים המבניים - משך היחסים - ונמצא שאכן מתקיים קשר שכזה (Kurdek, 1988, 1989).

בהקשר ליחסים עם נשים, מעניין הממצא, שרק ל- 38% מן הנבדקים במחקר הנוכחי לא היו אף פעם מערכות יחסים עם נשים, ול- 24.8% מביניהם היו 3 פעמים ומעלה מערכות יחסים אינטימיות עם נשים. ממצא מפתיע נוסף הוא ממוצע התשובות ביחס לסיפוק מהיחסים עם נשים - הוא נמוך אך במעט מממוצע הסיפוק מיחסים עם גברים. לאור ההנחה, שיחסים אינטימיים עם נשים שונים עבור גברים הומוסקסואלים מיחסיהם עם גברים, נראה שהממצא על רמת הסיפוק רומז לכך, שסיפוק מיחסים קשור לתכונות אישיות, כפי שבין השאר עלה ממחקרים על קשרי קירבה בקרב זוגות הטרנסקסואלים והומוסקסואלים (Kurdek & Kelly & Conley, 1987; Schmitt, 1986a; Kurdek, 1989, 1991, 1992). אולם ייתכן גם הסבר אחר - שביחסים עם נשים הציפיות של גברים הומוסקסואלים הן נמוכות יותר, והפער בין המצוי לרצוי קטן יותר ופוגם פחות בתחושת הסיפוק. הסבר אפשרי נוסף עולה מן העובדה, שבמקרים רבים הומוסקסואליות אינה דפוס בלעדי והינה חלק מרצף הומוסקסואלי-הטרנסקסואלי, ולכן אין להתפלג על קיומם של קשרים עם נשים, ועל תחושת הסיפוק היחסי מהם.

הממצאים על דפוס הקשרים אינם עולים בקנה אחד עם טענות על חוסר יציבות וחוסר סיפוק בקשרי קירבה בקרב גברים הומוסקסואלים שהועלו ע"י חוקרים שונים (Warren, 1974; Harry & Devall, 1978, pp. 34, 83; pp. 70-76; Hoffman, 1968, pp. 166-179; ותומכים בממצאי מחקרים שהצביעו על תמונה של יציבות וסיפוק יחסיים ביחסים בין גברים הומוסקסואלים, או לפחות על קיומה של אפשרות כזאת (Saghir & Robins, 1973; Bell & Weinberg, 1978; Dailey, 1979; Rosser et al, 1997; Peplau, 1981; רביץ, 1981). עם זאת, נראה שהתמונה לא אחידה, וישנם נבדקים במחקר הנוכחי המקיימים מס' רב של קשרים מזדמנים/חד-פעמיים; מבין 110 נבדקים, ל- 8 לא היו כלל קשרים מזדמנים ב- 5 השנים האחרונות, ל- 35 היו 1-10 מפגשים כאלה, ול- 38 נבדקים היו מעל 40 מפגשים מזדמנים במשך 5 השנים האחרונות. יש לציין, שמס' מרואיינים התייחסו לנושא ריבוי הפרטנרים המזדמנים וטענו,

שהמניע לכך הוא חיפוש של קשר עמוק יותר: "הייתי עושה הרבה מאד סקס עם הרבה מאד פרטנרים; חשבתי אז שאני מחפש אהבה, המניע הפנימי היה רצון למצוא אהבה". ומרואיין אחר: "אלה היו מגעים מקריים... גם היו אכזבות, כי אני חיפשתי קשר אינטימי, רוחני, נפשי; חיפשתי יחסים של הדדיות". אולם, למרות הדברים האלה, נמצא במחקר הנוכחי קשר שלילי בין מס' הפרטנרים המזדמנים/חד-פעמיים לבין מדדי דפוס הקשרים - ככל שמספרם רב יותר, הציונים של מדדי דפוס הקשרים הם נמוכים יותר. ממצא זה שונה ממה שמצאו Kurdek & Schmitt (1986b) ו-Kurdek (1992), שאקסקלוסיביות מינית של פרטנרים הומוסקסואלים לא היתה קשורה ליציבות או לסיפוק מיחסיים. יש לציין עוד, שבאחוזים, מס' הפרטנרים המזדמנים שעלו דיווחו הנבדקים במחקר הנוכחי ושמתייחס לתקופה של 5 שנים, דומה לממצאים של Bell & Weinberg (1978), ביחס למס' הפרטנרים שהיו לגברים ההומוסקסואלים במחקרם (כולם מאזור המפרץ של סן פרנסיסקו) במהלך שנה אחת בלבד. נראה אם כן, שבסך הכל, מס' הפרטנרים המזדמנים פחת עם השנים, והוא קטן יותר בקרב גברים הומוסקסואלים שיחסייהם מאופיינים ביתר יציבות וסיפוק. אמנם ייתכן שיש שוני בין-תרבותי בין ארה"ב לישראל והוא שעומד מאחורי ההבדל בין מס' הפרטנרים המזדמנים, אך קרוב לוודאי שהתעוררות מחלת האיידס תרמה למגמה זו, כפי שגם עולה מתוך ממצאי המחקר הנוכחי - לגבי המידה שהחשש מאיידס גרם לנבדקים להגבלה או ליתר זהירות בפעילותם המינית, ממוצע התשובות היה מעל 4 בסולם של 5-1. עם זאת, לא נמצא מיתאם שלילי, כצפוי, בין התפלגות התשובות על שאלה זו לבין מס' הפרטנרים המזדמנים. מבחינת בדיקות איידס, ניכר שישנה מודעות גבוהה בקרב הנבדקים לצורך לבצע בדיקות לגילוי נוגדני איידס - רק 19% מן הנבדקים לא עשו בדיקות (לעומת 55% מן הנבדקים במחקר של כפכפי בארץ משנת 1989, שלא עשו בדיקות כאלה), אך בהתחשב בכך, שזוהי אוכלוסיית סיכון למחלה (Slater & Costin, 1993), גם אחוז נמוך זה עלול להוות מקור לסיכון. עם זאת, ניתן להניח שהחשש הגבוה מאיידס, שגרם לנבדקים להגבלה וליתר זהירות בפעילותם המינית דירבן אותם לנקוט באמצעי זהירות למניעת הידבקות. עדות לכך נמצאה גם במחקר של Maayan, Soskolne, Engelhard, Moses, Rahav, Raveh, Newman & Weinberger (1993), שנערך בקרב הומוסקסואלים וביסקסואלים שהגיעו לבדיקות איידס בירושלים בשנת 1990, הממצאים מצביעים על מגמה של התנהגות מינית בטוחה יותר (כגון עליה בשימוש בקונדום) בקרב הנבדקים,

בהשוואה לשנת 1986. גם Van Griensven ועמיתיו (1989) מצאו בקרב גברים הומוסקסואלים בהולנד, שהשימוש בקונדום עם פרטנרים מזדמנים עלה בשנים האחרונות שקדמו למחקרם.

ה.1.2 המשתנים המנבאים

סגנון קירבה: עד כה, התחום של סגנון קירבה על פי תיאוריית ההתקשרות של Bowlby וממשיכיו לא נחקר ספציפית בקרב אוכלוסייה הומוסקסואלית. מסתבר על פי ממצאי המחקר הנוכחי, שגם בקרב גברים הומוסקסואלים, כפי שנמצא באוכלוסייה הטרוסקסואלית (למשל: Hazan & Shaver, 1987; Mikulincer & Erev, 1991; Feeney & Noller, 1990) ובקרב פעוטות (Campos et al, 1983; Berlin et al, 1995), סגנון קירבה בטוח הוא הדומיננטי מבין 3 הסגנונות ומקיף כ- 60% מן הנבדקים.

באשר לתפיסת היסטוריית ההתקשרות בילדות, נמצא שממוצע הקשר עם אמא גבוה מזה של הקשר עם אבא, וזה דבר שיחזור גם בממצאי הראיונות. יש לציין, שגם במחקרים על הטרוסקסואלים נמצא, שנבדקים נטו לתאר באופן מחמיא יותר את ההורה שאינו בן-מינם, ולשפוט ביתר חומרה את ההורה שהוא בן-מינם (Hazan & Shaver, 1987). לא נמצאה עדות במחקר הנוכחי להבדלים בין בעלי 3 סגנונות ההתקשרות בתפיסתם את היסטוריית ההתקשרות בילדות. בחלק מהמחקרים על הטרוסקסואלים נמצא, שבעלי הסגנון הבטוח, בהשוואה לבעלי הסגנונות הלא-בטוחים, דיווחו על יחסים חמים יותר עם שני ההורים ובין ההורים (Hazan & Shaver, 1987; Mikulincer & Erev, 1991; Feeney & Noller, 1990). ההנחה של Bowlby וממשיכיו (Hazan & Shaver, 1987; Ainsworth et al, 1978; Bowlby, 1958, 1969, 1973, 1979, 1988) על המשכיות בין אופי ההתקשרות המוקדמת לבין הקשרים הבין-אישיים של המבוגר איננה מוסכמת על כל החוקרים; יש המעלים ספקות ומציינים, שאין עדיין הוכחות מספיקות לקיומו של קשר ישיר בין ההתקשרות בילדות לבין מאפייני הקשרים הבין-אישיים בהמשך ההתפתחות. ההמשכיות יורדת ככל שמתבגרים, ויש אנשים שמנתקים את עצמם משורשי ילדותם, או שאינפורמציות חדשות משנות את הייצוגים הפנימיים שלהם (Belsky & Cassidy, 1994; Hazan & Shaver, 1987; Parker et al, 1992). נראה שגם המחקר הנוכחי אינו מספק עדות לקיומה של המשכיות בין אופי הקשרים בילדות - או יותר נכון - האופן שבו תופסים

הנבדקים כיום את אופי ההתקשרות שהיתה בילדותם, לבין סגנון ההתקשרות ביחסיהם הבין-אישיים בהווה.

זהות הומוסקסואלית: נמצאו מיתאמים מובהקים בין 3 תת-המשתנים של הזהות ההומוסקסואלית במחקר - זיהוי עצמי כהומוסקסואל, קבלה עצמית כהומוסקסואל וחשיפה כהומוסקסואל, וביניהם לבין מדד משולב של זהות הומוסקסואלית. זה מצדיק את השימוש במדד המשולב המשמש במחקר כמשתנה-על המעיד על איכותה של הזהות ההומוסקסואלית של הנבדקים. ממצאים אלה תומכים במודלים של גיבוש זהות הומוסקסואלית, שתיארו תהליך בעל מטלות התפתחותיות של הגדרה עצמית, קבלה עצמית וחשיפה, המקבילות לתת-משתני הזהות ההומוסקסואלית במחקר הנוכחי (Cass, 1979, 1984; זיו, 1996).

כללית, נראה מסיכום הנתונים, שהתקבלו ממוצעים גבוהים יחסית במשתני הזהות ההומוסקסואלית במחקר. עם זאת, אי אפשר לומר שזוהי תמונת מצב של אוכלוסיית ההומוסקסואלים בישראל; עצם ההשתתפות במחקר כרוכה בהגדרה עצמית של זהות הומוסקסואלית, בקבלה עצמית ובחשיפה כהומוסקסואל, כך שייתכן שאלה שהסכימו להשתתף במחקר מאופיינים בזהות הומוסקסואלית מגובשת יותר בהשוואה לכלל אוכלוסיית ההומוסקסואלים. אחד המרואיינים רמז בדבריו על אפשרות כזאת: "כשבאתי לת"א לא ידעתי כלום, הייתי סגור ובארון, חס וחלילה שמישהו ידע; בחיים לא הייתי מעלה על דעתי לבוא לראיון. זה לוקח זמן להגיע לשלב של להגיד, כן, אני הומו. גם בקהילה ההומוסקסואלית יש כאלה שהם עמוק בארון; מישוהו כזה לא רק לא יבוא לראיון, הוא אפילו לא יצא לבלות במקום של הומואים".

ממצאי המחקר הנוכחי מראים, שהגברים ההומוסקסואלים נוטים לספר על נטייתם המינית לחברים יותר מאשר להורים. גם במחקרים אחרים שנערכו בארה"ב ובישראל נמצא, שהומוסקסואלים נוטים לחשוף את עצמם ואת האוריינטציה המינית שלהם ביתר תופשיות בפני חברים ואנשים מחוץ למשפחה מאשר בפני בני-משפחה (Blumstein & Schwartz, 1983; Mewhirter & Mattison, 1984; Wells & Kline, 1987; כפכפי, 1989; אלמוג, 1990; רביץ, 1981). Ben-Ari (1995a), שחקרה בסך-פרנסיסקו, מנקודת מבט של הומוסקסואלים ושל הוריהם את נושא חשיפת ההומוסקסואליות בפני ההורים, מצאה שגילוי להורים כרוך עבור ההומוסקסואל בפחד עז מדחיה ע"י ההורים, ופחד זה הוא המונע את החשיפה. מנקודת המבט של

ההומוסקסואלים, הפחד נובע מכך שהגילוי בלתי הפיך, מלווה בכאב וברגשי אשמה לשני הצדדים ועלול להוביל למשבר משפחתי. לעומת זאת לפי תפיסת ההורים, הפחד של הצאצא מפני חשיפה הוא מפני העימות הכרוך בכך מול ההומוסקסואליות שלו.

בניגוד לממצאים שעלו במחקר הנוכחי ובמחקרים אחרים, שלפיהם חשיפת ההומוסקסואליות גבוהה יותר מחוץ למשפחה מאשר בפני בני-משפחה, במחקר מוקדם יותר שנערך בארה"ב (Bell & Weinberg, 1978) נמצא, שחשיפת האוריינטציה ההומוסקסואלית היתה מעט גבוהה יותר בפני בני-משפחה קרובים מאשר מחוץ למשפחה - לחברים או למעסיקים (שם, עמ' 65-62). נראה שעם הזמן חל שינוי מגמה, שניתן להסבירו בשינוי חברתי לכיוון של יתר פתיחות כלפי הומוסקסואלים המספרים על נטייתם המינית. זה נתמך בממצאי מחקרים (Savin-Williams, 1995), שהראו שבקרב הדור הנוכחי של הומוסקסואלים יש נטיה לחשוף בגיל צעיר יותר את הנטייה המינית. גם בישראל יש רמזים לשינוי שכזה - הן באמצעי התקשורת שהחלו להציג הומוסקסואלים מוצהרים, והן בתוצאות המחקרים. בעוד שבמחקר הנוכחי הגיל הממוצע, שבו נבדקים סיפרו על נטייתם המינית לידיד בעבודה הוא 24.2 שנים, במחקר מוקדם יותר בקרב גברים הומוסקסואלים בישראל (רביץ, 1981) נמצא, שהנבדקים סיפרו על כך לידיד בעבודה בגיל ממוצע של 30. עם השנים, חלה ירידה גם בממוצע הגיל שבו הגברים ההומוסקסואלים סיפרו להוריהם על נטייתם המינית - 22.5 במחקר הנוכחי לעומת 28 במחקר של רביץ (1981). בנוסף, חלה עליה גדולה באחוז הנבדקים שסיפרו להוריהם על נטייתם המינית - 62.7% מהנבדקים סיפרו לאם ו- 51.2% מהנבדקים סיפרו לאב במחקר הנוכחי, לעומת 35.9% שסיפרו לאם ו- 25.6% שסיפרו לאב במחקר של רביץ (1981). העדיפות הכמותית של הומוסקסואלים המספרים לאם על פני הומוסקסואלים המספרים לאב נמצאה גם במחקרים שנערכו בארה"ב (Bell & Weinberg, 1978; Herdt, 1991; Boxer, Cook & Herdt, 1991; Ben-ari, 1995a).

תמיכה חברתית: עיון בממצאים מראה על ממוצעים גבוהים יחסית שהתקבלו בכל מדדי התמיכה החברתית. עם זאת, ישנם הבדלים גדולים בסטיות התקן, שמראים על חוסר אחידות בין תת-משותני התמיכה מבחינת ההבדלים האינדיבידואליים בין הנבדקים. הממצאים מראים שהתגובה הנצפית מן האב לידיעה על ההומוסקסואליות של הנבדק, היא פחות מקבלת, ברצף שבין דחיה עד קבלה, לעומת התגובה הנצפית מן האם. ייתכן שזוהי הסיבה לממצא שהוזכר לעיל,

שהנבדקים סיפרו לאימם, יותר מאשר לאביהם, על נטייתם ההומוסקסואלית - היות ומצד האם ציפו לקבלה חיובית יותר, נטו יותר לספר לה. מבחינת רמת התמיכה הנתפסת נמצא שהיא גבוהה יותר מחברים מאשר ממשפחה. גם במחקר שנערך בארה"ב בקרב גברים הומוסקסואלים דווח על יותר תמיכה נתפסת מחברים מאשר ממשפחה (Kurdek & Schmitt, 1986b). Kurdek (1987), שהשתמש רק בפריטי התמיכה המייצגים תמיכה רגשית, מצא בקרב זוגות הומוסקסואלים, שחברים נתפסו כמספקים יותר תמיכה רגשית מאשר בני-משפחה. במחקר שבדק תמיכה חברתית בקרב הטרוסקסואלים בישראל (Florian et al, 1995) נמצא, שהתמיכה הניתנת מפרטנרים וחברים הולמת יותר לצרכי הנבדקים מזו הניתנת ע"י הורים. חוקרים אלה מצאו הבדל בין סוגי התמיכה הניתנת ע"י דמויות שונות - פרטנרים וחברים נתפסו בעיקר כמקור לתמיכה רגשית, אבות נתפסו כמקור פוטנציאלי לתמיכה אינסטרומנטלית, ואימהות נתפסו כמספקות תמיכה אינסטרומנטלית ורגשית כאחד. במחקר שהשווה בין הומוסקסואלים לבין הטרוסקסואלים בגיל מבוגר (60-93), לא נמצא ביניהם הבדל במידת התמיכה החברתית שקיבלו, אך נמצא הבדל מובהק באשר למקורות התמיכה; הומוסקסואלים קיבלו יותר תמיכה מחברים, והטרוסקסואלים קיבלו יותר תמיכה ממשפחה (Dorfman et al, 1995). גם מדברי המרואיינים במחקר הנוכחי עלה, שרובם מקבלים תמיכה רבה יותר מחברים מאשר מבני משפחה. לעתים, מכל בני המשפחה, תואר קשר תומך בבגרות דווקא מצידה של אחות צעירה. וכך תאר אחד המרואיינים את הקשר עם אחותו הצעירה: "פתאום אני מרגיש שמכל בני משפחתי היא היחידה שמקבלת אותי; אין לה שום בעיה, כך נראה לי, עם ההומוסקסואליות שלי. היא עושה דברים שגורמים לי להתרגש, דברים של הבעת תמיכה והזדהות, שאף אחד מהמשפחה לא עושה. עם הורי זה תמיד עם סימן של בעייתיות; יש איתה יותר נינוחות והיא היתה היחידה שמעולם לא הביעה בקול רם שמה שאני עושה זה לטווח קצר ושזה יעבור". אפשר להסביר זאת בכך, שכאשה, האחות פחות מאויימת מן ההומוסקסואליות של אחיה, ואין לה את רגשי האשמה שעלולים להיות להורים, הנוטים להאשים את עצמם בהומוסקסואליות של בנם. כאחות צעירה היא גם גדלה בדור שמבין ומקבל יותר את התופעה מאשר בני דורות מבוגרים יותר.

מבחינת מס' התומכים הזמין, הנבדקים במחקר הנוכחי נתנו הערכות גבוהות יחסית - כ-

5 תומכים בממוצע בכל אחד מהמצבים. גם באשר לסיפוק של הנבדקים מן התמיכה הכוללת הזמינה להם במצבי מתח ומצוקה, הציון הממוצע שהתקבל הינו גבוה למדי (כ- 5 בסולם 1-6). יש

לציין, שבשאלה זו לא נעשתה הפרדה בין התמיכה הזמינה ממשפחה ומחברים, ובמצבי המתח והמצוקה המופיעים בשאלות אין התייחסות ספציפית להומוסקסואליות של הנבדקים. Kurdek (1987) עשה הפרדה בין מספקי תמיכה שונים ומצא, שזוגות הומוסקסואלים דיווחו על מספקי תמיכה לפי הסדר הבא: חברים, פרטנרים, משפחה וחברים לעבודה. לדברי החוקר, בקרב הטרוסקסואלים לא אובחן הבדל במידת התמיכה המתקבלת מחברים לעומת התמיכה המתקבלת ממשפחה. לטענתו, המצב שחברים ופרטנרים הם מספקי תמיכה עיקריים להומוסקסואלים, ממלא חלל שנוצר מתסרונום של בני-משפחה כספקי תמיכה, ונובע מקושי של בני המשפחה להתייחס לקרובם ההומוסקסואל, או מהתרחקות רצונית של ההומוסקסואל עצמו ממשפחתו, על מנת להמנע מחשיפה או מדיון בהומוסקסואליות שלו.

קשרים בין מנבאים: נמצאו קשרים מיתאמיים חיוביים בין המשתנים המרכזיים במחקר

- בין סגנון התקשרות לבין זהות הומוסקסואלית ובין סגנון התקשרות לבין תמיכה חברתית, ובין זהות הומוסקסואלית לבין תמיכה חברתית. המשמעות היא, שאדם בעל סגנון התקשרות בטוח עשוי לקבל ציונים גבוהים יחסית בזהות הומוסקסואלית ובתמיכה חברתית; או מכיוון שני - שסביר יהיה למצוא יותר בעלי דפוס התקשרות לא-בטוח בקרב בעלי הציונים הנמוכים יחסית בזהות הומוסקסואלית ובתמיכה חברתית. ממצאים דומים בד"כ נמצאו גם במחקרים בקרב אוכלוסייה הטרוסקסואלית בישראל; אצל גונן (1995) נמצא, למשל, שנבדקים בעלי סגנון התקשרות בטוח היו בעלי הרמה הגבוהה ביותר של גיבוש זהות האני; Mikulincer & Nachshon (1991) מצאו בקרב הטרוסקסואלים במחקר שבדק דפוסי חשיפה עצמית (שבמחקרנו שייכת למשתנה הזהות) על פי סגנונות התקשרות, שבעלי הסגנון הבטוח גילו יותר גמישות בחשיפה מבעלי הסגנונות הלא-בטוחים, ובעלי הסגנון הבטוח והאמביוולנטי/החרד תשפו יותר את עצמם מאשר בעלי הסגנון הנמנע. Florian et al (1995) בדקו קשר בין סגנון ההתקשרות לבין מימדים שונים של תמיכה חברתית - זמינות, ביקוש ויעילות בהפחתת מצוקה; הממצאים הראו שבעלי הסגנון הבטוח תפסו רמות גבוהות יותר של תמיכה מאשר בעלי הסגנונות הלא-בטוחים. גם Priel & Shamai (1995) מצאו שבעלי דפוס התקשרות בטוח תפסו רמות גבוהות יותר של תמיכה חברתית מאשר בעלי הסגנונות הלא-בטוחים.

חוקרים אחרים מצאו קשר בין התהליך ההתפתחותי של הזהות ההומוסקסואלית בקרב

גברים הומוסקסואלים לבין משתנים של תמיכה משפחתית (זיו, 1996). במחקר של Wells & Kline (1987) בקרב הומוסקסואלים משני המינים בארה"ב, נמצא קשר בין חשיפת אוריינטציה הומוסקסואלית (שהיא היבט של זהות הומוסקסואלית) לבין היבטים של תמיכה חברתית ומשפחתית, כגון קבלה ואישור או חשש מדחיה שעלולה לבוא בעקבות החשיפה.

ה.3.1 משתנים דמוגרפיים

על פי הממצאים, נראה שהושגה התפלגות טובה יחסית מבחינת המוצא וההכנסה של הנבדקים. מבחינת המוצא ישנה עדיפות לילידי הארץ, מעבר לזו שישנה בקרב גברים יהודים בגילאים מקבילים בישראל, אולם נמצא גם ייצוג סביר לגברים הומוסקסואלים שאינם ילידי הארץ, או שאבותיהם אינם ילידי הארץ (66.9% מהנבדקים במחקר, לעומת 89.5% מבין הגברים היהודים באוכלוסיה הכללית - לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 1996, עמ' 84-85). מבחינת ההכנסה, ישנו ייצוג לכל רמות ההכנסה, וממוצע ההכנסה של הנבדקים (דרגה 4.9 המקבילה להכנסה של 3000-4500 ש"ח ברוטו לחודש) אינו חורג מטווח ההכנסה של תושבי ישראל בשנת 1994 - הנע בין ממוצע הכנסה של נפש סטנדרטית, 2448 ש"ח, לבין ממוצע הכנסה של ראש משק הבית, 4544 ש"ח ברוטו לחודש (שם, עמ' 264). מבחינת הגיל ומס' שנות הלימוד קיימת הטווח מסויימת; כ- 54% מן הנבדקים הינם בקבוצת הגיל 26-34, לעומת 22.3% בקבוצת הגיל 25-34 מבין הגברים היהודים בישראל בשנת 1995 (שם, עמ' 80); וכ- 64% מן הנבדקים למדו מעל 12 שנים, לעומת 45.3% מבין הגברים היהודים בישראל בשנת 1995 (שם, עמ' 480-481). עם זאת, גם בתחומים אלה, העובדה שטווח הגילאים הוא 23-72, עם ממוצע של 32 שנים, ושכ- 28% מן הנבדקים הינם בגיל גבוה מ- 34, והעובדה שיותר מ- 35% מן הנבדקים למדו 12 שנים ומטה, נחשבת להישג יחסי לעומת מחקרים במדעי החברה, שברובם הנבדקים הם סטודנטים, וגם לעומת מחקרים בקרב הומוסקסואלים. לשם השוואה - במחקר של כפכפי (1989) שנערך בישראל בקרב גברים הומוסקסואלים, טווח הגילאים של המשתתפים היה 18-30. אצל Wells & Kline (1987) טווח מס' שנות הלימוד של הגברים ההומוסקסואלים במחקרם היה 12-18, עם ממוצע של 15.3 שנות לימוד, לעומת טווח של 8-25 וממוצע של 14.6 שנות לימוד במחקר הנוכחי; במחקר של Kurdek (1995a) בקרב 122 גברים הומוסקסואלים, ממוצע ההשכלה היה 6.3 בסולם

שהמקסימום שלו היה 8; במחקר של Peplau (1981) מחצית הנבדקים היו סטודנטים. יש לציין, שמעבר לבעיית הייצוג הקשורה לאופן השגת המידגמים במחקרי הומוסקסואלים, ניתן להעריך שמאפייני ההשכלה של האוכלוסייה ההומוסקסואלית גבוהים מן הממוצע של כלל האוכלוסייה. זה נובע בחלקו מכך, שעפ"ר הומוסקסואלים אינם צריכים לתמוך בפרנסת אשה וילדים והקמת משפחה לא יכולה לקטוע או להפריע ללימודיהם, והם יכולים להקדיש יותר שנים לרכישת השכלה.

מבחינת מקום המגורים של הנבדקים, כ- 3/4 מן הנבדקים ציינו שהם גרים באיזור המרכז, כולל ירושלים, ומעל 90% מן הנבדקים ציינו כמקום מגורים - עיר גדולה. נראה שהנתון הראשון אינו חריג, שכן באיזור המרכז הכולל את ירושלים, גרו בשנת 1995 60% מהיהודים בישראל שהם בגיל 20-74 (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 1996, עמ' 58). הנתון השני מצביע אמנם על ייצוג-יתר של הומוסקסואלים הגרים בערים הגדולות, אך אפשר להסביר זאת בכך, שרבים מן ההומוסקסואלים שנולדו וגדלו במקומות ישוב קטנים, נוטים לעזוב את מקום גידולם בהגיעם לבגרות. זה נובע מרצונם לשובור את חומת הבדידות ולהתערות בקהילייה ההומוסקסואלית, שמקומות המפגש שלה ופעילויותיה מתרכזים בערים הגדולות, וגם אולי מן החשש "לצאת מהארון" במקום המוכר, שבו עלולות להיות השלכות חברתיות לא נעימות להומוסקסואל ולבני משפחתו. הסברים אלה נתמכו בדברי המרואיינים וגם מנתונים שנמסרו ע"י אנשי הקשר שהפיצו את מרבית השאלונים. יש לציין, שתופעת ההתקבצות של הומוסקסואלים בערים הגדולות קיימת בכל העולם.

מבחינת השרות הצבאי, בולטת העובדה, שמבין 119 נבדקים רק אחד לא שרת בצבא. נתון זה הוא נמוך ביותר לעומת נתוני השרות הצבאי בכלל אוכלוסיית הגברים היהודים בישראל. מבחינת הדת, רוב הנבדקים, 85%, מגדירים עצמם כחילוניים, וזהו אחוז גבוה מזה הקיים בכלל האוכלוסייה; עם זאת, השתתפו במחקר גם כ- 11% נבדקים המגדירים עצמם כדתיים או מסורתניים. נתון נוסף המעיד על שוני בין הומוסקסואלים לעומת האוכלוסייה הכללית הוא הנמצא, שכ- 55% מן הנבדקים עברו טיפול פסיכולוגי כלשהו המהלך חייהם. כללית, ידוע כי הומוסקסואלים פונים לטיפול הרבה יותר מהטרוסקסואלים (Bell & Weinberg, 1978); גם במחקר שנערך בישראל (כפכפי, 1989) נמצא ש- 48.5% מבין הגברים (Morgan, 1992). הומוסקסואלים שנבדקו, נעזרו בפסיכולוג בקשר להומוסקסואליות שלהם. על סמך הידוע על

הקשיים הרבים - אישיים, משפחתיים וחברתיים, שכל הומוסקסואל מתמודד עימם, ושבחלקם עלו בראיונות האישיים (ראו בתיאורי המקרים בפרק ד'), ניתן להסיק שהפניה לפסיכולוג באה בגלל מצוקה שהינה מנת חלקם של חריגים בחברה - וזה נתמך במחקר הנוכחי גם ע"י הממצא על מיתאם שלילי בין התמיכה הנתפסת ממשפחה לבין קבלת טיפול פסיכולוגי - אך גם מבטאת דרך התמודדות עם החריגות, על כל מה שמתלווה אליה. גם רמת ההשכלה הגבוהה יחסית של הנבדקים, שבד"כ מלווה ברמת מודעות גבוהה יותר, עשויה להוות גורם לעידוד הפניה לפסיכולוג בעת הצורך. דרך נוספת שיכולה לעזור להומוסקסואל בקשייו עשויה להיות חברותו באירגון של הומוסקסואלים. כ- 55% מן הנבדקים במחקר הנוכחי מדווחים על השתייכות לאירגון כזה. לשם השוואה, במחקר של Bell & Weinberg (1978) שנערך בארה"ב, רק 24% מן הגברים ההומוסקסואלים שנבדקו, דיווחו על חברות באירגון של הומוסקסואלים (עמ' 414). במחקר של אלמוג (1990) שנערך בישראל, בקרב 104 גברים הומוסקסואלים, רק 28% מן הנבדקים דיווחו על חברות באירגון הומוסקסואלי. לפי נתונים של אירגון ההומוסקסואלים בישראל - האגודה לשמירת זכויות הפרט - מס' החברים באגודה בחודש יולי 1997 הוא 700, 70% מביניהם הם גברים, לעומת 400 חברים בחודש יולי 1996. ניתן להסביר את העליה הגדולה במס' החברים בכך, שבמהלך השנים התרחבה פעילותם של אירגוני הומוסקסואלים בעולם ובישראל, וגדלה המודעות של הומוסקסואלים ביחס לקיומם של אירגונים כאלה. גדלה מאד גם כמותם של הפירסומים בעיתונות והוויכוחים במישור הפוליטי, שמתייחסים לתופעה על כל היבטיה, ומהווים מקור מידע להומוסקסואלים שעדיין לא יצרו קשר עם הקהילייה ההומוסקסואלית. לפי נתוני האגודה לשמירת זכויות הפרט בישראל, היא מקיימת כיום פעילויות רבות: בתחום החברתי-קהילתי, בתחום ההסברתי, בתחום הפוליטי והמשפטי ובתחום התמיכתי שכולל הפעלת קווי חירום וייעוץ. מרואיינים רבים סיפרו על חברותם ופעילותם באגודה וציינו את חשיבותה הרבה בחייהם; חלקם גם שמו אותה בדפי המעגלים בסיווג של קשר קבוצתי. אחד המרואיינים אמר: "האגודה מהווה קבוצת השתייכות חדשה; פעם ראשונה בחיים להרגיש שייך, התמיכה של החברה. פתאום כולם הומוסקסואלים או ידידותיים, זאת קבוצה שיש בה ביטוי של חלק ממני. צריך לבחור עמדה בחיים - או שאתה נלחם על שלך או שאתה לא נלחם; אני בחרתי להלחם, עכשיו באגודה אני עושה את זה ועוד איד!".

ה.2 קשרים בין המשתנים המנבאים לבין דפוס הקשרים

ממצאי המחקר תומכים בקיומו של קשר בין משתנים פסיכולוגיים וחברתיים לבין דפוס קשרי הקירבה של הנבדקים. להלן, ייערך דיון ביחס לממצאים המתייחסים לקשר בין המשתנים הללו.

ה.1.2 סגנון קירבה

סגנון הקירבה של הנבדקים נבחן משתי נקודות מבט - תיאוריית ההתקשרות של Bowlby וממשיכיו (Bowlby, 1958, 1969, 1973, 1979, 1988; Ainsworth et al, 1978; Hazan & Shaver, 1987) ותיאוריית ההתחברות של Josselson (1992). בתחילה, ייבחנו הממצאים על ההשערות והשאלות הקשורות לשתי הגישות בנפרד, ואחר כך ייעשה ניסיון לבחנם במשותף.

ה.1.1.2 סגנון ההתקשרות

בפתח הדברים נציין, שההשערות והשאלות המרכזיות הקשורות לסגנון ההתקשרות של הנבדקים הועלו ביחס להשוואה בין בעלי הסגנון הבטוח, לבין בעלי הסגנונות הלא-בטוחים. ההשוואה בין בעלי הסגנון האמביוולנטי/חרד לבין בעלי הסגנון הנמנע היא משנית לכך. הועלתה השערה שקיים קשר בין סגנון ההתקשרות לבין דפוס קשרי הקירבה של גברים הומוסקסואלים הנבדקים במחקר - שנבדקים המסווגים כבעלי סגנון התקשרות בטוח הם בעלי ציונים גבוהים יותר במדדי דפוס הקשרים מאשר בעלי סגנון לא-בטוח - אמביוולנטי/חרד ונמנע. ממצאי המחקר תומכים בהשערה זו. זה אמור לגבי המדד המשולב של דפוס הקשרים, שכולל 3 מדדים מבניים - קביעות הקשרים, מגורים עם בני-זוג ואורך הקשרים - ואת המימד האיכותי-חוייתי של סיפוק מהקשרים, וגם לגבי מדד יציבות הקשרים (הכולל את 3 המדדים המבניים) ומדד הסיפוק מקשרים, בנפרד. ניתן לומר, אם כן, שבקרב הגברים ההומוסקסואלים הנבדקים במחקר, מדד אישיותי של קשר בין-אישי - סגנון ההתקשרות - קשור למדדים מבניים של קשר בין-אישי ולמדד איכותי-חוייתי של קשר בין-אישי. אפשר להצביע על שני כיוונים אפשריים של סיבתיות: כיוון אחד - אלו שיש להם סגנון התקשרות יותר בטוח יצליחו ביתר קלות ליצור קשרים יציבים ומספקים; וכיוון שני - אלו שיש להם יחסים יציבים ומספקים יגבשו סגנון

התקשרות יותר בטוח. זה מתאים למושגי תיאוריית ההתקשרות הגורסת שמהלך החיים עשוי לתרום לשינוי בדפוסי התקשרות שנוצרו בילדות (Bowlby, 1988, pp. 26-27), וגם למושגי תפיסה מערכתית המדגישה את ההשפעה של הקונטקסט הבין-אישי על תחושות פנימיות של האינדיבידואל.

ביחס לשאלה אם קיים הבדל בין בעלי שני הסגנונות הלא-בטוחים, נמצאה עדות לקיומו רק במדד יציבות הקשרים (שילוב 3 המדדים המבניים), שבו נמצא שממוצע בעלי הסגנון האמביוולנטי/חרד הוא משמעותית גבוה יותר מזה של בעלי הסגנון הנמנע. ייתכן שממצא זה מבטא את ההתרחקות מקשרים של בעלי הסגנון הנמנע, ולא דווקא יציבות קשרים גבוהה יותר של הנבדק האמביוולנטי/חרד; שכן נבדק שדיווח על חוסר קשרים קיבל ציון נמוך יותר במדדים המבניים (ציון 0), מאשר נבדק שדיווח על קשרים מזדמנים (ציון 1).

גם במחקרים על זוגות הטרוסקסואלים והומוסקסואלים שנערכו בעבר, נמצא קשר בין תכונות אישיות לבין מדדי יציבות וסיפוק. מחקרים שחקרו הטרוסקסואלים על פרשת יחסים משמעותית בחייהם, מצאו קשר בין סגנון ההתקשרות לבין משך היחסים (Hazan & Shaver, 1987; Feeney & Noller, 1990), ובין סגנון ההתקשרות לבין סיפוק מהיחסים (Mikulincer & Erev, 1991; שפיגל, 1995 - לגבי זוגות נשואים). לפי Shaver & Hazan (1988), בעל הסיגנון הבטוח שם דגש על אינטימיות וקירבה רגשית ביחסים בין-אישיים; נראה שאיפיונים אלה תורמים ליתר-יציבות וסיפוק ביחסים. ביחס לנישואין הטרוסקסואליים, Kelly & Conely (1987) מצאו קשר בין תכונות אישיות שבראשן עומדת הנורוטיות של הבעל, לבין יציבות הנישואין וסיפוק בהם. Kurdek (1991a) מצא קשר בין משתנים אישיותיים כגון: מוטיבציה לקשר, ערכים ואמונות על קשר ועל אוטונומיה אישית בקשר, לבין יציבות הנישואין וסיפוק מהם. בקרב זוגות הטרוסקסואלים והומוסקסואלים מונוגמיים נמצא קשר בין ערכים על קשר דיאדי לבין סיפוק ביחסים (Kurdek & Schmitt, 1986b). בקרב זוגות הומוסקסואלים, נמצא קשר בין משתנים אישיותיים כגון: אפקטיביות שלילית, ערכים על קשר, השקעה ומחוייבות לקשר, לבין יציבות וסיפוק ביחסים (Kurdek, 1989, 1992).

קיים וויכוח בקרב חוקרים ביחס לקשר בין סגנון ההתקשרות של הנבדקים בחייהם הבוגרים, לבין היסטוריית ההתקשרות עם ההורים בילדות, כפי שהם זוכרים אותה ותופסים

אותה כיום. ממצאי המחקר הנוכחי תומכים בקיומו של קשר כזה ומורים על הבדל מובהק בין בעלי הסגנון הבטוח לבין בעלי הסגנונות הלא-בטוחים בתפיסת היסטוריית ההתקשרות בילדות, כשבעלי הסגנון הבטוח מקבלים ציונים גבוהים יותר. ממצאים אלה תומכים בהנחת ההמשכיות של סגנון ההתקשרות שהועלתה ע"י Bowlby (1988) ונמצאה במס' מחקרים (Hazan & Shaver, 1987; Mikulincer & Erev, 1991; Mikulincer et al, 1990; Feeney & Noller, 1990; טרופ, 1994), ואינם תומכים בטענת חוסר ההמשכיות של Parker ועמיתיו (1992). אולם, למרות התמיכה בהנחת ההמשכיות באשר לסגנון ההתקשרות, ולמרות שסגנון ההתקשרות עצמו נמצא קשור למדדי דפוס הקשרים, לא נמצאה במחקר הנוכחי עדות הקושרת את תפיסת היסטוריית ההתקשרות בילדות עם מדדי דפוס הקשרים. אפשר להסביר חוסר התאמה זה בכך, שביחס למשתנים של סגנון התקשרות בבגרות והיסטוריית התקשרות בילדות, הנבדק מתייחס לאותו משתנה - 'התקשרות', ולכן סביר שתימצא התאמה ביניהם, בעוד שדפוס הקשרים כולל משתנים ספציפיים בבגרות, שלא בהכרח מתואמים עם היסטוריית ההתקשרות בילדות. הממצא תומך בטענות Parker ועמיתיו (1992), שאין בהכרח קשר בין תפיסת ההורות כפי שהיתה בילדות, לבין איכות יחסי הקירבה האינטימיים העכשוויים (פרט למקרים קיצוניים של חסך קיצוני בדאגה הורית). עם זאת, במחקרים שעליהם מסתמכים החוקרים הללו, נעשה שימוש בהמשגות ובכלים אחרים מאלה של תיאוריית ההתקשרות, לבחינת אופיים ואיכותם של קשרי הקירבה בילדות ובהווה.

ה.2.1.2 מרחב ההתחברות

על סמך הראיונות שבוצעו במחקר הנוכחי הופקו 5 פרופילים של 8 מימדי ההתחברות: פרופיל התחברות המתייחס לכלל הקשרים של המרואייין, פרופיל התחברות עם האם במהלך החיים, פרופיל התחברות עם האב, פרופיל התחברות עם פרטנרים הומוסקסואלים החל מגיל ההתבגרות ואילך, ופרופיל התחברות עם 'אחרים' - דמויות אחרות מהני"ל. בחינת הפרופילים מראה, שהקשר החזק ביותר במרחב ההתחברות של הנבדקים, כפי שמתבטא בממוצע של 8 המימדים, הוא הקשר עם האם; אחריו בא הקשר עם פרטנרים הומוסקסואלים; אחריו - הקשר עם 'אחרים', ובמקום אחרון נמצא הקשר עם האב. יתר על כן, גם אם נבחן כל מימד לחוד, נמצא שבקשר עם האב, כל אחד מ-8 המימדים קיבל את הציון הנמוך ביותר בהשוואה לשאר סוגי הקשרים. ממצאים אלה אינם מפתיעים, וחוקרים שונים מצאו, שלגברים הומוסקסואלים היה

בילדותם קשר קרוב עם אימם וקשר מרוחק עם אביהם. למשל, Thompson ועמיתיו (1973) מצאו, שגברים הומוסקסואלים, לעומת קבוצת ביקורת של גברים הטרוסקסואלים, בילו בילדותם זמן מועט עם אביהם, היו יותר במרכז תשומת הלב של אימם והיו ה"פייבוריטים" שלה. הספרות הפסיכואנליטית התייחסה רבות לאופי הקשר ודפוסי ההפנמה עם שני ההורים - אם שתלטנית, קרובה ואינטימית ואב מרוחק או עויין - בהקשר אטיולוגי לתופעת ההומוסקסואליות (Fraud, 1905; Bieber, 1962; Avans, 1969; שוהם ועמיתיו, 1979), אולם דיון באטיולוגיה של התופעה אינו עולה בקנה אחד עם מטרותיו של המחקר הנוכחי. למעשה, אין גם אפשרות להסיק שממצאי המחקר הנוכחי על הקשר עם ההורים הם ייחודיים לגברים הומוסקסואלים. הוזכר קודם, שביחס לתפיסת היסטוריית ההתקשרות בילדות, נמצא, שגם נבדקים הטרוסקסואלים (Hazan & Shaver, 1987) נטו לתאר באור מחמיא יותר את ההורה שאינו בן-מינם ולשפוט ביתר חומרה את ההורה שהוא בן-מינם. ייתכן גם, שמבחינת כיוון הסיבתיות, הנטייה ההומוסקסואלית שאולי מובנית בילד, היא שקבעה, לפחות באופן חלקי, את תגובת ההורים אליו וגרמה באופן בלתי מודע לאם להיות אינטימית יותר עימו, ולאב להתרחק או להיות עויין כלפיו (Avans, 1969).

בחינת הפרופילים של מימדי ההתחברות עם דמויות שונות מראה את הדומיננטיות היחסית של המימדים בכל פרופיל. נראה שבכל הפרופילים, פרט לפרופיל האב, מימד ההתקשרות המבטא קשר רגשי נמצא במקום הראשון או השני. עם האב, במקום הראשון נמצא מימד השייכות. נראה שמימד זה מבטא את קירבת הדם עם האב, שהינה מובנית ולא נרכשת, לעומת מימדי קשר המתהווים כתוצאה מיחסי-גומלין מתמשכים. ייתכן גם שציון גבוה יותר במימד זה מבטא מישאלה של שייכות לאב על אף או בגלל הבעייתיות בקשר עימו. בכל הפרופילים, פרט לפרופיל של פרטנרים הומוסקסואלים, המימד הנמוך ביותר הוא מימד הטיפוליות. מימד זה יוצא דופן בכך, שהוא מבטא נתינה לאחרים, ולא קבלה מהם או הדדיות עימם. מסתבר, אם כן, שהנבדקים במחקר נוטים יותר להציע את עצמם לצרכי הפרטנרים ההומוסקסואלים שלהם מאשר לצרכי שאר הדמויות שאיתן הם בקשר. בפרופיל הכולל המבטא את כל מרחב ההתחברות, נראה שמימדי ההתחברות הגבוהים ביותר הינם התקשרות, החזקה, שייכות ואישור. אחריהם באים הדדיות, אידיאליזציה והזדהות, תשוקה, ובמקום האחרון, כאמור, טיפוליות. מיקומו הגבוה של מימדים שכוללים תחושות קירבה וקשר רגשי, שהם ממרכיביה של אינטימיות על פי מודל 3 הרכיבים של אהבה (Sternberg, 1986), ומיקומו הנמוך של מימד התשוקה בקרב

המרואיינים, מנוגדים לסטיגמה הקיימת על אופי היחסים של גברים הומוסקסואלים. לפי מודל 3 הרכיבים, לרכיב האינטימיות יש חשיבות רבה ביחסים ארוכי טווח, ואילו רכיב התשוקה משחק תפקיד גדול ביחסים קצרי-טווח שאינם יציבים ונמצאים בסכנת התפרקות. נראה שאפילו ביחסים עם פרטנרים הומוסקסואלים, מימד התשוקה תופס אצל המרואיינים במחקר הנוכחי רק את המקום השלישי, אחרי מימד ההתקשרות ואחרי מימד האישור, שתופס את המקום הראשון. מימד האישור מבטא קבלה מלאה ע"י אחרים, ונראה שתחושה זו מתקיימת וחשובה בקשר עם פרטנרים הומוסקסואלים יותר מכל תחושה אחרת בקשר עימם.

עיון בממוצעים של ציוני ההתחברות הכוללים לפי 3 קבוצות גיל, מראה, שהאיכות הגבוהה ביותר של ההתחברות מבחינת גובה הממוצעים הינה בגיל הבגרות - 25 ומעלה; זאת פרט להתחברות עם האם, שבגיל הילדות מקבלת את הממוצע הגבוה ביותר מבין 3 התקופות. פרט להתחברות עם 'אחרים', גיל ההתבגרות נמצא במקום הנמוך ביותר. ידוע שזהו גיל בעייתי גם באוכלוסייה הטרוסקסואלית בקרב שני המינים, אך לנער המגלה לראשונה את ניצני נטייתו המינית החריגה בחברה, וודאי קשה יותר, ותחושת הבידוד שלו גדולה יותר, וזה, כפי הנראה, בא לביטוי בציונים הנמוכים שניתנו למימדי ההתחברות ביחס לגיל ההתבגרות. בהתחברות עם 'אחרים', גיל הילדות נמצא במקום הנמוך ביותר, ככל הנראה, משום שמבחינה התפתחותית, הקשרים החשובים בגיל זה הינם עם ההורים, והקשרים עם 'אחרים' הינם רופפים בד"כ (עם הומוסקסואלים לא מתקיימים קשרים בגיל הילדות). בגיל הבגרות, פרופיל ההתחברות בקשרים הומוסקסואליים הוא גבוה יותר מפרופיל ההתחברות עם האם.

חשוב גם לציין, שהפער בציונים בין האם לבין האב מצטמצם בגיל הבגרות עד לחצי מהפער שהיה לטובת האם בגיל הילדות ובגיל ההתבגרות, וזה מעיד, כפי שעלה גם מן החלק הפתוח בראיונות, שלגבי חלק מהמרואיינים חלה במהלך השנים התקרבות הדרגתית לאב, שבגיל הילדות נתפס עפ"ר כמאיים ומרוחק. להלן, תובא לשם הדגמה תמצית מתאורו של מרואיין בן 26, את אביו בתקופות שונות בחייו: ביחס לגיל 5 ולגיל 10 אמר שזוכר את אביו בעיקר בהקשרים של סבל וחוויות לא נעימות; בגיל 10 - בנוסף ל"ל, האב מתואר גם כפחות נוכח מבחינה גיאוגרפית בגלל גירושין, אם כי: "יש לי חלל ריק ממנו גם לפני הגירושין"; בגיל 15 - אין שינוי; ביחס לגיל 20 - המרואיין מספר שגר בדירת אביו, ואז: "בעצם התחלתי להכיר אותו כמבוגר ונגלו הרבה צדדים יפים, כבני-אדם מבוגרים מסתדרים טוב כשאנחנו לא במעמד של ילד והורה. עדיין הייתי

בא בטענות, אבל גם היו הרבה רגעים יפים"; ביחס לגיל הנוכחי - 26 - מתאר: "היום יש לי קשר איתו כמו עם ידיד, חבר". לעיתים, ההתקרבות לאב בגיל הבגרות מתרחשת כתוצאה מהסתכלות אחרת מצד ההומוסקסואל. מרואיין אחד סיפר, למשל, כיצד במהלך טיפול פסיכולוגי הבין, שדמות אביו, כפי שתפס אותה במשך השנים, היתה שונה מאד מהדמות הממשית, ורק בזכות הטיפול למד להכיר את אביו באור חדש, אובייקטיבי יותר. מרואיין אחר, בדברו על התקופה הנוכחית בחייו (גיל 36) מתאר: "קרה משהו ביחס לקשר עם אבא בתקופה האחרונה, וזה קבלה כמעט מוחלטת שלי אותו, נקי מכעס אליו. אני עברתי בשנה האחרונה איזשהוא טיפול שכלל תהליך שנקרא סליחות, שבו אני סולח לכל מיני אנשים שאני כועס עליהם. בגדול, יש לי מקום לאבא שלי עכשיו אצלי". חלק מצמצום הפער קשור גם לכך, שהקשר עם האם מתואר כחס וקרוב יותר בילדות מאשר בבגרות. כלומר, הפער הגדול בין ציוני ההתחברות של האם ושל האב מצטמצם אצל חלק מהנבדקים, לאו דווקא בגלל שינוי לטובה בטיב ההתחברות עם האב בבגרות, אלא בגלל שינוי בטיב ההתחברות עם האם בגיל ההתבגרות והבגרות. ניתן להניח, שהירידה בציוני ההתחברות עם האם קשורה לתהליך היפרדות טבעי מהאם, שהיתה בילדות דמות טיפולית חמה ומגוננת, וכשהילד גדל היא ממלאת פונקציה אחרת עבורו. להלן, יובא תיאור של נבדק שמדגים זאת: ביחס לגיל 5 - "אמא הרעיפה עלי הרבה אהבה... מאד אהבתי אותה והייתי קשור אליה". ביחס לגיל 10 - "אותו דבר כמו בגיל 5, רק שנהייתי טיפה יותר עצמאי". ביחס לגיל 15 - "הקשר התרחק טיפה... היתה פחות אידיאלית בעיני, התחלתי לראות את הפגמים שלה והחסרונות". ביחס לגיל 20 - "לא השתנה הרבה... נוצרה בעיה בשלב זה, כי אימי הביעה את כאבה והתעצבותה מהיותי הומו; וזה פגם, כי צפיתי שלא רק תקבל אותי אלא תשמח שאני נהנה, וזו היתה כנראה דרישה מוגזמת". ביחס לגיל 25 - "עם אמא היחסים הולכים ומתרחקים. גרים בערים שונות, פחות נפגשים ופחות מדברים". ביחס לגיל 30 - "אמא נפטרה". בכל התקופות הנ"ל תאר נבדק זה את הקשרים עם האב כמרוחקים וקורקטיים; ביחס לגיל 34 התיאר משתנה: "היחסים עם אבא התקרבו מאד. מה שקרה לו - שמנסה למלא את מקומה (של האם שנפטרה) ומתנהג איתי כמו שהיא היתה מתנהגת איתי, ולא כמו שהוא היה קודם. ולא שהוא בודד או משהו... ההתקרבות מתבטאת שמתראים לעיתים יותר קרובות. עכשיו הוא מתקשר או בא אלי לשישי-שבת, או כשאני בא לבקר אותו, הוא מספר הרבה, נהיה פטפטן, פעם היה כזה שתקן". נבדק זה מדגים שצמצום הפער בציוני ההתחברות בין האם והאב יכול לנבוע מתהליך מקביל של

ירידה בקירבה עם האם ועליה בקירבה עם האב. עליה זו יכולה להיות, כאמור, הן בגלל הסתכלות והתייחסות אחרת מצד הבן, והן בגלל התחממות והתקרבות מצד האב.

היות ומרחב ההתחברות שעולה בראיונות מייצג את אופי הקשרים של הנבדקים במהלך חייהם, ניתן היה לצפות לקשר בינו לבין מדדי דפוס הקשרים של הנבדקים בחייהם הבוגרים, כפי שהוא עולה מן השאלונים. הממצאים בקרב 30 נבדקים שנבחנו בשני סוגי הכלים, אינם תומכים בקיומו של קשר מיתאמי בין טיב ההתחברות לבין מדדי דפוס הקשרים. ככל הנראה, זה נובע מכך שציון ההתחברות הכולל מתייחס לכל סוגי הקשרים, ואילו מדדי דפוס הקשרים מתייחסים רק לקשרים עם פרטנרים הומוסקסואלים. ואכן, נמצאו מיתאמים חיוביים (אם כי לא מובהקים, ככל הנראה בגלל N נמוך - 30) בין ציון ההתחברות הכולל שניתן לקשרים הומוסקסואליים על סמך הראיונות, לבין מדדי דפוס הקשרים שנבדקו בשאלונים - 0.33 עם מדד דפוס הקשרים, 0.27 עם מדד יציבות הקשרים, ו- 0.22 עם מדד הסיפוק מהקשרים.

ה.3.1.2 קשר בין שתי הגישות

תיאוריית ההתקשרות ותיאוריית ההתחברות עוסקות בתחום היחסים הבין-אישיים של בני-אדם. בשתייהן מדובר על קשרים שמתחילים בלידה וממשיכים לאורך חיי האדם עם דמויות שונות בחייו; אמא ואבא בשחר ילדותו, בני משפחה אחרים, חברים, מכרים, בני-זוג, ילדים ועוד. שתי התיאוריות מניחות, שאצל כל אדם מתפתח בהדרגה סגנון בין-אישי ייחודי, שמשפיע ומושפע מאופי יחסי הקירבה וקשרי הגומלין המתפתחים עם בני-אדם אחרים - סגנון התקשרות בתיאוריה אחת ומרחב התחברות הכולל 8 מימדי התחברות בתיאוריה השנייה.

לאור הדברים הנ"ל, ולמרות הכלים השונים לבדיקת הגורמים הרלבנטיים בכל תיאוריה, הועלתה שאלה אם יש קשר בין סגנון ההתקשרות של הנבדקים לבין מרחב ההתחברות שלהם (המיוצג באמצעות ציון התחברות שמהווה ממוצע כולל של 8 מימדי ההתחברות עם כל סוגי הדמויות לאורך החיים). בהסתייגות שהממצאים נסמכים על תשובותיהם של 30 נבדקים (שבנוסף למילוי שאלון עברו גם ראיון אישי), ניתן לומר, שהממצאים אינם חד-משמעיים. מצד אחד, לא נמצא הבדל מובהק בציוני ההתחברות הכוללים בין נבדקים בעלי סגנון התקשרות בטוח לעומת נבדקים בעלי סגנון לא-בטוח - אמביוולנטי/חרד ונמוע; מצד שני, נמצא קשר חיובי ומובהק בין ציוני ההתחברות הכוללים לבין תפיסת היסטוריית ההתקשרות בילדותו. נמצא גם קשר חיובי בין

ציוני ההתחברות עם פרטנרים הומוסקסואלים לבין סגנון ההתקשרות של הנבדקים. משמעות הממצאים הללו היא, שיש קשר בין מימדי ההתחברות המתיחסים לקשרים עם דמויות שונות לאורך החיים לבין אופי הקשרים עם ההורים בילדות, בנוסף לכך, יש קשר בין מימדי ההתחברות בסוג האינטימי של קשרים - עם פרטנרים ובני-זוג - לבין סגנון ההתקשרות המומשג ונמדד בכלים של תיאוריית ההתקשרות. מן הממצאים נובעת משמעות נוספת: קשרי הקירבה האינטימיים של גברים הומוסקסואלים עם הפרטנרים שלהם, גם כשהם נמדדים לפי המשגות וכלים של תיאוריית ההתחברות, וגם כשהם נמדדים לפי המדדים האופרציונליים של דפוס הקשרים שעוצבו במחקר הנוכחי. קביעות הקשרים, מגורים עם בני-זוג, משך הקשרים והסיפוק מהם, קשורים לסגנון ההתקשרות שלהם שעל פי תיאוריית ההתקשרות; משמע: נבדק שסווג כבעל סגנון התקשרות בטוח, מקבל במחקר הנוכחי ציונים גבוהים יותר מנבדק בעל סגנון לא-בטוח, הן במימדי ההתחברות בקשריו עם פרטנרים הומוסקסואלים מגיל ההתבגרות ועד היום, והן במדדי דפוס הקשרים עם פרטנרים הומוסקסואלים בהווה וב-5 השנים האחרונות.

ה.2.2 זהות הומוסקסואלית

ממצאי המחקר תומכים בהשערה שקיים קשר חיובי בין מדדי דפוס הקשרים לבין הזהות ההומוסקסואלית. הזהות ההומוסקסואלית הינה, כאמור, משתנה-על, שכולל 3 מרכיבים: הגדרת האדם את עצמו מבחינת מידת הבלעדיות של הזיהוי העצמי כהומוסקסואל; קבלה עצמית כהומוסקסואל, מבחינת העמדות של האדם להומוסקסואליות בכלל ולהיותו הומוסקסואל בפרט והשתייכותו לאירגון הומוסקסואלי; וחשיפה כהומוסקסואל, מבחינת גילוי האוריינטציה ההומוסקסואלית לדמויות במשפחה ובחברה, שיתוף חבר הטרנסקסואל בנושאים אינטימיים הקשורים לפעילות ההומוסקסואלית, וחשיפה התנהגותית כהומוסקסואל במשפחה ובחברה. המיתאמים הגבוהים שנמצאו בין 3 מרכיבי הזהות, וביניהם לבין המשתנה המשולב, תומכים בקיומו של משתנה על, שרמתו מגדירה את מידת גיבושה וטיבה של הזהות ההומוסקסואלית. כללית, משמעות הממצאים היא, שככל שהציון המשולב של הזהות ההומוסקסואלית הוא גבוה יותר, קשרי הקירבה עם פרטנרים הומוסקסואלים נוטים להיות יותר יציבים ומסופקים. מבחינת כל מרכיב זהות בנפרד עולה, שקיים קשר חיובי בין כל אחד ממרכיבי הזהות ההומוסקסואלית לבין מדדי דפוס הקשרים, כשמרכיב הקבלה העצמית הוא בעל המיתאמים הגבוהים ביותר. ייתכן שהסיבה לכך היא, שקבלה עצמית שייכת לתחום שבין אדם לעצמו ופחות תלויה ביחסי הגומלין

עם הסביבה. לעומת זאת, חשיפת האוריינטציה ההומוסקסואלית נתונה יותר ללחצים סביבתיים ומושפעת מאופי קשרי הגומלין של ההומוסקסואל עם דמויות משפחתיות וחברתיות. ייתכן מצב, למשל, שאדם יקבל עצמו כהומוסקסואל ויקיים קשרים יציבים ומסופקים יחסית, ובכל זאת לא יחשוף עצמו ברבים כהומוסקסואל. קיים חשש מדחיה חברתית ובעיקר משפחתית, שתבוא בעקבות החשיפה (Ben-Ari, 1995a; Wells & Kline, 1987), והחשש עלול להשפיע על החלטתו אם לחשוף, ובפני מי לחשוף את ההומוסקסואליות שלו.

הממצאים על קשרים חיוביים הקיימים בין מרכיבי הזהות לבין מדדי דפוס הקשרים עולים בקנה אחד עם ממצאים בספרות המחקרית. Bell & Weinberg (1978) מצאו קשר בין הגדרה עצמית כהומוסקסואל לבין סטטוס הקשרים (זוגות, יחידים, חסרי קשרים), וגם מצאו קשר בין קבלה עצמית לבין סטטוס הקשרים; Weinberg & Williams (1974) מצאו קשר בין קבלה עצמית הומוסקסואלית לבין מגורים עם בני-זוג; רביץ (1981) מצא קשר בין זיהוי עצמי כהומוסקסואל לבין מגורים עם בני-זוג, וכן מצא קשר בין חשיפת אוריינטציה הומוסקסואלית לבין מגורים עם בני-זוג. גם בדברי המרואיינים במחקר הנוכחי עלה קשר בין קבלה עצמית וחשיפה כהומוסקסואל לבין פיתוח אינטימיות עם בני-זוג: "זה כבר הופך להיות משהו שאני מוטרד ממנו, שאני מסתיר את הנטייה. זה נמצא ברקע - החשש שיגלו ומה יקרה אם יגלו, וזה מפריע לפיתוח אינטימיות"; ומרואיין אחר: "אז נכנסתי לקורס של 'הקו הלבן' (שרות טלפוני לתמיכה בהומוסקסואלים), וזה ממש שינה לי את ההתייחסות - שקיבלתי את עצמי בצורה יותר שלמה - היה לי אז חבר בפעם הראשונה, התחלתי להרגיש שאני מתחיל לחיות את החיים שלי בצורה שלמה יותר בעקבות זה".

יש לציין, שהממצאים על קשר בין איכות הזהות ההומוסקסואלית לבין מדדי דפוס הקשרים, אינם מצביעים על כיוון סיבתי מסוים; כשם שזהות הומוסקסואלית מפותחת, על כל מרכיביה, יכולה לתרום ליתר יציבות וסיפוק בקשרי הקירבה של הנבדקים, כך ייתכן, שקיום קשרי קירבה יציבים ומסופקים יכול לתרום לפיתוח וחיזוקה של הזהות ההומוסקסואלית.

ה.3.2 תמיכה חברתית

ממצאי המחקר תומכים בהשערה, שקיים קשר חיובי בין התמיכה החברתית כמדד משולב לבין סיפוק מהקשרים בקרב הנבדקים. נמצא גם קשר חיובי בין תמיכה חברתית לבין המדד המשולב של דפוס הקשרים. המשמעות היא, שככל שנבדקים מקבלים ציונים גבוהים יותר בתמיכה חברתית על כל היבטיה, כך נוטים ציוני הסיפוק שלהם מקשרים וציוני המדד המשולב של דפוס הקשרים להיות גבוהים יותר. קשר כללי בין משתנה-על של תמיכה חברתית לבין מס' מדדים של דפוס הקשרים, לא נחקר עדיין, לא בקרב הומוסקסואלים ואף לא בקרב הטרוסקסואלים, ולכן לא ניתן להשוות ממצאים אלה עם תוצאות מחקרים אחרים. עם זאת, נחקר הנושא של השפעה תרבותית על יציבות הנישואין בקרב הטרוסקסואלים (Kelly & Conley, 1987), ודובר רבות על כך, שבקרב הומוסקסואלים, דחיה והיעדר תמיכה חברתית גורמים לדיכוי השאיפות לאהבה וקשר ומשפיעים לרעה על היכולת ליצור קשרים אינטימיים יציבים ומספקים. חוסר ברשת חברתית תומכת וזמינה להומוסקסואל ולמערכות היחסים שלו, מוביל, בין השאר, לנטיה של ריבוי בני-זוג, ולכך, שיחסייהם של זוגות הומוסקסואלים הינם קצרים יותר משל זוגות הטרוסקסואלים (Dank, 1971; Dailey, 1979; Decker, 1984; Mattison & Macwhirter, 1987; Keller & Rosen, 1988; Meyer, 1989). אפשר אם כן, לומר באופן כללי, שממצאי המחקר הנוכחי המצביעים על קשר חיובי בין גובה התמיכה החברתית לבין טיב הקשרים, מספקים תמיכה להסברים החברתיים שהוצגו במבוא, באשר לקשיים ביצירת קשרים יציבים ומספקים בקרב גברים הומוסקסואלים.

מבחינת תת-משתני התמיכה בנפרד, נמצא במחקר הנוכחי קשר חיובי בין התמיכה הנתפסת מחברים לבין מדדי דפוס הקשרים, וקשר חיובי בין הסיפוק מהתמיכה הזמינה לבין מדדי דפוס הקשרים. במשתנה התגובה הנצפית לידיעה על ההומוסקסואליות של הנבדק נמצא קשר חיובי רק עם המדד המשולב של דפוס הקשרים. לא נמצא קשר בין התמיכה הנתפסת ממשפחה לבין מדדי דפוס הקשרים, ובין מס' התומכים הזמין לבין מדדי דפוס הקשרים. בספרות המקצועית ישנם דיווחים על קשר שנמצא בין סיפוק ביחסים הומוסקסואליים וביחסים הטרוסקסואליים, לבין תמיכה נתפסת מחברים (Kurdek & Schmitt, 1986b), דיווחים על קשר חיובי בין הערכת מס' התומכים וסיפוק מהתמיכה הזמינה לבין סיפוק ביחסים בקרב

הומוסקסואלים (Kurdek, 1987, 1989), ובין סיפוק מהתמיכה הזמינה לבין אורך היחסים (Kurdek, 1992). במחקר הנוכחי, המיתאם הגבוה ביותר בקשרים בין תת-משתני תמיכה לבין מדדי דפוס הקשרים, נמצא בין הסיפוק מהתמיכה הזמינה לבין סיפוק מהקשרים. ממצא זה שנתמך גם בממצאי המחקרים שהוזכרו, נובע מעצם העובדה שבשני המשתנים האלה מדובר על חוויה של סיפוק. נראה שהיכולת להיות מסופק היא תכונה אישיותית שבאה לביטוי במצבים שונים, ולא בהכרח קשורה רק למצב האובייקטיבי; כפי שעולה גם מכך שנמצא רק מיתאם נמוך (אם כי מובהק) במחקר הנוכחי - $R = 0.25$, וגם במחקר של Kurdek (1988) - $R = 0.26$ בין מס' התומכים הזמינים לבין הסיפוק מהתמיכה הזמינה. דבר זה, יחד עם העובדה, שמס' התומכים הזמין לא נמצא קשור למדדי דפוס הקשרים במחקר הנוכחי, מראה שלא כמות התומכים קובעת, אלא איכותה של התמיכה; אם אדם מרגיש נתמך ומסופק מהתמיכה הזמינה, זה לא משנה לו אם מס' התומכים הזמין הוא קטן או גדול. לאנשים הנמצאים במצבי משבר ומצוקה שונים, כולל מצבים הקשורים למערכות יחסים עם פרטנרים, מספיק שאדם אחד או שניים יתמכו בהם תמיכה משמעותית. באשר לממצא על קשר חיובי בין תמיכה נתפסת מחברים לבין מדדי דפוס הקשרים, בלא שתימצא עדות מקבילה על קשר בין תמיכה נתפסת ממשפחה לבין מדדי דפוס הקשרים, ניתן להסבירו בכך, שתפיסה של תמיכה משפחתית היא יציבה יותר מזו של חברים, וההומוסקסואל יודע למה לצפות ופיתח מנגנוני הסתגלות בהתאם לציפיה זו. בני-משפחה אינם מתחלפים (Procidano & Heller, 1983), ואצלם ההבדל בין מה שנתפס לבין מה שקורה באופן ממשי הוא קטן יותר (Ross, 1985). ייתכן גם הסבר, שנשען על הכיוון השני של הסיבתיות; ככל שקשרי הקירבה של ההומוסקסואל עם פרטנרים הם יציבים ומסופקים יותר, גם הקשרים שלו עם חברים הם טובים יותר, והוא תופס יותר תמיכה מצידם. לעומת זאת, טיב קשרי הקירבה עם פרטנרים אינו משפיע באותה מידה על הקשרים עם בני-משפחה, שאינם מתחלפים, כאמור, והקשר עימם עוצב בד"כ שנים רבות לפני שההומוסקסואל מפתח קשרי קירבה עם פרטנרים. הסבר נוסף: בהשוואה להטרוסקסואלים, המשפחה פחות מעורבת ופחות משמעותית ביחסי הקירבה שהומוסקסואלים יוצרים, ולכן תמיכה משפחתית אינה תורמת באופן משמעותי לדפוס הקשרים שלהם, כפי שגם דפוס הקשרים לא כל כך משפיע על התמיכה המשפחתית; יש נזק יחסי בין העולמות בהשוואה לאוכלוסייה הטרוסקסואלית.

אחד המרואיינים הדגים בדבריו את הכיוון השני של הסיבתיות, שעשוי לקשור בין דפוס הקשרים לבין התמיכה החברתית, וגם את העובדה שההומוסקסואל עצמו יכול להשפיע בהתנהגותו על מידת התמיכה החברתית שמקבל: "מאז הפרידה מהחבר, החיים לא עוברים לי, תקועים איכשהו; אז אני די בודד, אני לא יכול להצביע על יותר משני חברים היום, אולי אפילו אחד; אני פשוט לא מאמין בכלום, לא מאמין שיש חברים, זאת אומרת מנדה את החברה, לא מעוניין להיות בחברה".

ה.4.2 מערך המנבאים

ממצאי המחקר תומכים בהשערה שהמערך הכולל של המשתנים המנבאים - סגנון התקשרות, זהות הומוסקסואלית ותמיכה חברתית - יכול לנבא את דפוס הקשרים ולהסביר כמות משמעותית של שונות הקיימת בו. מערך המנבאים מסביר כ- 28% מהשונות של דפוס הקשרים ($R = 0.54$), כ- 21% מהשונות של יציבות הקשרים ($R = 0.48$), וכ- 26% מהשונות של הסיפוק מקשרים ($R = 0.52$). המשמעות היא, שנבדק בעל סגנון התקשרות בטוח וציונים גבוהים יותר במדד המשולב של זהות הומוסקסואלית ושל תמיכה חברתית, מאופיין ביתר יציבות וסיפוק בקשרי הקירבה שלו עם פרטנרים הומוסקסואלים. מבין 3 המנבאים, התרומה השולית של סגנון ההתקשרות ושל הזהות הומוסקסואלית לניבוי מדדי דפוס הקשרים (המחושבת אחרי ניכוי התרומה של המנבאים האחרים) היא מובהקת, ושל התמיכה החברתית אינה מובהקת. אין זה אומר שלתמיכה החברתית אין כושר ניבויי ביחס למדדי דפוס הקשרים, מה גם שנמצאה עדות על קיומו של מיתאם חיובי בין התמיכה החברתית לבין מדד דפוס הקשרים ולבין מדד הסיפוק מקשרים; המשמעות היא, שלתמיכה החברתית אין תוספת ניבוי ייחודית מעבר לניבוי של המנבאים האחרים - סגנון ההתקשרות והזהות הומוסקסואלית. תופעה זו נובעת מקיומם של מיתאמים חיוביים בין התמיכה החברתית לבין המנבאים הללו (פירוט על קשרים בין מנבאים הובא בסעיף ה.2.1), שבעטיים יצא ששונות מדדי דפוס הקשרים המוסברת ע"י משתנה התמיכה, מוסברת גם ע"י המנבאים האחרים.

גם במערך של 10 תת-משתנים לניבוי מדדי דפוס הקשרים נמצאה אסמכתא לתוקף ניבוי

גבוה ($R = 0.56$) ביחס למדד דפוס הקשרים, $R = 0.50$ ביחס למדד יציבות הקשרים, ו- $R = 0.58$

ביחס למדד הסיפוק מקשרים). נמצאה עדות לתרומה שולית מובהקת של סגנון ההתקשרות, של קבלה עצמית כהומוסקסואל ושל חשיפה כהומוסקסואל, לניבוי דפוס הקשרים; לניבוי יציבות הקשרים נמצאה עדות לתרומה שולית מובהקת של סגנון ההתקשרות ושל הקבלה העצמית; ולניבוי הסיפוק מקשרים נמצאה תרומה שולית מובהקת של סגנון ההתקשרות ושל הסיפוק מתמיכה זמינה. התרומה השולית לניבוי מדדי דפוס הקשרים ע"י תפיסת היסטוריית ההתקשרות בילדות, הזיהוי העצמי כהומוסקסואל ותת-משתני התמיכה החברתית (פרט לסיפוק מתמיכה זמינה, שמתאר חוויה של סיפוק, ובאופן טבעי מתואם עם המשתנה של סיפוק מקשרים), לא נמצאה מובהקת באף לא אחד ממדדי דפוס הקשרים. כבר דנו בכך שלא נמצא הבדל בתפיסת היסטוריית ההתקשרות בין בעלי 3 סגנונות ההתקשרות לפי סיווגם בהווה. למעשה, גם דפוס הקשרים מבטא, אם כי מכיוון אחר, את טיב הקשרים בהווה, כך שגם בקשר אליו באה לביטוי הבעייתיות שבהנחת המשכיות בין קשרים עם ההורים בילדות לבין קשרים בין-אישיים בבגרות (ראה גם אצל: Parker, et al, 1992). את הממצא שתוספת הניבוי של הזיהוי העצמי כהומוסקסואל לא נמצאה מובהקת, אפשר להסביר באופיה של ההתפלגות במשתנה זה, שבו 73% מן הנבדקים מגדירים את עצמם בצד הגבוה של הרצף - הומוסקסואלים בלבד. באשר לתת-משתני התמיכה, ההסבר לכך שתרומתם השולית לניבוי מדדי דפוס הקשרים אינה מובהקת, דומה למה שכבר הוסבר לעיל על התמיכה החברתית, בעניין המיתאמים בינה לבין המנבאים האחרים.

בקרת המשתנים הדמוגרפיים: על פי המתואר במס' מחקרים (Blumstien &)

Schwartz, 1983; Harry, 1983, 1986; Kurdek, 1991a, 1992), המשתנים של השכלה, הכנסה וגיל עלולים להיות קשורים להיבטים שונים בקשרי הקירבה של הטרוסקסואלים ושל הומוסקסואלים; אולם הממצאים על כך אינם חד-משמעיים, וישנם גם מחקרים שלא מצאו קשר שכזה (Bell & Weinberg, 1978; רביץ, 1981). יש לציין גם, שעדיין לא נחקר באופן כולל הקשר שלהם לדפוס קשרי הקירבה של גברים הומוסקסואלית על כל היבטיו. לאור הדברים האלה, נראה חשוב להשתמש בהם כמשתני בקרה בניבוי מדדי דפוס הקשרים במחקר הנוכחי. ברגרסיה היררכית שבה הוכנסו המשתנים הדמוגרפיים בצעד הראשון, ושלושת המנבאים המרכזיים - סגנון התקשרות, זהות הומוסקסואלית ותמיכה חברתית - צורפו בצעד השני, נמצא שהניבוי המשותף של המשתנים הדמוגרפיים את מדד דפוס הקשרים ומדד יציבות הקשרים הוא מובהק, והם מסבירים יחדיו 8.5% מהשונות של כל אחד משני המדדים. בחינת המקדמים המתוקננים מראה

שרק התרומה השולית של משתנה ההכנסה היא מובהקת. תרומתם המשותפת בניבוי הסיפוק מקשרים אינה מובהקת ומסבירה 4% מהשונות שבו. הממצא שהסיפוק מקשרים אינו קשור למשתנים דמוגרפיים מהווה רמז נוסף להנחה שהזכרה קודם, שסיפוק קשור לאישיות האדם, ולא דווקא לגורמים קונטקסטואליים או ביוגרפיים. סיבה אפשרית לכך שרק תוספת הניבוי של משתנה ההכנסה היא מובהקת, יכולה להיות קשורה להתפלגות המדגם; במחקר הנוכחי השתתפו נבדקים החל מגיל מינימלי של 23, אחרי שכבר עברו את השנים העיקריות המזוהות עם חוסר- יציבות בקשרי קירבה, וייתכן שאילו נכללו במחקר גם בני גיל צעיר יותר היה יותר סיכוי למציאת קשר בין הגיל לבין מדדי דפוס הקשרים. גם ביחס למשתנה ההשכלה יכולה להיות סיבה דומה - שבמחקר משתתפים רק מעט נבדקים בעלי השכלה נמוכה של פחות מ- 12 שנות לימוד.

תוספת הניבוי של המשתנים המנבאים מעבר לניבוי של המשתנים הדמוגרפיים היא מובהקת, והם מסבירים 24.6% מהשונות של דפוס הקשרים, 19.6% מהשונות של יציבות הקשרים, ו- 19.3% מהשונות של הסיפוק מקשרים. התרומה השולית של סגנון ההתקשרות לניבוי נמצאה מובהקת ביחס לכל מדדי דפוס הקשרים, התרומה השולית של הזהות ההומוסקסואלית לניבוי נמצאה מובהקת ביחס למדד דפוס הקשרים וביחס למדד יציבות הקשרים, והתרומה השולית של התמיכה החברתית לניבוי לא נמצאה מובהקת ביחס לשלושת מדדי דפוס הקשרים, בגלל הסיבה שהוזכרה לעיל.

ה.2. קשר משפחתי

מחקרים שונים מצאו, שלבני משפחה תומכים ישנו תפקיד משמעותי הן להתפתחות זהות הומוסקסואלית (Bernstein, 1990; זיו, 1996) והן לקשרים הזוגיים של גברים הומוסקסואלים (Berger, 1990). Meyer (1989) מצא, שבקרב זוגות הטרוסקסואלים ובקרב זוגות הומוסקסואלים כאחד, יחסים מוצלחים אופיינו, בין השאר, במשפחות תומכות ברקע. בין המשתנים שהמחקר הנוכחי בדק בהקשר לדפוס קישרי הקירבה של הנבדקים, קיימים חלקים המתייחסים למשפחת הנבדק. בשאלונים, הנבדק העריך את היסטוריית ההתקשרות שלו עם הוריו, דיווח אם סיפר להם על היותו הומוסקסואל, ועל התגובה שצופה לה מהם לידיעה שהוא הומוסקסואל, וכן העריך את מידת התמיכה שמקבל ממשפחתו. בראיונות, תאר את הקשרים עם

בני משפחתו מאז גיל חמש ועד עתה, ונתן ציון ל- 8 מימדי ההתחברות בקשרים עימם. מבחינת המימצאים הקשורים לחלקים אלה, עולים מס' איפיונים ומסקנות.

ממוצעי הציונים שהנבדקים קיבלו בתחומים המשפחתיים, נמצאים בערך באמצע הטווח המקסימלי האפשרי. אולם, למרות שאין נטיה קיצונית כלשהי בציונים הממוצעים, בולטת לעין העובדה שסטיות התקן שלהם (ראה ציוני ההתחברות, לספר להורים, תגובת הורים) הן גבוהות יחסית. זה מראה על פיזור גדול של הציונים, ועל כך שקיימים הבדלים אינדיבידואליים בולטים בקרב הנבדקים בתחומים הקשורים למשפחה.

כללית - נמצא שוני בין ההורים בתחומים שבהם ניתנו ציונים נפרדים לאם ולאב; הנבדקים מספרים לאימם יותר מאשר לאביהם על נטייתם המינית (גם אצל רביץ, 1981), מצפים לתגובה מקבלת יותר מצד האם לידיעה על נטייתם המינית, נותנים הערכות יותר גבוהות להיסטוריית ההתקשרות עם האם, והציונים של מימדי ההתחברות בקשר עימה יותר גבוהים.

בחינת המיתאמים בין הגורמים המשפחתיים - תפיסת היסטוריית התקשרות, לספר להורים, תגובה נצפית של ההורים, תמיכה נתפסת ממשפחה וציוני התחברות עם ההורים - מראה שקיימים קשרים חיוביים בין כל אחד מהם לבין ארבעת הגורמים האחרים, פרט לכך שלא נמצא קשר מיתאמי בין התמיכה המשפחתית ובין לספר להורים על הנטיה המינית. נראה כי ממצא זה מעיד על כך שתמיכה ספציפית של ההורים ביחס להומוסקסואליות (תגובה נצפית של ההורים לידיעה על הנטיה המינית של הנבדק) משחקת תפקיד משמעותי יותר בתהליך ההחלטה אם לספר להם על הנטיה המינית, מאשר תמיכה משפחתית כללית (תמיכה נתפסת ממשפחה). ממצא דומה התומך בטענה זו נמצא גם במחקרו של זיו (1996). משמעות נוספת היא שההחלטה לספר להורים על הנטיה המינית יכולה לבוא גם על רקע של תמיכה נתפסת נמוכה, מתוך כוונה שהגילוי אולי יוביל לשינוי חיובי. להסבר זה יש רמזים גם בניחות אשכולות, שנערך לצורך סיווג הנבדקים לקבוצות על פי פרופיל ציוניהם ב- 4 מדדים משפחתיים: היסטוריית התקשרות עם ההורים בילדות, לספר להורים על הנטיה ההומוסקסואלית, תגובה נצפית של ההורים לידיעה על הנטיה המינית, ותמיכה נתפסת ממשפחה. בממצאים נראתה מגמה פחות או יותר שיטתית בפיזור הציונים של כל אשכול נבדקים בארבעת המדדים; ישנם אשכולות נבדקים המקבלים ציונים שהם או נמוכים או בינוניים או גבוהים בכל 4 מדדי המשפחה. אולם ישנם גם אשכולות נבדקים

שהציונים שלהם במדד של לספר להורים על הנטיה המינית הם חריגים ביחס לציוניהם בשאר המדדים. למשל, יש כאלה שקיבלו ציונים גבוהים בלספר להורים על נטייתם, וציונים נמוכים עד בינוניים בשאר מדדי המשפחה; ויש כאלה שקיבלו ציונים נמוכים במדד של לספר להורים על נטייתם, וציונים בינוניים בשאר המדדים. החוקרת Ben-Ari (1995b) מצאה ש-66% מן ההומוסקסואלים שנבדקו במחקרה דיווחו על פחדים לפני 'הציאה מהארון' בפני הוריהם; ייתכן, אם כן, שבאשכול הנבדקים שקיבלו במדד של לספר להורים על נטייתם ציונים גבוהים לעומת ציוניהם בשאר מדדי המשפחה, פחדים אלה קטנים או לא קיימים, דווקא משום שיחסייהם עם ההורים אינם משופרים - אין להם ציפיות מהם והתמיכה שהם מקבלים מהם היא ממילא נמוכה - ולכן קיבלו ציונים גבוהים רק בתחום הזה של לספר להורים. לעומת זאת, אלמוג (1990), מציינת, שגברים הומוסקסואלים שרואיינו במחקרה הסבירו את חוסר הרצון לספר להורים על נטייתם בגלל צורך להגן על ההורים ולמנוע מהם צער מיותר. זה יכול להסביר את הממצא על אשכול נבדקים אחר במחקר הנוכחי, שקיבלו ציונים נמוכים במדד של לספר להורים על נטייתם, למרות שקיבלו ציונים יחסית גבוהים יותר בשאר מדדי המשפחה. אחד המרואיינים במחקר הנוכחי, בן 25 שעדיין לא סיפר להוריו, הסביר זאת כך: "התועלת בגילוי היא אבל הפגיעה היא בהם; יש משהו אנוכי ואגואיסטי בלצאת מהארון; אני מאד אפגע בהם. אני מעדיף לחיות עם השקר מאשר שהם ייפגעו מזה, עדיף להשאיר להם תקווה". מהדברים הנ"ל משתמע גם הדבר ההפוך - שאם היחסים עם ההורים אינם שפירים, ייתכן שיפעל רצון סמוי לזעזע את ההורים, ואולי אפילו להביא בכך לשיפור היחסים. ואכן, רוב המרואיינים במחקר הנוכחי שסיפרו על נטייתם להוריהם, תיארו שיפור ניכר ביחסייהם עם ההורים, ובמיוחד עם האב, לאחר הגילוי. Ben-Ari (1995a, 1995b) אומרת, שהתגלות בפני ההורים יכולה להיות אקט של אינטימיות ולתרום לקירבה ופתיחות ולשיפור התקשורת ביחסים עימם. היא מצאה, שהורים אשר ילדיהם בחרו לגלות להם מרצונם ובנסיבות אינטימיות על נטיותיהם, התמודדו בקלות רבה יותר עם הידיעה, מאשר הורים שגילו זאת בעצמם או שהודיעו להם בטלפון. ניתן להדגים את שתי האפשרויות הללו בעזרת דברים שעלו בראיונות במחקר הנוכחי; וכך סיפר אחד המרואיינים: "בגיל 20 הם גילו עלי - דרך זה שאבא חיטט בחפצים האישיים שלי. חלה תפנית נוראית, הם לא קיבלו אותי, ניסו לרפא אותי בכל מיני דרכים, אז התחיל מין מצב של ירידה ביחסים בינינו". לעומתו, סיפר מרואיין אחר: "בשלב הראשון אחרי הגילוי היה לאמא מאד מאד קשה; ביום שסיפרתי להורים (בגיל 31) היא אמרה דברים מאד קשים שהיום היא מצטערת עליהם, אבל מהר מאד היא הבינה שזאת הסחורה

שיש לה, עם המעלות ועם המגרעות, והתחילה בתהליך מהיר של קבלה, של התמודדות, של יציאה מהארון מבחינתה - שסיפרה לחבריה, למשפחה ולכולם - ואני הייתי בעצם שותף לתהליך, וזה הביא להתקרבות, פשוט הסיר את כל אותם מתסומים; זאת אומרת, הנושא ההומוסקסואלי היה תמיד מחסום שהיה קיים במודע או בתת-מודע. אבא, דווקא ביום הגורלי, הגיב בצורה שלא צפיתי; הוא אמר: 'אני לא מאושר מזה, אבל זה המקום שלך, זה הבית שלך, אתה הבן שלנו ואנחנו תמיד אוהבים אותך'. ומאותו יום בעצם חל תהליך של המון התקרבות והרבה יותר הבנה, והרבה יותר שיתוף והערכה הדדית. חל איזשהו מהפך בקשר שלנו". Stormmen (1989) אומר שאם ההומוסקסואל בוחר לגלות למשפחתו על נטייתו המינית, המשפחה עשויה לעבור תהליך של הסתגלות לעובדות ויצירת עמדה חיובית יותר כלפי ההומוסקסואליות שלו, דבר שיכול להוביל לשיפור מעמדו במשפחה.

לפי הממצאים, הנבדקים שחולקו ל- 4 אשכולות שונים זה מזה בפרופיל הציונים במדדי המשפחה, נבדלים ביניהם במדד הסיפוק מקשרים אך לא במדד יציבות הקשרים. אשכול הנבדקים שקיבלו ציונים גבוהים בארבעת גורמי המשפחה, קיבלו גם ציונים גבוהים יותר במדד הסיפוק מקשרים. ההסבר לכך יכול להיות, שסיפוק הוא גורם חווייתי שמושפע יותר מן ההקשר החברתי-משפחתי. ביחס לקשרים בין כל גורם משפחתי בנפרד לבין מדדי דפוס הקשרים, נמצא קשר חיובי מובהק רק בין הגורם של לספר להורים לבין מדדי דפוס הקשרים; לא נמצאו מיתאמים מובהקים בין שאר הגורמים המשפחתיים לבין מדדי דפוס הקשרים. ייתכן שהממצאים הללו נובעים מכך, שהומוסקסואלים מצליחים להינתק ממשפחת המוצא ולמצוא קבוצת התייחסות אחרת - הקהילייה ההומוסקסואלית - שבהיותה קבוצת מיעוט מלוכדת יחסית, יכולה לספק להם תמיכה וצרכים אחרים, שברגיל ניתנים ע"י המשפחה (בר-סלע, 1992). הסבר זה נתמך ע"י הממצאים במחקר הנוכחי, שלמרות שלא הראו על קשר חיובי בין התמיכה הנתפסת ממשפחה והתגובה הנצפית מהורים לבין מדדי דפוס הקשרים, הם תמכו בקיומו של קשר חיובי בין התמיכה הנתפסת מחברים לבין מדדי דפוס הקשרים, ובין התגובה הנצפית מכלל הדמויות לבין המדד המשולב של דפוס הקשרים.

מן ההיבט של מימדי ההתחברות, הממצאים בקרב 30 הנבדקים שגם התראיינו, מעידים על קיומו של קשר חיובי בין תפיסת היסטוריית ההתקשרות בילדות לבין ציוני ההתחברות של

הנבדקים, ובין התמיכה הנתפסת ממשפחה לבין ציוני ההתחברות. נמצא גם מיתאם חיובי - 0.31 $R =$, אם כי לא מובהק (כנראה, עקב ה-N הקטן של המרואיינים), בין תגובה נצפית של ההורים לבין ציוני ההתחברות.

בסיכומו של דבר, נראה שישנו "קשר משפחתי" מסויים בעולמו של הגבר ההומוסקסואל ובקשרי הקירבה שלו, והוא בא לביטוי, באופנים שונים שתוארו לעיל, בממצאי המחקר הנוכחי.

ה.3 סיכום - גברים הומוסקסואלים בישראל

121 הנבדקים במחקר מהווים מידגם הטרוגני, אם כי לא מייצג במובן הסטאטיסטי המחמיר של המושג, של אוכלוסיית הגברים ההומוסקסואלים בישראל. הממצאים מראים על התפלגות רחבה של הציונים, במדדי דפוס הקשרים ובמשתנים המנבאים וגם במשתנים הדמוגרפיים. נראה, שאוכלוסיה זו אינה הומוגנית וקיימים בקירבה הבדלים אינדיבידואליים ניכרים. כללית - הממצאים על הקשרים שנמצאו בין המשתנים השונים והתקבצות הנבדקים בניתוח האשכולות, מראים על קיומם של סגנונות חיים שונים בקרב הגברים ההומוסקסואלים, שסימן ההיכר שלהם אינה האוריינטציה ההומוסקסואלית כשלעצמה, אלא איפיונים אישיותיים, בין-אישיים, חברתיים ותרבותיים. אפשר לתבין מדוע בראותם את הגיוון הרב בקרב הגברים ההומוסקסואלים, Bell & Weinberg (1978) הציעו שלא להשתמש ביחס אליהם בשם תואר אחד, אלא בשם המייצג ריבוי אפשרויות - "Homosexualities".

בטרם נסכם את הקשרים שנמצאו בין המשתנים במחקר, נסכם את האיפיונים והמגמות הכלליות שנמצאו באוכלוסיה זו. מבחינת דפוס הקשרים ההומוסקסואליים נמצא, שהציונים בתחום של קביעות הקשרים ושל סיפוק מהקשרים הם גבוהים יחסית, ובתחום של מגורים עם בני-זוג הם נמוכים יחסית; כלומר, ישנם הומוסקסואלים, שיש להם בני-זוג קבועים מבחינת מערכת היחסים, ובכ"ז אינם מתגוררים עימם. זאת ועוד, בצד מערכות היחסים הקבועות, הומוסקסואלים רבים מקיימים גם מפגשים מיניים חד-פעמיים/מזדמנים, אם כי מספרם של מפגשים כאלה פחת עם השנים, כפי שעולה מהשוואה עם ממצאי מחקרים קודמים (למשל, Bell & Weinberg, 1978). ממצא מפתיע הוא, ש-2/3 מהנבדקים קיימו מערכות יחסים עם נשים,

ויותר מזה - שרמת הסיפוק מיחסים אלה קרובה לרמת הסיפוק המדווחת ביחס לקשרים עם פרטנרים הומוסקסואלים. מבחינת סיכוני האיידס, הגברים ההומוסקסואלים בישראל מגלים התנהגות אחראית המתבטאת בהגבלה ויתר-זהירות בפעילות המינית, וביצוע בדיקות איידס ע"י רוב משתתפי המחקר (81%).

מבחינת סגנון ההתקשרות של הנבדקים, נמצאה התפלגות דומה לזו הקיימת בקרב הטרוסקסואלים - כמעט 2/3 בעלי סגנון בטוח, ומעט יותר מ- 1/3 בעלי סגנון לא-בטוח. נמצאו ממוצעים גבוהים יחסית במדדי הזהות ההומוסקסואלית, כשממוצע החשיפה כהומוסקסואל מעט נמוך יותר. הממצא מתאים לתהליך ההתפתחותי של זהות הומוסקסואלית, שבו חשיפת ההומוסקסואליות ברבים מגיעה בשלב מתקדם. כללית - הנבדקים מאופיינים ברמה גבוהה של קבלה עצמית ורובם מגדירים את עצמם כהומוסקסואלים בלבד, ברצף ההומוסקסואלי-טרוסקסואלי (לפי: Kinsey et al, 1948). נמצאו גם ממוצעים גבוהים יחסית במדדי התמיכה החברתית, בצד פיזור גבוה המעיד על תמונה לא אחידה בקרב הנבדקים. ייתכן שזה משקף את ההבדלים הגדולים הקיימים בחברה הישראלית מבחינת ההתייחסות לתופעת ההומוסקסואליות ולהומוסקסואלים כפרטים. הבדלים אלה נראים באמצעי התקשורת המציגים השקפות שונות בנושא, בבתי המשפט ובכנסות - בדיונים על ההיבט החוקתי, וגם במישור החברתי-משפחתי המצומצם יותר; בראיונות שבוצעו במחקר הנוכחי, היו מרואיינים שתיארו משפחות תומכות וחברויות קרובות עם הטרוסקסואלים, והיו אחרים שתיארו התנכרות מצד המשפחה וקשיים חברתיים. גם בדיקת הגורמים השייכים למשפחת המוצא במחקר הנוכחי מראה על קיומם של הבדלים אינדיבידואליים ניכרים בתחום המשפחתי.

ממצאי המחקר תמכו בהשערות שהועלו על קיומם של קשרים בין המשתנים המנבאים לבין מדדי דפוס הקשרים. נמצא שבעלי סגנון התקשרות בטוח מקבלים ציונים גבוהים יותר במדדי דפוס הקשרים מאשר בעלי סגנון התקשרות לא-בטוח. המשמעות התיאורטית היא, שמאפיין אישיותי בקשר בין-אישי קשור לאופי הקשרים מהיבט מבני - קביעות קשרים, מגורים עם בני-זוג ומשך הקשרים - ומהיבט איכותי-חוויתי של סיפוק. אין זה ממצא מפתיע, אך הוא מאפשר מבט כולל ואינטגרטיבי על הנושא, מפריך סטיגמות ודעות קדומות ותומך בטענת, שקשרי

הקירבה בין גברים הומוסקסואלים אינם נבדלים בתחום זה באופן מהותי מקשרים הטרוסקסואליים.

בחלק האקספלורטיבי של המחקר, שבחן את מימדי ההתחברות במרחב הבין-אישי לאורך החיים, תמצאים מאפשרים להשוות בין איכות הקשרים עם דמויות שונות ובתקופות גיל שונות. נמצאה עדיפות ברמת מימדי ההתחברות בקשר עם האם לעומת הקשר עם האב, ונראה כי באופן כללי, טיב ההתחברות עולה בגיל הבגרות. מבחינת הדומיננטיות היחסית של המימדים במרחב ההתחברות, נראה שהמימדים שמקבלים את הציונים הגבוהים ביותר הם התקשרות, החזקה, שייכות ואישור; ואחריהם באים הדדיות, אידיאליזציה והזדהות, תשוקה, ובמקום האחרון - טיפוליות. למרות המצופה, לא נמצא קשר בין טיב ההתחברות במכלול הקשרים לבין הסיווג לסגנון התקשרות בטוח או לא-בטוח, אך נמצא קשר בין טיב ההתחברות עם פרטנרים הומוסקסואלים לבין הסיווג לסגנון ההתקשרות. הממצאים על מרחב ההתחברות הינם ראשוניים, ללא אפשרות השוואה עם מחקרים אחרים, ומהווים התחלה בתחום חדש הדורש מחקרים נוספים.

ממצאי המחקר תומכים בהשערות שקיים קשר חיובי בין טיב הזהות ההומוסקסואלית לבין מדדי דפוס הקשרים, ובין התמיכה החברתית לבין מדדי דפוס הקשרים. המשמעות היא שגברים הומוסקסואלים אשר הגיעו לבלעדיות רבה יותר מבחינת הגדרתם העצמית כהומוסקסואלים, ליותר קבלה עצמית הומוסקסואלית ולחשיפה גדולה יותר כהומוסקסואלים, וזוכים לרמה גבוהה יותר של תמיכה חברתית על כל היבטיה - מאופיינים בדפוס קשרים יציב ומסופק יותר. ממצאים אלה מובילים למסקנות חשובות מבחינת ההיבט הטיפולי וההיבט החברתי (פירוט יובא בסעיף 'המלצות טיפוליות'). עם זאת, צריך לשוב ולהדגיש, שהקשרים שנמצאו אינם מצביעים על כיוון סיבתי מסוים, וייתכן מאד, שקיומם של קשרי קירבה יציבים ומסופקים תורם לגיבושה של הזהות ההומוסקסואלית, וגם לקיום קשרים חברתיים טובים יותר, שיכולים להשפיע על רמת התמיכה הניתנת להומוסקסואל, או על האופן שבו הוא תופס את התמיכה ואת זמינותה.

כללית - ישנה כיום תמימות דעים בקרב רוב החוקרים, שאוריינטציה הומוסקסואלית הינה נתון ראשוני שאינו ניתן לשינוי ע"י נורמות ערכיות וחברתיות, חוקים ותקנות, או טיפול

פסיכולוגי. אך גורמים אלה יכולים להקל או להקשות על ההומוסקסואל, בתחום האישי והבין-אישי ובחיי היום-יום שלו. ניתן אף לומר, שהם יכולים להשפיע עליו יותר מאשר על הטרוסקסואל, היות והוא שייך לקבוצת מיעוט חריגה בחברה, וגם מפני שעדיין לא התגבשו מודלים לחיי-זוג בקרב הומוסקסואלים. דפוס הקשרים של הגבר ההומוסקסואל הוא גורם קריטי באיכות חייו, ויש לו גם חשיבות קהילתית בעידן האיידס. המחקר הנוכחי הראה את חשיבותם של משתנים פסיכולוגיים וחברתיים, שיש להם קשר עם דפוס קשרי הקירבה של גברים הומוסקסואלים בישראל.

לסיום, נצטט מדבריו של אריאל-יואל, רב הקהילה הרפורמית "הר-אל" בישראל (1997):
"בתכירנו שיחסים הומוסקסואלים הם הרבה יותר מיחסים מיניים גרידא, בהביננו שיחסים אלו מאופיינים באהבה, באחריות משותפת ובנאמנות הדדית, ודאי נסכים שיחסים אלה ראויים לברכה דתית ולהכרה קהילתית. לא נוכל להזדהות עם העמדה הרווחת, הגורסת שהכרה ביחסים אלו מאיימת על הזוגיות ההטרוסקסואלית ועל אושיות המשפחה היהודית, או ההמשכיות היהודית כולה. אסור להנציח פחדים שמקורם בסיבות לא רציונליות".

ה.4 הערכה והמלצות

בחלק זה תהיה התייחסות לתרומת המחקר, מבחינה תיאורטית-מחקרית, מבחינה חברתית ומבחינה יישומית; יוצגו מגבלותיו של המחקר; תועלינה המלצות למחקרים בעתיד, וגם המלצות בתחום הטיפול בהומוסקסואלים.

ה.4.1 תרומת המחקר

בטרם תפורט תרומתו הספציפית של המחקר, יש לציין את תרומתו בעצם הבחירה להתמקד בנושא של קשרים קרובים בקרב הומוסקסואלים. Strickland (1995) אומרת, שיש צורך להביא את ממצאי המחקרים על הומוסקסואלים אל הזרם המרכזי של הפסיכולוגיה המדעית והאקדמית, ושהחוקרים צריכים להכיר בכך שמחקר על הומוסקסואלים תורם להתקדמות המחקרית ויכול לספק פרדיגמות חדשות ומתקדמות ודרכי חשיבה על כלל ההתנהגות האנושית.

המחקר הנוכחי הוא המקיף מבין כל המחקרים שנעשו בישראל על הומוסקסואלים, ובמס' נושאים הוא ראשון בתחומו לא רק בישראל, אלא גם בכלל המחקרים העוסקים בנושא. הוא מרחיב את הידע וההבנה על קשרי הקירבה של גברים הומוסקסואלים ועל משתנים פסיכולוגיים וחברתיים הקשורים לכך. ממצאי המחקר הוצגו ונדונו ללא דעות קדומות, אך גם ללא לחץ "פוליטי" מצד אירגוני הומוסקסואלים, תופעה שקיימת בעיקר בארה"ב, ותוך הקפדה על אובייקטיביות מחקרית. להלן תפורט תרומת המחקר במס' היבטים.

היבט תיאורטי-מחקרי: המחקר בדק את המאפיינים של קשרי הקירבה

ההומוסקסואליים - קביעות הקשרים, מגורים עם בני-זוג, משך היחסים והסיפוק מהם. במחקר השתתפו גברים הומוסקסואלים שקשריהם מזדמנים, וגם כאלה שיש להם בן-זוג קבוע וחלקם אף גרים עימו. עד כה, לא נעשתה בדיקה שיטתית וכוללת של המאפיינים האלה בקרב הומוסקסואלים, ומחקרים שבדקו חלק מהמאפיינים, בחנו בעיקר זוגות של הומוסקסואלים. המחקר הנוכחי בדק את הקשר של מדדי דפוס הקשרים עם מכלול משתנים - משתנים של סגנון קירבה, של זהות הומוסקסואלית ושל תמיכה חברתית, וגם משתנים משפחתיים ודמוגרפיים. בנוסף לכך, הוצע גם חידוש בצינון מדדי דפוס הקשרים, באופן ששינה את אופיים הדיכוטומי של משתנים קטגוריאליים כמו קביעות קשרים או מגורים עם בני-זוג, תוך התייחסות גם לקשרים בהווה וגם לקשרים בעבר בחיי הגבר ההומוסקסואל, ובוצע שילוב של מדדים נפרדים למשתנים משולבים של יציבות הקשרים ושל דפוס הקשרים באופן כולל.

משתנה מרכזי במחקר - סגנון קירבה, נבדק מנקודת מבט של תיאוריית ההתקשרות, שעד

כה לא נחקרה ספציפית בקרב הומוסקסואלים - המחקר הנוכחי מרחיב את פרישת התיאוריה ונותן אפשרות לבחון את סגנונות ההתקשרות גם בקשרים אינטימיים חד-מיניים, בקרב גברים הומוסקסואלים. סגנון הקירבה נבדק גם מנקודת מבט של תיאוריית ההתחברות שעדיין לא יושמה באמצעות כלים כמותיים. ציינון מימדי ההתחברות והפקת פרופילים של התחברות עם דמויות שונות מהווים ניסיון חלוצי לכימות פורמלי של נתונים מראיונות העומק שבוצעו לפי תיאוריית ההתחברות. ראיונות העומק עצמם הוסיפו מימד אותנטי-פנמונולוגי למחקר ותרמו ליסודיות ולהעמקה בהבנת מכלול קשרי הקירבה של הגבר ההומוסקסואל לאורך החיים.

היבט חברתי: האוכלוסיה שנחקרה סובלת מסטיגמה חברתית והינה קבוצת מיעוט "חבויה" עם בעייתיות אישית וחברתית רבה הכרוכה בכך, למרות שאנשיה באים מכל קצות החברה. חקירת הנושאים הקשורים לחיי גברים הומוסקסואלים ופרסומם, וזאת מנקודת מבט של סגנון חיים ולא של סטיה, עשויה לתרום להיכרות עימם וליתר פתיחות כלפיהם, לתבנת בעיותיהם המיוחדות, להפחתת סטיגמה, להעלאת המודעות הציבורית לנושא ולשינוי חיובי בעמדות חברתיות. Strickland (1995) טוענת, שמחקר על הומוסקסואלים שלא מהיבט של סטיה ופתולוגיה אלא של הסתגלות והתמודדות, חשוב עבור ההומוסקסואלים הזקוקים להבין ששונות אינה סטיה.

בנוסף, בתקופה זו של עירנות למחלת האיידס, ישנה רגישות רבה לקבוצות סיכון למחלה, שגברים הומוסקסואלים עדיין נמנים עימן, וישנה חשיבות חברתית-קהילתית לקיום מערכות יחסים יציבות, שיש בהן פחות סיכון להידבקות והדבקה במחלה. Stall, Coates & Hoff (1988) אומרים, שיש צורך חשוב לבחון את השונות הפסיכולוגית והחברתית בין הגברים ההומוסקסואלים, שבעטיה חלקם ממשיכים בדפוסי התנהגות מיניים מסוכנים.

היבט יישומי: Morrin (1978) אומר, שחשוב שהמחקר הפסיכולוגי יהיה רלבנטי למטרה של שיפור איכות החיים של לסביות ושל גברים הומוסקסואלים. בנוסף לשיפור שעשוי לנבוע מן ההיבט החברתי שצויין לעיל, גם הגברים ההומוסקסואלים עצמם יוכלו להשתמש בידע שיופק מהמחקר להבנת גורמים חשובים בחייהם. מידע זה עשוי להרחיב את מיגוון דרכי ההתמודדות שלהם עם בעיותיהם האישיות, הבין-אישיות, המשפחתיות והחברתיות, ואולי גם יעודד אותם ליצור ולשמר דפוסי קשרים יותר יציבים ומספקים. בתחום הטיפולי, המחקר עשוי לתרום להכוונה של מטפלים בהומוסקסואלים, ולפיתוח תכניות טיפול שתיתקנה בחשבון את הגורמים הפסיכולוגיים והחברתיים, שיש להם חשיבות בחיי הגבר ההומוסקסואל ובדפוס קשרי הקירבה שלו. תכניות אלה עשויות להיות אפקטיביות יותר בתרומתן להסתגלות נפשית וחברתית ולשיפור איכות החיים של הגבר ההומוסקסואל (פירוט המלצות טיפוליות יובא בסעיף ה.4.4).

כללית - המחקר מחדש וחלוצי במס' תחומים, וככזה, פותח כר נרחב למחקרים נוספים. בישראל, זהו המחקר המקיף ביותר שנעשה עד כה על הומוסקסואלים. לפניו, נעשתה רק עבודת

דוקטורט אחת בתחום (Deouell, 1988), שתיארה טיפול קבוצתי בגברים הומוסקסואלים שהתבצע בישראל.

ה.2.4 מגבלות המחקר

למחקר מס' מגבלות, שבחלקן ספציפיות ובחלקן אופייניות למחקרים במדעי החברה או למחקרים בקרב אוכלוסיות מיעוט.

בעיות בייצוגיות המדגם ובהכללת הממצאים: כמו במחקרים אחרים העוסקים בקבוצות מיעוט, אי אפשר היה להשתמש במחקר הנוכחי במידגם מקרי הסתברותי. למרות הניסיון להקטין את הבעיה ע"י השגת הטרוגניות מירבית באמצעות גיוון מקורות גיוס הנבדקים, ישנן מס' בעיות ייצוג של המדגם. ממוצע ההשכלה של הנבדקים הוא גבוה יחסית - 14.8 שנות לימוד, ואין מספיק ייצוג לנבדקים בעלי השכלה נמוכה. עם זאת, מעל לשליש מן הנבדקים (35.4%) הם בעלי השכלה תיכונית ומטה. גם ממוצע גיל הנבדקים (32) אינו מייצג, ככל הנראה, את אוכלוסיית הגברים ההומוסקסואלים בישראל, שכן רק 7.5% מבין הנבדקים, הינם מעל גיל 44. עם זאת, ממוצע הגיל במחקר גבוה מן המקובל במחקרים במדעי החברה, שרובם נעשים בקרב סטודנטים. יש לציין, שלא נמצאה בניתוח הרגרסיה לניבוי מדדי דפוס הקשרים במערך שכלל את המשתנים המנבאים במחקר, תוספת ניבוי מובהקת למשתני הגיל וההשכלה.

בעיית ייצוג נוספת היא, שהמדגם מייצג רק את אלה שמוכנים לענות, וביניהם נגרע חלקם של גברים הומוסקסואלים שאינם מוכנים להיחשף, בפני אחרים או אפילו בפני עצמם. יש להניח, שבין הנבדקים יש יותר ייצוג לאלה שקיבלו את עצמם כהומוסקסואלים ו"יצאו מהארון"; כלומר, אלה שהסכימו להשתתף במחקר שונים מאלה שלא הסכימו, בתת-משתני הזהות ההומוסקסואלית - קבלה עצמית כהומוסקסואל וחשיפה כהומוסקסואל. ייתכן שהם שונים גם במדדי דפוס הקשרים הנבחנים במחקר, שכן אפשר להניח שגברים הומוסקסואלים שעדיין חיים בהסתר או מנתלים חיים כפולים, מתאפיינים יותר ביחסים מזדמנים ולא מספקים.

המגבלות הנ"ל מציבות קושי בפני יכולת ההכללה של הממצאים; עם זאת, אי אפשר היה להימנע מהן. הסטטיסטיקאי Ferguson (1988, עמ' 145) אומר, שאמנם, היכן שאפשרי הדבר

עדיפה דגימה מקרית, אך אילו היינו דורשים במדעי החברה רק שיטות דגימה מקריות ומחמירות, לא היה מתאפשר ביצועם של מחקרים רבים.

דיווח עצמי: ישנן הטיות תגובתיות הנלוות בהכרח לכל מדד הנמדד בעזרת שאלון של "נייר ועיפרון", שבו הנבדק מדווח בעצמו את הנתונים. לא ברור אם מה שמדווחים מייצג כהלכה משהו אובייקטיבי-מציאותי, שכן המודעות מטילה מגבלות, והאדם יכול לבחור מה להגיד ומה להסתיר וכדומה. קיימת הטיה הנובעת מרציה חברתית, והנבדקים לא תמיד כנים עם החוקרים ועם עצמם, אפילו כאשר הם מתכוונים להיות כנים. ישנן גם מגבלות זיכרון במדדי דיווח עצמי המתייחסים לעברו של האדם, והדיווחים על תקופת הילדות עלולים להיות מוטים, בגלל התרחשויות בתקופה מאוחרת יותר או בגלל ההשפעה של רמת הסיפוק הנוכחית בחיים (Peplau, 1981; Hazan; Rusbult et al, 1987; Kelly & Conely, 1987; Kurdek & Schmitt, 1986b; 1987; Shaver, 1992; Kurdek, 1992; Parker et al, 1992). כמענה לבעיות הללו, הוצע להשיג מידע גם בדרכים אחרות כמו, למשל, ראיונות מעמיקים (Mikulincer; Prociano et al, 1983; Erev, 1991), ולהתמקד בקשרי הקירבה במהלך החיים ולא רק במערכת היחסים העכשווית (Parker et al, 1992). ואכן, זה מה שנעשה במחקר הנוכחי, ובנוסף לשימוש במדדי דיווח עצמי בוצעו גם 30 ראיונות עומק נרחבים לפי השיטה של Josselson (1992), שהתייחסו לכלל קשרי הקירבה בחיים. למרות זאת, היות ובראיונות ובמשתנה של תפיסת היסטוריית התקשרות בילדות הנבדקים מתייחסים לעבר הרחוק (בראיונות הם מתארים ומציינים, בין השאר, את קשריהם בגיל 5, בגיל 10 ובגיל 15), יש להניח שחלק מהדיווחים הינם מוטים, באופן מודע או בלתי מודע, ואולי גם מושפעים ממצב העניינים בהווה. ניתן גם להניח, שחלק מהדיווחים אינם מדויקים בהיותם נסמכים על זיכרון מעורפל ביחס לעבר.

בעיה תיאורטית: ביחס למשתנה של סגנון התקשרות הכולל 3 סגנונות, ייתכן, כפי שאומרת Sharabany (1994), שהתמונה יותר מורכבת ויש בה יותר מ-3 קטגוריות. בנוסף, ישנה חפיפה מסויימת בתרומת המשתנים המנבאים להסבר השונות של מדדי דפוס הקשרים, עקב קיומם של מיתאמים חיוביים בין המנבאים - סגנון ההתקשרות, הזהות ההומוסקסואלית והתמיכה החברתית. החפיפה הגבילה את האפשרות לגלות את יכולת הניבוי הספציפית של כל

משתנה, ובמיוחד אמורים הדברים לגבי התמיכה החברתית, שתוספת הניבוי שלה במערך המנבאים נמצאה לא מובהקת.

ריבוי נתונים וממצאים: המחקר כולל תת-משתנים רבים, ששולבו אמנם למשתני-על, אך למרות זאת דווחו גם נתונים וממצאים הקשורים אליהם. בנוסף, התקבלו נתונים וממצאים רבים מן הראיונות. ריבוי הפעולות הסטטיסטיות עלול לגרום לכך שחלק מהתוצאות מתקבל בטעות. מסיבות אלה, היתה הפרדה בדיווחים בין הנתונים והממצאים השייכים למשתנים המשולבים, והודגש שהם המשתנים המרכזיים במחקר. הודגש והובלט קיומן של ארבע השערות, שסביבן התבצעה עיקר העבודה, כפי שזה בא לביטוי בכל פרקי המחקר. עם זאת, דווחו גם הנתונים והממצאים העודפים, על מנת להגדיל את הידע וההבנה בתחום שהמחקר בו עדיין מועט, ובכדי לסייע למחקרים בעתיד.

ה.3.4 המלצות למחקרים בעתיד

המחקר התמקד בהבדלים אינדיבידואליים בקרב גברים הומוסקסואלים בישראל. מומלץ להרחיב את האפשרות להכליל את הממצאים ע"י ביצוע מחקרים מקבילים בקרב גברים הומוסקסואלים בארצות או תרבויות אחרות. כמו כן, חשוב לבחון את המצב גם בקרב ביסקסואלים ובקרב נשים הומוסקסואליות. הדבר חשוב במיוחד ביחס לסגנונות התקשורת שעדיין לא נחקרו באוכלוסייה הומוסקסואלית, וביחס לפרופילים של מימדי ההתחברות עם דמויות שונות, שעדיין לא יושמו ולא נבחנו במחקרים אחרים. בכדי לברר את המשמעות הקלינית של הממצאים על פרופיל הקשרים עם האם ועם האב, יש צורך לבחון אותם גם באוכלוסייה הטרוסקסואלית. אולי אפילו לבחון אותם במקביל בקרב הומוסקסואלים ובקרב אחים/אחיות שלהם. זה יאפשר לראות את החלק של התפיסה האישית ביחס לקשרי הגומלין עם ההורים ואת החלק האובייקטיבי של אופי הקשרים ושל דמויות ההורים.

בחלק של השאלון, המחקר בדק את דפוס קשרי הקירבה ההומוסקסואליים בהווה ובחמש השנים האחרונות בדיווח רטרוספקטיבי. יש מקום למחקר אורך, פרוספקטיבי בחלקו, שיעקוב אחרי הקשרים במהלך מס' שנים. גם ביחס למדדים של תמיכה חברתית, שהמחקר התעקב בעיקר על ההיבט הנתפס שלהם, וביחס לתפיסת היסטוריית התקשורת בילדות ומדדי

זהות הומוסקסואלית - זיהוי עצמי כהומוסקסואל, קבלה עצמית כהומוסקסואל וחשיפה כהומוסקסואל - שיש להם פוטנציאל להתפתח או להשתנות עם הזמן, חשוב לבחנם בנקודות זמן שונות, כפי שמתאפשר במחקר אורך.

המלצה נוספת מתייחסת באופן כללי לנושא של קשרי קירבה. במחקר הנוכחי באו לביטוי 3 גישות לנושא: האחת - מתחום תיאוריית ההתקשרות, שעוסקת בסגנונות התקשרות שונים בקשרי קירבה; השנייה - מתחום תיאוריית ההתחברות, שעוסקת במימדי התחברות שמאפיינים את המרחב בין-אישי של האדם; והשלישית, שנוסתה במחקר הנוכחי - מתייחסת למדדים אופרציונליים וכמותיים של קשרי קירבה, כמו קביעות הקשרים, מגורים עם בני-זוג ואורך הקשרים, וסיפוק מקשרים - כמדד איכותי שמשלים את התמונה. בנוסף, קיימות גם גישות נוספות שלא עסקנו בהן במחקר הנוכחי. ייתכן שיש מקום לחקור את קיומו של משתנה-על של קשר, שיכול להכיל מרכיבים שונים - אישיותיים, בין-אישיים וכמותיים, ושעשוי לתאר ולהסביר את ההתנהגות האנושית בתחום קשרי הקירבה ואת ההבדלים האינדיבידואליים הניכרים בה.

ה.4.4 המלצות טיפוליות

האגודה הפסיכולוגית האמריקאית (APA, 1975) האיצה באנשי המקצוע של בריאות הנפש להביא להסרת הסטיגמה של מחלת נפש, שזוהתה עם האוריינטציה ההומוסקסואלית. למרות זאת, עדיין ישנם פסיכיאטרים ופסיכולוגים רבים המשוכנעים שהומוסקסואליות קשורה לסטייה נפשית תמורה, ככל הנראה כהכללה מהמקרים הקליניים שבהם הם מטפלים, או בגלל קיומה של הטיה הטרוסקסואלית. פרויד כתב, ב"שלוש מסות על התיאוריה של המיניות" (Fraud, 1905), שהומוסקסואליות נמצאת באנשים שאינם מראים סטייה רצינית מהנורמלי, שיעילותם אינה פגומה, ושהם מצטיינים בתרבות איתית ובהתפתחות אנטלקטואלית גבוהה במיוחד. גם במכתבו המפורסם לאם אמריקנית (1951) כתב, שהומוסקסואליות אינה ייתרון, אך אין להתבייש בה ואין לסווגה כמחלה.

Ussher (1991) מזהיר מפני הטיית הטרוסקסואליות בטיפולים בהומוסקסואלים. Radkowsky & Siegal (1997) מציעים, שמטפלים בהומוסקסואלים יבדקו את עצמם ביחס להטיותיהם בקשר להומוסקסואליות. בישראל התגלו ממצאים חריפים הקשורים להטיה

הטרנסקסואלית בקרב מטפלים בשירותי בריאות הנפש (רובינשטיין, 1994); 417 פסיכיאטרים, פסיכולוגים קליניים ועובדים סוציאליים קיבלו שאלון שבו תואר בחור הסובל מבולימיה. למחצית הנבדקים הוא הוצג כהטרנסקסואל, ולמחצית השניה כהומוסקסואל אגו-סינטוני. נמצא שמצבו של המטופל ההומוסקסואל נתפס כחמור יותר מזה של הטרנסקסואל, וזאת, למרות היעדר זיקה בין האוריינטציה המינית לבין הבעיה שבגללה הגיע המטופל לטיפול, ולמרות העמדות הפוליטיות הליברליות ואורח החיים החילוני של מרבית הנבדקים. החוקר טוען, שההטיה של המטפלים עלולה להיות מועברת למטופל ההומוסקסואל, באופן בלתי מודע, ולחזק את ההומופוביה הקיימת בו בלאו הכי כתוצאה מהסטיגמה החברתית (Lieblich & Friedman, 1985).

ישנו צורך דחוף לשנות עמדות אצל מטפלים וגם לכוונם לתוכניות טיפול אפקטיביות בהומוסקסואלים. אחדים מהמוראיינים במחקר סיפרו על טיפולים פסיכולוגיים שעברו, ושבהם ניסו המטפלים "לרפא" אותם ולשנות את נטייתם המינית. אחדים סיפרו גם על אבחנות קשות, כגון הפרעת אישיות גבולית, שניתנו להם כפועל יוצא מנטייתם המינית. Green (1996) אומר, שבעוד רוב המטפלים המשפחתיים מדווחים שהם עובדים עם מטופלים הומוסקסואלים, כמחציתם מודים שאינם חשים קומפיטנטים בטיפולים אלה. לדעת Marmor (1996), הבנת המצב המיוחד של הומוסקסואלים, יחד עם אימוץ נקודת מבט בין-תרבותית והתגברות על הטיות הטרנסקסואליות, יכולים לקדם גישה בעלת יותר ידע ואמפטיה ביחס למטופלים הומוסקסואלים. כפי שהמליץ זיו (1996), גם המחקר הנוכחי ממליץ שטיפול בהומוסקסואלים יעבוד על המטלות ההתפתחותיות החשובות - הגדרה עצמית כהומוסקסואל, קבלה עצמית כהומוסקסואל וחשיפה כהומוסקסואל - לקראת יצירת זהות הומוסקסואלית אינטגרטיבית. ראינו במחקר הנוכחי, שזהות הומוסקסואלית מפותחת חיונית לקיום קשרי קירבה יציבים ומספקים ותורמת לאיכות החיים של ההומוסקסואל. זיו (שם) מצא שזהות הומוסקסואלית מפותחת יותר מפחיתה את המצוקה הפסיכולוגית ומגדילה את תחושת הרווחה הנפשית. במחקר הנוכחי נמצאה עדות לקיומה של מצוקה פסיכולוגית בקרב הנבדקים, שכ- 55% מהם דיווחו על קבלת טיפול פסיכולוגי בזמן כלשהו במהלך חייהם. כללית - לאיכותה של הזהות ההומוסקסואלית יש השפעה על הזוגיות, ויש צורך לכוון את ההתערבות הטיפולית לעבודה על הזהות ההומוסקסואלית המשמשת בסיס לאינטימיות וסיפוק ביחסים (Murphy, 1989; Colgan, 1987). למרות שחשיפה עצמית הומוסקסואלית יכולה להיות מאיימת, לבחירה שלא לחשוף את ההומוסקסואליות עלולות להיות

תוצאות הרסניות (Wells & Kline, 1987). יחד עם זאת, Cain (1991) מציע ע"ס ממצאי מחקר, שנערך בקרב גברים הומוסקסואלים, שהסתרת הזהות ההומוסקסואלית אינה מעידה בהכרח על בעיות רגשיות, ולעתים היא מהווה אמצעי להמנע מתגובה עוינת ולא מקבלת מצד הסביבה החברתית של ההומוסקסואל. הוא ממליץ, אם כן, למטפלים לקחת בחשבון את הנסיבות ואת ההקשר החברתי ולא ללחוץ על הומוסקסואלים לחשוף אוטומטית את זהותם.

בעבודה הטיפולית עם הומוסקסואלים, יחידים וזוגות, מומלץ לעבוד על כמה נושאים המהווים מקור למצוקה, חרדה ולחצים, ועלולים לגרום לבעיות בזוגיות ובקשר: תפקידים (Roles) גבריים סטראוטיפיים, תפקידים מיניים סטראוטיפיים, קשיים בתפקוד מיני, הומופוביה וחוסר בתמיכה חברתית, ו"יציאה מהארון" עם כל הלחצים הפנימיים והחיצוניים המתלווים אליה. המטפל גם צריך לעבוד על עצמו - על ציפיות התפקיד ועל אמונות הומופוביות מודעות או בלתי מודעות (George & Behrendt, 1987). (Butler & Clarke, 1991) מצביעים על נושאים נוספים - הקושי המתעורר בין בני הזוג בגלל ציפיות מנוגדות מהיחסים, והקושי הכרוך במגעיים מיניים בקונטקסט של תפוצתה של מחלת האיידס. גם חוקרים אלה אומרים, שנקודת המוצא נמצאת בעמדה של המטפל ביחס להומוסקסואליות ולהומוסקסואלים. (Murphy, 1989) אומר, שהמטפל בזוגות של הומוסקסואלים, לא מספיק שיקבל פסיבית את סגנון חייהם, אלא צריך לאשר באופן אקטיבי את תקפות יחסייהם.

בגלל החוסר במודלים של זוגיות הומוסקסואלית, המחקר הנוכחי ממליץ לעבוד עם הומוסקסואלים על נושאים של מחוייבות ואינטימיות ביחסים, ולנסות לברר ולעבד את הקשיים הפסיכולוגיים של אלה שלא הצליחו ליצור קשרים יציבים ומספקים. לדעת רביץ (1981) יש מקום לטפל בהומוסקסואלים גם במסגרת קבוצתית, בגלל החשיבות של קבוצת התייחסות טיפולית בתהליך גיבוש הזהות העצמית וחשיפת האוריינטציה ההומוסקסואלית. גם המחקר הנוכחי מצטרף להמלצה זו, שיכולה לסייע להומוסקסואל המתחבט בבעיות קיומיות להתמודד ביתר יעילות עם הקשיים והאתגרים הרבים העומדים בפניו.

נושא חשוב נוסף קשור לחינוך חברתי. העמדות האנטי-הומוסקסואליות בחברה כוללות

בערות, דעות קדומות דיכוי והומופוביה (Lieblich & ; Mattison & Mcwhirter, 1987)

(Friedman, 1985); יש צורך - וזהו תפקיד שפסיכולוגים יכולים לקחת על עצמם - לחנך את הקהילה החברתית ולספק לה ידע אמין על תופעת ההומוסקסואליות ועל חשיבות התמיכה שהיא יכולה לספק להומוסקסואל. במחקר של Hershberger & D'Augelli (1995) על בני-נוער הומוסקסואלים, 80% מבין 200 הנבדקים דיווחו שחוו עלבונות מילוליים בקשר לאוריינטציה המינית שלהם, 17% דיווחו על תקיפות גופניות, ומעל 40% דיווחו על נסיונות התאבדות שביצעו בעבר. Radkowsky & Siegal (1997) בחנו את הספרות המחקרית על השפעת הסטיגמה החברתית על בני-נוער הומוסקסואלים, ומצאו עדויות לכך, שהסטיגמה מפריעה להם להשיג תחושת זהות והערכה עצמית ומעכבת את יכולתם ליצור קשרי חברות וקירבה. אי לכך, הם רגישים לבדידות, בידוד, דיכאון, איידס והתאבדות. במחקר על גורמי סיכון להתאבדות בקרב בני-נוער הומוסקסואלים נמצא, שנבדקים שהיו להם מערכות תמיכה המתפקדות היטב, יכלו להיעזר בהן, במקום לשקול התאבדות (Proctor & Groze, 1994). חשוב גם לתמוך בבני-משפחה והורים, שהגילוי על ההומוסקסואליות של בנם, עלול לעורר בהם זעזוע עמוק. פרט לתמיכה, צריך לספק להם יותר ידע על הנושא ולהחדיר בהם את ההכרה בחשיבות התמיכה שהם יכולים לתת לבנם. ממצאי המחקר הנוכחי הראו, שנבדקים שתפסו יותר תמיכה ממשפחתם דיווחו פחות על קבלת טיפול פסיכולוגי במהלך חייהם וגם חשפו יותר את ההומוסקסואליות שלהם.

Bohan (1997) אומרת, שאחת הדרכים להפחתת הסטיגמה המיוחסת להומוסקסואלים

היא באמצעות פעילות בתחום החינוך וההשכלה, שתציג את החוויה ההומוסקסואלית בדרך נאותה. היא מציעה ומתארת קורס אוניברסיטאי בנושא שכותרתו 'הפסיכולוגיה של הנטיה המינית', שנועד לספק מבט רחב וידע בנושא. היא ממליצה לשלב מרכיבים מהקורס בקורסים אחרים בתחום הפסיכולוגיה החברתית וההתפתחותית.

לסיכום - ההמלצות הטיפוליות של המחקר מעמידות אתגר חשוב בפני הפסיכולוגים והמטפלים, הן כסוכנים חברתיים בני-סמכא לשינוי עמדות בחברה ובמשפחה, והן כסוכנים של שינוי ערכי ושינוי תוכני בטיפול הפסיכולוגי ובתכניות הכשרה של אנשי מקצוע בתחום.

ביבליוגרפיה

- Ainsworth, M. D. S. (1989). Attachments beyond infancy. American Psychologist, 44, 709-716.
- Ainsworth, M. D. S., Bleher, M. C., Waters, E. & Wall, S. (1978). Patterns of attachment: A psychological study of the Strange Situation. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Alexander, M., & Blashfield, R. (1984). Cluster analysis. NY: Sage.
- American Psychiatric Association (1973). Diagnostic and statistical manual of mental disorders, DSM-II (2nd ed.). Washington, DC: Author.
- American Psychiatric Association (1980). Diagnostic and statistical manual of mental disorders, DSM-III (3rd ed.). Washington, DC: Author.
- American Psychological Association. (1975). Resolution of the American Psychological Association Council of Representatives. Washington, DC: Author.
- Atkinson, D. R. & Hackett, C. (1988). Counseling non-ethnic American minorities. Springfield, IL: Charles Thomas.
- Babbie, E. R. (1995). The practice of social research (7th ed.). CA: Wadsworth.
- Bailey, J. M., Gaulin, S., Agyei, Y. & Gladue, B. A. (1994). Effects of gender and sexual orientation on evolutionarily relevant aspects of human mating psychology. Journal of Personality and Social Psychology, 66, 1081-1093.
- Bell, A. P. & Weinberg, M. S. (1978). Homosexualities. NY: Simon & Schuster.
- Belsky, J. & Cassidy, J. (1994). Attachment and close relationships: An individual-difference perspective. Psychological inquiry, 5, 27-30.
- Ben-Ari, A. (1995a). The discovery that an offspring is a gay: Parents', gay men's, and lesbians' perspectives. Journal of homosexuality, 30, 89-112.
- Ben-Ari, A. (1995b). Coming out: A dialectic of intimacy and privacy. Families in society, 76, 306-314.
- Bentler, P. M. & Newcomb, M. D. (1978). Longitudinal study of marital success and failure. Journal of consulting and clinical psychology, 46, 1053-1070.
- Berger, R. M. (1983). What is a homosexual: A definitional model. Social Work, 28, 132-141.
- Berger, R. M. (1990). Men together: Understanding the gay couple. Journal of homosexuality, 19, 31-49.

- Berlin, L. J., Cassidy, J. & Belsky, J. (1995). Loneliness in young children and infant-mother attachment: A longitudinal study. Merrill-Palmer Quarterly, 41, 91-103.
- Bernstein, B. E. (1990). Attitudes and issues of parents of gay and lesbians and implications for therapy. Journal of gay and lesbian psychotherapy, 1, 37-53.
- Berzon, B. (1979). Developing a positive gay identity. in Berzon, B. & Leighton, R. (eds.), Positively gay (pp. 3-17). Milrose, CA: Celestial Arts.
- Berzon, B. (1988). Permanent partners. NY: E. P. Dutton.
- Bieber, I. (1962). Homosexuality: A psychoanalytic study. NY: Basic Books.
- Blasband, D. & Peplau, L. A. (1985). Sexual exclusivity versus openness in gay male couples. Archives of Sexual Behavior, 14, 395-412.
- Block, J. H., Block, J. & Morrison, A. (1981). Parental agreement-disagreement on child-rearing and gender-related personality correlates in children. Child Development, 52, 965-974.
- Blumstein, P. & Schwartz, W. P. (1983). American couples. NY: William Morrow & Company.
- Bohan, J. S. (1997). Teaching on the edge: The psychology of sexual orientation. Teaching of Psychology, 24(1), 27-32.
- Bowlby, J. (1958). The nature of the child's tie to his mother. International Journal of Psychoanalysis, 39, 350-371.
- Bowlby, J. (1969). Attachment and loss: Attachment. NY: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). Attachment and loss: separation, anxiety and anger. NY: Basic Books.
- Bowlby, J. (1979). The making and breaking of affectional bonds. London: Tavistock.
- Bowlby, J. (1988). A secure base: Parent-child attachment and healthy human development. NY: Basic Books.
- Boxer, A. M., Cook, J. A. & Kerdt, G. (1991). Double jeopardy: Identity transitions and parent-child relations among gay and lesbian youth. In Pillemer, K. & McCartney, K. (eds.), Parent-child relations throughout life. NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Bradbury, T. N. & Fincham, F. D. (1988). Individual difference variables in close relationships: A contextual model of marriages as an integrative framework. Journal of Personality and Social Psychology, 54, 713-721.
- Cain, R. (1991). Stigma management and gay identity development. Social Work, 36(1), 67-73.

- Campos, J. J., Barrett, K. C., Lamb, M. E., Goldsmith, H. H. & Stebbins, C. (1983). Socioemotional development. In Haith M. M. & Campos, J. J. (eds.), Handbook of Child Psychology: Vol 2. Infancy and Psychobiology (pp. 783-915). NY: Wiley.
- Cass, V. C. (1979). Homosexual identity formation: A theoretical model. Journal of Homosexuality, 4, 219-237.
- Cass, V. C. (1984). Homosexual identity formation: testing a theoretical model. The Journal of Sex Research, 20, 143-167.
- Cerbone, A. R. (1997). Symbol of privilege, object of derision: Dissonance and contradictions. In Greene, B. (ed.), Ethnic and cultural diversity among lesbians and gay men. Psychological perspectives on lesbian and gay issues, vol 3. (pp. 117-131). CA: Sage.
- Chelune, G. J. (1979). Self-disclosure. San Francisco: Jossey-Bass.
- Cole, S. W., Kemeny, M. E., & Taylor, S. E. (1997). Social identity and physical health: Accelerated HIV progradation in rejection-sensitive gay men. Journal of Personality and Social Psychology, 72(2), 320-335.
- Coleman, E. (1982). Developmental stages of the coming-out process. American Behavioral Scientist, 25, 469-482.
- Colgan, P. (1987). Treatment of identity and intimacy issues in gay males. Special issue: Psychotherapy with homosexual men and woman: Integrated identity approaches for clinical practice. Journal of Homosexuality, 14, 101-123
- Collins, N. L. & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. Journal of Personality and Social Psychology, 58, 644-663.
- Constantine, J. A. & Bahr, S. J. (1980). Locus of control and marital stability: A longitudinal study. Journal of Divorce, 4, 11-22.
- Dailey, D. M. (1979). Adjustment of heterosexual and homosexual couples in pairing relationships: An exploration study. The Journal of Sex Research, 5, 143-157.
- Dank, B. (1971). Coming out in the gay world. Psychiatry, 34, 180-197.
- D'Augelli, A. R. & Harshberger, S. L. (1993). Lesbian, gay, and bisexual youth in community settings: Personal challenges and mental health problems. American Journal of Community Psychology, 21, 421-449.
- Decker, B. (1984). Counseling gay and lesbian couples. In Schoenberg, R., Golberg, R. C. & Shore, A. D. (eds.), With compassion towards some homosexuality and social work in America. NY: Harrington Park Press
- De Montefiores, C. & Schultz, S. J. (1978). Coming out: Similarities and differences for lesbian and gay men. Journal of Social Issues, 34, 59-72.

- Deouell, R. (1988). A case study in group therapy with male homosexuals in Israel. A doctoral dissertation. Cincinnati, OH: The union for experimenting colleges and universities.
- Dorfman, R., Walters, K., Burke, P. & Hardin, L. (1995). Old, sad and alone: The myth of the aging homosexual. Journal of Gerontological-Social-Work, 24, 29-44.
- Duffy, S. & Rusbult, C. E. (1986). Satisfaction and commitment in homosexual and heterosexual relationships. Journal of homosexuality, 12, 1-23.
- Elise, D. (1986). Lesbian couples: The implications of sex differences in separation-individuation. Special issue: Gender issues in psychotherapy. Psychotherapy, 23, 305-310.
- Elizur, Y. (in press). "Inside" consultation through self-differentiation: Stimulating organizational development in the IDF's care of intractable, war-related, traumatic disorders. Human Systems.
- Erikson, E. H. (1968). Identity: Youth and crisis. NY: Norton.
- Evans, R. B. (1969). Childhood parental relationships of homosexual men. Journal of consulting and clinical psychology, 33, 129-135.
- Fay, R. E., Turner, C. F., Klassen, A. & Gagnon, J. H. (1989). prevention and pattern of same-gender sexual contact among men. Science, 243, 338-340.
- Feeney, J. A. & Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationship. Journal of Personality and Social Psychology, 58, 281-291.
- Ferguson, G. A. (1988). Statistical analysis in psychology and education (5th ed.). McGraw-Hill Book Company, International Editions.
- Fisher, J. D. & Misovich, S. J. (1988). Social influence and Aids prevention behavior. Applied Social Psychology, 9.
- Fishler P. H., Sperling, M. B. & Carr, A. C. (1990). Assessment of adult relatedness: A review of empirical findings from object relations and attachment theories. Journal of Personality Assessment, 55, 499-520.
- Fitzgerald, T. K. (1993). Metaphors of identity. Albany: Suny Press.
- Flaherty, J. A. & Richman, J. A. (1986). Effects of childhood relationships on the adult's capacity to form social supports. American Journal of Psychiatry, 143, 851-855.
- Florian, V., Mikulincer, M. & Bucholtz, I. (1995). Effects of adult Attachment style on the perception and search for social support. Journal of Psychology, 129, 665-676.
- Ford, C. S. & Beach, F. A. (1952). Patterns of sexual behavior. NY: Harper.

- Freud, S. (1905). Three essays on the theory of sexuality. In Strachey, J. (ed), The standart edition of the complete psychological works of Sigmund Preud, Vol 7 (pp. 125-243). London: Hogarth Press.
- Freud, S. (1951). Letter to an American mother. American Journal of Psychiatry, 102, 786.
- George, K. D. & Behrendt, A. (1987). Therapy for male couples experiencing relationship problems and sexual problems. Special issue: Psychotherapy with homosexual men and women: Integrated identity approaches for clinical practice. Journal of Homosexuality, 14 77-88.
- Goffman, E. (1963). Stigma: Notes on the management of spoiled identity. Englewood Callifs, NJ: Prentice-Hall.
- Gottman, J. M. (1979). Marital interaction: experimental investigations. NY: Academic Press.
- Gottman, J. M. & Levenson, R. W. (1992). Marital processes predictive of later dissolution: Behavior, phisiology, and health. Journal of Personality and Social Psychology, 63, 221-233.
- Green, R. J. (1996). Why ask, why tell? Teaching and learning about lesbians and gays in family therapy. Family Process, 35, 389-400.
- Greene, B. (Ed). (1997). Ethnic and cultural diversity among lesbians and gay men. CA: Sage.
- Hammersmith, S. K. & Weinberg, N. S. (1973). Homosexual identity: Commitment, adjustment and significant others. Sociometry, 36, 56-79.
- Herdt, G. (1991). The ethnography of gay men's life: Interpreting American culture. Boston: The Beacon Press.
- Herdt, G. (1997). Intergenerational relations and AIDS in the formation of gay culture in the United States. In Levine, M. P., Nardi, P. M., & Gagnon, J. H. (eds.), In changing times: Gay men and lesbians encounter HIV/AIDS. (pp. 245-281). Chicago IL, The University of Chicago Press.
- Harry, J. (1983). Gay male and lesbian relationships. In Macklin, E. D. & Rubin, R. H. (eds.), Contemporary families and alternative lifestyles (pp. 216-234). Beverly Hills, CA: Sage.
- Harry, J. (1986). sampling gay man. The Journal of Sex Research, 22, 21-34.
- Harry, J. & Devall, B. (1978). The social organization of gay males. NY: Praeger.

Hershberger, S., & D'Augelli, A. R. (1995). The impact of victimization on the mental health and suicidality of lesbian, gay, and bisexual youths. Development Psychology, 31, 65-74.

Hartigan, J. A. (1975). Clustering algorithms. NY: Wiley.

Hazan, C. & Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an Attachment Process. Journal of Personality and Social Psychology, 52, 511-524.

Hazan, C. & Shaver, P. R. (1990). Love and work: An attachment-theoretical perspective. Journal of Personality and Social Psychology, 59, 270-280.

Hazan, C. & Shaver, P. R. (1992). Broken attachments. In Orbach, T. L. (ed.), Close relationship loss: Theoretical approaches (pp. 99-108). NY: Springer.

Hoffman, M. (1968). The gay world: Male homosexuality and the social creation of evil. NY: Basic Books.

Jain, A., Belsky, J., & Crnic, K. (1996). Beyond fathering behaviors: Types of dads. Journal of Family Psychology, 10(4), 431-442.

Josselson, R. (1992). The space between us: Exploring the dimensions of human relationships. San Francisco: Jossey-Bass.

Kahn, M. J. (1991). Factors affecting the coming out process for lesbians. Journal of Homosexuality, 21, 47-70.

Kaufman, L. (1990). Finding groups in data: An introduction to Cluster Analysis. NY: Wiley

Keller, D. & Rosen, H. (1988). Treating the gay couple within the context of their families of origin. Family Therapy Collections, 25, 105-119.

Kelley, H. H. & Thibaut, J. W. (1978). Interpersonal relations: A theory of interdependence. NY: Wiley.

Kelly, E. L. & Conley, J. J. (1987). Personality and compatibility: A prospective analysis of marital stability and marital satisfaction. Journal of Personality and Social Psychology, 52, 27-40.

Kinsey, A. C., Pomeroy, W. B. & Martin, C. E. (1948). Sexual behavior in the human male. Philadelphia: Sanders.

Kinsey, A. C., Pomeroy, W. B., Martin, C. E. & Gebhard, P. (1953). Sexual behavior in the human female. Philadelphia: Sanders.

Klein, J. (1987). Our need for others and its roots in infancy. London & NY: Tavistock.

Kupers, T. A., Ross, R., Frances, A., Widiger, T. A. (1997). Diagnosis: Is there gender bias in the 1994 "Diagnostic and Statistical manual" (DSM-IV)? In Walsh, M. R. (ed.), Women, men, & gender: Ongoing debates. (pp. 337-357). New Haven, CT, Yale University Press.

Kurdek, L. A. (1987). Sex role self schema and psychological adjustment in coupled homosexual and heterosexual men and women. Sex Roles, 17, 549-562.

Kurdek, L. A. (1988a). Perceived social support in gays and lesbians in cohabitation relationships. Journal of Personality and Social Psychology, 54, 504-509.

Kurdek, L. A. (1988b). Relationship quality of gay and lesbian cohabiting couples. Journal of Homosexuality, 15, 93-118.

Kurdek, L. A. (1989). Relationship quality in gay and lesbian cohabiting couples: A 1-year follow-up study. Journal of social and personal relationships, 6, 39-59.

Kurdek, L. A. (1991). Marital satisfaction and changes in marital quality in newly wed couples: A test of the contextual model. Journal of social and personal relationships, 8, 27-48.

Kurdek, L. A. (1991a). Sexuality in homosexual and heterosexual couples. In McKinney, K. & Sprecher, S. (eds.), Sexuality in close relationships (pp. 177-191). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Kurdek, L. A. (1991b). Correlates of relationship satisfaction in cohabiting gay and lesbian couples: Integration of contextual, investment, and problem-solving models. Journal of Personality and Social Psychology, 61, 910-922.

Kurdek, L. A. (1992). Relationship stability and relationship satisfaction in cohabiting gay and lesbian couples: A prospective longitudinal test of the contextual and interdependence models. Journal of social and personal relationships, 9, 125-142.

Kurdek, L. A. (1994). The nature and correlates of relationship quality in gay, lesbian, and heterosexual cohabiting couples: A test of the individual difference, interdependence, and discrepancy models. In Greene, B. & Herek, G. M. (eds.), Lesbian and gay psychology: Theory, research, and clinical applications (pp. 133-155). Thousand Oaks, CA: Sage.

Kurdek, L. A. (1995a). Developmental changes in relationship quality in gay and lesbian cohabiting couples. Special issue: Sexual orientation and human development. Developmental Psychology, 31, 86-94.

Kurdek, L. A. (1995b). Assessing multiple determinants of relationship commitments in cohabiting gay, cohabiting lesbians, dating heterosexuals, and married heterosexual couples. Family Relations, 44, 261-266.

- Kurdek, L. A. & Schmitt, J. P. (1986a). Interaction of sex role self-concept with relationship quality and relationship beliefs in married, heterosexual cohabiting, gay, and lesbian couples. Journal of Personality and Social Psychology, 51, 365-370.
- Kurdek, L. A. & Schmitt, J. P. (1986b). Relationship quality of partners in heterosexual married, heterosexual cohabiting, and gay and lesbian relationships. Journal of Personality and Social Psychology, 51, 711-720.
- Kurdek, L. A. & schmitt, J. P. (1987). Perceived emotional support from family and friends in members of gay, lesbian, and heterosexual cohabiting couples. Journal of Homosexuality, 14, 57-68.
- Lauman, E. (1994). Social organization of sexuality; Sexual practice in the united states. Chicago: University of Chicago press.
- Levine, M. P., Nardy, P. M., & Gagnon, J. H. (eds.) (1997). In changing times: Gay men and lesbians encounter HIV/AIDS. Chicago, IL: The University of Chicago Press.
- Levinger, G. (1979). A social psychological perspective on marital dissolution. In Levinger, G. & Moles, O. C. (eds.), Divorce and separation: Context, causes, and consequences (pp. 37-60). NY: Basic Books.
- Lieblich, A. & Friedman, G. (1985). Attitudes toward male and female homosexuality and Sex-Role stereotypes in Israeli and american students. Sex-Roles, 12, 561-570.
- Levy, M. B. & Davis, K. E. (1988). Lovestyles and attachment styles compared: their relations to each other and to various relationship characteristics. Journal of Social and Personal Relationships, 5, 439-471.
- Maayan, S., Soskolne, V., Engelhard, D., Moses, A., Rahav, G., Rahav, D., Newman, D. & Weinberger, M. (1993). Sexual behavior of homosexual and bisexual men attending an HIV testing clinic in Jerusalem 1986/7 - 1990. Israel journal of Psychiatry & Related Sciences, 30, 150-154.
- MacDonald, G. J. (1982). Individual differences in the coming out process for gay men. Implications for theoretical models. Journal of Homosexuality, 8.
- Main, M. & Cassidy, J. (1988). Categories of response with the parent at age six: Predicted from infant attachment clasifications and stable over a one month period. Developmental Psychology, 24, 415-426.
- Manalansan, M. F. (1997). At the frontiers of narrative: The mapping of Filipino gay men's lives in the US. In Root, M. P. P. (ed.), Filipino Americans: Transformation and identity. (pp. 247-256).. CA: Sage.
- Marmor, J. (1980). Clinical aspects of male homosexuality. in Marmor, J. (ed): Homosexual behavior: A modern reapraisal (pp. 267-279). NY: Basic Books.

- Marmor, J. (1996). Nongay therapists working with gay men and lesbians. In Cabaj, R. P. & Stein, T. S. (eds.), Textbook of homosexuality and mental health (pp. 539-545). Washington, DC: American Psychiatric Press.
- Mattison, A. M. & McWhirter, D. P. (1987). Male couples: The beginning years. Journal of Social Work and Human Sexuality, 5, 67-78.
- Mcdonald, H. B. & Steinhorn, A. I. (1990). Homosexuality. NY: Continuum.
- Mcwhirter, D. P. & mattison, A. M. (1984). The male couple: How relationships develop. Englewood Cliffs, NJ: prentice-Hall.
- Mendes-Leite, R. (1993). A game of appearances: The "Ambigusexuality" in Brazilian culture of sexuality. Journal of Homosexuality, 25, 271-282.
- Meyer, J. (1989). Guess who's coming to dinner this time? A study of gay intimate relationships and the support for those relationships. Marriage and Family Review, 14, 59-82.
- Mikulincer, M. & Erev, I. (1991). Attachment style and the structure of romantic love. British Journal of Social Psychology, 30, 273-291.
- Mikulincer, M. & Nachshon, O. (1991). Attachment styles and patterns of self-disclosure. Journal of Personality and Social Psychology, 61, 321-331.
- Mikulincer, M., Florian, V. & Tolmacz, R. (1990). Attachment styles and fear of personal death: A case study of affect regulation. Journal of Personality and Social Psychology, 58, 273-280.
- Mikulincer, M. (1995). Attachment style and the mental representation of the self. Journal of Personality and Social Psychology, 69, 1203-1215.
- Morgan, K. S. (1992). Caucasian lesbians' use of psychotherapy. Psychology of Women Quarterly, 16, 127-130.
- Morin, S. F. (1977). Heterosexual bias in psychological research on lesbianism and male homosexuality. American Psychologist, 32, 629-637.
- Morin, S. F. (1978). Psychology and the gay community: An overview. Journal of Social Issues, 34, 1-6.
- Murphy, B. (1989). Lesbian couples and their parents: The effects of perceived parental attitudes on the couple. Special issue: Gay, lesbian, and bisexual issues in counseling. Journal of Counseling and Development, 68, 46-51.
- Newcomb, M. D. & Bentler, P. M. (1981). Marital breakdown. In Duke, S. & Gilmour, R. (eds.), Personal relationships: 3. Personal relationships in disorder (pp. 57-94). NY: Academic Press.

Oppenheimer, J. (1993). The pressure to be heterosexual. In Swirski, B. & Safir, M. P. (eds.), Calling the equality bluff: Women in Israel (pp. 108-114). NY: Teacher college press.

Orlofsky, J. L., Marcia, J. E. & Lesser, I. M. (1973). Ego identity status and the intimacy versus isolation crisis of young adulthood. Journal of Personality and Social Psychology, *27*, 211-219.

Paradis, B. A. (1997). Multicultural identity and gay men in the era of AIDS. American Journal of orthopsychiatry, *67(2)*, 300-307.

Parker, G. B., Barrett, E. A. & Hickie, I. B. (1992). From nature to network: Examining links between perception of parenting received in childhood and social bonds in adulthood. American Journal of Psychiatry, *149*, 877-885.

Peplau, L. A. (1981). What homosexuals want in relationships. Psychology Today, *15*, 28-38.

Peplau, L. A. (1982). Research on homosexual couples: An overview. Journal of Homosexuality, *8*, 3-8.

Peplau, L. A. & Amaro, H. (1982). Understanding lesbian relationships. In Paul, W., Weinrich, J. D., Gonsoirek, J. C. & Hotvedt, M. E. (eds.), Homosexuality: social, psychological, and biological issues. Beverly Hills, CA: Sage.

Pietromonaco, P. R. & Carnelly, K. B. (1994). Gender and working models of attachment: Consequences for perceptions of self and romantic relationships. Personal Relationships, *1*, 63-81.

Priel, B. & Shamai, D. (1995). Attachment style and perceived social support: Effects on affect regulation. Personality & Individual Differences, *19*, 235-241.

Proctor, C. & Groze, V. (1994). Risk factors for suicide among gay, lesbian, and bisexual youths. Social Work, *39*, 504-513.

Procidano, M. E. & Heller, K. (1983). Measures of perceived social support from friends and family: three validation studies. American Journal of Community Psychology, *11*, 1-24.

Radkowsky, M., & Siegel, L. J. (1997). The gay adolescent: Stressors, adaptations, and psychosocial interventions. Clinical Psychology Review, *17(2)*, 191-216.

Ross, M. W. (1985). Actual and anticipated societal reaction to homosexuality and adjustment in two societies. Journal of Sex Reseach, *21*, 40-55.

Rosser, B. R. S., Metz, M. E., Bockting, W. O., & Buroker, T. (1997). Sexual difficulties, concerns, and satisfaction in homosexual men: An empirical study with implications for HIV prevention. Journal of Sex and Marital Therapy, *23(1)*, 61-73.

- Rotheram-Borus, M. J. & Fernandez, I. (1995). Sexual orientation and development challenges experienced by gay and lesbian youths. *Suicide and Life Threatening Behavior*, *25*, 26-34.
- Rusbult, C. E. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: A test of the investment model. *Journal of Experimental Social Psychology*, *16*, 172-186.
- Rusbult, C. E. (1983). A longitudinal test of the investment model: The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, *45*, 104-117.
- Rusbult, C. E., Morrow, G. D. & Johnson, D. J. (1987). Self-esteem and problem-solving behavior in close relationships. *British Journal of Social Psychology*, *26*, 293-303.
- Saghir, M., & Robins, E. (1973). *Male and female homosexuality*. Baltimore: Williams & Wilkins.
- Sanders, D. S. (1980). A psychotherapeutic approach to homosexual man. In Marmor, J. (ed), *Homosexual behavior: A modern reappraisal* (pp. 342-356). NY: Basic Books.
- Sarason, I. G., Levine, H. M., Basham, R. B. & Sarason, B. R. (1983). Assessing social support: The social support questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology*, *44*, 127-139.
- Sarason, I. G., Sarason, B. R., Shearin, E. N. & Gregory, R. P. (1987). A brief measure of social support: Practical and theoretical implications. *Journal of Social and Personal Relationships*, *4*, 497-510.
- Savin-Williams, R. C. (1995). Lesbian, gay, and bisexual adolescents. In D'augelli, A. R. & Patterson, C. J. (eds.), *Lesbian, gay, and bisexual identities over the life span: Psychological perspectives* (pp. 165-189). NY: Oxford University Press.
- Schramski, T. & Giovando, K. (1993). Sexual orientation, social interest, and exemplary practice. *Individual Psychology Journal of Adlerian Theory, Research, and Practice*, *49*, 199-204.
- Schultz, L. G. (1987). A note on brief intimate encounters. *Intimate relationships*, *39*-44.
- Schumm, W. R., Nichols, C. W., Schectman, K. L. & Grigsby, C. C. (1983). Characteristic of responses to Kansas marital satisfaction scale by a sample of 84 married mothers. *Psychological Reports*, *53*, 567-572.
- Schumm, W. R., Anderson, S. A., Benigas, J. E., McCutchen, M. B., Griffin, C. L., Morris, J. E. & Race, G. S. (1985). Criterion-related validity of the Kansas marital satisfaction scale. *Psychological Reports*, *56*, 719-722.

Schumm, W. R., Pass-Berger, L. A., Hatch, R. C., Obiorah, F. C., Copeland, J. M., Meens, L. D. & Bugaighis, M. A. (1986). Concurrent and discriminant validity of the Kansas marital satisfaction scale. Journal of the Marriage and the Family, 48, 381-387.

Shanan, J. (1991). Analysis of the relationship between partnership and sexuality in the second half of the lifespan. In Karl, F. & Friedrich, I. (eds.), Parterschaft und sexualität im alter. Darmstadt: Steinkopff.

Sharabany, R. (1994). Continuities in the development of intimate friendships: Object relations, interpersonal, and attachment perspectives. In Erber, R. & Gilmour, R. (eds.), Theoretical frameworks for personal relationships, chapter 8 (pp. 157-178). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Shaver, P. R. & Hazan, C. (1988). A biased overview of the study of love. Journal of Social and Personal Relationships, 5, 473-501.

Shaver, P. R. & Hazan, C. (1993). Adult romantic attachment: Theory and evidence. In Perlman, D. & Jones, W. (eds.), Advances in personal relationships, vol. 4 (pp. 29-70). London: Kingsley.

Shokeid, M. A. (1995). A gay synagogue in New York. Columbia University Press.

Silverstein, C. (1981). Man to man. NY: William Morrow.

Slater, P. E. & Costin, C. (1993). The epidemiology of adult Aids and HIV infection in Israel. Israel Journal of Medical Sciences, 29, 2-6.

Smith, A. (1997). Cultural diversity and the coming-out process: Implications for clinical practice. In Greene, B. (ed.), Ethnic and cultural diversity among lesbians and gay men. Psychological perspectives on lesbian and gay issues, vol 3. (pp. 279-300). CA: Sage.

Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment. Journal of Marriage and the Family, 38, 15-28.

Spanier, G. B. & Cole, C. L. (1976). Toward clarification and investigation of marital adjustment. International Journal of Sociology of the family, 6, 121-146.

Sroufe, L. A. (1983). Infant-caregiver attachment and patterns of adaptation in pre-school: The roots of maladaptation and competence. In Perlmutter, M. (ed.), Minnesota symposium in child psychology, Vol. 16 (pp. 41-81). Minneapolis: University of Minnesota Press.

Stall, R. D., Coates, T. J. & Hoff, G. O. (1988). Behavioral of risk reduction for HIV infection among gay and bisexual men. American Psychologist, 43.

Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. Psychological Review, 93, 119-135.

- Sternberg, R. J., & Grajek, S. (1984). The nature of love. Journal of Personality and Social Psychology, 47, 312-329.
- Stokes, J. P., Venable, P., & Mckirman, D. J. (1997). Comparing gay and bisexual men on sexual behavior, condom use, and psychosocial variables related to HIV/AIDS. Archives of Sexual Behavior, 26(4), 383-397.
- Stormmen, E. F. (1989). "You're a what?" Family member reactions to the disclosure of homosexuality. Journal of Homosexuality, 18, 37-58.
- Strickland, B. R. (1995). Research on sexual orientation and human development: A commentary. Developmental Psychology, 31(1), 137-140.
- Testa, R., Kinder, B. & Ironson, G. (1987). Heterosexual bias in the perception of loving relationships of gay and lesbians. Journal of Sex Research, 23, 163-172.
- Thompson, N. L., Schwartz, D. M., McCandless, B. R., & Edwards, D. (1973). Parent-child relationships and sexual identity in male and female homosexuals and heterosexuals. Journal of Consulting and Clinical Psychology, 41, 120-127.
- Troiden, R. R. (1989). The formation of homosexual identities. Journal of homosexuality, 17, 43-73.
- Ussher, J. M. (1991). Family and couples therapy with gay and lesbian clients: Acknowledging the forgotten minority. Journal of family Therapy, 13, 131-148.
- Van Griensven, G. J. P., DeVroome, E. M. M., Tielman, R. A. P., Goudsmit, J., Dewolf, F., Vander Nooda, j. & Coutinho, R. A. (1989). Effect of human immunodeficiency virus (HIV) antibody knowledge on high-risk sexual behavior with steady and non-steady sexual partners. American Journal of Epidemiology, 129, 596-603.
- Warren, C. A. B. (1974). Identity and community in the gay world. NY: John Wiley.
- Wartner, U. G. (1986). Attachment in infancy and at age six, and children's self-concept: A follow-up of a German longitudinal study. Doctoral dissertation, University of Virginia.
- Weinberg, M. S. & Williams, C. J. (1974). Male homosexuals: Their problems and adaptations. NY: Harper & Row.
- Weitz, R., & Bryant, K. (1997). The portrayals of homosexuality in abnormal psychology and sociology of deviance textbooks. Deviant Behavior, 18(1), 27-46.
- Wells, J. W. & Kline, W. B. (1987). Self-disclosure of homosexual orientation. Journal of Social Psychology, 127, 191-197.
- Willi, J. (1997). The significance of romantic love for marriage. Family Process, 36, 171-182.

Zella, L. & Mitchel, D. (1979). Psychology of human sexuality. John Wiley & Sons.

אלמוג, נ. (1990). השפעת משתני אישיות ודפוסי התנהגות חברתיים על התנהגויות מונעות איידס אצל גברים הומוסקסואלים בישראל. עבודת מ.א., אוניב' ת"א, החוג לפסיכולוגיה.

אריאל-יואל, ד. (1997). הזכות לזוגיות. עיתון "הארץ", יולי, 1997, עמ' ב2.

בויראין, ד. (1997). צריך לצאת מהארון. עיתון "ידיעות אחרונות" - מוסף "זמנים מודרניים" - בכתבה מאת מעינה שנהר, יולי, 1997.

בר-סלע, מ. (1992). מרכיבים בזהות ובדימוי העצמי של גברים הומוסקסואלים. עבודת מ.א., אוניב' בר-אילן, המחלקה לפסיכולוגיה.

גונן, א. (1995). הקשר בין דפוסי אטצ'מנט לבין גיבוש זהות האני והתפקיד המיני. עבודת מ.א., אוניב' בר-אילן, המחלקה לפסיכולוגיה.

גיונס, מ. מ. (1997). שיעור נישואים חד-מיניים. פסיכולוגיה היום, 10, עמ' 16.

דיין, א. (1996). הקשר בין סגנונות אטצ'מנט לנטיה ללסביות אצל נשים. עבודת מ.א., אוניב' בר-אילן, המחלקה לפסיכולוגיה.

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (1996). שנתון סטטיסטי לישראל - 1996, מס' 47.

זיו, מ. (1996). הקשר בין תמיכה משפחתית ודימוי עצמי לבין התפתחות האוריינטציה המינית וההסתגלות הנפשית בקרב גברים הומוסקסואלים בישראל. עבודת מ.א., אוניב' העברית, המחלקה לפסיכולוגיה.

טרופ, י. (1994). הקשר בין יחסי הורה-ילד לבין דפוסי התקשרות בבגרות. עבודת מ.א., אוניב' בר-אילן, המחלקה לפסיכולוגיה.

כפכפי, ג. ש. (1989). הקשר בין זהות מינית לבין דימוי עצמי אצל גברים הומוסקסואלים בישראל. עבודת מ.א., אוניב' ת"א, ביה"ס לחינוך.

לוביץ, ר. (1996). עמדת היהדות בשאלת היחסים בין בני מין אחד, וקווים מנחים ליישומה בחינוך. מים מדליו; שנתון המכללה הדתית למורים, תשנ"ו, 233-251.

מזרחי, ש. (1990). זוגות חד-מיניים. מאפיינים ודרכי התמודדות עם סטיגמה. עבודת מ.א., אוניב' ת"א, ביה"ס לעבודה סוציאלית.

צוריאל, ד. (1974). זהות אני מגובשת לעומת זהות דיפוזית, כפונקציה למורכבות קוגניטיבית אתנוצנטרית והזדהות עדתית בקרב מתבגרים מעדות המזרח ומעדות המערב. עבודת מ.א., אוניב' בר-אילן.

רביץ, ג. (1981). הקשר בין חשיפה של אוריינטציה מינית הומוסקסואלית לבין קשר אינטימי ומגורים עם בן-זוג הומוסקסואל. עבודת מ.א., אוניב' ת"א, החוג לפסיכולוגיה.

רובינשטיין, ג. (1994). עמדות פסיכותרפיסטים בישראל כלפי מטופלים הומוסקסואלים. מגמות, ל"ו(1), 38-48.

שוהם, ש. ג., וייסברוד, ל., גרובר, ב. ושטיין, י. (1979). דינמיקת גרעין האישיות ונטיה להומוסקסואליות. מגמות, כ"ה(1), 31-48.

שפיגל, ס. (1995). דפוסי התקשרות ודרך פתרון קונפליקטים עם בני-זוג ועם עמיתים לעבודה בקרב זוגות נשואים. עבודת מ.א., אוניב' חיפה, החוג לפסיכולוגיה.

נספח 1 - השאלון המקובץ

פניה לנבדקים

לכבוד

א.נ.

שלום,

אתה מתבקש להשתתף במחקר, שמטרתו ללמוד על אורח החיים ועל המצב האישי והחברתי של גברים הומוסקסואלים בישראל. אנו מאמינים, שמידע אמין ואותנטי, שיבוא מנקודת המבט של ההומוסקסואלים עצמם, עשוי לתרום לאיכות החיים ולשיפור העמדות החברתיות כלפי הומוסקסואלים.

אנו מבקשים את עזרתך בכך, שתמלא את השאלון המצורף במירב הדיוק והכנות, ובמידת האפשר, בלי לפסוח על אף שאלה. אין צורך בציון שמך! מובטחת לך סודיות ואנונימיות מלאה. לא יהיה ניסיון ולא תהיה כל אפשרות לזהות את המשתתפים במחקר.

השאלון מחולק לפרקים העוסקים במספר תחומים בחייך. רצוי שתמלא אותו "במכה אחת" ובהיותך ביחידות. משך הזמן הנדרש הוא כ-45 דקות.

לאחר שתסיים, הכנס את השאלון הממלא למעטפה המצורפת אליו. הדבק בבקשה את שולי המעטפה ושים אותה בהקדם באחת מתיבות הדואר (אין צורך כבול).

בתודה על שיתוף הפעולה,

מחקר בסגנון חיים -

האוניברסיטה העברית - הר הצופים

(א) כיצד אתה מגדיר את עצמך? (הקף בעיגול את מס' התשובה המתאימה ביותר)

6. הומוסקסואל בלבד
5. בעיקר הומוסקסואל ורק לפעמים הטרוסקסואל
4. בעיקר הומוסקסואל אבל גם הטרוסקסואל במידה משמעותית
3. הומוסקסואל והטרוסקסואל במידה שווה
2. בעיקר הטרוסקסואל אבל גם הומוסקסואל במידה משמעותית
1. בעיקר הטרוסקסואל ורק לפעמים הומוסקסואל
0. הטרוסקסואל בלבד

(ב) בשאלות הבאות הנך מתבקש לציין האם סיפרת לאדם קרוב על היותך הומוסקסואל - (סמן X במקום המתאים). במידה וסיפרת, ציין בנוסף לכך באיזה גיל סיפרת.

סיפרתי לאמי שאני הומוסקסואל.....	כן	לא	סיפרתי בגיל
סיפרתי לאבי שאני הומוסקסואל.....	כן	לא	סיפרתי בגיל
סיפרתי לחברה הטרוסקסואלית שאני הומוסקסואל.....	כן	לא	סיפרתי בגיל
סיפרתי לידיד הטרוסקסואל בעבודה שאני הומוסקסואל	כן	לא	סיפרתי בגיל

הנך מתבקש לציין עד כמה סיפרת בעבר, או הנך משתף כיום חבר (גבר) הטרוסקסואל הקרוב אליך ביותר בנושאים אינטימיים (הקף בעיגול את המספר שמייצג את התשובה המתאימה).

מספר הכל	מספר כמעט הכל	מספר חלקית	מספר מעט מאד	לא מספר כלום	
5	4	3	2	1	אני מספר לו שהיו לי בעבר יחסי מין הומוסקסואליים.....
5	4	3	2	1	אני מספר לו על ההעדפות שלי לגבי יופי של גברים ומה אני מוצא כמושך אצל גבר.....
5	4	3	2	1	אני מספר לו על פעילויות ומפגשים חברתיים של הומוסקסואלים, שבהם אני משתתף.....
5	4	3	2	1	אני מספר לו על חיי המין שלי, למשל, כיצד אני משיג סיפוק ביחסים הומוסקסואליים.....
5	4	3	2	1	אני מספר לו כאשר אני מרגיש שאני מושך או איני מושך גברים אחרים.....
5	4	3	2	1	אני מספר לו כאשר אני מרגיש שאני נמשך או איני נמשך לגברים אחרים.....
5	4	3	2	1	אני מספר לו על תחושותי לגבי השאלה אם אני מתפקד כהלכה ביחסי מין הומוסקסואליים.....
5	4	3	2	1	אני מספר לו שיש לי בהווה יחסי מין הומוסקסואליים.....
5	4	3	2	1	אני מספר לו עם מי יש לי קשר מיני הומוסקסואלי.....

סיבות לצער/חרטה (על כך שאתה הומוסקסואל) - אפשר לסמן יותר מתשובה אחת:

1. דחיה חברתית ועונשים
2. לא יכול להביא ילדים
3. יש פחות אופציות בחיים
4. תחושות בדידות
5. סיבה אחרת (פרט)

האם כרגע אתה שייך לקבוצה או לאירגון הומוסקסואלי? (סמן X) לא _____ כן _____

כאם כן, באיזו תדירות כ-12 החודשים האחרונים היית מעורב בפעילות הקבוצה/האירגון?

- (הקף את המספר שמייצג את התשובה המתאימה)
1. אף פעם
 2. בהזדמנויות מיוחדות
 3. פעם בחודש
 4. פעמיים שלוש בחודש
 5. פעם בשבוע
 6. פעמיים או יותר בשבוע

ד) השאלות הבאות מתייחסות לקשרי הקירבה שלך עם גברים הומוסקסואליים (הקף בעיגול את הספרה שמייצגת את התשובה המתאימה):

איך תגדיר את הקשרים שלך בהווה?

1. יש לי בעיקר קשרים עם פרטנרים מזדמנים
2. יש לי בעיקר קשר קבוע עם פרטנר אחד
3. אין לי קשרים בתקופה הנוכחית
4. אחר (פרט)

איך תגדיר את קשריך בעבר (ב-5 השנים האחרונות - לא כולל את הקשר הנוכחי)?

1. היו לי בעיקר קשרים עם פרטנרים מזדמנים
2. היו לי בעיקר קשרים קבועים
3. היו לי קשרים שבחלקם קבועים ובחלקם מזדמנים
4. לא היו לי קשרים ב-5 השנים האחרונות

האם אתה גר עם הפרטנר הנוכחי שלך?

1. כן
2. לא
3. אין לי קשרים בתקופה הנוכחית

האם גרת עם הפרטנרים שלך בעבר (ב-5 השנים האחרונות - לא כולל את הפרטנר הנוכחי)?

1. על פי רוב, לא
2. על פי רוב, כן
3. לפעמים כן ולפעמים לא
4. לא היו לי קשרים בשנים הללו

מה אורכו של הקשר הנוכחי שלך מאז תחילתו ועד עתה?

1. אין לי קשרים כרגע
2. זהו קשר חד-פעמי/מזדמן
3. עד 3 חודשים (אך לא חד-פעמי)
4. מעל 3 חודשים ועד 6 חודשים
5. מעל 6 חודשים ועד שנה
6. מעל שנה ועד 3 שנים
7. מעל 3 שנים

פרט (חודשים, שנים) את אורך הקשרים שהיו לך בעבר (ב-5 השנים האחרונות - לא כולל את הקשר הנוכחי):

1. לא היו לי קשרים בשנים הללו
2. היו לי רק קשרים חד-פעמיים/מזדמנים
3. אורך הקשרים הקבועים שהיו: מי יזם את הפסקת הקשר (אתה או הפרטנרים)?

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

מהו, בערך, מס' הפרטנרים שהיו לך למפגשים חד-פעמיים/מזדמנים ב-5 השנים האחרונות?
 המספר המשוער: _____

באיזו מידה הינך מרוצה מקשריך בהווה עם פרטנרים הומוסקסואליים? (הקף בעיגול את הספרה שמייצגת את התשובה המתאימה).

מאד לא מרוצה	לא מרוצה	מעט לא מרוצה	באמצע בין מרוצה ל-מרוצה	מרוצה במידה מעטה	בדר"כ מרוצה	מאד מרוצה
1	2	3	4	5	6	7
מכלל קשריך עם פרטנרים הומוסקסואליים.....						
1	2	3	4	5	6	7
מהפרטנרים שלך בתור בני-זוג.....						
1	2	3	4	5	6	7
מהיחסים עם הפרטנרים שלך.....						

באיזו מידה היית מרוצה מקשריך בעבר עם פרטנרים הומוסקסואליים (ב-5 השנים האחרונות - לא כולל את הקשר הנוכחי)?

מאד לא מרוצה	לא מרוצה	מעט לא מרוצה	באמצע בין מרוצה ל-מרוצה	מרוצה במידה מעטה	בדר"כ מרוצה	מאד מרוצה
1	2	3	4	5	6	7
מכלל קשריך עם פרטנרים הומוסקסואליים.....						
1	2	3	4	5	6	7
מהפרטנרים שלך בתור בני-זוג.....						
1	2	3	4	5	6	7
מהיחסים עם הפרטנרים שלך.....						

האם ניהלת אי-פעם מערכת יחסים אינטימית עם אשה? (סמן X) לא _____ כן _____

באם היו/יש לך קשרים עם נשים, ציין באיזו מידה הינך מרוצה מהקשרים הללו? (הקף בעיגול את הספרה שמייצגת את התשובה המתאימה מתוך סולם התשובות שמופיע למעלה).

מאד לא מרוצה	לא מרוצה	מעט לא מרוצה	באמצע בין מרוצה ל-מרוצה	מרוצה במידה מעטה	בדר"כ מרוצה	מאד מרוצה
1	2	3	4	5	6	7
מקשריך האינטימיים עם נשים.....						
1	2	3	4	5	6	7
מהפרטנריות שלך בתור בנות-זוג.....						
1	2	3	4	5	6	7
מהיחסים עם הפרטנריות שלך.....						

מספר הקשרים שהיו לך עם נשים (מעבר לקשר חד-פעמי/מזדמן): _____

פרט את הקשרים שהיו לך עם נשים והקף בעיגול את התשובה המתאימה (כל שורה מתייחסת לאחד הקשרים):

מועד הקשר:	קשר קבוע?	מגורים יחד?	כולל נישואין?	אורך הקשר:
* הווה...עבר	כן...לא	כן...לא	כן...לא	_____
* הווה...עבר	כן...לא	כן...לא	כן...לא	_____
* הווה...עבר	כן...לא	כן...לא	כן...לא	_____
* הווה...עבר	כן...לא	כן...לא	כן...לא	_____

ה) המשפטים הבאים מתייחסים לדעותיך ולעמדותיך האישיות. אתה מתבקש לציין עד כמה כל אחד מהמשפטים משקף את הנטיה שלך ואת תחושותיך. (הקף בעיגול את התשובה שמתאימה לך).

מאור	נכון בחלקו				לא נכון		לא נכון	
	נכון	במקצת	נכון	לא נכון	במקצת	לא נכון	לא נכון	
1	2	3	4	5	6	7	אני מוצא את המשימה של יצירת יחסים קרובים כקלה יחסית.....	
1	2	3	4	5	6	7	אני לא מרגיש נוח להתקרב לאחרים.....	
1	2	3	4	5	6	7	אין לי קושי להרגיש תלוי בשני במסגרת של קשר קרוב....	
1	2	3	4	5	6	7	לעיתים קרובות הפרטנר שלי רוצה בקשר אינטימי יותר ממה שאני מוכן לתת.....	
1	2	3	4	5	6	7	לעיתים קרובות אני מפחד שהפרטנר שלי לא ירצה להשאר איתי.....	
1	2	3	4	5	6	7	אני רוצה בקשר מוחלט עם אנשים מסויימים.....	
1	2	3	4	5	6	7	אני לא חש קושי כאשר השני תלוי בי במסגרת של קשר קרוב.....	
1	2	3	4	5	6	7	קשה לי לבטוח בשני באופן מלא.....	
1	2	3	4	5	6	7	אני מוצא שאחרים מסרבים ליצור עימי קשר קרוב כזה בו אני מעוניין.....	
1	2	3	4	5	6	7	אני לא דואג שאיעזב על ידי מישהו שקרוב לי.....	
1	2	3	4	5	6	7	לעיתים קרובות אני מפחד שששני לא אוהב אותי באמת....	
1	2	3	4	5	6	7	אני נעשה מתוח כשאני חש שמישהו מתקרב אלי יתר על המידה.....	
1	2	3	4	5	6	7	קשה לי להתלות באחרים במסגרת של קשר קרוב.....	
1	2	3	4	5	6	7	לעיתים קרובות אנשים מתרחקים ממני בגלל שאיפתי לקשר מוחלט.....	
1	2	3	4	5	6	7	אני לא דואג שמא מישהו יתקרב אלי יתר על המידה.....	

אילו מן העמדות הבאות מבטאת בצורה הטובה ביותר את תחושתך? (בחר באחת מהן והקף את המספר שלה בעיגול).

1. אני לא מרגיש בנוח להתקרב לאחרים, קשה לי לבטוח בהם באופן מלא וקשה לי להתלות בהם. אני נעשה מתוח כשמישהו מתקרב אלי יותר על המידה. לעיתים קרובות האנשים הקרובים לי רוצים בקשר אינטימי יותר ממה שאני מוכן.
2. אני מוצא את המשימה להתקרב לאחרים כקלה יחסית. אני מרגיש בנוח בתלתי בהם ובתלותם בי. אני לא דואג שאיעזב או שמישהו יתקרב אלי יותר על המידה.
3. אני מוצא שאחרים מסרבים ליצור עימי קשר קרוב כמו זה שהייתי מעוניין בו. לעיתים קרובות אני מפחד שהשני לא אוהב אותי באמת או לא ירצה להשאיר איתי. אני רוצה בקשר מוחלט עם אדם אחר, ושאיפה זו מרחיקה לעיתים אנשים ממני.

ו) המשפטים הבאים קשורים בשנות הילדות. אתה מתבקש לציין עד כמה כל אחד מן המשפטים משקף באופן מתאים את מה שאיפיין את המצב בביתך בשנות ילדותך. (הקף בעיגול את המספר שמייצג את דעתך באופן המדויק ביותר).

לגמרי לא נכון	נכון בחלקו		לא נכון במקצת	לא נכון במקצת	נכון	נכון מאוד	
	לא נכון	נכון					
1	2	3	4	5	6	7	אמי התאפיינה כאשה חביבה...
1	2	3	4	5	6	7	ביחסים בין הורי היתה חיבה רבה.....
1	2	3	4	5	6	7	יחסה של אמי כלפי אופיין ככבוד.....
1	2	3	4	5	6	7	אבי התאפייין כבעל חוש הומור
1	2	3	4	5	6	7	אמי התאפיינה כאם דוחה ביחסה כלפי.....
1	2	3	4	5	6	7	היחסים בין הורי אופיינו בדאגה הדדית.....
1	2	3	4	5	6	7	אמי התאפיינה כאשה בטוחה...
1	2	3	4	5	6	7	יחסו של אבי כלפי אופיין באהבה.....
1	2	3	4	5	6	7	יחסה של אמי כלפי אופיין בקבלה.....
1	2	3	4	5	6	7	היחסים בין הורי לא היו אומללים.....
1	2	3	4	5	6	7	יחסה של אמי כלפי אופיין באחריות.....
1	2	3	4	5	6	7	אבי התאפייין כאדם מעניק חום
1	2	3	4	5	6	7	יחסה של אמי כלפי אופיין בתובענות.....

מאוד נכון	נכון	נכון בחלקו		לא נכון במקצת	לא נכון	לא נכון	לגמרי לא נכון
		ובחלקו	לא נכון				
7	6	5	4	3	2	1	אמי התאפיינה כבעלת חוש הומור.....
7	6	5	4	3	2	1	יחסו של אבי כלפי אופיין בדאגה.....
7	6	5	4	3	2	1	אמי חדרה יתר על המידה לעולמי.....
7	6	5	4	3	2	1	יחסו של אבי כלפי היה לא הוגן יחסית.....
7	6	5	4	3	2	1	אמי עוררה כבוד בקרב הסובבים אותה.....

ז) השאלות הבאות מתייחסות לתמיכה שאתה מקבל במצבים שונים (ציין במקום המתאים את מספר התומכים הזמינים (מהמשפחה ומחוצה לה) והקף בעיגול את המספר שמשקף את מידת הסיפוק שלך מהתמיכה).

מאד מסופק	מסופק	מאד לא מסופק	לא כל-כך מסופק	מעט מסופק	לא מסופק	מאד לא מסופק
6	5	4	3	2	1	על כמה אנשים אתה יכול ממש לסמוך שיסיחו את דעתך מדאגותיך, כשאתה מרגיש לחוץ? מס' התומכים: _____ מידת הסיפוק שלך מתמיכה זו.....
6	5	4	3	2	1	על כמה אנשים אתה יכול ממש לסמוך שיעזרו לך להרגיש יותר רגוע, כשאתה נמצא במתח או תחת לחץ?.... מס' התומכים: _____ מידת הסיפוק שלך מתמיכה זו.....
6	5	4	3	2	1	כמה אנשים מקבלים אותך טוטאלית (כל כולך), כולל את הנקודות הרעות ביותר והטובות ביותר שלך כאחד? מס' התומכים: _____ מידת הסיפוק שלך מתמיכה זו.....
6	5	4	3	2	1	על כמה אנשים אתה יכול ממש לסמוך שאכפת להם ממך, בלי קשר למה שקורה לך? מס' התומכים: _____ מידת הסיפוק שלך מתמיכה זו.....
6	5	4	3	2	1	על כמה אנשים אתה יכול ממש לסמוך שיעזרו לך להרגיש יותר טוב, כשאתה נמצא במצב רוח ירוד? מס' התומכים: _____ מידת הסיפוק שלך מתמיכה זו.....
6	5	4	3	2	1	על כמה אנשים אתה יכול לסמוך, שינחמו אותך כשאתה כעוס ומוטרד? מס' התומכים: _____ מידת הסיפוק שלך מתמיכה זו.....

ח) לפניך שמות של אנשים מסביבתך. אתה מתבקש לדרג את התגובה שאתה מצפה לה מצידם, אילו היו יודעים (או שכבר יודעים) שאתה הומוסקסואל (הקף בעיגול את המספר שמשקף את תגובתם הצפויה, מתוך רצף של 9 נקודות, שבו המספר 9 מציין את מידת הקבלה הרבה ביותר מצידם כלפיך, והמספר 1 מציין את מידת הדחיה הרבה ביותר מצידם כלפיך).

דחיה	קבלה								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	אמא.....
1	2	3	4	5	6	7	8	9	אחים.....
1	2	3	4	5	6	7	8	9	דודות.....
1	2	3	4	5	6	7	8	9	החבר ההטרוסקסואל הטוב ביותר.....
1	2	3	4	5	6	7	8	9	רוב החברים ההטרוסקסואלים האחרים...
1	2	3	4	5	6	7	8	9	מורים.....
1	2	3	4	5	6	7	8	9	סבים וסבתות.....
1	2	3	4	5	6	7	8	9	שכנים.....
1	2	3	4	5	6	7	8	9	לקוחות או קליינטים.....
1	2	3	4	5	6	7	8	9	אבא.....
1	2	3	4	5	6	7	8	9	אחיות.....
1	2	3	4	5	6	7	8	9	חברים בעבודה.....
1	2	3	4	5	6	7	8	9	שאר האנשים בעבודה.....
1	2	3	4	5	6	7	8	9	החברה ההטרוסקסואלית הטובה ביותר...
1	2	3	4	5	6	7	8	9	רוב החברות ההטרוסקסואליות האחרות..
1	2	3	4	5	6	7	8	9	שר הדתות.....
1	2	3	4	5	6	7	8	9	דודים.....
1	2	3	4	5	6	7	8	9	הבוס שלך.....
1	2	3	4	5	6	7	8	9	הטרוסקסואלים באופן כללי.....
1	2	3	4	5	6	7	8	9	חברים של ההורים.....

ט) המשפטים הבאים מתייחסים לרגשות ולהתנסויות שקיימים בזמן זה או אחר ביחסים עם חברים. (הקף בעיגול את המספר שמייצג את התשובה המתאימה לך).

במידה רבה מאד	במידה רבה	במידה מסויימת	מעט מאד	בכלל לא	
5	4	3	2	1	חברי נותנים לי את התמיכה המוסרית שאני זקוק לה.....
5	4	3	2	1	רוב האנשים קרובים לחבריהם יותר ממני.....
5	4	3	2	1	חברי נהנים לשמוע על מה שאני חושב....
5	4	3	2	1	חברים מסויימים באים אלי כשיש להם בעיה, או כשהם זקוקים לעצה.....
5	4	3	2	1	אני נשען על חברי לצורך תמיכה רגשית.....
5	4	3	2	1	אילו חשתי שאחד או יותר מחברי כועסים עלי, הייתי שומר זאת לעצמי....
5	4	3	2	1	אני חש שאני נמצא בשוליים בחוג החברים שלי.....
5	4	3	2	1	ישנו חבר שאני יכול לגשת אליו כשאני במצב רוח רע, בלי להרגיש מגוחך אח"כ.
5	4	3	2	1	חברי ואני גלויים מאד בקשר למה שאנחנו חושבים על כל מיני דברים.....
5	4	3	2	1	חברי רגישים לצרכי האישיים.....
5	4	3	2	1	חברי פונים אלי לצורך קבלת תמיכה רגשית.....
5	4	3	2	1	החברים שלי הם טובים בלעזור לי לפתור בעיות.....
5	4	3	2	1	יש לי יחסי שיתוף עמוקים עם כמה חברים.....
5	4	3	2	1	חברי מקבלים ממני רעיונות טובים בקשר לאיך לעשות או להכין דברים.....
5	4	3	2	1	כשאני משתף חברים בסודותי, זה גורם לי להרגיש שלא בנוח.....
5	4	3	2	1	חברי מבקשים את קירבתי לצורך חברות..
5	4	3	2	1	חושבני שחברי חשים, שאני טוב בלעזור להם לפתור בעיות.....
5	4	3	2	1	לאנשים אחרים יש קשרי חברות יותר אינטימיים מהקשרים שלי עם חברי.....
5	4	3	2	1	לאחרונה, חבר נתן לי רעיון בקשר לאיך לעשות משהו.....
5	4	3	2	1	הייתי רוצה שחברי יהיו שונים מאד מכפי שהם.....

המשפטים הבאים מתייחסים לרגשות ולהתנסויות שקיימים בזמן זה או אחר ביחסים עם המשפחה (הקף בעיגול את מספר התשובה המתאימה לך).

במידה רבה מאד	במידה רבה	במידה מסויימת	מעט מאד	בכלל לא	
5	4	3	2	1	משפחתי נותנת לי את התמיכה המוסרית שאני זקוק לה.....
5	4	3	2	1	קיבלתי רעיונות טובים ממשפחתי בקשר לאיך לעשות או להכין דברים.....
5	4	3	2	1	רוב האנשים קרובים למשפחתם יותר ממני.....
5	4	3	2	1	כשאני משתף בסודותי את בני-משפחתי, אני חש שהם מרגישים שלא בנוח.....
5	4	3	2	1	משפחתי נהנית לשמוע על מה אני חושב ישנם בני-משפחה שחולקים אתי הרבה תחומי עניין משותפים.....
5	4	3	2	1	ישנם בני-משפחה שפונים אלי כשיש להם בעיות או כשהם זקוקים לעצה....
5	4	3	2	1	אני נשען על משפחתי לשם תמיכה רגשית ישנו בן-משפחה שאני יכול לפנות אליו כשאני במצב רוח רע, בלי לחוש מגוחך
5	4	3	2	1	משפחתי ואני גלויים מאד בקשר למה שאנחנו חושבים על כל מיני דברים...
5	4	3	2	1	משפחתי רגישה לצרכי האישיים.....
5	4	3	2	1	בני-משפחה פונים אלי לצורך תמיכה רגשית.....
5	4	3	2	1	בני-משפחתי הם טובים בלעזור לי לפתור בעיות.....
5	4	3	2	1	יש לי יחסי שיתוף עמוקים עם כמה מבני משפחתי.....
5	4	3	2	1	בני-משפחה מקבלים ממני רעיונות טובים על איך לעשות או להכין דברים
5	4	3	2	1	כשאני משתף בני-משפחה בסודותי, זה גורם לי להרגיש שלא בנוח.....
5	4	3	2	1	בני-משפחה מבקשים את קירבתי לצורך חברות.....
5	4	3	2	1	חושבני שמשפחתי חשה שאני טוב בלעזור להם לפתור בעיות.....
5	4	3	2	1	לאנשים אחרים יש יחסים יותר קרובים עם בני-משפחה מיחסי עם בני משפחתי.
5	4	3	2	1	הייתי רוצה שמשפחתי תהיה שונה מאד מכפי שהיא.....

(י) שאלות כלליות
 הפרטים הכאים נחוצים לצורך ניתוחים סטטיסטיים ויישמרו חסויים. אין צורך בציון שמך! (רשום את התשובות במקום המיועד לכך או הקף בעיגול את הסיפרה המתאימה).

גיל _____ תאריך לידה _____ ארץ לידה _____ שנת עליה _____
 ארץ מוצא הורים: אב _____ אם _____

הצמד מספרים לאחים/אחיות במשפחה לפי סדר לידתם (כלול גם את עצמך ככינוי "אני").
 לאח/אחות הבכור/ה הצמד את הסיפרה 1 ולצעיר/ה - את הסיפרה האחרונה).

הבכור _____ הצעיר _____
 1 אח 2 אחות 3 אחות 4 אני 5 אח
לדוגמא:

במשפחתי:

מצב משפחתי נוכחי: 1. רווק 2. נשוי לאשה 3. חיי זוג עם גבר 4. גרוש 5. אלמן 6. אחר (פרט)

יש לך ילדים? 1. לא 2. כן (כמה) _____

עם מי אתה גר? 1. לבד 2. עם ההורים 3. עם בן-זוג 4. עם שותף שאיננו בן-זוג 5. עם בת-זוג 6. עם שותפה שאיננה בת-זוג 7. אחר (פרט)

מקום מגוריך: 1. עיר גדולה 2. עיר קטנה 3. קיבוץ 4. מושב 5. אחר (פרט)

איזור מגורים: 1. איזור המרכז 2. איזור הצפון 3. דרום הארץ 4. מעבר לקו הירוק ("שטחים") 5. אחר (פרט)

השכלה: 1. עממית 2. תיכון עיוני 3. תיכון מקצועי 4. פנימיה (סוג) 5. על-תיכונית/גבוהה (פרט) 6. אחר (פרט)

מס' שנות לימוד (מלאות) _____ מקצוע _____

אופי עבודה נוכחית: 1. שכיר 2. עצמאי 3. בעל עסק 4. אחר (פרט)

חלקיות העבודה: 1. עבודה מלאה 2. עבודה חלקית (ציין סיבה) 3. עבודות מזדמנות (ציין סיבה) 4. לא עובד (ציין סיבה)

מצב כלכלי: 1. טוב מאד 2. טוב 3. בינוני 4. למטה מבינוני 5. גרוע 6. אחר (פרט)

הכנסה (ברוטו): 1. אין לי הכנסה כספית 2. עד 1000 ש"ח לחודש 3. 1000-2000 ש"ח לחודש 4. 2000-3000 ש"ח לחודש 5. 3000-4500 ש"ח לחודש 6. 4500-6000 ש"ח לחודש 7. מעל 6000 ש"ח לחודש 8. אחר (פרט)

דת:

- 1. יהודי
- 2. מוסלמי

- 3. נוצרי
- 4. אחר (פרט)

רמת דתיות:

- 1. דתי
- 2. מסורתי

- 3. חילוני
- 4. אחר (פרט)

שרות צבאי:

- 1. שרות מלא. סוג היחידה _____
- 2. שרות חלקי. אורך שרות בחודשים _____ (פרט מדוע)
- 2. לא שרתתי בצבא (ציין סיבה) _____

האם עכרת/עובר טיפול פסיכולוגי? 1. לא
2. כן

מתי _____
לכמה זמן _____

האם היית פעם באישפוז פסיכיאטרי? 1. לא
2. כן

מתי _____
לכמה זמן _____

האם צרכת אי-פעם תרופות פסיכיאטריות? 1. לא
2. כן

מתי _____
לכמה זמן _____
הרקע לכך _____

השאלות הבאות קשורות ליחסך למחלת האיידס (הקף בעיגול את המספר של התשובה המתאימה).
במידה במידה במידה במידה
רבה מאד רבה בינונית נמוכה בכלל לא

באיזו מידה אתה חושש מאיידס בימים אלה?... 1 2 3 4 5

האם החשש מאיידס גרם לך להגבלה או ליתר זהירות בפעילותך המינית?... 1 2 3 4 5

האם עשית בדיקות לגילוי נוגדני איידס?
1. לא 2. כן (ציין את מספר הפעמים): _____
3. אני מקבל מידע על כך בדרך אחרת (פרט): _____

באיזו דרך הגיע/נמסר לידיך שאלון זה?

עד כאן השאלון. תודה על שיתוף הפעולה!

האם יש לך הערות או תוספות לגבי החומר שהופיע בשאלון?

לחלק מהנבדקים ייערך גם ראיון אישי (תמורת תשלום מתאים) שיתמקד בקשרים החברתיים שלהם. אם אתה מוכן לכך, בבקשה ציין מס' פרטים שיאפשרו לנו ליצור אתך קשר: _____
שם קוד (לא בהכרח שםך האמיתי) _____
מס' טלפון שדרכו ניתן להשיגך _____ הזמן המתאים להתקשר אליך _____

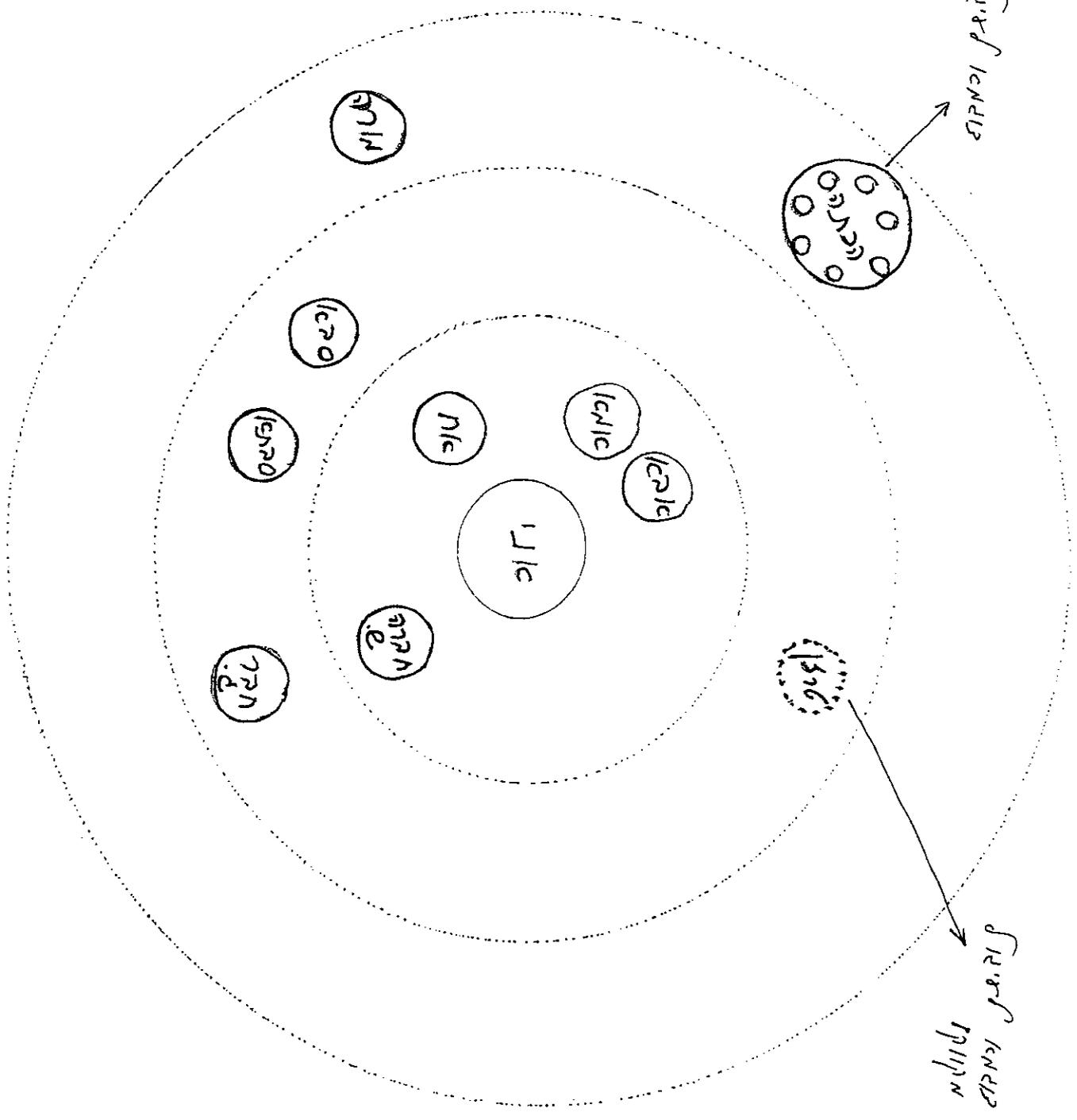
בבקשה, הכנס את השאלון הממולא למעטפה המצורפת אליו, הדבק את שוליה ושים אותה בהקדם באחת מתיבות הדואר (אין צורך בכול).

תודה רבה!
צוות המחקר

נספח 2 - בלים הקשורים לראיונות

14/12/20

P.S:

קרום פנימי

קרום חיצוני

ריפ:

השאלות המובנות בראיון לצורך ציינון מימדי ההתחברות

החזקה - באיזו מידה מ- 0 ועד 6 (כש- 0 מציין את המידה המינימלית, ו- 6 מציין את המידה

המקסימלית) אתה חש מוחזק ונתמך ע"י (שם האדם), שמועיל לך ודואג לך?

התקשרות - באיזו מידה מ- 0 ועד 6 אתה חש קשור וקרוב ל (שם האדם), בטוח ונוח איתו?

תשוקה - באיזו מידה מ- 0 ועד 6 אתה חש תשוקה ורצון לאיחוד עם (שם האדם), רצון להתמזג

עימו, חש שהוא עבורך מקור לסיפוק ועונג?

אישור - באיזו מידה מ- 0 ועד 6 אתה חש ש(שם האדם) מקבל אותך ונותן לך אישור?

אדאליזציה והזדהות - באיזו מידה מ- 0 ועד 6 אתה חש אידאליזציה והזדהות כלפי (שם האדם)

ורצון להידמות אליו?

הדדיות - באיזו מידה מ- 0 ועד 6 אתה חש שיש ביניכם הדדיות, תחושה של הרמוניה ושותפות?

שייכות - באיזו מידה מ- 0 ועד 6 אתה חש כלפי (שם אדם או קבוצה) תחושת שייכות (אם זו

קבוצה - ממשיכים את השאלה), שיש לך תפקיד ומקום בקבוצה?

טיפוליות - באיזו מידה מ- 0 ועד 6 אתה דואג ל (שם האדם) ותומך בו, מציע את עצמך לצרכיו?

התאריך: 5/10/17

שם המחקר: זרימה של תרופות במערכת הקצוות החיים

שם המחקר:

+25 ש"ד | 15+20 ש"ד | 5+10 ש"ד | פחות מ-5 ש"ד

35 | 30 | 25 | 20 | 15 | 10 | 5

ש"ד

ל | ק | מ | כ | נ

מס' הקשר *
1,2,3 - 7,8,9

התאריך

ל | ק | מ | כ | נ

מס' הקשר

התאריך

ל | ק | מ | כ | נ

מס' הקשר

התאריך

ל | ק | מ | כ | נ

מס' הקשר

התאריך

ל | ק | מ | כ | נ

מס' הקשר

התאריך

ל | ק | מ | כ | נ

מס' הקשר

התאריך

ל | ק | מ | כ | נ

מס' הקשר

התאריך

ל | ק | מ | כ | נ

מס' הקשר

התאריך

ל | ק | מ | כ | נ

מס' הקשר

התאריך

ל | ק | מ | כ | נ

*
ל | ק | מ | כ | נ
- ת | מ | ק | נ
- ל | מ | ק | נ

education, and income - were controlled, and they were found to explain 8.5% of the variance of relationship pattern ($P<0.01$). Only the predictive capability of the income was significant ($P<0.01$). Discounting the contribution of the demographic variables to the prediction, the set of the main variables explained 24.6% of the variance of the relationship pattern ($P<0.001$).

The factors belonging to the family of origin were gathered from the predictor sub-variables, and their links with the relationship pattern were examined. A cluster analysis with these factors showed some clusters of subjects with high, or average, or low scores in all the 4 family factors, and other clusters with similar scores in 3 of the 4 factors, but with an anomalous score in the factor of telling parents about the sexual orientation.

A test of the relatedness profiles showed that the mother profile is the highest, and the father profile - the lowest. An analysis according to 3 periods of age, revealed that the lowest scores with 'others' appeared in the childhood period, and with the other objects - in the adolescent period. In the adult period the gap between the mean of the mother profile and the mean of the father profile decreased.

The qualitative aspects that were found in the interviews are compatible with the statistical findings and are presented next to them. In a combined analysis of the interviews and the questionnaire data from 30 subjects which were tested with both tools, a positive significant correlation was found between the quality of relatedness and the perception of attachment history in childhood ($R=0.47$, $P<0.01$). A positive, but not significant, correlation was found between the quality of relatedness in homosexual relations and the index of relationship pattern ($R=0.33$), and a positive significant correlation was found between the quality of relatedness in homosexual relations and the classification of attachment style - secure opposed to insecure ($R=0.39$, $P<0.05$).

The discussion presents the characteristics and the individual differences in the research group, male homosexuals in Israel. The links which were found between the variables are discussed. The contributions of the research from scientific, social and practical perspectives are presented, and the limitations of the research are discussed. Finally, recommendations for future researches and therapeutic recommendations, which derived from the research conclusions, are offered.

Abstract

This is a descriptive research, which includes explorative elements and focuses on individual differences among male homosexuals in Israel. The main goal of the research was to investigate the links between indexes of stability and satisfaction in close homosexual relationships, and psychological and social variables - relationship style from the perspective of attachment theory and of relatedness theory, elements of homosexual identity and aspects of social support.

121 subjects, all of them Israeli citizens, participated in the research. All the subjects were male homosexuals in the three highest ranks of the homosexual - heterosexual continuum (according to Kinsey et al., 1948). The subjects were recruited from various sources and places in Israel, in order to achieve maximum heterogeneity. The subjects' age range was: 23-72, and their education: 8-25 years. The subjects filled questionnaires, and 30 of them also participated in depth interviews about their relations with different people, since age 5 till today, with 5-year intervals.

Apparatus: 1) Indexes of relationship patterns - questionnaires examining 3 indexes of stability in homosexual relationships (permanence of the relations, living in cohabitation with a mate, and duration of the relations) and an index of satisfaction in the relationships. A complex index of stability and satisfaction was created, combining the 4 indexes (relationship pattern index). 2) Relationship style - questionnaires for the classification of attachment style and for measuring the history of attachment in childhood; depth interviews exploring the quality of relations according to 8 dimensions of relatedness with 4 kinds of objects: Mother, father, homosexual partners and 'others'. 3) Homosexual identity - questionnaires examining homosexual self-acceptance, disclosure of homosexuality and self-definition as a homosexual. A combined index of homosexual identity was created from those 3 indexes. 4) Social support - questionnaires examining the putative social reaction, perceived social support from friends and from family, number of available supporters and satisfaction from the available support. A combined index of social support was created from the indexes of support. 5) A questionnaire for checking demographic variables.

Findings: In accordance with the main research hypotheses referring to the combined variables, it was found that subjects with a secure attachment style had higher scores in the relationship pattern index, than subjects with an insecure attachment style - ambivalent /resistant or avoidant ($T(112) = -5.45$, $P < 0.001$); A positive correlation was found between the combined index of homosexual identity and the relationship pattern index ($R = 0.46$, $P < 0.001$); A positive correlation was found between the combined index of social support and the index of satisfaction from the relationships ($R = 0.31$, $P < 0.01$); It was found that the set of the main variables can predict the relationship pattern of the subjects (explained variance - 28%, $R = 0.54$, $P < 0.001$). The predictive capability of attachment style and of homosexual identity was significant ($P < 0.001$), and of social support - not significant. Demographic variables - age,

C.1.2	Description of the predictor variables	80
C.1.2.1	Attachment style	80
C.1.2.2	Homosexual identity	83
C.1.2.3	Social support	85
C.1.2.4	Links between predictors	86
C.2	Testing the hypotheses and research questions	86
C.2.1	Hypothesis 1: Links between attachment style and relationship Patterns	86
C.2.2	Hypothesis 2: Links between homosexual identity and relationship patterns	88
C.2.3	Hypothesis 3: Links between social support and relationship Patterns	88
C.2.4	Hypothesis 4: The predictive capability of the set of variables	89
C.2.5	Demographic variables control.....	93
C.2.6	Data on the family of origin	96
C.3	Findings from the interviews : A quantitative analysis	102
C.4	Summary of the findings	106
Chapter D:	Case Studies	109
Chapter E:	Discussion	130
E.1	Characteristics of the subjects	130
E.1.1	The relationship patterns	130
E.1.2	The predictor variables	133
E.1.3	Demographic variables	138
E.2	Links between predictor variables and relationship patterns	141
E.2.1	The relationship style	141
E.2.1.1	Attachment style	141
E.2.1.2	Relatedness dimensions	143
E.2.1.3	Links between the two approaches	147
E.2.2	Homosexual identity	148
E.2.3	Social support	150
E.2.4	The set of predictors	152
E.2.5	The family linkage.....	154
E.3	Summary: Male homosexuals in Israel	158
E.4	Appraisal and recommendations	161
E.4.1	Contributions of the research	161
E.4.2	The research limitations	164
E.4.3	Recommendations for future researches	166
E.4.4	Therapeutic recommendations	167
Bibliography.....	171
Appendix 1 -	Questionnaires	
Appendix 2 -	Apparatus of the interviews	

Abstract

Chapter A: Introduction1

 A.1 The theme and aims of the research1

 A.2 The choice of the research group - male homosexuals in Israel4

 A.3 Theories and findings about male homosexual relations7

 A.3.1 Difficulties in creating stable and satisfying relations8

 A.3.2 Fulfillment of stable and satisfying relations12

 A.3.3 Types of male homosexuals16

 A.4 Approaches, models and research findings about close relationships18

 A.4.1 The approach of this research - an integrative model....22

 A.5 Predictor variables and their links with relationship patterns..... 26

 A.5.1 Relationship style26

 A.5.1.1 Attachment theory26

 A.5.1.2 Relatedness theory32

 A.5.2 Homosexual identity35

 A.5.2.1 Self-definition as a homosexual38

 A.5.2.2 Homosexual self-acceptance39

 A.5.2.3 Disclosure of homosexuality41

 A.5.3 Social support44

 A.5.3.1 Social attitude47

 A.5.3.2 Perception of social support48

 A.5.3.3 Availability of social support49

 A.5.4 Additional variables51

 A.5.4.1 Family of origin51

 A.5.4.2 Demographic variables51

 A.6 Summary of the hypotheses and research questions53

Chapter B: Method55

 B.1 Subjects55

 B.1.1 Subjects recruitment55

 B.1.2 Demographic data58

 B.2 Apparatus61

 B.2.1 Examination of relationship patterns indexes61

 B.2.2 Examination of relationship style64

 B.2.3 Examination of homosexual identity67

 B.2.4 Examination of social support70

 B.2.5 Examination of demographic variables73

 B.3 A graphic representation of the research design73

 B.4 Procedure75

Chapter C: Findings78

 C.1 Description of the variables78

 C.1.1 Description of the relationship patterns indexes78

**STABILITY AND SATISFACTION IN CLOSE
RELATIONSHIPS AND ASSOCIATED FACTORS:
RELATIONSHIP STYLE, HOMOSEXUAL IDENTITY
AND SOCIAL SUPPORT IN MALE HOMOSEXUALS
IN ISRAEL**

Arlette Mintzer

A thesis for the Philosophy Doctor degree

Submitted to the senate of the Hebrew university

in 1998